

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ,
Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΜΕ.Κ.ΘΕ.Μ.Ε)

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης Ιωάννινα, 2 - 4 Οκτωβρίου 2020

Ανθρώπινα Δικαιώματα και Εκπαίδευση:

Ξενοφοβία, Ομοφοβία, Σχολική Βία,
Ενιαία Εκπαίδευση

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Επιστημονική Επιμέλεια

Θεόδωρος Β. Θάνος

Ιωάννης Κρομμύδας

Παρασκευή Μπουκουβάλα

Χρήστος Ζάγκος

Σε συνεργασία:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΕΚΕ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΕΚΕ)
HELLENIC SOCIOLOGICAL SOCIETY (HSS)

Σύλλογος Εκπαιδευτικών
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων

Υπό την αιγίδα:

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

Ιωάννινα, 2 - 4 Οκτωβρίου 2020

Ανθρώπινα Δικαιώματα και Εκπαίδευση:

Ξενοφοβία, Ομοφοβία, Σχολική Βία,

Ενιαία Εκπαίδευση

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
Εργαστήριο Κοινωνικών Θεμάτων, Μ.Μ.Ε. και Εκπαίδευσης
και

Θεόδωρος Β. Θάνος, Ιωάννης Κρομμύδας,
Παρασκευή Μπουκουβάλα, Χρήστος Ζάγκος

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
45110, Ιωάννινα

Σχεδιασμός: Θεόδωρος Β. Θάνος, Ιωάννης Κρομμύδας
Διορθώσεις: Παρασκευή Μπουκουβάλα, Χρήστος Ζάγκος

Σελιδοποίηση: Ιωάννης Κρομμύδας
Φιλολογική Επιμέλεια: Παρασκευή Μπουκουβάλα

ISBN: 978-960-233-252-8

Copyright © ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 2020

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

Ιωάννινα, 2 - 4 Οκτωβρίου 2020

Ανθρώπινα Δικαιώματα και Εκπαίδευση:

Ξενοφοβία, Ομοφοβία, Σχολική Βία,

Ενιαία Εκπαίδευση

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Επιστημονική Επιμέλεια

Θεόδωρος Β. Θάνος

Ιωάννης Κρομμύδας

Παρασκευή Μπουκουβάλα

Χρήστος Ζάγκος

Επιτροπές

Επιστημονική Επιτροπή

Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής

Θεόδωρος Θάνος, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντιπρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής

Αργύρης Κυρίδης, Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Μέλη Επιστημονικής Επιτροπής

Άννυ Ασημάκη, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Νέλλη Ασκούνη, Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Μάριος Βρυωνίδης, Καθηγητής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Στράτος Γεωργούλας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Παναγιώτης Γιαβρίμης, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Άρτεμις Γιώτσα, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χρήστος Γκόβαρης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Διονύσιος Γουβιάς, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Λέλα Γώγου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Νίκος Δεμερτζής, Πρόεδρος Ε.Κ.Κ.Ε., Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Θεόδωρος Ελευθεράκης, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Χρήστος Ζάγκος, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Χαρίλαος Ζάραγκας, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ευαγγελία Καλεράντε, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
Ιωάννης Καμαριανός, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Βασιλική Καντζάρα, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Αθανάσιος Καραφύλλης, Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Δήμητρα Κογκίδου, Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Μαγδαληνή Κολοκυθά, Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Γεράσιμος Κουστουράκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Γεώργιος Νικολάου, Καθηγητής, Πρόεδρος Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών
Σουζάννα-Μαρία Νικολάου, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ζαχαρίας Παληός, Επίκ. Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
Νίκος Παναγιωτόπουλος, Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Απόστολος Παπαδόπουλος, Καθηγητής Χαροκόπειου Πανεπιστημίου, Διευθυντής Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών (Ι.Κ.Ε)
Αντιγόνη Άλμπα Παπακωνσταντίνου, Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Ιωάννης Πεχτελίδης, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Γεώργιος Πλειός, Πρόεδρος Ε.Κ.Ε., Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Θεοχάρης Ράπτης, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Αντιγόνη Σαρακινιώτη, Επίκ. Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Δημήτριος Σαρρής, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ελένη Σιάνου-Κύργιου, Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αμαρυλλίς Στεργίου, Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λοΐζος Συμεού, Αντιπρύτανης, Καθηγητής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων

Κωνσταντίνος Φελλάς, Αντιπρύτανης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Ελένη Φτιάκα, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Νίκος Φωτόπουλος, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδροι επί Τιμή

Αικατερίνη Πλακίτση, Καθηγήτρια, Πρόεδρος Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Νίκος Δεμερτζής, Πρόεδρος Ε.Κ.Κ.Ε., Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου

Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής

Θεόδωρος Θάνος, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντιπρόεδροι Οργανωτικής Επιτροπής

Γεώργιος Πλειός, Πρόεδρος Ε.Κ.Ε, Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Χρήστος Ζάγκος, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλη Οργανωτικής Επιτροπής

Ροδόκλεια Αναγνωστοπούλου, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Νηπιαγωγός
Άννα Ασημάκη, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών
Νέλλη Ασκούνη, Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Μάριος Βρυωνίδης, Καθηγητής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Διονύσιος Γουβιάς, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου
Απόστολος Δαρόπουλος, Δρ., Συντονιστής Εκπ/κού Έργου ΠΕΚΕΣ Θεσσαλίας
Βικτωρία Δελημήτρου, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Παντελής Δευτεραίος, Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Άννα Δούβαλη, Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Σοφία Θάνου, Φοιτήτρια Μαθηματικού Τμήματος Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Χαρίλαος Ζάραγκας, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γιάννης Καμαριανός, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Βασιλική Καντζάρα, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Κωνσταντίνος Καπουτσίδης, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπ/κών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων
Απόστολος Καραούλας, Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Αθανάσιος Καραφύλλης, Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Ευθαλία-Έφη Κατσαδήμα, Ε.Δ.Ι.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Απόστολος Κατσικάς, Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γεράσιμος Κουστουράκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Ιωάννης Κρομμύδας, Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Νικόλαος Κύργιος, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Αργύρης Κυρίδης, Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Δημήτριος Λώλης, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπ/κών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων
Παρασκευή Μπουκουβάλα, Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γεώργιος Νικολάου, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Σουζάννα-Μαρία Νικολάου, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Μάγδα Ντίνου, Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Προκόπιος Ορφανός, Κοινωνιολόγος
Ζαχαρίας Παληός, Επίκ. Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
Άλμπα Παπακωνσταντίνου, Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κωνσταντίνος Παργανάς, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπ/κών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων

Μαρία Πάχιου, MSc, Βρεφονηπιοκόμος

Ιωάννης Πεχτελίδης, Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Θεοχάρης Ράπτης, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντιγόνη Σαρακινιώτη, Επίκ. Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

Δημήτριος Σαρρής, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στέφανος Σίντος, Δάσκαλος

Ευστρατία Σοφού, Λέκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αμαρυλλίς Στεργίου, Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χρήστος Στεφάνου, Πρόεδρος Συλλόγου Βρεφ/κόμων Ηπείρου & Ιονίων
Νήσων

Χρήστος Στουγιάννος, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπ/κών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων

Λοΐζος Συμεού, Καθηγητής, Αντιπρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Όλγα Τζαφέα, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευθύμιος Τόλιος, Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντώνης Τσατσάκης, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, MEd, ΕΑΕ-Φιλολόγος

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων

Κωνσταντίνος Φελλάς, Αντιπρύτανης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Γεώργιος Φλουρής, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ελένη Φτιάκα, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Νίκος Φωτόπουλος, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Γραμματεία

Συντονισμός Γραμματείας

Ιωάννης Κρομμύδας, Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Παρασκευή Μπουκουβάλα, Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλη Γραμματείας

Δέσποινα Βασιλείου, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Συλβάνα Βεϊζη, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Νικόλαος Βρανάς, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γιώργος Γατής, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Αγγελική Καμμένου, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Στέργιος Καναράς, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Αντώνης Κάτσιος, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γιώργος Κοκκινόπουλος, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Νικηφόρος Κριτσωτάκης, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Σοφία Κωτούζα, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Λάτο Λέντια, Φοιτήτρια Τμ. Ιστορίας-Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Δημήτριος Μητακάκης, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Κωνσταντίνος Μπάστας, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Βασίλειος Μπίρης, Φοιτητής Τμ. Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ιωάννης Παζαρτζής, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γεωργία Παναγιωτάκου, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ιωάννα Πατεράκη, Φοιτήτρια Τμ. Λογοθεραπείας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Κωνσταντίνος Πατσιώρας, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κωνσταντίνος Πουτούρης, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευαγγελία Ράλλη, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Νικόλαος Ράμμος, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Νικόλαος Σιαραψής, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντωνία Σίμου, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ελευθερία Νεφέλη Τζιμογιάννη, Φοιτήτρια Τμ. Φιλολογίας Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων

Ευανθία Τσανή, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μαριγούλα Τσιατούρα, Φοιτήτρια Τμ. Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντώνιος Τσιμπίδας, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αντώνιος Χαλκής, Φοιτητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Εισαγωγή

Εισαγωγή

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε συνεργασία με την Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών διοργανώνει το 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης με θέμα «Ανθρώπινα Δικαιώματα και Εκπαίδευση: Ξενοφοβία, Ομοφοβία, Σχολική Βία, Ενιαία Εκπαίδευση» υπό την αιγίδα: της Περιφέρειας Ηπείρου, του Δήμου Ιωαννιτών, του Δήμου Ζίτσας και του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων.

Σκοπός του Συνεδρίου είναι η ανάδειξη τόσο των διαστάσεων όσο και των τρόπων αντιμετώπισης σύγχρονων κοινωνικών θεμάτων που παρατηρούνται στο σχολείο και στην κοινωνία και απασχολούν εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς και γενικότερα την κοινωνία, όπως η ξενοφοβία, η ομοφοβία, η σχολική βία και η ενιαία εκπαίδευση.

- Ξενοφοβία: Τα τελευταία χρόνια με την υποδοχή μεγάλου αριθμού μεταναστών στη χώρα μας εκδηλώθηκαν φαινόμενα ξενοφοβίας, όχι μόνο στην κοινωνία, αλλά και εντός της σχολικής κοινότητας με τη σχολική φοίτηση μεταναστών μαθητών. Η ένταξη των προσφύγων και των σύγχρονων μεταναστών στο σχολείο έχει ερευνηθεί ελάχιστα στη χώρα μας στο πλαίσιο της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης.
- Ομοφοβία: Η έκφραση και η ταυτότητα φύλου συνιστά ένα αδιαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα. Στη χώρα μας, όμως, μόλις πολύ πρόσφατα αναγνωρίστηκε ως νομικό δικαίωμα. Πολλά παιδιά που αισθάνονται ότι διαφοροποιούνται ως προς την έκφραση φύλου σε σχέση με το κυρίαρχο δίπολο άνδρας-γυναίκα αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, τα οποία προκαλούν σοβαρές και ποικίλες συνέπειες. Η ταυτότητα φύλου, παρόλο

που διαμορφώνεται βάσει κοινωνικο-πολιτισμικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων, δεν έχει απασχολήσει την έρευνα, ιδιαίτερα στο επιστημονικό πεδίο της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, στη χώρα μας.

- Σχολική βία: Η σχολική βία και ο εκφοβισμός βρίσκονται στο επίκεντρο του κοινωνικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος. Αν και η βία αποτελεί κατεξοχήν μια κοινωνική κατασκευή, ελάχιστες αμιγώς κοινωνιολογικές μελέτες έχουν ασχοληθεί με το εν λόγω φαινόμενο. Έτσι, ενώ έχουν αναδειχθεί κυρίως οι ψυχολογικές διαστάσεις του φαινομένου, οι κοινωνικές δεν έχουν μελετηθεί ιδιαίτερα.
- Ενιαία εκπαίδευση: Η ενιαία εκπαίδευση αποτελεί «κατάλληλο» πλαίσιο αντιμετώπισης πολλών φαινομένων, όπως τα παραπάνω, γιατί προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, τον διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας. Η ενιαία εκπαίδευση εξετάζεται στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής και κυρίως από ψυχολόγους και παιδαγωγούς. Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης είναι σε θέση να αναδείξει τις κοινωνικές διαστάσεις αυτού του τύπου της εκπαίδευσης.

Οι περιλήψεις των εισηγήσεων παρουσιάζονται με αλφαβητική σειρά. Προηγούνται, προς τιμή, οι περιλήψεις των εισηγήσεων των προσκεκλημένων ομιλητών.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους προσκεκλημένους ομιλητές, τους εισηγητές, την οργανωτική και επιστημονική επιτροπή και τη γραμματεία του Συνεδρίου για τη σημαντική συμβολή τους στην οργάνωση και πραγματοποίηση του Συνεδρίου. Επίσης, ευχαριστούμε τους χορηγούς του Συνεδρίου για τη στήριξη: Εκδόσεις Gutenberg, Εκδόσεις Πεδίο, Mikel Coffee Community, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Aegean Airlines, Εκδόσεις Τζιόλα, Εταιρεία Βιολάντα, Αρτοποιεία Τζιμογιάννης, Ξενοδοχείο Grand Serai, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Βιβλιοπωλεία Πρόκος,

Artworkshop, Νερά Θεόνη και Εκδόσεις Κυριακίδη. Επίσης, ευχαριστούμε την «Εφημερίδα των Συντακτών», χορηγό επικοινωνίας του Συνεδρίου.

Τέλος, ευχαριστούμε τα μέλη της άτυπης επιτροπής του Συνεδρίου και ιδιαίτερα τον Καθηγητή Αργύρη Κυρίδη και την Αναπλ. Καθηγήτρια Νέλλη Ασκούνη.

Οι επιμελητές

Θεόδωρος Θάνος, *Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Ιωάννης Κρομμύδας, *Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Παρασκευή Μπουκουβάλα, *Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Χρήστος Ζάγκος, *Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

I. Κεντρικές Εισηγήσεις

Ι. Κεντρικές Εισηγήσεις

Παγκοσμιοποίηση και διεύρυνση της Ανώτατης Εκπαίδευσης: Νέες μορφές αναπαραγωγής ανισοτήτων

Μάριος Βρυωνίδης

*PhD, Πρόεδρος ISA-RC04, Research Committee 04 (Sociology of Education)
International Sociological Association Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου*

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η τριτοβάθμια εκπαίδευση διευρύνθηκε σε πολλά μέρη του κόσμου, εν μέσω επιρροών από τις λεγόμενες νεοφιλελεύθερες ιδεολογίες. Αυτό πολλές φορές οδήγησε σε μαζική πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κοινωνικών ομάδων που προηγουμένως αποκλείονταν από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Σε όλο τον κόσμο πλέον η εκπαίδευση αποτελεί έναν σημαντικό πυλώνα οικονομικής ανάπτυξης και αποτελεί τη βάση για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εθνικών οικονομιών, ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά στην ανάπτυξη εργατικού δυναμικού «υψηλών δεξιοτήτων».

Πέρα από ιδεολογικές προσεγγίσεις, εξετάζοντας κοινωνιολογικά αυτή τη ραγδαία ανάπτυξη και επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα μπορούσαμε να εστιάσουμε σε τέσσερεις αλληλένδετες εξελίξεις: α) την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε πολλές χώρες (β) την παράλληλη ανάπτυξη πολλών δημόσιων ιδρυμάτων που λειτουργούν εν μέρη με συνθήκες αγοράς π.χ. με επιβολή διδάκτρων στα προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, το οποίο σημαίνει ότι το κόστος φοίτησης μεταφέρεται ολικώς ή μερικώς από το κράτος στους δικαιούχους, (γ) το άνοιγμα πολλών πανεπιστημίων στις διεθνείς αγορές, προσφέροντας προγράμματα στην αγγλική κυρίως γλώσσα, παράλληλα με τα προγράμματα που προσφέρονται στις εθνικές γλώσσες και (δ) τις επιπτώσεις που έχει αυτή η επέκταση σε θέματα ισότητας ευκαιριών.

Η ομιλία μου θα εξετάσει την περίπτωση της Κύπρου. Θα παρουσιάσει την κατάσταση όπως διαμορφώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία όπου σημειώθηκε μια μεγάλη επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο μιας πολιτικής που επιδίωξε να μετατρέψει τη χώρα σε ένα περιφερειακό εκπαιδευτικό κέντρο. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από επίσημα στατιστικά στοιχεία, θα παρουσιάσει τα θετικά και τα αρνητικά αποτελέσματα από την πανεπιστημιακή επέκταση για την οικονομία και την κοινωνία. Όσον αφορά τα θετικά αποτελέσματα, σημειώνονται συγκεκριμένες εξελίξεις και πολιτικές που έχουν καταστήσει σταδιακά τα πανεπιστήμια έναν σημαντικό πυλώνα της οικονομίας της χώρας με σαφείς προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη. Όσον αφορά τα αρνητικά αποτελέσματα, διαφαίνεται μέσα από δεδομένα ότι οι πολιτικές επέκτασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν ενίσχυσαν απαραίτητως τις προοπτικές κοινωνικής ισότητας, καθώς εμφανίζονται νέες μορφές ανισοτήτων που δεν εντοπίζονται πλέον στον αποκλεισμό αλλά στα διαφορετικά μοτίβα λήψης αποφάσεων σε ένα σωματοποιημένο περιβάλλον ευκαιριών.

Λίγο φως

Yuri Dimitrov

Χορογράφος, Δάσκαλος Χορού, Χορευτής

Αυτές της μέρες μου έρχεται μια εικόνα... Εγώ, 10 χρονών, να περπατώ πολύ αργά και να προσπαθώ να φτάσω τους φίλους μου. Κουραζόμουν, όμως, επειδή τα πόδια μου πήγαιναν στραβά... Και άκουγα να λένε: «Δεν μπορείς να περπατήσεις πιο γρήγορα; Όλο εσένα περιμένουμε». Αισθανόμουν λίγος... Η μόνη μου σωτηρία ήταν ο χορός και η δασκάλα μου του χορού, η οποία δεν έβαζε ετικέτες το Ποιος μπορεί και Ποιος όχι... Μαζί, καταφέραμε αυτό το «λίγο φως» που είχα, να μεγαλώσει και να γίνει «φωτιά»... Ακολουθώντας αυτά τα βήματα, είμαι εδώ και προσπαθώ με το δικό μου τρόπο να κάνω τους μαθητές μου να

μεγαλώσουν με έναν όμορφο τρόπο, να μην νιώθουν ότι είναι μόνοι και ότι σε όλα υπάρχει λύση...

Ρατσιστική προκατάληψη, ιδεολογία και συμπεριφορά

Νίκος Δεμερτζής

*Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών,
Πρόεδρος Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών*

Ως αρνητικό στερεότυπο, δηλαδή ως προκατάληψη, ο ρατσισμός είναι ένα διαχρονικό στοιχείο που διέπει τι σχέσεις έσω και έξω-ομάδων, αλλά και στηρίζει και στηρίζεται σε φυλετικο-πολιτισμικές ιδεολογίες, μέσω των οποίων νομιμοποιούνται κυριαρχικά πολιτικά καθεστώτα και κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες σε τοπική, εθνική και διεθνή κλίμακα. Ως προκατάληψη, ο ρατσισμός ανταποκρίνεται σε βαθιές ανάγκες του ψυχισμού, καθώς προσφέρει μια φανταστική προβολική σκηνοθεσία που καλύπτει και, εν τίνι μέτρω, επουλώνει ναρκισσιστικά τραύματα, καθώς και συντηρεί αρνητικά συναισθήματα, όπως είναι η ζήλια, ο φθόνος, το μίσος, η απέχθεια και η χαιρεκακία. Ως ιδεολογία και νοοτροπία, ο ρατσισμός συνάπτεται σχεδόν πάντοτε με σκληρές ιδεολογίες, όπως ο εθνικισμός, ο λαϊκισμός, ο αντισημιτισμός και ο οριενταλισμός. Συχνότατα συνάπτεται και με συνωμοτικές θεωρίες της ιστορίας και την ισλαμοφοβία. Σε επίπεδο συμπεριφοράς, εκδηλώνεται με μια σειρά πράξεων και παραλείψεων που οδηγούν τον άλλον σε περιθωριοποίηση, τον υποβάλλουν σε ταπείνωση, σε εκφοβισμό και πολύ συχνά σε φυσική εξόντωση. Αυτό συμβαίνει κλιμακούμενο σε μικρό, μέσο και μακρο-επίπεδο τόσο με άδηλο όσο και έκδηλο τρόπο: από τον σχολικό εκφοβισμό, στις διοικητικο-πολιτικές διακρίσεις και, από εκεί, στη βία και τη γενοκτονία.

Εκφοβισμός και βία στην εκπαίδευση: Σχεδιάζοντας μια κοινωνιολογική προσέγγιση

Βασιλική Καντζάρα

Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Το φαινόμενο του «σχολικού εκφοβισμού» έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Καθημερινά, σχεδόν, γινόμαστε μάρτυρες βίαιων περιστατικών από μαθητές προς συμμαθητές τους που «διαφέρουν», για παράδειγμα, ως προς το φύλο, τη «φυλή» ή την εθνικότητα. Τα φαινόμενα αυτά αποδίδονται στην «ξеноφοβία», το «ρατσισμό», το «σεξισμό» και την «ομοφοβία». Κοινός παρονομαστής όλων των μορφών βίας που συνιστούν το φαινόμενο του εκφοβισμού αποτελεί η χρήση βίας από ένα δυνατότερο μαθητή προς κάποιον άλλον που θεωρείται πιο αδύναμος. Ο ορισμός αυτός είναι σημαντικός, καθώς επικεντρώνεται σε μια συγκεκριμένη πτυχή της βίαιης πράξης, η οποία επιπλέον αναδεικνύει ότι συχνά ο δυνατότερος μαθητής δεν είναι μόνος του, ενώ αντίθετα, το «θύμα» στοχοποιείται και απομονώνεται πριν την επίθεση.

Η ανισότητα στη δύναμη είναι ένα χαρακτηριστικό του εκφοβισμού, το οποίο από κοινωνιολογική οπτική γωνία εγείρει πολλά ερωτήματα, όπως: Τι σημαίνει δύναμη στις κοινωνικές σχέσεις και πώς εκδηλώνεται; Τι σημαίνει «διαφορετικός» και τι «όμοιος»; Για ποιο λόγο εκδηλώνεται ο εκφοβισμός σε τέτοια έκταση και πολλές φορές με σφοδρότητα; Διακυβεύεται κάτι, και εάν ναι, τι είναι αυτό;

Το φαινόμενο του εκφοβισμού έχει μελετηθεί κυρίως από την ψυχολογία, ενώ μια κοινωνιολογική θεώρηση είναι αφανής στον δημόσιο λόγο. Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις εξηγούν τον σχολικό εκφοβισμό στη βάση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, ανάγοντας τη χρήση βίας στην υφιστάμενη κοινωνική ιεραρχία και στην πάλη ατόμων και ομάδων για κυριαρχία.

Η κοινωνιολογία αντιμετωπίζει συχνά ένα πρόβλημα, πώς να συνδέσει το συλλογικό-κοινωνικό επίπεδο ανάλυσης με το προσωπικό και το εξατομικευμένο.

Προς τον σκοπό της ανάδειξης της κοινωνιολογικής οπτικής γωνίας, στην παρούσα ανακοίνωση, καταβάλλεται προσπάθεια να απαντηθεί και το κομβικό για μας ερώτημα, πώς μπορεί να γίνει κατανοητή η χρήση της βίας σε «ατομικό» επίπεδο;

Πραγματικότητα και καθοδηγητικές αρχές για μια συμπεριληπτική εκπαίδευση, χωρίς βία και διακρίσεις με βάση το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα / έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου

Δήμητρα Κογκίδου

Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Οι εκπαιδευτικοί φορείς οφείλουν να διασφαλίσουν την πρόσβαση όλων των παιδιών σε ένα ασφαλές και φιλικό μαθησιακό περιβάλλον, στο οποίο θα υπάρχει σεβασμός στην αξιοπρέπεια και στις έμφυλες υποκειμενικότητές τους, μηδενική ανοχή στις διακρίσεις σε όλα τα πεδία και στη βία - συμπεριλαμβανομένων του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας / έκφρασης και των χαρακτηριστικών του φύλου (sexual orientation, gender identity/expression or sex characteristics -SOGIESC-based violence), με συμπεριληπτικό αναλυτικό πρόγραμμα και παιδαγωγικό υλικό, υποστήριξη και ενδυνάμωση σε περίπτωση θυματοποίησης αλλά και συμβουλευτική προς τα άτομα που προβαίνουν σε αυτές τις συμπεριφορές, ή είναι παρόντα.

Η ομοφοβική και τρανσφοβική βία στο χώρο της εκπαίδευσης έχει αρνητικές συνέπειες στη ψυχική υγεία, στην εκπαιδευτική επιτυχία και στις ευκαιρίες μάθησης όχι μόνον των ΛΟΑΤΚΙ παιδιών ή νεαρών ατόμων, αλλά και αυτών που υπερβαίνουν τα έμφυλα στερεότυπα, έχει επίδραση στα άτομα που το διαπράττουν, στους παρατηρητές/τριες και συνολικά στο σχολείο.

Μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την πρόληψη και την αντιμετώπισή της στον χώρο της εκπαίδευσης συμβάλλει στην αύξηση της ορατότητας του ζητήματος, «διαπαιδαγωγεί» στην πρόληψη, ενθαρρύνει την αναφορά και δίνει γενικά-τερα το μήνυμα ότι αυτές οι συμπεριφορές δεν είναι ανεκτές. Στο πλαίσιο αυτό, εκτός από τη νομοθεσία, είναι σημαντικό να αποδομηθούν επιβλαβή στερεότυπα και στάσεις μέσω της ρητής συμπερίληψης της ποικιλομορφίας των έμφυλων ταυτοτήτων και της σεξουαλικότητας –και γενικά της LGBTQI θεματικής– στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών και στο παιδαγωγικό υλικό, στην εκπαίδευση/ επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, στην υπεύθυνη ενημέρωση των Συλλόγων Γονέων με ταυτόχρονη έκδοση σχετικών Οδηγών Ενημέρωσης/ Ευαισθητοποίησης. Τέλος, είναι σημαντικό να γίνεται χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας και αντίστοιχων παιδαγωγικών πρακτικών, συστηματική παρακολούθηση του φαινομένου και αξιολόγηση και να υπάρχει πρόσβαση σε ενημέρωση και συμβουλευτική υποστήριξη των μαθητριών/ών και των οικογενειών τους καθώς και των εκπαιδευτικών.

Η ανάπτυξη πολιτικών για τη διασφάλιση της ολοκλήρωσης με επιτυχία των σπουδών των LGBTQI φοιτητών/τριών σε ένα ασφαλές περιβάλλον και η προώθηση της ισότιμης συμμετοχής τους στην εκπαιδευτική ζωή είναι, επίσης, στόχος για τα ΑΕΙ.

Οι φοιτήτριες και οι φοιτητές ως ένα εργατικό δυναμικό ευκαιρίας: Οι διαστάσεις και τα βασικά χαρακτηριστικά ενός διαχρονικού φαινομένου

Αργύρης Κυρίδης

Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διαχρονικά ο φοιτητικός πληθυσμός αποτελεί ένα εργατικό δυναμικό ευκαιρίας για πολλούς λόγους, οι οποίοι αφορούν τόσο στην πλευρά των φοιτητών όσο και στην πλευρά της εργοδοσίας. Είναι προφανές ότι ο φοιτητικός πληθυσμός

συγκεντρώνει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που τον καθιστούν το κατάλληλο πληθυσμό για όλες αυτές τις μορφές εργασίας που δεν απαιτούν αυξημένες δεξιότητες τόσο από την πλευρά των εργαζομένων όσο και από την πλευρά της εργοδοσίας. Ταυτόχρονα, συνιστά ένα εργατικό δυναμικό, το οποίο δεν θα έχει πολλές αξιώσεις, δύσκολα θα «συνδικαλίζεται», έχει σημαντικές οικονομικές ανάγκες, διαθέτει ένα σημαντικό υψηλό επίπεδο μόρφωσης και δεξιότητες και θα είναι «ξένος» στον τόπο εργασίας. Πολλά από αυτά τα χαρακτηριστικά καθιστούν τον φοιτητικό πληθυσμό ευάλωτο στην αυθαίρετη εργοδοσία και ταυτόχρονα «ελαστικό».

Σκοπός της έρευνας είναι να ανιχνεύσει, να περιγράψει και να «μετρήσει» το φαινόμενο της φοιτητικής εργασίας και, ειδικότερα, τους λόγους που οδηγούν τον φοιτητικό πληθυσμό στο να εργαστεί, τις πρακτικές που ακολουθεί αλλά και το φαινόμενο της επισφαλούς εργασίας. Με άλλα λόγια, σκοπός της έρευνας είναι να αποτυπώσει με ποσοτικούς όρους το συγκεκριμένο φαινόμενο στους κόλπους του φοιτητικού πληθυσμού ως εργατικό δυναμικό ευκαιρίας. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα γραπτό ερωτηματολόγιο σε δείγμα φοιτητών και φοιτητριών.

Τα ευρήματα δείχνουν ότι η κυριότερη αιτία που οδηγεί τους φοιτητές και τις φοιτήτριες στην αγορά εργασίας είναι αυτή που σχετίζεται με τις συνθήκες της ζωής, τις δικές τους και της οικογένειάς τους, και αφορά στην απόκτηση οικονομικής ανεξαρτησίας, για την ελάφρυνση των φοιτητικών εξόδων και για τη μη στέρηση υλικών και μη αγαθών. Η δεύτερη τάση αφορά την ευρύτερη κοινωνικοποίηση. Η τρίτη τάση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια επένδυση στο μέλλον και αποτελείται από στοιχεία όπως: η απόκτηση χρήσιμων για το μέλλον δεξιοτήτων, ο εμπλουτισμός του βιογραφικού, η είσοδος σε ένα μελλοντικό χώρο εργασίας (47%). Το δείγμα, από τη μία, αναγνωρίζει ότι προσλήφθηκε, επειδή ο εργοδότης θα μπορούσε να το εκμεταλλευτεί «πιο εύκολα». Από την άλλη, το

δείγμα θεωρεί ότι η επιλογή του εργοδότη επηρεάστηκε από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του εργαζόμενου. Φαίνεται ότι η «πραγματικότητα της αγοράς εργασίας» κινείται κάπου ανάμεσα στις προαναφερθείσες τάσεις. Ως προς τις εργασιακές συνθήκες, ένα ποσοστό 20-30% βιώνει μη νόμιμη και επισφαλή εργασία. Τέλος, το δείγμα θεωρεί την αγορά εργασίας ένα σκληρό κοινωνικό πεδίο, όπου ισχύει το δίκιο του δυνατό, αισθάνεται απροστάτευτο από το ελληνικό κράτος σε σχέση με τα εργασιακά του δικαιώματα και το 1/4 περίπου νοιώθει αδύναμο να τα υπερασπιστεί. Θεωρεί ότι αποτελεί ένα εργατικό δυναμικό ευκαιρίας, αισθάνεται ευάλωτο απέναντι στην εργοδοσία και αισθάνεται ότι το εκμεταλλεύεται.

Κοινωνιολογία της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

Νίκος Παναγιωτόπουλος

Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αντικείμενο της εισήγησης αποτελεί η παρουσίαση των αρχών μιας κοινωνιολογίας της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και του τρόπου εφαρμογής τους ως θεμελιώδους προϋπόθεσης για την ανάπτυξη του κλάδου.

Δημοκρατικές αξίες, λαϊκισμός και εκπαίδευση

Γιάννης Πανούσης

Ομότ. Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να έχει πλέον την ηθική δύναμη και την ελευθερία να διαχειρίζεται ζητήματα δημοκρατικών αξιών [ισότητας, αξιοκρατίας, άμιλλας, διαφοράς, κ.λπ.] επιχειρεί να εμφανίζεται ως εγγυητής των ίσων ευκαιριών μέσα από λαϊκιστικές απόψεις και πρακτικές περί του ανοικτού σχολείου.

Η εκπαιδευτική αξιολόγηση στον αστερισμό του «Δικαιωματισμού»

Παναγιώτης Παπακωνσταντίνου

τ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αποτελεί σήμερα γνωστή και γενική παραδοχή ότι η αξιολόγηση συνιστά συστατικό και οργανικό στοιχείο της συγκρότησης και λειτουργίας του νεοελληνικού σχολείου, συνυφαίνεται δυναμικά στην ιστορική του πορεία και γνωρίζει μεταλλάξεις, που αναμφίβολα συνδέονται με τις γενικότερες κοινωνικές εξελίξεις και τις ανάλογες αντιλήψεις και νοοτροπίες. Η δύναμη, η αξία και η κοινωνική ισχύς της αξιολόγησης αναγνωρίζονται και λειτουργούν πρωτίστως στον μικρόκοσμο της σχολικής τάξης, προτού, βεβαίως, διαχυθεί στην ευρύτερη κοινωνία και, ως μηχανισμός πλέον, αναλάβει τις κατανεμητικές αλλά και τις νομιμοποιητικές της λειτουργίες.

Η πραγματικότητα και καθημερινότητα της σχολικής τάξης είναι σταθερά αποκαλυπτικές, καταγράφοντας τη διαπίστωση ότι η εκπαιδευτική αξιολόγηση, όπως, άλλωστε, και κάθε κομμάτι-στοιχείο του ελληνικού σχολείου, υπάρχει, γιατί συμβάλλει στη δυναμική διαμόρφωση της κοινωνίας και στη νοηματοδότησή της. Έτσι, παρά την αυξανόμενη επέκταση των πεδίων εφαρμογής και αξιοποίησής της, ξεχωριστό ενδιαφέρον εξακολουθεί να επενδύεται στο πρωταρχικό πλέγμα δάσκαλος- μαθητής. Η επικαιρότητα, μάλιστα, της αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών και των μαθητών διαμορφώνεται, με βάση πρόσφατα και εμπειρικά δεδομένα, ως εξής: η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών τελεί, ουσιαστικά μετά τη μεταπολίτευση (1974) και παρά τις απόπειρες και τις μεθοδεύσεις των κυβερνήσεων, σταθερά υπό αίρεση· η αξιολόγηση των μαθητών είναι «πληθωρισμένη», «χαριστική» και «πλασματική», δηλαδή «πειραγμένη», αλλά με ισχυρό φορτίο παιδαγωγικής επικάλυψης, γονικής ικανοποίησης,

επαγγελματικής αναγνώρισης-αυταρέσκειας, ιεραρχικού εφησυχασμού και πολιτικής νομιμοποίησης.

Η ειδυλλιακή αυτή εξεικόνιση του εκπαιδευτικού «παραδείσου» διαψεύδεται από μια σειρά συγκριτικών εμπειρικών δεδομένων, που επιτάσσουν την κριτική εξήγηση του «τι πραγματικά συμβαίνει».

Η αξιολόγηση μαθητών και εκπαιδευτικού έργου φαίνεται ότι συνδέεται με μια ιδιότυπη και παρεξηγημένη εκδοχή, νεοελληνικής κοπής, της αντιαυταρχικής παιδαγωγικής, η οποία υπερκέρασε το ριζοσπαστικό φιλελευθερισμό, γαλβανίστηκε κατά τη σοσιαλιστική και την ομόρριξη εκσυγχρονιστική περίοδο και επιβεβαιώθηκε κατά την τελευταία εικοσαετία ως κεκτημένο και αυτονόητο «δικαίωμα». Η αντιαυταρχική εκπαίδευση απολαμβάνει την επικράτησή της στο σχολικό περιβάλλον και η νεοελληνική κοινωνία καμώνεται ότι επιδιώκει την υπέρβαση μιας δυσάρεστης πραγματικότητας που, έτσι κι' αλλιώς, δεν φαίνεται ότι μπορεί να αλλάξει.

Ο μετασχηματισμός της εκπαίδευσης και η πολιτική οικονομία του διαδικτύου

Γεώργιος Πλειός

*Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών,
Πρόεδρος Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας*

Η οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης, όπως και άλλων θεσμών, είναι το αποτέλεσμα σύνθετης διαπλοκής του τρόπου παραγωγής, του τρόπου επικοινωνίας και του τρόπου κυριαρχίας σε έναν κοινωνικό σχηματισμό. Υπό το πρίσμα αυτό, ο (μετα)σχηματισμός της εκπαίδευσης προκύπτει ως προϊόν (αλλά και παράγων) αλληλεπίδρασης της τεχνολογίας, της χρηματοδότησης, της εσωτερικής/εξωτερικής κοινωνικής οργάνωσης του σχολείου και της εκπαιδευτικής επικοινωνίας. Στο πλαίσιο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αφενός μεν

συντελείται μεταβολή στις θεμελιώδεις κοινωνικές λειτουργίες του σχολείου, αφετέρου δε μεταβολή της τεχνικής, κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσής του.

Στην εισήγηση αναλύεται ειδικότερα υπό την οπτική της πολιτικής οικονομίας του διαδικτύου, καθώς και επί τη βάση πλήθους στοιχείων της μεταπολεμικής περιόδου, η μακροσκοπική διαδικασία ψηφιακού μετασχηματισμού της εκπαίδευσης, η οποία εξασφαλίζει αφενός τις επιδιωκόμενες δραστικές περικοπές στις εκπαιδευτικές δαπάνες και, αφετέρου, τις επιθυμητές εκροές (γνώσεις και δεξιότητες) επί τη βάση της σύγκλισης τυπικού, άτυπου και κρυφού αναλυτικού προγράμματος. Οι μεταβολές αυτές δεν είναι παρεμπόμπουσες αλλά ουσιώδεις, από τη άποψη των ουσιαστικών προσόντων που απαιτούν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο της φιλελευθεροποίησης της αγοράς εργασίας. Η διαδικασία αυτού του μετασχηματισμού, αν και χαρακτηρίζει εν τω συνόλω την τρέχουσα περίοδο, ιδιαίτερα από τη δεκαετία '80 και μετά, ενισχύεται και επιταχύνεται σημαντικά από την παγκόσμια οικονομική κρίση, αρχής γενομένης από το 2007 και εντεύθεν, ιδιαίτερα σε χώρες με σοβαρή κρίση χρέους.

Κοινωνική κινητικότητα και κοινωνική αναπαραγωγή μετά την επέκταση της ανώτατης εκπαίδευσης

Ελένη Σιάνου-Κύργιου

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σχέση ανάμεσα στην επέκταση της ανώτατης εκπαίδευσης και την κοινωνική κινητικότητα ή την κοινωνική αναπαραγωγή αποτελεί διεθνώς επίκεντρο των κοινωνιολογικών ερευνών τις τελευταίες δεκαετίες. Οι έρευνες αυτές είναι σημαντικές, γιατί εξετάζουν τη θεωρία του λειτουργισμού, στην οποία βασίζονται οι πολιτικές της επέκτασης και θέτουν υπό αμφισβήτηση την αισιόδοξη υπόθεση ότι προωθεί την ισότητα ευκαιριών, μειώνει τις κοινωνικές ανισότητες στις ακαδημαϊκές διαδρομές και στους επαγγελματικούς προορισμούς. Στην εισήγηση

αξιοποιούνται τα δεδομένα πρόσφατων ερευνών και εξετάζονται οι πολιτικές που οδήγησαν στη δραματική επέκταση της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, όπως και οι συνέπειές της στην κοινωνική κινητικότητα και την κοινωνική αναπαραγωγή. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι διαδικασίες κοινωνικής αναπαραγωγής συντηρούνται ως προς την πρόσβαση και τη συμμετοχή στην ανώτατη εκπαίδευση. Η επέκταση συνοδεύεται από τη διαφοροποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης και περιορίζει τις κοινωνικές ανισότητες με ποσοτικά κριτήρια. Με ποιοτικά όμως κριτήρια συντηρεί τις διαφορές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων σε τμήματα υψηλών ακαδημαϊκών προδιαγραφών και επαγγελματικών προοπτικών που διευκολύνουν την κοινωνική αναπαραγωγή. Ο πληθωρισμός των πτυχίων μεγαλώνει τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας που μειώνει τις πιθανότητες ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας, ακόμη και για τους πτυχιούχους της μεσαίας τάξης. Ευνοεί τις κοινωνικές ελίτ που αναπαράγουν και να νομιμοποιούν τα προνόμιά τους, καταλαμβάνοντας υψηλές επαγγελματικές και κοινωνικές θέσεις. Συμπεραίνεται ότι η επέκταση της ανώτατης εκπαίδευσης μετασχηματίζει τις διαδικασίες κοινωνικής κινητικότητας και αναπαραγωγής. Χρειάζεται να γίνουν έρευνες που θα είναι χρήσιμες για τη θεωρητική και εμπειρική κατανόηση της μεταβαλλόμενης σχέσης μεταξύ κοινωνικής καταγωγής, ανώτατης εκπαίδευσης και επαγγελματικών προορισμών. Επίσης, θα είναι χρήσιμες και για τους υπεύθυνους χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής, αφού η συμβολή της ανώτατης εκπαίδευσης στην κοινωνική κινητικότητα ή αναπαραγωγή είναι κρίσιμο ζήτημα που απασχολεί τις πολιτικές ατζέντες των κρατών, με στόχο την άμβλυνση των ανισοτήτων και τη δημιουργία δικαιότερων κοινωνιών.

Ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική για την Ενιαία Εκπαίδευση στην Κύπρο

Λοΐζος Συμεού

Καθηγήτριας, Αντιπρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Στο άρθρο αυτό, με αφετηρία την προσπάθεια για την αλλαγή της νομοθεσίας που αφορά στην εκπαίδευση των παιδιών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες ή/και Αναπηρίες (ΕΕΑ/Α) στην Κύπρο, με στόχο το να ανταποκριθεί το κράτος στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (άρθρο 4(α)), καθώς και τις Παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την εφαρμογή της Σύμβασης (Απρίλιος 2007), συζητώ την αναγκαιότητα των σχετικών πολιτικών όπως επιλαμβάνονται επιμέρους διαστάσεων εκπαιδευτικών πολιτικών και πράξεων ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης, επισημαίνοντας παράλληλα πώς διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι εμφανίζονται να καταθέτουν προτάσεις για διαρθρωτικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, συχνά δεν κάνουν καμία αναφορά σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης και διαφορετικότητας των μαθητών/τριών. Η παράλειψη αυτή είναι ενδεικτική των νεοφιλελεύθερων επιταγών που καθοδηγούν τις διαδικασίες χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και αναδεικνύει την υποβάθμιση θεμάτων ισότητας και διαφορετικότητας, με ιδιαίτερη αναφορά στους μαθητές με ΕΕΑ/Α.

«Ο Αχιλλέας από το Κάιρο»: Ο κοινωνικός αντίκτυπος του τραγουδιού

Κώστας Τουρνάς

Τραγουδιστής, Στιχουργός, Συνθέτης

Όλοι μας σχεδόν ανεξαιρέτως μπορούμε, δεδομένων των συνθηκών, να κρίνουμε, να συγκρίνουμε, να κατηγοριοποιούμε, να καταδικάζουμε, ανάμεσα σε άλλα, με

μεγάλη ευκολία, αβασάνιστα και με την κάλυψη ηθικών, κοινωνικών ή και νομικών παρερμηνειών, οτιδήποτε δεν συνάδει με τις δικές μας παραδοχές/αντιλήψεις/πεποιθήσεις. Το ίδιο κάνουν και όλοι οι άλλοι γύρω μας παντού... Αυτοί είμαστε και έχουμε πολύ δρόμο μέχρι η ανθρωπότητα να φτάσει στον υψηλό της προορισμό.

Δημοκρατία και παιδαγωγικά δικαιώματα: Επανεξετάζοντας τη θεωρία του Bernstein μετά την «Κριτική των Δικαιωμάτων»

Άννα Τσατσαρώνη

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Το υπόβαθρο αυτής της εισήγησης είναι οι παγκόσμιες πολιτικές (policies) και οι τοπικές πολιτικές (politics) σχετικά με την αυτονομία των σχολείων και την κοινωνική συμπερίληψη, καθώς και συναφείς ερευνητικές μελέτες. Η σχολική αυτονομία έχει καταστεί κεντρικό θέμα στις παγκόσμιες και εθνικές πολιτικές, οι οποίες, ωστόσο, διακρίνονται από διαφορετικές emphases (δημοκρατία και συμμετοχή έναντι του ανταγωνισμού, της λογοδοσίας και της αποτελεσματικότητας). Η κοινωνική συμπερίληψη στην εκπαίδευση προωθείται μέσω πολιτικών οι οποίες στοχεύουν στην άρση των διαφόρων φραγμών, ώστε να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, επιτυγχάνουν ένα ελάχιστο επίπεδο στην απόκτηση γνώσεων και, επιπρόσθετα, ότι μέσω των πρακτικών της ποιμαντικής φροντίδας και του ενδιαφέροντος για την ευημερία τους, αποκτούν την αίσθηση του ανήκειν. Κοινωνιολογικές μελέτες έχουν τεκμηριώσει τις συχνά αρνητικές συνέπειες αυτών των κυρίαρχων λόγων πολιτικής, οι οποίοι προάγουν την αποτελεσματικότητα και την ισότητα ως θεμελιώδεις αρχές για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων, αλλά στην πραγματικότητα οδηγούν τα σχολεία, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές/τριες στον ανταγωνισμό, προκειμένου να επιδείξουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την επιτυχία τους, εντείνοντας, κατ'

αυτόν τον τρόπο, τις ανισότητες. Ένα βασικό επιχείρημα είναι ότι η κοινωνική δικαιοσύνη και η ισότητα μετασχηματίζονται μέσω των αφηρημένων αναπαραστάσεων και των τεχνολογιών της εξουσίας που χρησιμοποιούνται, για να περιγράψουν τη σχολική ζωή. Ωστόσο, παρά τις επικρίσεις αυτές, οι πολιτικές της σχολικής αυτονομίας και της συμπερίληψης είναι δυνατόν να αναγνωστούν ως διακυβερνητικές προσπάθειες για την πραγμάτωση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει το ερώτημα εάν η κριτική που ασκήθηκε από τις σύγχρονες κοινωνιολογικές θεωρίες αρκεί, για να διακόψει την αναπαραγωγή των κυρίαρχων λόγων και πρακτικών στις σύγχρονες παγκοσμιοποιημένες και πολυπολιτισμικές κοινωνίες και σχολεία. Συνεχίζοντας τις προσπάθειες μελετητών να διαβάσουν το έργο του Bernstein με και δια μέσου άλλων πόρων, και να καταδείξουν τη συνεχιζόμενη συνάφειά του με την κοινωνιολογική μελέτη των εκπαιδευτικών πολιτικών και πρακτικών, εστιάζω στο δοκίμιό του «Δημοκρατία και παιδαγωγικά δικαιώματα», το οποίο παρέχει μια κριτική οπτική στη μελέτη των κοινωνικών διαδικασιών και των σχέσεων που συντηρούνται μέσα από παιδαγωγικούς λόγους. Συζητώντας τη βιβλιογραφία που εντοπίζει ορισμένες εντάσεις στο «αινιγματικό» κείμενο των παιδαγωγικών δικαιωμάτων του Bernstein, προσπαθώ να το διαβάσω εκ νέου «μετά την κριτική των δικαιωμάτων», χρησιμοποιώντας τους πόρους και τα εργαλεία που προσφέρουν οι ριζοσπαστικοί δημοκρατικοί στοχαστές. Αυτοί οι στοχαστές, αποκαλύπτοντας τον τρόπο με τον οποίο οι φιλελεύθεροι λόγοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα πραγματοποιούν τα υπάρχοντα καθεστώτα εξουσίας και περιορίζουν την πρόοδο της ριζοσπαστικής πολιτικής, επεξεργάζονται ξανά τις έννοιες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως δυνητικά βασικό χώρο για μια σύγχρονη ριζοσπαστική δημοκρατική δράση. Ως εκ τούτου, αφού δείξω ότι, αν και οι σύγχρονες έννοιες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν ένα περιορισμένο νόημα, η ετερότητα αποτελεί καταστατικό τους στοιχείο,

γεγονός που τις καθιστά ρευστές και ανοιχτές σε καθολικές έννοιες ανταγωνιστικές προς τις ηγεμονικές, θα υποστηρίξω ότι στην παρούσα συγκυρία αποτελούν ίσως όχι μόνο μια βιώσιμη αλλά και μια αναγκαία μετατόπιση στην πολιτική της κοινωνιολογικής έρευνας στην εκπαίδευση.

Κοινωνικές φοβίες και νέες ανισότητες

Κωνσταντίνος Τσουκαλάς

Ομότ. Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Προεκτάσεις των νέων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού και του πολλαπλασιασμού των κοινωνικών ανισοτήτων αντανakλώνται μοιραία στις εκκολαπτόμενες εκπαιδευτικές δομές και ευρύτερα στην εκπαιδευτική και γνωσιακή φιλοσοφία.

II. Εισηγήσεις

II. Εισηγήσεις

Η γαστρονομία ως πολυπολιτισμικό σταυροδρόμι μέσα από τα παιδικά βιβλία γνώσεων

Ρόζη Αγγελάκη

Ιστορικός,

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η Παιδική Λογοτεχνία θεωρείται από πολλούς που διεξήγαν έρευνες με αντικείμενο, από τη μία, διαπολιτισμικές και φεμινιστικές θεωρίες και, από την άλλη, την αναγνωστική ανταπόκριση των παιδιών, ως ένας αποτελεσματικός τρόπος κατανόησης της πολιτισμικής διαφορετικότητας των άλλων ως προς τη φυλή, το φύλο, το θρήσκευμα, την κουλτούρα τους, κ.λπ. Υποστηρίζεται, μάλιστα, πως, καθώς όλα τα είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας δύνανται να καλλιεργήσουν στο παιδί τον διαπολιτισμικό σεβασμό, μεταδίδοντάς του το μήνυμα πως η αληθινή αγάπη δεν γνωρίζει διακρίσεις, το βοηθούν, ταυτόχρονα, να αντιληφθεί καλύτερα και τη δική του διαφορετικότητα.

Δεδομένου πως: (i) η Βυζαντινή Ιστορία αποτελεί αγαπημένη θεματική συγγραφέων για παιδιά, (ii) το Βυζάντιο είναι μια αυτοκρατορία με «οικουμενική» εμβέλεια- γεγονός που εξυπηρετεί τους σύγχρονους λογοτέχνες, που έκαναν στροφή σε ζητήματα περισσότερο παναθρώπινα, (iii) η Παιδική Λογοτεχνία- βασισόμενη, πάντα, στους δυο πυλώνες της, την ψυχαγωγία και την εκπαίδευση-, αντανακλά και τροφοδοτεί τις εκάστοτε κοινωνικο-ιδεολογικού περιεχομένου μεταβολές, θα αναδείξουμε τον τρόπο με τον οποίο η Ελένη Στάμπουλη, στο παιδικό βιβλίο γνώσεων «Πρόσκληση σε γεύμα» (Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 2002), κάνοντας λόγο για τη βυζαντινή διατροφή, αφενός μεν ενημερώνει τους αναγνώστες της για τις παραδόσεις και τα έθιμα των Βυζαντινών, αφετέρου δε, την παρουσιάζει υπό

την έννοια μιας κοινωνικής πρακτικής που, πέρα από πρωταρχική ανάγκη και αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας, αποτελεί και ζήτημα ιστορικής συνέχειας, γευστικής μνήμης και πολιτισμικών επιλογών που συμβολίζουν τη διαφορετικότητα ή την ομοιογένεια, σεβόμενη τις ατομικές, τοπικές και κοινωνικές ανάγκες του παιδιού, που αποδίδονται πια με διαφορετικούς συμβολισμούς και νοήματα και με ανατροπές στα γνωστικά στερεότυπα.

Τα σύνολα μουσικών οργάνων ως πλαίσιο συνεργασίας και ένταξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Σοφία Αγιοπετρίτου

*Μουσικολόγος/Εκπαιδευτικός Μουσικής Αγωγής Α/θμιας Εκπαίδευσης,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια*

Θεοχάρης Ράπτης

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η μουσική εκπαίδευση συνδέεται πάντα άμεσα με τις κοινωνικές εξελίξεις, ενώ πλήθος ερευνών έχουν επικεντρωθεί στην πολυδιάστατη συμβολή της στον χώρο της εκπαίδευσης.

Ο αρχικός σκοπός της έρευνας δράσης που παρουσιάζεται εδώ (στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας της ερευνήτριας) και ο οποίος ενσωμάτωσε και την μελέτη περίπτωσης (case study), ήταν να προτείνει μια νέα προσέγγιση στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από την ενασχόληση με τα μουσικά όργανα και την ενορχήστρωση μουσικών κομματιών -από τους ίδιους τους μαθητές- προωθώντας την ομαδοσυνεργατικότητα και τη μουσική δημιουργικότητα μέσα στη σχολική τάξη. Παράλληλα, παρατηρήθηκαν και αξιολογήθηκαν συστηματικά πλευρές της κοινωνικοσυναισθηματικής συμπεριφοράς των μαθητών και της αλληλεπίδρασή τους κατά την ομαδική εκτέλεση. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στις δυνατότητες άμβλυνσης επιθετικών συμπεριφορών κάποιων μαθητών, καθώς και βοήθειες σε

παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, ώστε να εναρμονιστούν καλύτερα στο κλίμα της ομάδας.

Η έρευνα διεξήχθη στην πόλη των Ιωαννίνων, ήταν διάρκειας 14 εβδομάδων και τα δεδομένα συλλέχθηκαν από τα μέσα Σεπτεμβρίου έως και τα τέλη Φεβρουαρίου. Το δείγμα αποτελείτο από ένα τμήμα της Γ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου στο οποίο η ερευνήτρια εργάζεται ως μόνιμη εκπαιδευτικός Μουσικής Αγωγής. Ως μέσα συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν η παρατήρηση, με βασικά εργαλεία το ημερολόγιο της ερευνήτριας και ενός κριτικού φίλου και οι ηχογραφήσεις, καθώς και η ομαδική συνέντευξη.

«Η κυρία Συνεργασία ενάντια στη βία»: Εκπαιδευτικό σενάριο για την προσχολική ηλικία γενικής και ειδικής εκπαίδευσης

Παρασκευή Αθανασοπούλου

Υπεύθυνη Τομέα Παιδαγωγικών Ι.ΙΕΚ ΔΕΛΤΑ 360 Πάτρας,

Εκπαιδευτικός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Αγγελική Καγιοπούλου

Λογοθεραπεύτρια, Εκπαιδεύτρια Ι.ΙΕΚ ΔΕΛΤΑ 360 Πάτρας,

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Χριστιάννα Κορδώνη

MSc, Παιδαγωγός, Εκπαιδεύτρια Ι.ΙΕΚ ΔΕΛΤΑ 360 Πάτρας

Το σχέδιο μαθήματος «Η κυρία Συνεργασία ενάντια στη βία» αποτελεί μία πρόταση εκπαιδευτικού σεναρίου ενάντια στη σχολική βία στην προσχολική ηλικία. Οι παράμετροι που ελήφθησαν υπόψη βασίστηκαν στο γεγονός ότι η σχολική βία έχει ερευνηθεί σε βάθος, κατά κύριο λόγο σε δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρόλα αυτά λίγα είναι τα στοιχεία που συγκεντρώνονται σε πληθυσμό προσχολικής ηλικίας. Η περίοδος της προσχολικής ηλικίας κρίνεται καίρια, καθώς αποτελεί τα θεμέλια πάνω στα οποία θα μπορέσουν να διαμορφωθούν προγράμματα πρώιμης παρέμβασης και πρωτογενούς πρόληψης της σχολικής βίας. Σκοπός του παρόντος εκπαιδευτικού σεναρίου είναι η ευαισθητοποίηση

των μαθητών από την προσχολική κιόλας ηλικία ενάντια στη σχολική βία, αλλά και η ενδυνάμωση της ενσυναίσθησης, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων. Η παρέμβαση διαμορφώθηκε, λαμβάνοντας υπόψη τους επιμέρους στόχους και τις απαιτήσεις της εκάστοτε μαθησιακής περιοχής και δύναται να πραγματοποιηθεί σε δομές προσχολικής αγωγής, συμπεριλαμβανομένων παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων και απευθύνεται σε παιδιά, ηλικίας από τριών έως τεσσάρων ετών, τόσο γενικής όσο και ειδικής εκπαίδευσης.

Παιδιά με ΛΟΑΤ+ γονείς στο σχολείο: Ερευνητικά δεδομένα και καλές πρακτικές για επαγγελματίες της εκπαίδευσης

Μαρία-Ηώ Ακαλέστου

Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια,

Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ζαΐρα Παπαληγούρα

Ομότ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Θάλεια Μπελλάλη

Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Δανάη Παπαδάτου

Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Καθώς οι ΛΟΑΤ+ ενήλικες γίνονται ολοένα και συχνότερα αλλά και πιο «ορατά» γονείς, όπως ήδη καταγράφεται δημογραφικά σε χώρες του δυτικού κόσμου, το ζήτημα της εμπειρίας των παιδιών τους, όταν αυτά μπαίνουν στην εκπαίδευση, καταλαμβάνει σταδιακά μεγαλύτερο μερίδιο στον δημόσιο διάλογο αλλά και στην επιστημονική έρευνα, που αφορά στις ΛΟΑΤ+ οικογένειες. Το ξεκίνημα της σχολικής ζωής αποτελεί ορόσημο για όλα τα παιδιά, ενώ συχνά συμπίπτει με την πρώτη «έκθεση» των παιδιών στη διαφορετικότητα των οικογενειακών συνθέσεων. Παρά την συνεπή τεκμηρίωση, ότι τα παιδιά ΛΟΑΤ+ γονέων δεν διαφέρουν από τα παιδιά ετεροφυλόφιλων γονέων ως προς την συνολική ευημερία τους, μελέτες καταδεικνύουν αυξημένα ποσοστά ομοφοβικού εκφοβισμού τους στο

σχολείο, πολλαπλές αρνητικές εμπειρίες και αυξημένο στρες ενόψει της σχολικής εμπειρίας των παιδιών τους, στους ΛΟΑΤ+ γονείς, αλλά και την αμηχανία και ανετοιμότητα τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευτικών πολιτικών να συμπεριλάβουν ισότιμα τις ΛΟΑΤ+ οικογένειες στο σχολικό σύμπαν (διαδικασίες, αναλυτικό πρόγραμμα, εγχειρίδια, σχολική κοινότητα κ.λπ.). Στην εισήγηση ανασκοπείται η δημοσιευμένη επιστημονική αρθρογραφία της τελευταίας εικοσαετίας (1999-2019), με διττό σκοπό: Αφενός, να αναδείξει το βίωμα των ΛΟΑΤ+ οικογενειών σχετικά με το σχολείο καθώς και αυτό των εκπαιδευτικών, ανά τα διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια και βαθμίδες και, αφετέρου, να ενημερώσει τους επαγγελματίες του χώρου της εκπαίδευσης, σχετικά με τις υπάρχουσες καλές πρακτικές, προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης προληπτικών και επανορθωτικών ενεργειών που διασφαλίζουν ισότιμα την ομαλή προσαρμογή στο σχολείο, την ασφάλεια, καθώς και τις βέλτιστες μαθησιακές εκβάσεις στα παιδιά με ΛΟΑΤ+ γονείς.

Κοινωνία των ικανοτήτων και εκπαιδευτική πολιτική. Οι ικανότητες των εκπαιδευόμενων ως πλαίσιο αναφοράς

Δημήτριος Αλεξανδρής

MEd, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Αναστάσιος Παπαδημητρίου

MEd, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ενιαίας κοινότητας, ξεπέρασε τα όρια της οικονομικής συνεργασίας, οδηγώντας τα κράτη μέλη της σε στενή συνεργασία σε ό,τι αφορά της εκπαιδευτική πολιτική, ώστε να ακολουθήσουν την παγκόσμια κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Σε αυτή την εξέλιξη, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναγνωρίζοντας τη σημασία της παροχής εκπαίδευσης ως μείζονος σημασίας στην εξέλιξη του ατόμου και κατά συνέπεια της κοινωνίας, οδηγήθηκε στον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής της ως προς τους σκοπούς της εκπαίδευσης σε

επίπεδο κρατών μελών, καθώς και τον προσδιορισμό των ικανοτήτων που οφείλουν να κατέχουν οι ευρωπαίοι πολίτες. Σκοπό της μελέτης αποτελεί η αποτύπωση της εκπαιδευτικής πολιτικής των χωρών μελών και πώς αυτή οδηγεί σε μια κοινωνία ικανοτήτων, τις οποίες οφείλουν να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι πολίτες, ώστε να επιτύχουν την ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση ενός κοινωνικού χώρου που θα χαρακτηρίζει η ανάπτυξη και η επικράτηση δημοκρατικών αξιών. Στόχο της εργασίας αποτελούν: η συνειδητοποίηση της ύπαρξης κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής, η αναγκαιότητα ύπαρξης ενός πλαισίου ικανοτήτων και επικαιροποίησής του, ανάλογα με τα ανάγκες της κάθε εποχής, καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως οδηγούμαστε στη διαρκή ενίσχυση της δια βίου μάθησης.

Οι ομάδες πίεσης ως αναλυτική κατηγορία για την ερμηνεία της σύγχρονης εκπαιδευτικής πραγματικότητας

Γεώργιος Αλεξανδρόπουλος

PhD, Διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Οι ομάδες πίεσης αποτελούν έναν όρο που προέρχεται από την πολιτική επιστήμη και αναφέρεται στη γένεση και τη λειτουργία διάφορων συλλογικοτήτων, εντός του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες αποσκοπούν στην επίτευξη κάποιου σκοπού. Ο τελευταίος μπορεί να είναι κάποια μεταϋλιστική αξία ή, συνηθέστερα, ένα υλικό συμφέρον. Οι ομάδες πίεσης ή ομάδες συμφερόντων επιδιώκουν να μετατρέψουν τις διεκδικήσεις τους σε «κοινωνικό πρόβλημα» και στη συνέχεια, μέσω κυρίως των διαύλων του πολιτικού και του νομικού συστήματος, να επιτύχουν την «επίλυση» του. Το κράτος, με τη σειρά του, συνδιαλέγεται με τις συλλογικότητες αυτές προσπαθώντας είτε την ένταξή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είτε τη θεσμοποίησή τους και τη μετατροπή τους σε οιονεί δημόσια όργανα.

Στην παρούσα εργασία μελετούμε ένα μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας προσπαθώντας να απαντήσουμε, σε θεωρητικό επίπεδο, στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: Ποιες οι δυνατότητες της συγκεκριμένης αναλυτικής κατηγορίας σχετικά με την ερμηνεία και την κατανόηση των τεκταινομένων στον χώρο της εκπαίδευσης; Μπορούμε να εντοπίσουμε ενδεικτικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τη λειτουργικότητά της; Ποιες οι πιθανότητες, καθώς και τα όρια (μιας) διεπιστημονικής προσέγγισης των διαδικασιών παραγωγής της εκπαιδευτικής πολιτικής;

Το δικό μας ενδιαφέρον για τη συγκεκριμένη προσέγγιση έγκειται στο γεγονός ότι αναδεικνύει τις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες ορισμένες ομάδες είναι σε θέση να υποσκελίζουν ή να υπερνικούν την οργάνωση των συνδικαλιστικών τους, σε μία εποχή, μάλιστα, που η αυξανόμενη μετατόπιση των πολιτικών επιπέδων (περιφερειακό, εθνικό, υπερεθνικό) αποτελεί, μεταξύ άλλων, σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της πολυπλοκότητας της δράσης των προαναφερόμενων ομάδων.

Ο ρατσισμός ως ανασταλτικός παράγοντας της συμμετοχής των παιδιών Ρομά στο σχολείο: Μύθος ή πραγματικότητα;

Δήμητρα-Σταυρούλα Αναλυτή

PhD Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η εξέταση εθνοτικών ομάδων όπως αυτή των Ρομά και η σχέση τους με την εκπαιδευτική διαδικασία τα τελευταία χρόνια αποτελεί ένα από τα κυριότερα ζητήματα που εξετάζει η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Η σχέση τους με την εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ελλιπής και αναζητούνται οι λόγοι της διαμορφωθείσας κατάστασης. Κατά τη διάρκεια της έρευνας που διενήργησα στην περιοχή των Ιωαννίνων για την εκπόνηση της διδακτορικής μου διατριβής, τέθηκε το ερώτημα εάν ο ρατσισμός αποτελεί λόγο απώθησης από την εκπαίδευση, ενώ ένα άλλο πεδίο που ερευνήθηκε ήταν κατά πόσο τα στερεότυπα, ως κοινωνικές

κατασκευές, και ο ρατσισμός πλήττουν με την ίδια δυναμική άτομα της ομάδας από τρεις διαφορετικές γενιές.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να αναδείξει τους σημαντικότερους λόγους που κρατούν τους Ρομά μακριά από την εκπαίδευση και εάν ένας από αυτούς είναι ο ρατσισμός. Στόχοι της εργασίας είναι, αφενός, η απόδειξη ότι ο ρατσισμός στην υπό εξέταση περιοχή δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και, αφετέρου, ότι σε βάθος τριών γενεών ο ρατσισμός απέναντι στους Ρομά στο σχολείο έχει εξαλειφθεί. Τα στοιχεία που θα παρουσιαστούν έχουν συλλεχθεί από συνεντεύξεις που έχουν γίνει στην περιοχή της Νέας Ζωής του ν. Ιωαννίνων σε εκπροσώπους τριών διαδοχικών γενεών, ενώ τα δεδομένα έχουν ταξινομηθεί ποσοτικά και έχουν αναλυθεί ποιοτικά.

Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν δείχνουν, πρώτον, ότι ο ρατσισμός, ως λόγος αποχής από την Εκπαίδευση, δεν επηρεάζει σε βάθος χρόνο με τον ίδιο τρόπο και την ίδια δυναμική και, δευτερευόντως, ότι τελικά η σχέση που αναπτύσσεται κάθε φορά με την Εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ιστορικές και κοινωνικές αλλαγές.

Σκέφτονται την εγκατάλειψη μόνο οι κακοί φοιτητές;

Γεώργιος Ανδρουλάκης

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Δήμητρα Γεωργίου

PhD Πανεπιστημίου Πατρών

Παντελής Κυπριανός

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Γιώργος Σταμέλος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών αποτελεί παγκοσμίως μια αυξανόμενη ανησυχία για τα πανεπιστήμια. Πολλοί ερευνητές συνδέουν την εγκατάλειψη των σπουδών με μειωμένη ικανοποίηση από το αντικείμενο ή/και το επίπεδο

σπουδών και με τη χαμηλή ακαδημαϊκή απόδοση των φοιτητών. Το ερευνητικό ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι «καλοί» και οι ικανοποιημένοι από το αντικείμενο και το επίπεδο σπουδών φοιτητές, εγκαταλείπουν. Στην εργασία αυτή γίνεται μία προσπάθεια διερεύνησης της τάσης εγκατάλειψης των ενεργών φοιτητών σε σχέση με τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιήθηκαν οι απαντήσεις 696 ερωτηματολογίων φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών με χρήση ιεραρχικών δέντρων παλινδρόμησης των κατηγοριών των παραγόντων που συνέθεσαν την τάση για εγκατάλειψη. Συγκεκριμένα, για τους φοιτητές που είναι ικανοποιημένοι από το επίπεδο ή/και το αντικείμενο σπουδών και παρουσιάζουν καλή ακαδημαϊκή απόδοση, μελετήθηκαν περαιτέρω τα ιεραρχικά δέντρα δίνοντας έμφαση στους παράγοντες που σχετίζονται με την αύξηση της τάσης για εγκατάλειψη των σπουδών. Τα ευρήματα δείχνουν ότι ακόμα και οι φοιτητές που έχουν καλή ακαδημαϊκή απόδοση, είναι ικανοποιημένοι από το επίπεδο και το αντικείμενο σπουδών, δεν αποκλείεται ωστόσο να σκεφτούν να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Μερικοί από τους λόγους που μπορεί να τους ωθήσουν σε αυτό είναι η απογοήτευση από τις σπουδές τους, η έλλειψη ικανοποίησης από το έργο του διδακτικού προσωπικού και η έλλειψη καλής συνεργασίας και σχέσης με τους καθηγητές.

Από την επιλεκτική αλαλία στον κοινωνικό αποκλεισμό και τη σχολική αποτυχία

Μελίνα-Αγάπη Αραβανή

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χριστίνα Καλογεροπούλου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η επιλεκτική αλαλία αποτελεί μία από τις κυριότερες διαταραχές της ομιλίας, φαινόμενο το οποίο είναι σύνηθες στην σχολική πραγματικότητα. Σχετικές

έρευνες καταδεικνύουν ότι η επιλεκτική αλαλία επιβαρύνει έντονα τη ψυχική κατάσταση των μαθητών που την παρουσιάζουν και έχει σοβαρές επιπτώσεις στη σχολική τους επίδοση. Εξαιτίας της αδυναμίας τους να επικοινωνήσουν με το σχολικό περιβάλλον, τυγχάνουν θύματα σχολικού εκφοβισμού και απομονώνονται από το σχολικό περιβάλλον. Παράλληλα, η μη έγκαιρη ή η λανθασμένη αντιμετώπιση του φαινομένου από τη σχολική κοινότητα τους οδηγεί στο κοινωνικό αποκλεισμό και παρεμποδίζει τη μαθησιακή διαδικασία. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων, διεξήχθη έρευνα που μελέτησε τον τρόπο που οι εκπαιδευτικοί διαχειρίζονται την επιλεκτική αλαλία και τα μέτρα που λαμβάνουν, ώστε να αντιμετωπίσουν πιθανό κοινωνικό αποκλεισμό και σχολική αποτυχία. Ειδικότερα, διερευνήθηκαν οι γνώσεις τους αναφορικά με την επιλεκτική αλαλία, οι αντιλήψεις τους αναφορικά με τις αιτίες που οδηγούν τους μαθητές με επιλεκτική αλαλία στη σχολική αποτυχία, αλλά και πώς συνδέεται η επιλεκτική αλαλία με τον κοινωνικό αποκλεισμό. Δείγμα αποτέλεσε το σύνολο, δηλαδή το 100% των ειδικών Παιδαγωγών που εργάζονται στα Τμήματα ένταξης του Νομού Ιωαννίνων. Την ομάδα ελέγχου συγκρότησαν εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε τάξεις των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του ίδιου Νομού. Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο ερωτήσεων κλειστού τύπου. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 25. Από τα ευρήματα διαπιστώθηκε ότι οι ειδικοί Παιδαγωγοί είναι επαρκώς ενημερωμένοι αναφορικά με την επιλεκτική αλαλία και λαμβάνουν μέτρα αντιμετώπισης του προκαλούμενου εξαιτίας της κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, αναδείχθηκε η αναγκαιότητα ενημέρωσης όλων των εκπαιδευτικών αναφορικά με τον φάυλο κύκλο επιλεκτικής αλαλίας- κοινωνικού αποκλεισμού-σχολικής αποτυχίας.

Cyberbullying και εθνο-πολιτισμική ετερότητα: Διερεύνηση της σχέσης στον χώρο της εκπαίδευσης

Σπύρος Αραβανής

*PhD, Διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
Ακαδημαϊκός Υπότροφος Πανεπιστημίου Πελοποννήσου*

Η μελέτη της σχέσης εθνο-πολιτισμικής προέλευσης και σχολικής βίας-εκφοβισμού μέσα από πολυάριθμες έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία έχει οδηγήσει σε συμπεράσματα, τα οποία κινούνται σε δυο άξονες: ο πρώτος αναγνωρίζει τη συνάφεια μεταξύ των δύο παραγόντων μέσα σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα (τα παιδιά των μειονοτικών ομάδων θύματα, αλλά και θύτες των άμεσων και έμμεσων μορφών σχολικού εκφοβισμού-βίας), ενώ ο δεύτερος δεν εντοπίζει τον εθνο-πολιτισμικό παράγοντα ως πρωτεύουσα αιτία της σχολικής βίας-εκφοβισμού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η σημερινή εποχή με την εξέλιξη της τεχνολογίας έχει αναδείξει μια νέα μορφή εκφοβισμού-βίας, τον διαδικτυακό εκφοβισμό (cyberbullying). Η παρούσα εργασία έχει στόχο να διερευνήσει τη σχέση αυτής της μορφής και της εθνοπολιτισμικής ετερότητας. Η μελέτη της υπάρχουσας διεθνούς βιβλιογραφίας ανέδειξε ότι η ευρεία χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η ευκολία πρόσβασης σε αυτά μαθητών με χαμηλό οικονομικό αλλά και εθνο-πολιτισμικό υπόβαθρο, έχει συντελέσει στη διαμόρφωση μιας νέας αντιφατικής συνθήκης. Από τη μια πλευρά εμφανίζεται η αναγνώριση του αυξανόμενου ρόλου της ψηφιακής τεχνολογίας σε περιπτώσεις, όπως μιας ανθρωπιστικής κρίσης, όπου οι μετακινήσεις των πληθυσμών είναι έντονες. Σε αυτές τις περιπτώσεις προσφέρει και παρακινεί τα μέλη μεταναστευτικών και προσφυγικών ομάδων στη χρήση των νέων ψηφιακών εργαλείων με στόχο την ελευθερία λόγου, τη σχολική δικτύωση, τον πολιτικό ακτιβισμό και την κοινωνική τους ένταξη. Από την άλλη πλευρά διαπιστώθηκε από την επισκόπηση των ερευνών ότι τα παιδιά που βιώνουν σχολική βία είναι πιο ευάλωτα στο να βιώσουν περαιτέρω βία μέσω των

ψηφιακών μέσων με αρνητικές προεκτάσεις στη ψυχοσύνθεση και τη σχολική τους επίδοση.

Η κοινωνιολογική διάσταση της Μουσικής Διδακτικής με διαπολιτισμικό περιεχόμενο στη Δια Βίου Εκπαίδευση: Το παράδειγμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαρία Αργυρίου

Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η μετακίνηση πληθυσμών παγκοσμίως μετασχηματίζει τη δημογραφική σύνθεση των «χωρών υποδοχής» και διαμορφώνει τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα μίας κοινωνίας, όπου ξένοι πολιτισμοί διασταυρώνονται στην εξέλιξη της ανθρώπινης ιστορίας. Η Διαπολιτισμική Μουσική Διδακτική αναζητά τρόπους πρακτικής και ανάπτυξης μεθοδολογίας με κοινωνιολογικό προσανατολισμό, καθώς η ανώτατη εκπαίδευση καλείται να στοχεύσει στην ενεργοποίηση και τη συμμετοχή των εν δυνάμει ή εν ενεργεία εκπαιδευτικών σε προγράμματα με στόχο την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους με κοινωνιολογικές διαστάσεις. Αυτό υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί /εκπαιδευτές/τριες είναι αναγκαίο να κατανοήσουν τη σημασία της ουμανιστικής αντίληψης της ανθρωπιστικής εκπαίδευσης, ενισχύοντας την ανεκτικότητα και το ευ ζην των ευπαθών ομάδων, στοιχεία με τα οποία είναι απαραίτητο να τροφοδοτηθούν όλοι/ες οι εμπλεκόμενοι/ες, ως «εφόδια» απέναντι στην πολιτισμική και κοινωνική ανοικτότητα.

Για τη φιλοσοφία και τον σχεδιασμό του συγκεκριμένου δια βίου προγράμματος (Οκτώβριος 2019) στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου με τον τίτλο: «Μουσική Παιδαγωγική: διδακτικές παρεμβάσεις σε μεταναστευτικές δομές και διαπολιτισμικά σχολεία», αξιοποιήθηκαν οι αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής με έμφαση στο έργο του Paulo Freire αλλά και των φιλοσόφων της μουσικής εκπαίδευσης όπως οι αναφορές στους David Elliot και Thomas Regelski, οι οποίοι τάσσονται υπέρ του

«στρατευμένου» κοινωνικού ρόλου της μουσικής, διαμορφώνοντας, υπό όρους, το ιδεολογικό πλαίσιο των μουσικο-εκπαιδευτικών δράσεων ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Έναν από τους στόχους του προγράμματος αποτέλεσε η συγκριτική μελέτη της λειτουργικής προσέγγισης της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, η προσέγγιση της θεωρίας των συγκρούσεων και οι απόψεις του Pierre Bourdieu για το πολιτισμικό κεφάλαιο.

Καταληκτικά, παρατηρήθηκε και καταγράφηκε η αντίδραση και η συμμετοχή των επιμορφούμενων στην εκπαιδευτική πλατφόρμα, με παραδείγματα προσωπικής αναφοράς τους, ως ενεργών υποκειμένων, σε ζητήματα κοινωνικών ανισοτήτων, όπως αυτές αναπαράγονται σε μία σχολική τάξη, καθώς και οι συνέπειές τους για τη μουσική διδακτική.

Η θυματοποίηση στο σχολικό περιβάλλον υπό το πρίσμα της νέας ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας

Βασιλική Αρτινοπούλου

Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Με αφορμή την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2012/29/ΕΕ, αντικείμενο της οποίας είναι η θέσπιση των ελάχιστων απαιτήσεων και εγγυήσεων που πρέπει να εφαρμόζονται για να προστατεύονται τα θύματα εγκλημάτων, θα παρουσιασθούν οι νέες εξελίξεις στην προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων, με έμφαση στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Στόχος μας είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών για το νέο νομοθετικό πλαίσιο που «ορίζει» τη θυματοποίηση και τα θύματα, προστατεύει τα δικαιώματα των θυμάτων μέσα από μια εξατομικευμένη προσέγγιση, προβλέπει νέες υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών για την καταγγελία και την παραπομπή των θυμάτων, και ουσιαστικά συμβάλλει στην αλλαγή της οπτικής για τα θύματα και τη θυματοποίηση. Ειδική αναφορά θα γίνει στις νομοθετικές προβλέψεις για τα

παιδιά ως «ευάλωτα θύματα», τις αυξημένες ανάγκες τους, καθώς και την αναγκαιότητα ειδικής μεταχείρισης. Τέλος, θα παρουσιασθούν καλές πρακτικές και συστάσεις -κατευθυντήριες γραμμές για την εκπαιδευτική κοινότητα.

Δομές σχολικής διεπίδρασης: Συνδέσεις ανάμεσα στις παιδαγωγικές και στις διεπιδραστικές πρακτικές

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου

Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Από τις πρώτες μικρο-κοινωνιολογικές αναλύσεις για την εσωτερική οργάνωση και τον «δεδομένο» χαρακτήρα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τα θέματα που απασχολούν τον κλάδο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης έχουν αλλάξει. Εκείνο που παραμένει μέχρι σήμερα ένας άγνωστος και «ρευστός» χώρος, τόσο εξαιτίας του πολυσύνθετου χαρακτήρα του όσο και της δυσκολίας πρόσβασης των ερευνητών/τριών, είναι η σχολική τάξη. Επιπλέον, παρά τις εκάστοτε αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική, στα αναλυτικά προγράμματα και στα εγχειρίδια (και την αδιαμφισβήτητη πολιτική τους σημασία), παρατηρείται ότι οι διεπιδραστικές πρακτικές εντός της σχολικής τάξης μοιάζουν να παραμένουν, σε μεγάλο βαθμό, αδιαφοροποίητες.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται δύο διαφορετικές διεπιδραστικές πρακτικές της σχολικής τάξης: οι ερωτήσεις που θέτουν οι νηπιαγωγοί στους/στις μαθητές/τριες και οι διορθώσεις που πραγματοποιούν. Οι δύο αυτές πρακτικές δεν είναι ουδέτερες, αλλά έχουν συνδεθεί με μηχανικές διαδικασίες πρόσβασης στη γνώση, δημιουργία ανταγωνιστικού κλίματος εντός της τάξης, περιορισμό της αυτο-έκφρασης και στιγματισμό του λάθους. Αναλύεται τι προηγείται των διεπιδραστικών πρακτικών καθώς και οι συνέπειές τους για τις/τους μαθήτριες/ητές. Η κάθε διεπιδραστική πρακτική θεωρείται ένα σωρευτικό και διυποκειμενικό επίτευγμα και τοποθετείται στο ευρύτερο πλαίσιο της παιδαγωγικής πρακτικής. Τα

μοτίβα που αναδεικνύονται αφορούν στον βαθμό στον οποίο έχει προηγηθεί επισημική στήριξη, στον βαθμό ανοικτότητας ως προς τους τρόπους με τους οποίους οδηγείται κανείς σε σωστές απαντήσεις και ως προς τη συμπερίληψη καθημερινής γνώσης στον σχολικό λόγο, και στη διάρκεια στην οποία εκτείνεται η αναζήτηση απαντήσεων. Αξιοποιούνται οι αρχές της θεωρίας των παιδαγωγικών πρακτικών και της εθνομεθοδολογίας, καθώς και τεχνικές ανάλυσης συνομιλίας σε δεδομένα προφορικού λόγου από ελληνικά δημόσια νηπιαγωγεία της Αττικής, διάρκειας 45 ωρών.

Κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν την αντιμετώπιση της Διαταραχής Μετατραυματικού Στρες σε παιδιά πρόσφυγες

Σοφία Βεδουρά

Δασκάλα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Σήμερα, το φαινόμενο της προσφυγικής κρίσης στη Μέση Ανατολή φέρνει τη χώρα μας στη θέση χώρας – υποδοχής. Ο μεγάλος αριθμός προσφύγων, καθώς και το μεγάλο ποσοστό ανήλικων ανάμεσά τους, δημιουργούν μια επιτακτική ανάγκη για την αποτελεσματικότερη στήριξη της ψυχικής τους ανθεκτικότητας. Οι ανήλικοι πρόσφυγες αποτελούν έναν εξαιρετικά ευάλωτο πληθυσμό στην ανάπτυξη ψυχικών διαταραχών με συχνότερη τη Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες (PTSD).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη των κοινωνικών παραγόντων που επηρεάζουν την επιτυχή θεραπεία και ψυχική ενδυνάμωση παιδιών προσφύγων που εκδηλώνουν συμπτώματα PTSD, μέσα από τη σύγχρονη βιβλιογραφία. Στόχους αποτελούν: (α) να εντοπιστούν στοιχεία για τη συχνότητα εκδήλωσης PTSD σε παιδιά πρόσφυγες και να αντιπαρατεθούν με τον επιπολασμό στον γενικό πληθυσμό, (β) να εντοπιστούν οι κυριότερες θεραπευτικές παρεμβάσεις και τα αποτελέσματά τους, που είναι εστιασμένες σε πρόσφυγες, (γ) να αναδειχθούν

τα ιδιαίτερα κοινωνικά εμπόδια που διευκολύνουν ή δυσχεραίνουν τη θεραπεία και να εξεταστεί ειδικά η περίπτωση του Συνδρόμου Παραίτησης, (δ) να προσδιοριστούν οι ιδιαίτερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο θεραπευτής με βάση το κοινωνικό περιβάλλον των προσφύγων αλλά και το δικό του, (ε) να εξεταστεί ο ρόλος του σχολείου στην κοινωνική ένταξη και ψυχική ενδυνάμωση παιδιών προσφύγων.

Οι ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης, η πολιτισμική απόκλιση και οι δυσκολίες στην επικοινωνία, οι αντιλήψεις και οι αρνητικές στάσεις των κατοίκων της χώρας – υποδοχής καθώς και η ανασφάλεια για τη χορήγηση ασύλου αποτελούν σημαντικά εμπόδια για την επιτυχή θεραπευτική αντιμετώπιση παιδιών προσφύγων με PTSD. Οι θεραπευτές έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρές προκλήσεις εξαιτίας των ιδιαίτερων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης, της πολιτισμικής ετερότητας, της ανυπαρξίας κατάλληλων δομών αλλά και των αντιλήψεων των τοπικών κοινωνιών από τις οποίες προέρχονται. Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις, ενώ αρχικά επιφέρουν θετικά αποτελέσματα, φαίνεται να μην μπορούν να διασφαλίσουν διάρκεια στην εξάλειψη των συμπτωμάτων Μετατραυματικού Στρες, εφόσον δε διασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, το αίσθημα ασφάλειας και η κοινωνική ένταξη των ανήλικων προσφύγων. Σε αυτή την κατεύθυνση, καθοριστικό ρόλο μπορεί να παίξει η ένταξή τους στο σχολικό πλαίσιο και η δημιουργία κουλτούρας σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας από τις σχολικές κοινότητες.

Η συγκρότηση της συλλογικής ταυτότητας ως ερμηνευτικού εργαλείου της δράσης των κοινωνικών κινημάτων: Η περίπτωση του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος στο Πανεπιστήμιο Πατρών

Δημήτρης Βεργίδης

Ομότ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Μαρία Κατσιγιάννη

PhD, Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Πατρών

Για τη μελέτη των κοινωνικών κινημάτων έχουν αναπτυχθεί, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, θεωρίες και ερμηνευτικά μοντέλα με μεγάλο εύρος συγκλίσεων και αποκλίσεων μεταξύ τους.

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η έννοια της συλλογικής ταυτότητας ως θεμελιώδους στοιχείου παρουσίας ενός κοινωνικού κινήματος και ως ερμηνευτικού εργαλείου κατανόησης της δράσης του. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κονστρουκτιονιστική εκδοχή της συλλογικής ταυτότητας του Alberto Melucci, ο οποίος παρουσιάζει τη συλλογική ταυτότητα ως ένα σύστημα δράσης. Επίσης, εξετάζονται οι προϋποθέσεις για την κατασκευή της συλλογικής ταυτότητας, τα συστατικά της στοιχεία και τα χαρακτηριστικά της.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση της δράσης του φοιτητικού κινήματος στο Πανεπιστήμιο Πατρών κατά την περίοδο της απριλιανής δικτατορίας (1967-1974). Ειδικότερα, επιχειρείται η απάντηση στο εξής ερευνητικό ερώτημα: Πώς συγκροτήθηκε η συλλογική ταυτότητα του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος του Πανεπιστημίου Πατρών μέσα από τη συλλογική μνήμη και ποια τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της; Για την απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα αξιοποιήθηκαν γραπτές πηγές σε συνδυασμό με προφορικές μαρτυρίες.

Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι η κατασκευή της συλλογικής ταυτότητας του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος στην Πάτρα συντελέστηκε σε δύο χρονικές φάσεις. Η κατασκευή αυτή εμπεριείχε α) γνωστικούς προσδιορισμούς,

οι οποίοι προσδιόριζαν τους σκοπούς, τα μέσα και το πεδίο δράσης, β) ένα δίκτυο ενεργών σχέσεων που τροφοδοτούνταν από τις επιλεγμένες μορφές οργάνωσης, ηγεσίας, συντονισμού και εσωτερικής επικοινωνίας και γ) μια συναισθηματική επένδυση που παγίωνε τη συμμετοχή και αναπλήρωνε, ενδεχομένως, κάποια λογικά κενά στους παραπάνω γνωστικούς προσδιορισμούς.

Η δράση της Ε.Κ.Π.Υ. στην υποστήριξη των φοιτητών με αναπηρία του Α.Π.Θ.: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών

Αικατερίνη Βισσαρίου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, ΠΕ02,

Υποψήφια Διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η εκπαίδευση συνιστά αναπόσπαστο τμήμα της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου και σηματοδοτεί τη μετέπειτα επαγγελματική και κοινωνική του ανέλιξη. Μάλιστα, η ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση των ατόμων με αναπηρία στην ανώτερη εκπαίδευση, η οποία αποτελεί τον συνδεδετικό κρίκο ανάμεσα στα άτομα αυτά και στην αγορά εργασίας, δημιουργεί μια νέα πραγματικότητα. Η πανεπιστημιακή κοινότητα οφείλει να μεριμνά για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στη γνώση αλλά και για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους εν γένει, εφόσον πρόκειται για έναν χώρο προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης των φοιτητών αυτών και όχι για έναν χώρο παροχής αποστεωμένης εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση την απόψεων και των γνώσεων των μελών Δ.Ε.Π. του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη δράση της Επιτροπής Κοινωνικής Πολιτικής και Υγείας (Ε.Κ.Π.Υ.) στην υποστήριξη των φοιτητών με αναπηρία του συγκεκριμένου ιδρύματος. Παρά το ότι ο εν λόγω φορέας συνιστά το σημαντικότερο όργανο υποστήριξης του συγκεκριμένου φοιτητικού πληθυσμού, στοχεύοντας στην άρση των ποικίλων προβλημάτων που αντιμετωπίζει εντός της πανεπιστημιακής κοινότητας αλλά και στη

σύνδεση του Πανεπιστημίου με την ευρύτερη κοινωνία, αναδείχθηκε πως η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν γνωρίζει το πολύτιμο έργο της. Το εύρημα αυτό καταδεικνύει πρωτίστως το ζήτημα ευθύνης εν γένει της κοινότητας του εν λόγω Πανεπιστημιακού Ιδρύματος, συμπεριλαμβανομένων και των διδασκόντων, απέναντι στους φοιτητές αυτούς, καθώς και την αδήριτη ανάγκη το πανεπιστημιακό προσωπικό να αντιλαμβάνεται πλήρως τις ποικίλες κοινωνικές, εκπαιδευτικές και άλλες ανάγκες των φοιτητών με αναπηρία που υποδέχεται. Εκπαιδευτικές και κοινωνικές προεκτάσεις για την υποστήριξη των φοιτητών με αναπηρία του Α.Π.Θ. συζητιούνται.

Παιδί και ποιότητα ζωής στην Ελλάδα: Ορίζοντας την έννοια μέσα από τους ακαδημαϊκούς, πολιτικούς και σχολικούς λόγους. Πρώτες διαπιστώσεις από το Πρόγραμμα CICADA

Έλενα Βιταλάκη

PhD Αναπτυξιακής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Μαρία Μπιτσάκου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Ελένη Κατσαρού

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρο 31), το Ελληνικό εκπαιδευτικό και πολιτικό σύστημα αναγνωρίζει ότι η ποιότητα ζωής στην παιδική ηλικία αποτελεί ένα πολυδιάστατο ζήτημα που επηρεάζει την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Σχετίζεται με σημαντικούς παράγοντες, όπως η οικονομική ευημερία, τα χαρακτηριστικά της κοινότητας/περιβάλλοντος και η υγεία. Η διερεύνηση της σχετικής κατάστασης στην Ελλάδα αποτελεί κεντρικό ζητούμενο του Προγράμματος Erasmus+ CICADA.

Στόχος αυτής της μελέτης είναι ο ορισμός της ποιότητας ζωής των παιδιών στην Ελλάδα μέσα από τη διερεύνηση των ακαδημαϊκών, πολιτικών και σχολικών

λόγων. Συγκεκριμένα, θα προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε πώς ορίζουν την ποιότητα ζωής στην παιδική ηλικία και τον ελεύθερο χρόνο: α) ακαδημαϊκοί ερευνητές, β) η πολιτεία με νομοθεσίες και πολιτικές αποφάσεις, και γ) μαθητές ηλικίας 11-13 χρονών.

Το υλικό που αφορά την τελευταία δεκαετία, επικεντρώθηκε σε: α) 9 ακαδημαϊκές έρευνες (2010-2019), β) 4 αναφορές που αφορούν την πολιτική νομοθεσία, και γ) τρεις ομάδες συζήτησης μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου, (σύνολο 18 μαθητές/τριες) (αγόρια και κορίτσια, Έλληνες και μετανάστες). Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων βασίστηκε στην ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου.

Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης συμφωνούν με πολλές ελληνικές αναφορές, ότι η ποιότητα ζωής των περισσότερων παιδιών διαμορφώνεται ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των οικογενειών τους. Όσο μεγαλώνουν τα παιδιά τόσο αυξάνουν οι εργασίες-υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα να αντιλαμβάνονται το σχολείο ως μονότονο και περιοριστικό για τον ελεύθερο χρόνο τους. Άξιο αναφοράς αποτελεί το εύρημα ότι τα μεγαλύτερα παιδιά περνούν σημαντικό μέρος του ελεύθερου χρόνου τους σερφάροντας στο διαδίκτυο. Σκοπός και Μεθοδολογία: Στόχος αυτής της μελέτης είναι ο ορισμός της ποιότητας ζωής των παιδιών στην Ελλάδα μέσα από τη διερεύνηση των ακαδημαϊκών, πολιτικών και σχολικών λόγων. Συγκεκριμένα, θα προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε πώς ορίζουν την ποιότητα ζωής στην παιδική ηλικία και τον ελεύθερο χρόνο: α) ακαδημαϊκοί ερευνητές, β) η πολιτεία με νομοθεσίες και πολιτικές αποφάσεις, και γ) μαθητές ηλικίας 11-13 χρονών.

Το υλικό που αφορά την τελευταία δεκαετία, επικεντρώθηκε σε: α) 9 ακαδημαϊκές έρευνες (2010-2019), β) 4 αναφορές που αφορούν την πολιτική νομοθεσία, και γ) τρεις ομάδες συζήτησης μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου, (σύνολο 18 μαθητές/τριες) (αγόρια και κορίτσια, Έλληνες και μετανάστες). Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων βασίστηκε στην ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου.

Η σημασία της δυναμικής συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ως προς την επανένταξη των ενηλίκων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Ηλίας Βλάχος

Διευθυντής Σ.Δ.Ε. Κομοτηνής

Αντικείμενο του άρθρου αυτού είναι η ανάδειξη των παραγόντων που όρθωσαν εμπόδια στην ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης του ενήλικα υποψήφιου εκπαιδευόμενου του ΣΔΕ Κομοτηνής αλλά και να προβάλει εκείνες τις ομάδες που ώθησαν εκ νέου το άτομο να δηλώσει παρών στο κάλεσμα για επανένταξη στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας.

Επιδιώκουμε, μέσα από το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε, να εξαχθούν συμπεράσματα που αφορούν τον σημαντικό ρόλο και τη συμβολή νέων κοινωνικών ομάδων, όπως η τωρινή οικογένεια (σύζυγος, τέκνα), οι φίλοι, εκπαιδευόμενοι ή οι απόφοιτοι του ΣΔΕ Κομοτηνής, στην απόφαση των ενηλίκων να πραγματοποιήσουν το πρώτο αλλά σημαντικό βήμα συμπλήρωσης της αίτησης εγγραφής, που θα τους οδηγήσει στην απόκτηση ενός απολυτηρίου ισότιμου με αυτό του γυμνασίου.

Σκοπός είναι η ανάδειξη της σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στην παλιά και νέα οικογένεια και στον ρόλο που διαδραμάτισαν στην εγγραφή τους στο ΣΔΕ Κομοτηνής. Οι επιμέρους στόχοι αφορούν στην καταγραφή των λόγων διακοπής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, στην ανάδειξη των λόγων εγγραφής στο ΣΔΕ Κομοτηνής και των παραγόντων εκείνων που επηρέασαν την εγγραφή τους και στην ανάδειξη της σημασίας της αρχικής οικογένειας στην εγγραφή των εκπαιδευόμενων στο ΣΔΕ Κομοτηνής.

Το δείγμα αποτελείται από 40 εκπαιδευόμενους από τους 57 εγγραφέντες, ενώ το εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτελεί ερωτηματολόγιο 12 κλειστών ερωτήσεων και 1 ανοικτής ερώτησης. Από τα βασικά αποτελέσματα διαπιστώνεται

ότι η αρχική οικογένεια των εκπαιδευόμενων επηρέαζε την συμπεριφορά τους στην εφηβεία, αλλά δείχνει να έχει λόγο και στην ενήλικη συμπεριφορά τους, ότι η νέα οικογένεια και το φιλικό περιβάλλον είναι παράγοντες που επηρέασαν θετικά την απόφαση των εκπαιδευόμενων για εγγραφή στο ΣΔΕ Κομοτηνής και τέλος ότι είναι χαρούμενοι για την απόφασή τους να εγγραφούν στο ΣΔΕ Κομοτηνής

«Ξένα» παιδιά στην Ελλάδα του σήμερα: Εφόδια, εξελίξεις και ανταποκρίσεις στις ανάγκες της σχολικής ένταξης και της κοινωνικής συμπερίληψης

Σοφία Βλάχου

Εκπαιδευτικός, Συντονίστρια Εκπαίδευσης Προσφύγων ΠΕ.ΔΙ.ΕΚ Ηπείρου, Υποψήφια Διδάκτορας Παντείου Πανεπιστημίου

Η ανακοίνωσή μου πραγματεύεται την ανακατασκευή της “Ξενικότητας” (Strangeness) των εκτοπισμένων παιδικών πληθυσμών προσφύγων και μεταναστών που καταλήγουν στην Ελλάδα, ως ένα είδος ταυτότητας από το τοπικό κανονιστικό πλαίσιο, επικεντρώνοντας στο περιβάλλον της δημόσιας εκπαίδευσης. Υποστηρίζω ότι η «Ξενικότητα» αυτή συγκροτείται από τη χρονική και χωροταξική απομόνωση των πληθυσμών αυτών σε χωριστές ζώνες διαμονής, εκπαίδευσης και περίθαλψης, από την υλικότητα (Materiality) που τους αναλογεί και από την εκκρεμή τους πολιτειακή ιδιότητα, η οποία εμποδίζει τα ίδια και τις οικογένειές τους να συμμετέχουν στα κοινά και να σχεδιάζουν ένα μέλλον στο νέο τους περιβάλλον.

Τα δεδομένα, πάνω στα οποία στηρίζω την επιχειρηματολογία μου, αντλήθηκαν από εντατική, επιτόπια εθνογραφία που είχα την ευκαιρία να διεξαγάγω κατά τη διάρκεια των δύο και πλέον σχολικών ετών της επαγγελματικής μου ενασχόλησης στη δημόσια εκπαίδευση ως Συντονίστριας Εκπαίδευσης Προσφύγων (Σ.Ε.Π.) και πλαισιώνονται από διεπιστημονική, κριτική κοινωνική θεωρία που

άπτεται κυρίως των πεδίων της Πολιτισμικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, της Κοινωνιολογίας, της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Η συζήτηση που επιχειρώ ν' αναπτύξω, αποσκοπεί στην ενίσχυση της απολύτως αναγκαίας διαπολιτισμικής κατανόησης μέσα από την ανάδειξη κάποιων δομικών στοιχείων της καθημερινότητας των παιδιών αυτών. Στη βάση της ανάλυσής μου, έχω οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι οι υπάρχουσες πρακτικές απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού αναπαράγουν σοβαρό κοινωνικοπολιτικό έλλειμμα με μακροπρόθεσμες δυσμενέστερες συνέπειες. Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι η ανάγκη να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών προσφύγων και μεταναστών συνεπάγεται την ανάπτυξη ολιστικών λύσεων για ισότιμη, ποιοτική και συμπεριληπτική εκπαίδευση για όλες και όλους, οι οποίες να αποτρέπουν τον υποβιβασμό των κοινωνικά μειονεκτούντων σε παρίες.

Εφαρμογές του συστήματος τηλεκπαίδευσης την εποχή του κορωνοϊού: Διαμόρφωση κοινωνικών στάσεων και αντιλήψεων από τα ελληνικά ΜΜΕ

Θωμάς Βούλγαρη

Υποψήφια διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η παγκόσμια πανδημία του κορωνοϊού συνετέλεσε στη διαμόρφωση νέων δεδομένων σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής. Οι ραγδαίες εξελίξεις δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία, με το κλείσιμο των σχολείων και των Πανεπιστημιακών, ιδρυμάτων κλήθηκε να προσαρμοστεί ταχύτατα στις νέες συνθήκες, εφαρμόζοντας την σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η υλοποίηση των μαθημάτων σε εικονική αίθουσα διδασκαλίας με την χρήση τεχνολογιών τηλεδιάσκεψης αποτέλεσε αναγκαία λύση για την διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ωστόσο, εκπαιδευτικοί και πολιτικοί παράγοντες

εξέφρασαν ορισμένους ενδοιασμούς σχετικά με την διασφάλιση ή μη της ισότιμης πρόσβασης όλων στα νέα δεδομένα. Κι αυτό, γιατί η υλοποίηση πρακτικών τηλεκπαίδευσης προϋποθέτει διαδικτυακή σύνδεση, όπως και διασφάλιση κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού κι έτσι ελλοχεύει ο κίνδυνος να αποκλειστούν από τη διαδικασία μαθητές και φοιτητές προερχόμενοι από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η καταγραφή και διερεύνηση των στάσεων που αποτυπώθηκαν από τα ελληνικά ΜΜΕ για το θέμα της τηλεκπαίδευσης. Πιο αναλυτικά, θα πραγματοποιηθεί δευτερογενής ανάλυση ποιοτικών δεδομένων με την καταγραφή του περιεχομένου των πληροφοριών και των ειδήσεων που διαχύθηκαν στο διαδίκτυο για το ζήτημα το διάστημα εξάπλωσης της πανδημίας στη χώρα μας.

Παράλληλα, με την μέθοδο της ποιοτικής συνέντευξης θα αποτυπωθούν οι απόψεις εκπαιδευτικών και πανεπιστημιακών για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και την επάρκεια των τεχνολογικών εργαλείων.

Έτσι, λοιπόν, με την χρήση ποιοτικών εργαλείων επιχειρείται να προσεγγιστεί μέσω της έρευνας η ψηφιακή ετοιμότητα του Υπουργείου Παιδείας ως προς την εφαρμογή της διαδικασίας της τηλεκπαίδευσης. Τέλος, παρουσιάζονται τα βασικά ευρήματα της κάλυψης του ζητήματος από τα ΜΜΕ, καθώς και πιθανοί λόγοι για τη στάση τους.

Το ψηφιακό χάσμα στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας

Λαμπρινή-Άννα Γαϊτανίδη

MSc, MEd, Δασκάλα Ε.Α.Ε., Υποψήφια Διδάκτορας

Αντώνιος Τσατσάκης

PhD, Φιλολόγος Ε.Α.Ε.

Η κοινωνική δικαιοσύνη είναι το διαχρονικό ζητούμενο για κάθε κοινωνία συμπεριλαμβανομένου και του σχολείου. Το ψηφιακό χάσμα και ο ψηφιακός γραμματισμός είναι δυο στοιχεία που καλείται να αντιμετωπίσει το σχολείο. Γεγονός είναι ότι το ελληνικό σχολείο έχει ξεπεράσει τον κλασικό γραμματισμό, την παροχή δηλαδή της ανάγνωσης και της γραφής. Κατά πόσον, όμως, κάνει ουσιαστικά βήματα προς τον ψηφιακό γραμματισμό; Στην παρούσα εργασία, με τη μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, γίνεται προσπάθεια προσέγγισης της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, που σχετίζεται με το ψηφιακό χάσμα από πλευράς διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, αναφέρονται οι ραγδαίες αλλαγές που επέφεραν οι ΤΠΕ στην έννοια του γραμματισμού και οδήγησαν στη δημιουργία του όρου «ψηφιακός γραμματισμός». Κατόπιν, γίνεται αναφορά σε παράγοντες που, όπως φαίνεται, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη όξυνση του ψηφιακού χάσματος, τόσο σε διεθνές όσο και σε τοπικό επίπεδο. Για να μπορέσει η πολιτεία να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος, καταρχάς, θα πρέπει να ξέρει πώς κυμαίνεται το χάσμα στην ενδοχώρα. Έτσι, λόγω της αναγκαιότητας για τη μέτρηση του ψηφιακού χάσματος, θα αναφερθούμε σε διάφορα εργαλεία που εξυπηρετούν τον στόχο αυτό ανά περίπτωση. Ακόμη, θα γίνουν αναφορές στην προσέγγιση του εν λόγω ζητήματος από την πλευρά των ΗΠΑ και της Ελλάδας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εστίαση γίνεται στη διακυβέρνηση που αφορά στην εκπαίδευση και σχετίζεται με την προώθηση των ΤΠΕ και τη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος. Τέλος, θα ακολουθήσουν συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνες σχετικά με το εν λόγω ζήτημα.

Από το αναλυτικό πρόγραμμα στην εκπαιδευτική πράξη. Η εμπειρία εφαρμογής του προγράμματος σεξουαλικής αγωγής «Παίζω με το Φρίξο»

Μαργαρίτα Γερούκη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, University of Jyväskylä

Έλενα Βιταλάκη

PhD Αναπτυξιακής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Οι κοινωνίες σε μετάβαση απαιτούν από τα σχολεία να διευκολύνουν/ενισχύσουν τις απαιτούμενες αλλαγές που θα συμβάλουν στην καλλιέργεια γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που οι μαθητές/τριες θα χρειαστεί να αναπτύξουν, ώστε να λειτουργήσουν ως πολίτες της κοινωνίας αυτής. Με γνώμονα ότι η σχολική γνώση μπορεί να γίνει, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής λειτουργίας των αναλυτικών προγραμμάτων, αντικείμενο παιδαγωγικής επικοινωνίας, η εκπόνηση προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής παραμένει εξαιρετικά περιορισμένη. Παρόλο που η σεξουαλική αγωγή υπάρχει στις θεματικές ενότητες των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας (ΦΕΚ 2003α, 2003β), 17 χρόνια μετά, οι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν ακόμα τι πρέπει να διδάξουν και γιατί, πώς να τη διδάξουν και ποια θα είναι τα μορφωτικά αποτελέσματα της ανάλογης πρακτικής.

Η παρούσα εργασία διερευνά πώς το σώμα και οι διαπροσωπικές σχέσεις προσδιορίζονται ως γνωστικό αντικείμενο στην προσχολική αγωγή και πρώτη παιδική ηλικία μέσω του εγκεκριμένου προγράμματος από το ΙΕΠ (2015-2019) «Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις». Το υλικό αναφέρεται σε 5 βασικούς θεματικές ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού: α) Το σώμα, β) Το άτομο στο κοινωνικό περιβάλλον, γ) Διαπροσωπικές σχέσεις, δ) Κοινωνικές δεξιότητες, ε) Πρόληψη κακοποίησης, και αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα των κυρίαρχων εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών λόγων της σύγχρονης εποχής.

Τα εμπειρικά δεδομένα καταδεικνύουν την αδυναμία των εκπαιδευτικών να εφαρμόσουν το Αναλυτικό πρόγραμμα όσον αφορά τη Σεξουαλική Αγωγή. Αρνητικοί παράγοντες αναδεικνύονται η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι ασήμαντες έως αντιφατικές αναφορές στα σχολικά εγχειρίδια και η αδυναμία ή ακόμη η συστηματική παρεμπόδιση του Υπουργείου Παιδείας να προωθήσει τα προγράμματα σεξουαλικής αγωγής.

Το πρόγραμμα GEM (Gender Equality Matters): Η διδασκαλία για θέματα έμφυλης βίας και τα εμπόδια στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Μαργαρίτα Γερούκη

PhD, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Jyväskylä Finland

Έλενα Σκαρπίδου

Εκπαιδευτικός Β/θμιας

Ευγενία Καζούλη-Πλαϊτάκη

MEd, Εκπαιδευτικός Προσχολικής Αγωγής

Η εργασία αυτή παρουσιάζει το πρόγραμμα GEM (Gender Equality Matters), σύμπραξη μεταξύ Ιρλανδίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας. Το πρόγραμμα για την Ελλάδα υλοποιείται από το ΚΜΟΠ, σε συνεργασία με το Πολύχρωμο Σχολείο. Οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος, που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (2017 Rights, Equality and Citizenship Work Programme, project: 810447), αφορούσαν την καλλιέργεια της γνώσης, την αμφισβήτηση συμπεριφορών και την προώθηση αλλαγών σε αυτές σχετικά με την έμφυλη βία, με ειδική αναφορά, στη βία που διαπράττεται σε βάρος των ΛΟΑΤ ατόμων (Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι, Τρανς, Ίντερσεξ). Το υλικό του προγράμματος, το οποίο έχει διαμορφωθεί από το Πανεπιστήμιο της πόλης του Δουβλίνου, αφορά μια σειρά βιωματικών δράσεων ενεργητικής μάθησης και απευθύνεται και στις δύο βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Επίσης, στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, λειτουργεί πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης. Στην παρούσα εργασία, στόχος μας είναι εκτός από τη γενική παρουσίαση του προγράμματος, της ανάλυσης των θεματικών ενοτήτων και της μεθοδολογίας στην οποία στηρίχθηκε, να αναφερθούμε και σχολιάσουμε κριτικά εγγενείς, αδυναμίες από την μεριά του ΙΕΠ, όπως αυτές παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία έγκρισης του προγράμματος, για την εφαρμογή του σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας. Συγκεκριμένα, θα καταδείξουμε με ποιον τρόπο το παρόν σύστημα αξιολόγησης και έγκρισης προγραμμάτων μέσω του ΙΕΠ, σε συνδυασμό με τον ρόλο της Γενικής Γραμματείας Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας, όπως ισχύει μέχρι τώρα, μπορεί να γίνει πεδίο άσκησης εξουσίας και να αποτελέσει εμπόδιο στην ολοκλήρωση προγραμμάτων που αφορούν αξιακά φορτισμένα θέματα όπως ζητήματα φύλου και τα άτομα ΛΟΑΤ.

Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες: Η πρόσβαση παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση

Δημήτρης Γεωργιάδης

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Βασίλης Πανταζής

Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ένα πρωτόγνωρο φαινόμενο αντιμετωπίζει τις τελευταίες δεκαετίες το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Πρόκειται για την πληθώρα των παιδιών μεταναστών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αποτέλεσμα των ισχυρών μεταναστευτικών ρευμάτων που έχουν την κατάληξή τους τη χώρα μας. Οι εντυπώσεις που προκαλεί η ισχυρή παρουσία μεταναστών είναι πιο έντονες, αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τη δεκαετία του '70 η Ελλάδα ήταν ουσιαστικά χώρα αποστολής μεταναστών, τόσο προς χώρες της Ευρώπης όσο και προς άλλες ηπείρους. Η εξέλιξη της Ελλάδας, από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής

μεταναστών, έχει προκαλέσει κραδασμούς σε όλα τα επίπεδα της ελληνικής κοινωνίας και κατά συνέπεια και στο εκπαιδευτικό σύστημα, ένα σύστημα από παράδοση εθνοκεντρικό, συγκεντρωτικό και δύσκαμπτο, κατευθυνόμενο, κατά βάση, από μονοπολιτισμικές αντιλήψεις και πρακτικές.

Η επιτυχής ένταξη μεταναστών-τριών και προσφύγων περιλαμβάνει την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και πολιτική ζωή της χώρας υποδοχής, με ταυτόχρονο αλληλοσεβασμό των διαφορετικών πολιτισμικών προτύπων, κοινωνική αποδοχή από τις τοπικές κοινωνίες αλλά και αρμονική και δημιουργική συνύπαρξη. Η ένταξη στην κοινωνία υποδοχής, λοιπόν, περνάει μέσα και από την εκπαίδευση. Δυστυχώς, όμως, οι ανάγκες των μαθητών-τριών με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο - συνήθως - δεν ικανοποιούνται από το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα, με αποτέλεσμα να καθυστερεί ή ακόμα και να αποτυγχάνει η ένταξή τους στην κοινωνία της χώρας υποδοχής.

Οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών στην Ελλάδα και ο τρόπος, με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα παιδιά τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώνουν ένα πλαίσιο που οδηγεί εύκολα στη σχολική αποτυχία των μεταναστών μαθητών σε όλες τις μορφές της: χαμηλή επίδοση σε σχέση με την επίσημη νόρμα, επανάληψη σχολικής τάξης, πρόωρη εγκατάλειψη, οργανικό και λειτουργικό αναλφαβητισμό, αποτυχία σε εξετάσεις πρόσβασης σε ανώτερα εκπαιδευτικά επίπεδα.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων παιδιών προσφύγων, μέσα από μια έρευνα που πραγματοποιήσαμε στο πλαίσιο μεταδιδακτορικής έρευνας, ως προς εκείνους τους παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν στη σχολική αποτυχία των παιδιών τους.

Διαπολιτισμικότητα στην ειδική εκπαίδευση και ανάγκη για συμπερίληψη. Το παράδειγμα του Ν. Ημαθίας

Σεβαστή Γεωργιάδου

ΜΑ, Κοινωνική Λειτουργός

Στη σύγχρονη πραγματικότητα στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, έχει επικρατήσει η ολοένα και αυξανόμενη τάση για συμπερίληψη και συνεκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Γονιδά, στο πεδίο της ενιαίας εκπαίδευσης, το ζήτημα της πολυπολιτισμικότητας δεν είχε απασχολήσει στο παρελθόν σε σημαντικό βαθμό τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, με αποτέλεσμα οι μαθητές που άνηκαν σε μειονοτικές ομάδες να διαγιγνώσκονται με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και, σε πολλές εκ των περιπτώσεων, να εισάγονται σε εκπαιδευτικές μονάδες Ειδικής Αγωγής, αποπεμπόμενοι από την εκπαιδευτική διαδικασία της γενικής τάξης (OECD, 2007).

Η παρούσα μελέτη διαπραγματεύεται το ζήτημα της εφαρμογής στρατηγικών και πρακτικών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στον χώρο της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Σκοπός της είναι ο προσδιορισμός του βαθμού, στον οποίο η εκπαίδευση των εργαζομένων σε δομές ειδικής αγωγής τους επιτρέπει να εφαρμόσουν διαπολιτισμικές πρακτικές, να προσαρμόσουν τα διάφορα θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αλλά και να υποστηρίξουν κατά πόσο η ισχύουσα νομοθεσία είναι επαρκής, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 73 εργαζόμενοι σε διάφορες δομές υποστήριξης ατόμων με αναπηρία στον νομό Ημαθίας. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν ένα ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, ενώ τα αποτελέσματα κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν με το στατιστικό πακέτο SPSS 19.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες δεν είχαν επιμορφωθεί σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ωστόσο αναγνώριζαν τη σημασία αυτής, ενώ παράλληλα επεσήμαναν την ανεπαρκή εφαρμογή των υπάρχοντων θεσμικών μέτρων που θα συντελούσαν στην ομαλή ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία και την κοινωνία.

Ανομία στο Εκπαιδευτικό περιβάλλον: Μια «αιρετική» ανάγνωση του Durkheim

Στράτος Γεωργούλας

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ο Durkheim δεσπόζει στην κοινωνιολογική σκέψη της εποχής του και στην εξέλιξή της. Συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάπτυξη της γαλλικής κοινωνιολογίας, αλλά ξεπέρασε τα όρια του χώρου και του χρόνου και έγινε ένας από τους πυλώνες στη διεθνή βιβλιογραφία της λειτουργιστικής σκέψης γενικά.

Πώς όμως θα μπορούσαμε να ξαναδιαβάσουμε τον Durkheim με ανοικτό και όχι στενό λειτουργιστικό ορίζοντα, χωρίς αποκλεισμούς σε οπτικές ιστορικές, συγκριτικές, σύγκρουσης, αλλαγής;

Θα πρέπει να διαβάσουμε τον Durkheim, καταρχάς, ως μια ρήξη στον ατομικό θετικισμό. Αυτό είναι βεβαίως απολύτως κατανοητό από μια απλή ανάγνωση του έργου του διανοητή και μας οδηγεί στη θέση ότι, αν εξηγήσουμε ένα κοινωνικό φαινόμενο, όπως είναι η ανομία στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, μέσα από ένα βιολογικό ή ψυχολογικό φαινόμενο, τότε να είμαστε σίγουροι ότι η εξήγηση θα είναι ψευδής.

Τέλος, θα πρέπει να αφήσουμε ένα «ανοικτό παράθυρο» σε μια ανάγνωση της θεωρητικής οπτικής του Durkheim, ως μιας ριζοσπαστικής κριτικής της εκβιομηχάνισης και μιας πολύπλοκης (ενδεχόμενα μη θετικιστική, σίγουρα μη στατική)

εικόνας του σύγχρονου ανθρώπου και του τρόπου που συμμετέχει στα κοινωνικά φαινόμενα.

Σε αυτήν την περίπτωση, η στασιμότητα της κοινωνίας είναι ένα εμπόδιο στην κοινωνική ανάπτυξη. Δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από το να αλλάξει η καθεστηκυία τάξη και να δημιουργηθεί μια νέα και, σε αυτή την περίπτωση, όταν κοινωνικά φαινόμενα, οριοθετούνται ως παρεκκλίνοντα, στην ουσία είναι η ελπίδα που κρατά ανοικτή τη διαδρομή για τις αναγκαίες αλλαγές.

Απόψεις εκπαιδευτικών για αναπηρία. Εκπαιδευτικός αποκλεισμός και στίγμα

Παναγιώτης Γιαβρίμης

Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Συμεών Νικολιδάκης

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία αποτελεί ένα από τα σημαντικά προτάγματα της εκπαίδευσης και του σεβασμού της διαφορετικότητας. Στην παρούσα επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως βασικού παράγοντα σχολικής διαμεσολάβησης και υποστήριξης ή αναίρεσης των διαδικασιών ενδυνάμωσης της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τα ανάπηρα άτομα, αλλά και το δικαίωμα τους για μια εκπαίδευση για όλους και στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους. Συμμετέχοντες της έρευνας ήταν 25 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχτηκε ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη και περιλάμβανε θεματικές ενότητες που σχετίζονταν με την έννοια της αναπηρίας, τις διαδικασίες συνεκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο (πρακτικές και πολιτικές) και τις στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι σε αυτή. Από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας διαφάνηκε ότι: α) η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πίστευαν ότι ο

εκπαιδευτικός αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρίες είναι πραγματικός στην εκπαίδευση, β) η πολιτική ένταξης δεν έχει κανένα απολύτως αποτέλεσμα και ότι υπάρχει μια αντίφαση μεταξύ του εκφερόμενου λόγου και εφαρμοζόμενων πολιτικών, που αποτελεί, αρκετές φορές, απλώς ένα «ανάχωμα» εκτόνωσης στις απαιτήσεις και στις ανάγκες ευπαθών ομάδων της κοινωνίας, και γ) αποδίδονται στα άτομα χαρακτηριστικά που τα στιγματίζουν και δυσκολεύουν τη δημιουργία λειτουργικών κοινωνικών ταυτοτήτων. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί εντόπισαν ένα γενικότερο αρνητικό κοινωνικό πλαίσιο στο ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, όπου η προκατάληψη, η αδιαφορία και οι παρεμβολές δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο περιθωριοποίησης για αρκετές ομάδες ανάπηρων ατόμων. Τα αποτελέσματα συζητιούνται στο πλαίσιο των θεωρητικών προσεγγίσεων της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης.

Ένταξη προσφύγων μαθητών στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της νήσου της Λέσβου: Απόψεις εκπαιδευτικών

Παναγιώτης Γιαβρίμης

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Δέσποινα Βαλαβάνη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η ύπαρξη μεγάλων μεταναστευτικών ροών από το 2010 και μετά, δημιούργησε νέα εκπαιδευτικά δεδομένα. Σκοπός της παρούσης έρευνας ήταν να διερευνηθεί η ένταξη των προσφύγων μαθητών στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στη νήσο της Λέσβου, μέσα από το λόγο των εκπαιδευτικών. Ως μεθοδολογία της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική και ως μέσο η ημι-δομημένη συνέντευξη. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν 12 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στη Λέσβο. Από τα ευρήματα της έρευνας διαφάνηκε ότι: α) ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός μαθητών προσφύγων παραμένει υπαρκτός στο ελληνικό σχολείο και αφορά, όχι μόνο αυτούς τους μαθητές, αλλά και κάθε ευπαθή ομάδα, β) οι παράγοντες

που καθορίζουν τις διαστάσεις του εκπαιδευτικού αποκλεισμού έχουν πρωτίστως σχέση με την εκπαιδευτική πολιτική (π.χ. ελλειπείς υλικοτεχνικές υποδομές, χαμηλή επιμόρφωση εκπαιδευτικών), γ) το ελληνικό σχολείο αντανakλά σε όλα τα επίπεδα τις διομαδικές σχέσεις εξουσίας, που υπάρχουν σε κοινωνικό επίπεδο, δ) το σχολείο, αν και στο θεσμικό λόγο αναφέρεται ως διαπολιτισμικό, οι εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικές πολιτικές και οι στοχεύσεις της παραπέμπουν σε μοντέλα ενσωμάτωσης (π.χ. έμφαση στη μονοπολιτισμικότητα και τη μονογλωσσικότητα) και ε) το σχολείο του σήμερα παρουσιάζεται αδύναμο να συμβάλει σε μια πιο ολιστική προσέγγιση της κοινωνικής ένταξης μαθητών με πολιτισμική ετερογένεια. Τα αποτελέσματα της έρευνας συζητιούνται στο πλαίσιο των κοινωνιολογικών θεωριών και των διομαδικών επαφών και των εξουσιαστικών σχέσεων που ενυπάρχουν και δημιουργούν, μέσω της συμβολικής βίας διαφοροποιήσεις, κατηγοριοποιήσεις, αξιολογήσεις και περιθωριοποιήσεις. Ο επαναπροσδιορισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής για την ενδυνάμωση της ταυτότητας κάθε μαθητή θα πρέπει να αποτελεί το νέο πρόταγμα της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Πολιτικές ανασχεδιασμού στα Αναλυτικά Προγράμματα: Το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1977 μέσω της ανατροφοδοτικής μαρτυρίας των καθημερινών πρακτικών από τους εκπαιδευτικούς

Μαρία Γιαννακού

PhD, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70 ΠΕΚΕΣ Ηπείρου

Τα Αναλυτικά Προγράμματα αποτελούν καθοριστικό κανονιστικό πλαίσιο που οριοθετεί την εκπαιδευτική διαδικασία και υποδεικνύει σκοπό, στόχους και τρόπους προσέγγισης της ύλης των μαθημάτων του σχολείου. Η παρούσα εργασία μελετά τις παιδαγωγικές σχέσεις που υποδεικνύει το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1977, καθώς και τις παιδαγωγικές πρακτικές που κυριαρχούν την περίοδο εφαρμογής του στην καθημερινότητα της σχολικής τάξης.

Η θεωρία του Bernstein, όπου η «επίσημη γνώση» επιβάλλεται μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων από την εκπαιδευτική πολιτική, παράγοντας διαφορετικές ταυτότητες και σχέσεις μέσω της ταξινόμησης και πλαισίωσής τους οδηγεί σε πολιτικές ανασχεδιασμού των καθημερινών πρακτικών μέσα στη σχολική τάξη από εκπαιδευτικούς και μαθητές. Έτσι, το διαδραστικό Αναλυτικό πρόγραμμα είναι αυτό που επιτρέπει την καταγραφή του παιδαγωγικού περιεχομένου και αυτό που καταδεικνύει το μέγεθος του ανασχεδιασμού.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ταξινόμηση και πλαισίωση του Αναλυτικού Προγράμματος του 1977, καθώς και η ανίχνευση των καθημερινών πρακτικών στη σχολική αίθουσα, στοχεύοντας στην καταγραφή του επιπέδου της εφαρμογής των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος.

Συλλέχθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως αυτές καταγράφηκαν στα εκπαιδευτικά περιοδικά της εποχής εφαρμογής του Αναλυτικού Προγράμματος, δηλαδή από το 1977 ως το 1981. Για την ανάλυση του υλικού χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου.

Τα συμπεράσματα καταδεικνύουν παραδοσιακές παιδαγωγικές πρακτικές, οι οποίες υποδεικνύονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1977, καθώς οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται ως κατέχοντες τη γνώση, ενώ οι μαθητές ως παθητικοί καταναλωτές.

Παραμέληση παιδιών: Ο ρόλος των Εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελλάδα

Αλέξανδρος Γιατράς
MSc, Κοινωνιολόγος

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει το φαινόμενο της παραμέλησης παιδιών στην Ελλάδα υπό την οπτική των εκπαιδευτικών, με στόχο την ανάδειξη του ρόλου που έχουν οι ίδιοι στην ανίχνευση και αντιμετώπιση των περιστατικών παραμέλησης

παιδιών από τους γονείς/φροντιστές. Αποτελεί μία εμπειρική έρευνα ποιοτικής προσέγγισης, στην οποία χρησιμοποιείται η εις βάθος ανάλυση ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Στο θεωρητικό πλαίσιο καταγράφονται η οριοθέτηση του φαινομένου της κακοποίησης παραμέλησης παιδιών, οι σημαντικότερες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις αναφορικά με την εκπαίδευση, καθώς και οι τρόποι διαμόρφωσης της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών. Τέλος, καταγράφονται οι σχετικές έρευνες παρόμοιου περιεχομένου με την συγκεκριμένη, σε Ελλάδα και εξωτερικό. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα αναδεικνύουν ότι υπάρχει ένα κενό στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών για την υποχρέωση από τον νόμο αναφοράς περιστατικών παραμέλησης παιδιών, αλλά και των θεσμικών τρόπων αντιμετώπισης περιστατικών στα οποία είναι μάρτυρες. Επιπλέον, αναδεικνύεται ο φόβος για εμπλοκή σε δικαστική διαμάχη σε ένα ζήτημα τέτοιου είδους, από τους εκπαιδευτικούς που δεν ανέφεραν το περιστατικό παραμέλησης στις αρμόδιες αρχές, ενώ οι εκπαιδευτικοί που ανέφεραν το περιστατικό φαίνεται να έχουν πλήρη επίγνωση για την ενέργεια τους, καθώς κατά την άποψη τους, η πράξη τους απέβη σωτήρια για τη μετέπειτα ζωή του παιδιού. Τέλος, κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, τα παιδιά τα οποία υφίστανται παραμέληση από το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο ζουν, παρατηρείται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα, τα οποία σχετίζονται όχι μόνο με το ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και με τη σχέση που αναπτύσσουν με τους συνομήλικους μαθητές στο σχολείο.

Η κατανόηση του σχολικού εκφοβισμού / θυματοποίησης μέσω του σχεσιακού πλαισίου του αδελφικού εκφοβισμού / θυματοποίησης

Τατιανή Γκάτσα

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ένας σημαντικός παράγοντας που αξίζει να διερευνηθεί είναι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης και του εκφοβισμού/θυματοποίησης ανάμεσα στα αδέρφια. Στην ανασκόπηση του θέματος χρησιμοποιήθηκαν οι πληροφοριακές βάσεις δεδομένων google scholar, Info psych, scopus. Στα αποτελέσματα της ανασκόπησης παρουσιάζεται διεξοδικά το φαινόμενο του εκφοβισμού/θυματοποίησης ανάμεσα στα αδέρφια, οι μορφές, τα χαρακτηριστικά και οι παράγοντες κινδύνου. Περιγράφεται ο επιπολασμός, οι συσχετίσεις, οι επιβλαβείς γνωστικές, κοινωνικές, συναισθηματικές επιπτώσεις και οι σοβαρές ψυχολογικές δυσκολίες και διαταραχές στο άτομο. Οι πρωταρχικές σχέσεις και η ποιότητα του αδελφικού δεσμού στο πλαίσιο της οικογένειας καθορίζουν την ανάπτυξη του ατόμου. Ο εκφοβισμός/θυματοποίηση στο πλαίσιο του σπιτιού και της οικογένειας αποτελεί τον προθάλαμο για το σχολικό εκφοβισμό/θυματοποίηση. Η εκτενέστερη μελέτη του εκφοβισμού/θυματοποίησης και των παραγόντων που διαμεσολαβούν θα συμβάλει σημαντικά στην πρόληψη και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης.

Μεταμοντέρνος φεμινισμός και Εκπαίδευση

Νεφέλη Γκλέζου

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η ανάπτυξη εκπαιδευτικής πολιτικής στο πλαίσιο του μεταμοντέρνου φεμινισμού καλείται να δίνει σημασία στις εμπειρίες των γυναικών, όπως, επίσης, και στις αντίστοιχες των ανδρών. Πάντως, για την άρση της άνισης αντιμετώπισης των

γυναικών χρειάζεται να μετασχηματιστεί όλο το σύστημα στο οποίο παράγονται οι ανισότητες. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διερευνήσει, με βάση ορισμένα κείμενα, και ακολουθώντας τη φιλοσοφική μέθοδο ανασυγκρότησης επιχειρημάτων, το ακόλουθο ερώτημα: Πώς εμφανίζεται η εκπαίδευση μέσα από την πραγμάτευση μιας μεταμοντέρνας φεμινιστικής θεωρίας;

Πιο συγκεκριμένα, ο μεταμοντερνισμός στη φεμινιστική θεωρία ασκεί κριτική στη διχοτομία ανδρικό - γυναικείο και αξιώνει την αποσταθεροποίηση του φύλου και των άλλων γενικών κατηγοριών της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου. Η επίδραση του μεταμοντερνισμού στη φεμινιστική θεωρία, απορρίπτοντας την ουσιοκρατία, προσανατολίζει την έρευνα για την εκπαίδευση σε πολλαπλές μορφές ανδρικότητας και θηλυκότητας, οι οποίες εμφανίζονται και στα σχολεία. Όπως και στη γενικότερη συζήτηση για τον μεταμοντερνισμό και τη φεμινιστική θεωρία, έτσι και στην εκπαίδευση, οι απόψεις διίστανται, και ορισμένοι εμφανίζονται θετικοί ενώ άλλοι αρνητικοί σε έναν μεταμοντέρνο φεμινισμό στην εκπαίδευση. Μέσα από την εξέταση θεωριών μεταμοντέρνων φεμινιστριών θεωρητικών, αναδεικνύεται το μείζον ζήτημα της αποδόμησης του φύλου εν σχέσει με την εκπαίδευση. Η Davies, παραδείγματος χάριν, υπερασπίζεται μια μεταμοντέρνα αποδομιστική προσέγγιση για το φύλο στην εκπαίδευση ενώ η Houston απορρίπτει την ανάγκη την κατάργησης του φύλου στη βάση μιας μεταμοντέρνας προσέγγισης για το φύλο.

Οι στάσεις φοιτητριών και φοιτητών της Παιδαγωγικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου απέναντι σε εκφάνσεις του ρατσιστικού φαινομένου

Παυλίνα Γκοτζαγιορίδου

MSc Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Δασκάλα

Χρήστος Τουρτούρας

Επικ. Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Αργύρης Κυρίδης

Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Στις μέρες μας υπάρχει έντονος προβληματισμός για τις μεγάλες διαστάσεις που έχει πάρει το φαινόμενο του ρατσισμού και των εκφάνσεών του, όπως η ξενοφοβία, ο εθνικισμός, ο αντισημιτισμός, η ισλαμοφοβία και οι αρνητικές στάσεις απέναντι στις προσφυγικές ροές. Οι στάσεις των νέων, και ειδικότερα των μελλοντικών εκπαιδευτικών, για το φαινόμενο αυτό μπορεί να προμηνύουν τις τάσεις που πιθανόν θα εκδηλωθούν τα επόμενα χρόνια στις νέες γενιές. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η διερεύνηση των στάσεων των φοιτητών και φοιτητριών του ΠΤΔΕ και του ΤΕΠΑΕ του ΑΠΘ, σχετικά με διάφορες εκφάνσεις του φαινομένου του ρατσισμού και η συσχέτισή τους με ανεξάρτητες (δημογραφικές) μεταβλητές. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση παραγόντων (factor analysis) και άλλα κριτήρια επαγωγικής στατιστικής. Η ανάλυση έδειξε ότι γενικά τα ερευνητικά υποκείμενα δεν φαίνεται να έχουν ρατσιστικές αντιλήψεις στους τομείς που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Το επάγγελμα του πατέρα ή της μητέρας και ο τόπος κατοικίας δεν φάνηκε να επηρεάζει τις στάσεις των φοιτητών και φοιτητριών. Αντίθετα, προκύπτει ότι το φύλο επηρεάζει τις στάσεις των υποκειμένων που συμμετείχαν στην έρευνα, αφού οι γυναίκες συμφωνούν περισσότερο με τις δηλώσεις του παράγοντα που αναφερόταν σε αντιρατσιστικές απόψεις, σε σχέση με τους άντρες. Επίδραση φαίνεται να ασκεί η μόρφωση των γονέων και ο βαθμός πολιτικοποίησης και ιδεολογικής ένταξης. Οι φοιτητές και

φοιτήτριες του ΠΤΔΕ έχουν σε μεγαλύτερο, στατιστικά σημαντικό, βαθμό θετική στάση σε αντιρατσιστικές απόψεις και αρνητική σε απόψεις που αφορούν στον κλασικό ρατσισμό, τον εθνοκεντρισμό, την ισλαμοφοβία και την έλλειψη θρησκευτικής ανοχής, τον αντισημιτισμό και τις στάσεις απέναντι στους τσιγγάνους.

Πρόσφυγες με αναπηρία: Αποτυπώματα στη σχολική κοινότητα

Αφροδίτη Γκούτζου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λαμπρινή Ευθυμίου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η προσφυγιά αποτελεί ένα επίκαιρο φαινόμενο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και η εμφάνιση της διαμορφώνει νέες κοινωνικές συνθήκες, όπου διαφορετικοί πληθυσμοί με διαφορετική κουλτούρα και διαφορετικές αξίες και κοινωνικές πεποιθήσεις καλούνται να διαβιώσουν αρμονικά σ' ένα πλαίσιο συνεργασίας. Ιδιαίτερως το σχολείο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του στόχου, καθώς σε αυτό μπορεί να εκπαιδεύονται από κοινού, ανεξαρτήτως της όποιας νοητικής, σωματικής, ψυχικής, γλωσσικής, κοινωνικής ή άλλης κατάστασής τους όλα τα παιδιά της γειτονιάς. Ανάμεσα σε αυτά βρίσκονται και προσφυγόπουλα με αναπηρία. Η διπλή αυτή κοινωνική ταυτότητα των μαθητών οδηγεί σε πάμπολλες συνεπαγωγές στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Με βάση τα προαναφερόμενα υλοποιήθηκε ποιοτική έρευνα, με στόχο αφενός να αναδειχθούν τα εμπόδια και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες μαθητές με αναπηρία στο πλαίσιο μιας ενιαίας εκπαίδευσης και αφετέρου να διερευνηθεί η σχέση του ειδικού παιδαγωγού και του ειδικού επιστημονικού προσωπικού με τους μαθητές αυτούς, όπως και με τους γονείς τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν ειδικοί παιδαγωγοί και ειδικό επιστημονικό προσωπικό που εργάζονται σε

Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης και σε Τμήματα Ένταξης δημοτικών σχολείων, στα οποία φοιτούν πρόσφυγες με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις περιοχές των Ιωαννίνων και της Άρτας. Ως εργαλείο έρευνας χρησιμοποιήθηκε ημι-δομημένη συνέντευξη. Από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε ότι, αν και τα προσφυγόπουλα με αναπηρία όπως και οι γονείς τους αντιμετωπίζουν προβλήματα επικοινωνίας με τους υπόλοιπους κοινωνικούς εταίρους, εντούτοις η παρουσία τους επιδρά θετικά τόσο στο μαθησιακό όσο και στο κοινωνικό πλαίσιο της λειτουργίας της σχολικής τάξης, καταπολεμώντας την ξενοφοβία και συμβάλλοντας στην πολιτισμική προαγωγή της σχολικής κοινότητας.

Γυναίκες Ρομά και ανώτατη εκπαίδευση: Αντιλήψεις, εμπειρίες, προοπτικές

Παναγιώτα Γκόφα

*PhD Εκπαιδευτικής Έρευνας-Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης,
Διδάσκουσα στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σε όλες τις χώρες όπου διαβιούν Ρομά, καταγράφονται διακρίσεις εις βάρος τους. Όσον αφορά στο πεδίο της εκπαίδευσης, στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, πολλοί Ρομά μαθητές σημειώνουν χαμηλές επιδόσεις, φοιτούν ελλιπώς στο σχολείο και το εγκαταλείπουν πρόωρα. Παρόλο που τις δύο τελευταίες δεκαετίες εκπαιδευτικά προγράμματα που υποστηρίζονται από το Υπουργείο Παιδείας και ελληνικά Πανεπιστήμια έχουν συμβάλει στη βελτίωση πτυχών της εκπαίδευσης των Ρομά στην Ελλάδα, σημαντικές δυσκολίες εξακολουθούν να υπάρχουν. Ωστόσο, η παρούσα ανακοίνωση αντλεί δεδομένα που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της διδακτορικής μου έρευνας με θέμα «Έλληνες Ρομά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Μία Ποιοτική μελέτη για την επιτυχία» [Greek Roma in higher education: a qualitative investigation of educational success], όπου, μέσα

από σε βάθος συνεντεύξεις με είκοσι Έλληνες Ρομά στην ανώτατη εκπαίδευση, φωτίζεται μια πτυχή επιτυχημένης εκπαιδευτικής πορείας των Ρομά. Ειδικότερα, στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται οι εμπειρίες και οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών για το πώς διαστάσεις του φύλου επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδρομή των Ρομά με έμφαση στις εμπειρίες των έξι συμμετεχουσών που φοιτούν σε ελληνικά πανεπιστήμια. Βασικό εύρημα της έρευνας αποτελεί πως διαστάσεις του φύλου αλληλοδιαπλέκονται με τη ρόμικη καταγωγή καθιστώντας την εκπαιδευτική πρόοδο ακόμη δυσκολότερη για τα κορίτσια Ρομά ακόμη και σήμερα.

Σχέση κατάρτισης και αγοράς εργασίας: Η περίπτωση των καταρτιζόμενων στα Δ.ΙΕΚ Νοτίου Αιγαίου

Διονύσης Γουβιάς

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Χαράλαμπος Συργιάννης

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου

Στη συγκεκριμένη έρευνα γίνεται μια προσπάθεια μελέτης μιας ομάδας καταρτιζόμενων από τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης Νοτίου Αιγαίου, οι οποίοι επέλεξαν τη συμμετοχή τους στα προγράμματα σπουδών των ΙΕΚ, προσδοκώντας την ένταξή τους στην τοπική αγορά εργασίας. Η πίεση που παρατηρείται στη ζωή των νέων μέσα σε ένα στενό πλαίσιο οικονομικής κρίσης και οι αλλαγές στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας επηρεάζουν και διαμορφώνουν σε ένα μεγάλο βαθμό την ζωή των νέων που επενδύουν, αναβαθμίζοντας το ανθρώπινο κεφάλαιό τους.

Για την ανάλυση των συνεντεύξεων βασιζόμαστε στα βασικά χαρακτηριστικά της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου των Smith, Mincer, Schultz, Becker και της οικονομικής της εκπαίδευσης του Ψαχαρόπουλου. Μέσα από ημιδομημένες

συνεντεύξεις διερευνούμε: α) γιατί επέλεξαν την αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε μία περίοδο οικονομικής κρίσης για την είσοδό τους στην τοπική αγορά εργασίας, β) τις προσδοκίες που έχουν πριν την αποφοίτηση τους από τα ΙΕΚ, γ) τις εμπειρίες που έχουν αποκομίσει από το διάστημα που φοιτούν στα ΙΕΚ.

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προκύπτουν η αυξανόμενη πίεση πάνω στους νέους για απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και πιστοποιημένης εξειδίκευσης σε τομείς της τοπικής αγοράς εργασίας, η οποία είναι βασικά προσανατολισμένη στα τουριστικά επαγγέλματα· η ανάγκη για εξειδίκευση-κατάρτιση μέσα από τα θεωρητικά μαθήματα και κυρίως μέσα από τα εργαστηριακά μαθήματα και την πρακτική άσκηση των ΙΕΚ και οι προσδοκίες των καταρτιζόμενων για εύρεση εργασίας· τέλος, η ατομική προσπάθεια των καταρτιζόμενων στο πλαίσιο της διαβίου εκπαίδευσης-κατάρτισης για μεταβολή στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την επίτευξη των στόχων τους.

Επιβίωση ή Ενδυνάμωση; Κοινότητες μάθησης και ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία

Διονύσιος Γουβιάς

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ελένη Σκούρτου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Βασιλεία Κούρτη-Καζούλλη

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαριάνθη Οικονομάκου

Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η Ελλάδα, ιδιαίτερα στην ανατολική (νησιωτική) πλευρά της, έχει επηρεαστεί έντονα από τις μεταναστευτικές ροές των τελευταίων ετών, γιατί αποτελεί «πύλη εισόδου» των προσφύγων & μεταναστών στην Ευρώπη. Η εισήγηση αυτή βασίζεται σε μια μελέτη περίπτωσης, η οποία εξετάζει τις εθελοντικές Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για τους/τις πρόσφυγες που υλοποιούνται στο νησί της Ρόδου από

το 2015, τόσο από μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Αιγαίου όσο και από εθελοντές/τριες φοιτητές/τριες. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν, ανάμεσα στα άλλα, τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες. Η εκμάθηση της γλώσσας δεν συνδέεται μόνο με την ανάπτυξη δεξιοτήτων επιβίωσης και προσαρμογής στο νέο περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα ευνοεί προοδευτικά τη δημιουργία δραστήριων Κοινοτήτων Μάθησης & Ενδυνάμωσης / CoLE (Cummins, 2010). Κύριος στόχος της μελέτης είναι να αναδειχθούν τα κυριότερα εμπόδια και αδυναμίες αλλά και τα θετικά σημεία και οι μελλοντικές προοπτικές μιας τόσο πρωτοποριακής παρέμβασης.

Η εισήγηση αξιοποιεί ερευνητικά αποτελέσματα από διεξαγωγή ατομικών συνεντεύξεων με Εκπαιδευόμενους/ες πρόσφυγες (τέσσερα άτομα / τρεις άνδρες & μια γυναίκα) και από κείμενα αναστοχασμού & ταυτότητας (identity texts) που αντλούνται από τους/τις ίδιους/ες τους/τις πρόσφυγες (πέντε άτομα διαφορετικά από εκείνα των συνεντεύξεων / τρεις άνδρες & δύο γυναίκες).

Αποδείχθηκε ότι οι ερωτηθέντες/θείσες αισθάνονται ασφαλείς και χαλαροί σε αυτό το νέο μαθησιακό περιβάλλον, σε αντίθεση με την επισφαλή διαβίωσή τους στη χώρα μας. Υπήρχαν διαφορές ανάλογα με το Εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις γλωσσικές δεξιότητες, το νομικό καθεστώς, την ηλικία, το φύλο κλπ. Επίσης, έγινε αισθητή η αδυναμία, η ευαλωτότητα και η αβεβαιότητα για το μέλλον αλλά, ταυτόχρονα, και μια αίσθηση αξιοπρέπειας και αισιοδοξίας για το μέλλον. Η μελέτη αυτή ανάδειξε και ζητήματα Εκπαιδευτικής Πολιτικής τόσο για το εν λόγω ίδρυμα όσο και για όλα τα ΑΕΙ της χώρας.

Η αξιοποίηση των διαστάσεων της ετερότητας στο σχολείο με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης

Γλυκερία Γούλα

Εκπαιδευτικός, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Αθηνά Σέβη

Εκπαιδευτικός, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Γεώργιος Νικολάου

Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών

Ιουλία Αθηνά Σπινθουράκη

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια εμπειρική διδακτική προσέγγιση, με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης στη σχολική τάξη, η λειτουργία της οποίας διέπεται τόσο από τις αρχές της Ενιαίας όσο και της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Κάθε ελληνικό σχολείο είναι εν δυνάμει διαπολιτισμικό και συμπεριληπτικό και καλείται να προάγει την κοινωνική δικαιοσύνη. Αν και η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και η πλήρης συμμετοχή όλων των μαθητών αποτελούν αναφαίρετα δικαιώματα των παιδιών (UNESCO, 2009), σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, όσοι αναγνωρίζονται κοινωνικά ως «έχοντες βλάβη» μειονεκτούν έναντι των «κανονικών», με αποτέλεσμα να έχουν λιγότερες ευκαιρίες και υποβαθμισμένα δικαιώματα (Thomas, 2004). Δεδομένης της ανωτέρω αντίφασης, ο προβληματισμός μας εστιάζει στη διαχείριση της μοναδικότητας και της ετερότητας ως κοινωνικών χαρακτηριστικών στις τάξεις των σχολείων. Για τον σκοπό αυτό, σχεδιάστηκε ένα διαθεματικό και διεπιστημονικό σχέδιο εργασίας (project) βάσει των παιδαγωγικών πρακτικών της διαπολιτισμικής και ενιαίας εκπαίδευσης και υλοποιήθηκε, ακολουθώντας τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης. Τα στάδια του project υλοποιήθηκαν κατά την διάρκεια ενός σχολικού έτους (2018-2019), στην Α΄ τάξη επαρχιακού Δημοτικού σχολείου, με 15 μαθητές, εκ των οποίων οι πέντε είναι εθνικά και πολιτισμικά διαφορετικοί κι ο ένας μαθητής

είναι άτομο με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του είναι θετικά, καθώς διαπιστώθηκε πως αφενός μεν καλλιεργήθηκε η συνεργασία, ο σεβασμός, η φιλία και η αλληλοβοήθεια, αφετέρου δε, αναδείχθηκαν σχέσεις ουσίας ανάμεσα στους μαθητές.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση σε συνθήκες κρίσης. Η συμβολή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων

Κατερίνα Γουργουρίνη

Κοινωνική Λειτουργός, ΜΡΗ, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών
Βασιλική Μπούνα
Κοινωνική Λειτουργός

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν εύστοχα χαρακτηριστεί ως «μέτρο πολιτισμού» των κρατών καθώς κάθε δημοκρατική πολιτεία οφείλει να κατοχυρώνει την προάσπιση των βασικών αυτών πτυχών της ανθρώπινης αξίας. Όλα τα δικαιώματα που καθορίζονται συνταγματικά, αναγνωρίζονται και στα άτομα που τελούν υπό κράτηση.

Η φυλακή αποτελεί χώρο «δοκιμασίας» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αυτό διότι η άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των κρατουμένων υπόκειται αναπόφευκτα σε περιορισμούς που σχετίζονται με το ίδιο το καθεστώς της κράτησης. Στο άρθρο 33 του Σωφρονιστικού Κώδικα αναφέρεται το δικαίωμα πρόσβασης των κρατουμένων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, στη δια βίου εκπαίδευση και στην επαγγελματική τους εξειδίκευση.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει πτυχές που σχετίζονται με τη συμμετοχή των κρατουμένων στην εκπαιδευτική διαδικασία, τις παρεχόμενες δυνατότητες, τα κίνητρα, τις προκύπτουσες δυσκολίες και τη συμβολή της εκπαίδευσης στην κοινωνική τους επανένταξη μετά την αποφυλάκιση. Η μεθοδολογία επικεντρώνεται στην εμπειρική μελέτη και αποτύπωση στοιχείων που αφορούν

άτομα τα οποία έχουν εμπλακεί στην εκπαιδευτική διαδικασία, κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής τους.

Κατά τα τελευταία έτη έχουν συντελεστεί αλλαγές, με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση παρέχεται αυτοβούλως στους κρατούμενους, μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και δυνατοτήτων εκπαίδευσης (Σ.Δ.Ε., φοίτηση ως «κατ' ιδίαν διδασθέντες», πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω πανελληνίων εξετάσεων, εισαγωγή στο Ε.Α.Π. κ.α.). Η συμβολή της εκπαίδευσης σε μια ειδική ομάδα πληθυσμού, όπως οι κρατούμενοι, ενέχει σημαντική κοινωνική διάσταση καθώς δύναται να λειτουργήσει ως μέσο αλλαγής, πρόληψης και σταδιακής επανένταξης.

Η δημοκρατική πολιτική κοινωνικοποίηση των μαθητών στη σχολική τάξη: Μια έρευνα-δράση σε σχολείο των Χανίων

Ελένη Γραμματικοπούλου

MSc, Δασκάλα Ειδικής Αγωγής

Θεόδωρος Ελευθεράκης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Το σχολείο, καθώς αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, μπορεί να συμβάλει στην πολιτική κοινωνικοποίηση των μαθητών/τριών, εκτός από τον γνωστικό και κοινωνικοποιητικό ρόλο που επιτελεί. Υπάρχει ένα μεγάλο πεδίο δυνατοτήτων στο σχολικό περιβάλλον, ώστε να καλλιεργηθούν και να αφομοιωθούν δημοκρατικές πολιτικές στάσεις από τους μαθητές/τριες, που θα τους/τις ακολουθούν κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής τους και θα μπορούν να τις γενικεύσουν στην ενήλική τους ζωή.

Στην παρούσα έρευνα-δράση γίνεται μια προσπάθεια, με πρακτικό και χειραφετικό χαρακτήρα, να συνδεθεί η εφαρμογή εναλλακτικών παιδαγωγικών στρατηγικών με την πολιτική κοινωνικοποίηση των μαθητών/τριών, μέσω της

διερεύνησης των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων που συντελούνται στη σχολική τάξη και της ενίσχυσης ή ισορρόπησης των ηγετικών ικανοτήτων τους. Γενικός σκοπός της έρευνας είναι να δημιουργηθεί μία επιτυχής δημοκρατική σχολική κοινότητα. Στο θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας-δράσης επιχειρείται σύνδεση με τα πεδία της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης και της Κριτικής Παιδαγωγικής. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα-δράση ήταν μια ομάδα: εκπαιδευτικοί-ερευνητές, ερευνητής-διευκολυντής και κοινωνικοί εταίροι ήταν οι μαθητές/τριες με τους γονείς τους σε μια Β΄ τάξη ενός δημοτικού σχολείου της πόλης των Χανίων. Για τη συλλογή των δεδομένων, εφαρμόστηκε η μέθοδος της τριγωνοποίησης, χρησιμοποιώντας τη συμμετοχική παρατήρηση, την ποιοτική άτυπη-ημιδομημένη συνέντευξη και την κοινωνιομετρία.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σταδιακά, μετά από ένα συνεχώς ανασχεδιαζόμενο παρεμβατικό πρόγραμμα, αυξήθηκε η δημοκρατικότητα στη σχολική τάξη, βελτιώθηκαν ελαφρώς οι πολιτικές δεξιότητες ορισμένων κοινωνικά αποκλεισμένων μαθητών/τριών και μειώθηκαν οι έντονες ηγετικές τάσεις που επιδείκνυαν ορισμένοι/ες άλλοι/ες. Ταυτόχρονα, μέσα από την έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές/τριες έχουν την ικανότητα να διαχωρίζουν τις κοινωνικές από τις πολιτικές δεξιότητες.

Αυλές Συμπερίληψης

Εύα Γρηγοριάδου

Αρχιτεκτόνισσα, Υποψήφια Διδάκτορας Πολυτεχνείου Κρήτης

Δήμητρα Γαβανά

MEd, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Η σχολική αυλή είναι ο πρώτος δημόσιος χώρος για ένα παιδί. Ωστόσο, στους χώρους αυτούς παρατηρούνται φαινόμενα αποκλεισμού βασισμένα σε στερεότυπα και ιεραρχικές δομές με βάση το φύλο (Carreras, 2011). Παρατηρώντας

σχολικές αυλές δημοτικών σχολείων, περίπου το 80% των αυλών είναι “ποδοσφαιρο-κεντρικές” και, ως εκ τούτου, τα παιδιά με περισσότερη ενέργεια και αυτοπεποίθηση, συνήθως αγόρια, κατακτούν το μεγαλύτερο μέρος της αυλής, ενώ εκείνα που επιθυμούν μία χαμηλότερης έντασης δραστηριότητα, εκτοπίζονται στην περιφέρεια του χώρου.

Το πρόγραμμα “Αυλές Συμπερίληψης” αναπτύχθηκε ως πρόταση προς τις σχολικές κοινότητες των δημοτικών σχολείων της Ελλάδας, με σκοπό να αντιληφθούν τις δυναμικές της αυλής και να επαναπροσδιορίσουν τη διαχείρισή της μέσα από τη χρήση συμμετοχικών εργαλείων. Στόχος είναι η προσέγγιση της ισότητας, μέσω της ενίσχυσης χωρικών ποιοτήτων της αυλής που να ανταποκρίνονται σε μία μεγαλύτερη ποικιλία αναγκών και επιθυμιών. Κατά τη σχολική χρονιά 2018-19, πραγματοποιήθηκε πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος στο 45ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν βασίζονται σε μία επιστημονική θεώρηση συσχετισμού κοινωνικού φύλου και χώρου, εστιάζοντας σε συμμετοχικές αναφορές ποιοτικών στοιχείων. Βάσει του παιδαγωγικού σχεδιασμού, οι μαθητές/τριες εξοικειώθηκαν με μέσα βιωματικής αποτύπωσης του χώρου, λειτούργησαν ερευνητικά, εργάστηκαν ομαδικά, ανέπτυξαν προτάσεις και τις αποτύπωσαν με τη χρήση εικαστικών και αρχιτεκτονικών μέσων και, τέλος, τις παρουσίασαν στην υπόλοιπη σχολική κοινότητα, αναπτύσσοντας διάλογο.

Η έντονα μετασχηματιστική δύναμη αυτής της εμπειρίας για τα παιδιά διαφάνηκε από τη συνειδητοποίηση της δεδομένης κοινωνιολογικής ταυτότητας της σχολικής τους αυλής και την αλλαγή στη συμπεριφορά τους, μέσα από μια θέαση της αυλής πιο δημοκρατική, πιο ισότιμη, πιο φιλική.

Αντιλήψεις και Απόψεις Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το Εικονικό Μουσείο ως εργαλείο άμβλυνσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων

Κυριακή Δαβράδου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Η παρούσα εισήγηση διερευνά τις ευκαιρίες πρόσβασης στον πολιτισμό που προσφέρουν και που δύνανται να προσφέρουν οι Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στους μαθητές. Συγκεκριμένα, διερευνά το επίπεδο θετικότητας και συνειδητοποίησης των Εκπαιδευτικών για τη χρήση των Εικονικών Μουσείων ως εργαλείο διάχυσης των πολιτισμικών αγαθών με απώτερο σκοπό τόσο την άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων μέσω της ενίσχυσης του εξωτερικού πολιτισμικού κεφαλαίου όσο και τη μείωση της ανισότιμης πρόσβασης στον πολιτισμό των επαρχιακών σχολείων. Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων και των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη χρήση των Εικονικών Μουσείων στην εκπαιδευτική πράξη ως εργαλείων άμβλυνσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων. Παρέχουν τα Εικονικά Μουσεία, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, τις δυνατότητες να αμβλυνθούν οι εκπαιδευτικές ανισότητες μέσω της επαφής των παιδιών με την Ιστορία, τον πολιτισμό, την τέχνη και τα Εικονικά Μουσεία;

Το δείγμα τις έρευνας αποτέλεσαν 161 Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και χρησιμοποιήθηκε Ηλεκτρονικό Ερωτηματολόγιο, το οποίο κρίθηκε αξιόπιστο και κατάλληλο για τον διαμοιρασμό και για τη συλλογή δεδομένων. Τα αποτελέσματα, καταδεικνύουν τη συμφωνία των εκπαιδευτικών ως προς την υφιστάμενη αξιολόγηση του πολιτισμικού κεφαλαίου από το σχολείο· ωστόσο θεωρούν, σε μικρότερο βαθμό, πως μπορούν να μειώσουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες μέσω της χρήσης των Εικονικών Μουσείων σε σχέση με την επαφή με την Ιστορία, τον Πολιτισμό και τους Αρχαιολογικούς χώρους.

Το έντονο ενδιαφέρον σε θεωρητικό επίπεδο για τη χρήση των Εικονικών Μουσείων με την ταυτόχρονη έλλειψη συνειδητοποίησης των πολλαπλών ευκαιριών που παρέχουν σε επίπεδο μάθησης, καθιστούν απαραίτητη την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αφού μάλιστα και ως μεταβλητή επηρεάζει τις απαντήσεις τους.

Κοινωνική δικαιοσύνη και εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Απόστολος Δαρόπουλος

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου

Κωνσταντίνος Σδρόλιας

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου

Η μεγαλύτερη, πιθανόν, πρόκληση των εκπαιδευτικών συστημάτων διεθνώς, ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες, είναι η παροχή ευκαιριών ισότιμης πρόσβασης στο σχολείο σε όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως πολιτισμικής προέλευσής τους. Στη χώρα μας, παρά το γεγονός ότι η Πολιτεία καταβάλλει αξιόλογες προσπάθειες, τόσο σε επίπεδο ενημέρωσης όσο και σε επίπεδο νομοθετικών πρωτοβουλιών, μεγάλος αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας, που προέρχονται κυρίως από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, όπως οι πρόσφυγες, οι μετανάστες και οι Ρομά, δεν απολαμβάνουν ισότιμη εκπαίδευση με τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας τους.

Στην εργασία μας αυτή εστιάζουμε σε παιδιά ρόμικης καταγωγής που φοιτούν σε δημοτικά σχολεία. Από τη δεκαετία του '90 μέχρι σήμερα υλοποιήθηκε μια σειρά ερευνητικών, επιστημονικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που σκοπός τους ήταν η υποστήριξη της ισότιμης πρόσβασης και παροχής εκπαίδευσης σε παιδιά Ρομά. Οι διεθνείς έρευνες που ασχολούνται με το ζήτημα αυτό, καταδεικνύουν ότι σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών αυτών υστερούν σημαντικά σε εκπαιδευτικά επιτεύγματα και παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις, όσον αφορά την εκπαίδευσή τους, σε σχέση με παιδιά μη Ρομά.

Η παρούσα μελέτη αναλύει και ερμηνεύει, μέσα από το πρίσμα των εννοιών της εκπαίδευσης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, τα δεδομένα τα οποία ερεϊδονται τόσο στην επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας όσο και στις ημι-δομημένες συνεντεύξεις Διευθυντών σχολικών μονάδων δημοτικής εκπαίδευσης, στις οποίες φοιτά μεγάλος αριθμός μαθητών και μαθητριών ρόμικης καταγωγής. Η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, η ανάπτυξη των κατηγοριών με τη χρήση του επαγωγικού και του παραγωγικού μοντέλου, αναδεικνύει τις παρακάτω θεματικές ενότητες: ελλιπής παρακολούθηση, ακαδημαϊκά επιτεύγματα, κοινωνικοοικονομικά θέματα, πολιτισμικές διαφορές, σχέση σχολείου σπιτιού, ο ρόλος των εκπαιδευτικών, ασυνέχεια των παρεμβάσεων για τους Ρομά.

Εκπαιδεύοντας ενήλικες στην Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Αλ.Ο.): Οι αναπαραστάσεις, τα στερεότυπα, οι διακρίσεις και η δυναμική των συμμετεχόντων για το πεδίο και τη διάχυσή του

Αθανάσιος Κ. Δεβετζίδης

MSc, Σύμβουλος Σταδιοδρομίας & Εκπαιδευτής Ενηλίκων,

Μέλος του Λαϊκού Πανεπιστημίου Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας,

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (εφεξής ΚΑΛΟ) συγκεντρώνει αυξανόμενο ερευνητικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ωστόσο, οι δυνατότητες που αυτή μπορεί να προσφέρει για το ανθρώπινο δικαίωμα σε αξιοπρεπή εργασία, παραμένουν εν πολλοίς άγνωστες και "αόρατες" στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, στις δημόσιες πολιτικές και τον γενικό πληθυσμό. Η θεωρητική μας βάση βρίσκεται στην ερμηνευτική - Νέα Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης με εστίαση στο παιδευτικό περιεχόμενο. Η εισήγησή μας κινείται στο επίπεδο της μικροθεώρησης και επιχειρεί να φωτίσει μια πτυχή της εκπαίδευσης στην ΚΑΛΟ, αυτή της προαιρετικής κατάρτισης αποκλειστικά για ωφελούμενους της Κοινωφελούς εργασίας του Ο.Α.Ε.Δ. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτύπωση και η

ανάδειξη των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευομένων μας για την ΚΑΛΟ, μέσα από τον αναστοχασμό της εκπαιδευτικής μας παρέμβασης διάρκειας είκοσι διδακτικών ωρών ανά τμήμα κατάρτισης. Συγκεκριμένα, επιχειρούμε να αναδείξουμε την θέση των εκπαιδευομένων μας για την ΚΑΛΟ, φιλοδοξώντας να συνδράμουμε τους φορείς χάραξης πολιτικής αλλά και σε συναδέλφους εκπαιδευτές ενηλίκων στην υπόθεση του εκπαιδευτικού σχεδιασμού για την ΚΑΛΟ. Η φύση του ερευνώμενου ζητήματος επιτάσσει την χρήση ποιοτικών εργαλείων, στην περίπτωση μας επιλέξαμε την θεματική ανάλυση. Ποιες είναι όμως οι αντιλήψεις - στάσεις των συμμετεχόντων στην κατάρτιση για το ευρύ και πολυδιάστατο αντικείμενο της Κ.Α.Λ.Ο στο οποίο κλήθηκαν να εκπαιδευτούν; Εκτιμούμε ότι έχουμε μια βάση αξιολόγησης, κατόπιν και των αποτελεσμάτων της θεματικής ανάλυσης, από το κεντρικό ερώτημα που θέσαμε κατά την έναρξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας "Τι πιστεύετε ότι είναι η Κοινωνική Οικονομία;". Οι απαντήσεις προέκυψαν από τρία διαφορετικά τμήματα θεωρητικής κατάρτισης, όπου συγκεντρώθηκαν συνολικά τριάντα οκτώ γραπτές δηλώσεις, από όσες και όσους εθελοντικά θέλησαν να συμμετάσχουν. Το ερώτημα τέθηκε με ανοικτό και ελεύθερο χαρακτήρα και με διττό στόχο, τόσο ως παγοθραυστική δραστηριότητα, όσο και για τις ανάγκες της έρευνάς μας και σε γνώση - συμφωνία των συμμετεχόντων ότι οι απαντήσεις τους θα αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας. Τα αποτελέσματα φανερώνουν περισσότερο το αγωνιώδες αίτημα για σταθερή και αξιοπρεπή εργασία και απέχουν σημαντικά από το περιεχόμενο της Κοινωνικής Οικονομίας, αξίζει να τονίσουμε, όμως, την ύπαρξη δηλώσεων που αντανakλούν στους σπουδαιότερους από τους παράγοντες που επιδρούν σημαντικά στην ΚΑΛΟ. Συνοψίζοντας, διαφαίνεται η αναγκαιότητα της αδιασάλλευτης τήρησης των θεμελιωδών αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων, ενώ προκύπτει η χρησιμότητα περαιτέρω διάχυσης του αντικειμένου της ΚΑΛΟ σε όλες τις βαθμίδες και τους τύπους της εκπαίδευσης,

όσο και της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας, αν λάβουμε υπόψη τον συμπεριληπτικό της χαρακτήρα και τη διεθνή εμπειρία.

Οι θεσμικές περιπέτειες της εκπαίδευσης των προσφύγων στην Ελλάδα και οι κοινωνιολογικές τους προεκτάσεις

Παρασκευή Δεληκάρη

PhD, Σύμβουλος Α ΙΕΠ, Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Κρήτης

Στο κείμενο αυτό εξετάζουμε τις διαδικασίες θεσμοθέτησης της εκπαίδευσης των προσφύγων στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία και υποθέτουμε ερευνητικά ότι οι όροι συγκρότησης και λειτουργίας των φορέων (θεσμοθετημένων, θεσμοποιημένων, τυπικών και άτυπων) που εμπλέκονται στη διαμόρφωση και την άσκηση των σχετικών εκπαιδευτικών πολιτικών, συσχετίζονται με στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, μέσα από τις οποίες αναγνωρίζεται η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα στον δημόσιο λόγο.

Ως εμπειρικό υλικό αναλύουμε τους όρους συγκρότησης και λειτουργίας των φορέων, τον διαφορετικό βαθμό εμπλοκής τους στην εκπαίδευση των προσφύγων, τους όρους αποκλεισμού τους από την εκπαίδευση αυτή (π.χ. Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης Προσφύγων ΥΠΠΕΘ, Συντονιστές και Συντονίστριες Εκπαίδευσης Προσφύγων, Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφυγοπαίδων (Δ.Υ.Ε.Π.), Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται εκπαιδευτικά στις Δ.Υ.Ε.Π.). Εστιάζουμε στην ανάλυσή μας στη θεσμική και πραγματολογική σύμπραξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στην παροχή της εκπαίδευσης αυτής, όπως και στη συμπληρωματική λειτουργία τους στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Θεωρητικά και μεθοδολογικά στοιχεία αντλούμε από την πολιτική θεωρία του λόγου (political discourse theory) ως εργαλείου για την ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών, προκειμένου να αναδείξουμε τους ηγεμονικούς ή κυρίαρχους

λόγους γύρω από τους οποίους συναρθρώνεται η εννοιολόγηση συγκεκριμένων υποκειμενικοτήτων, στην περίπτωση μας αυτές των προσφυγοπαίδων.

Αυτό που ενδιαφέρει το κείμενο αυτό είναι η πιθανότητα οι αυθαίρετες ρηματοποιημένες μετατοπίσεις και αναγωγές της ανθρωπιστικής σε ανθρώπινη ιδιότητα, οι αμφιθυμίες, οι αντιφάσεις, η αποσπασματικότητα των σχετικών εκπαιδευτικών πολιτικών, να συμβάλουν εντέλει σε αυθαιρεσίες σε βάρος των προσφύγων, σε πείσμα των διαφορετικών πολιτικών προθέσεων.

Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά των προπτυχιακών φοιτητών/τριών του Ε.Α.Π.

Βικτωρία Δελημήτρου

MSc, Δασκάλα

Τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της εκπαίδευσης. Αποτελεί καινοτομία το γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι πλέον έχουν τη δυνατότητα της εξ αποστάσεως φοίτησης, ρυθμίζοντας μόνοι τους το χρόνο και τον τόπο μελέτης τους χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία στο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η δια ζώσης επικοινωνία με τον υπεύθυνο καθηγητή. Στη χώρα μας, τη δυνατότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο παρέχει το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.). Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση του τρόπου, με τον οποίο επιδρά η φοίτηση στα προπτυχιακά προγράμματα του Ε.Α.Π. στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 160 προπτυχιακοί/κές φοιτητές/τριες του Ε.Α.Π., οι οποίοι απάντησαν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ενώ υπήρξαν προπτυχιακοί/κές φοιτητές/τριες που έδωσαν συνέντευξη αναλύοντας με περισσότερες λεπτομέρειες τη θέση τους. Ως μέσα συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν το

ερωτηματολόγιο και η συνέντευξη. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι παράγοντες όπως είναι το φύλο, η ηλικία, η περιοχή μόνιμης κατοικίας, το επάγγελμα και το επίπεδο εκπαίδευσης του συμμετέχοντα αλλά και το επάγγελμα και το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα και του παππού του συμμετέχοντα, το πρόγραμμα Ε.Α.Π. και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες σχετίζονται με την ικανοποίηση των συμμετεχόντων αλλά και την άποψή τους σχετικά με τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται μέσω της φοίτησης στο Ε.Α.Π. Συμπερασματικά, φαίνεται πως η κοινωνική προέλευση του φοιτητικού πληθυσμού σχετίζεται με τον βαθμό που το Ε.Α.Π. συμβάλλει στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων.

Διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας: Ο ρόλος των κοινωνικών στερεοτύπων σε παιδιά νηπιακής και πρωτοσχολικής ηλικίας

Παντελής Δευτεραίος

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σοφία Παπαλέξη

Εκπαιδευτικός, Χημικός

Η διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας του παιδιού ξεκινάει από πολύ νωρίς, πριν ακόμη και από τη γέννησή του. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας του παιδιού διαδραματίζουν τα έμφυλα κοινωνικά στερεότυπα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Τα έμφυλα κοινωνικά στερεότυπα αφορούν στις συμπεριφορές ρόλου, στην απασχόληση, σε στοιχεία του χαρακτήρα και στην εμφάνιση. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο τα έμφυλα κοινωνικά στερεότυπα που επικρατούν στο οικογενειακό περιβάλλον επιδρούν στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας των παιδιών. Δείγμα της έρευνας αποτελούν 150 μαθητές Νηπιαγωγείου και των δύο πρώτων τάξεων

του Δημοτικού Σχολείου. Ως μέσο συλλογής των στοιχείων χρησιμοποιήθηκαν οι βινιέτες. Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι τα παιδιά, ανεξάρτητα από το φύλο τους, έχουν αναπτύξει ισχυρές στερεοτυπικές εικόνες ως προς τους ρόλους των φύλων, τα επαγγέλματα που ασκούν, τα στοιχεία του χαρακτήρα και την εμφάνιση.

Υλοποίηση προγραμμάτων Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και θέματα διδασκαλίας

Πασχάλης Δήμου

Δάσκαλος, Διευθυντής Ορφανοτροφείου 4-Βόλος

Παναγιώτης Σαπίδης

Δάσκαλος, Διευθυντής Ορφανοτροφείου 4-Βόλος

Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστεί ο τρόπος εφαρμογής και υλοποίησης Προγραμμάτων εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και τα θέματα διδασκαλίας που προέκυψαν, όπως καταγράφονται σε σχολικές μονάδες στη Μαγνησία. Σε αυτή την προσπάθεια θα αξιοποιηθεί η επισκόπηση των εγγράφων και των εγκυκλίων του Υ.ΠΑΙ.Θ. και του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. μέσα από τη συγκριτική «αντιπαράθεση» με τα στοιχεία της συμμετοχικής παρατήρησης - εμπειρίας εφαρμογής, αφού οι συντάκτες της συγκεκριμένης εργασίας λειτούργησαν ως μέλη Ομάδων Υποστήριξης των σχολικών δομών υπηρεσίας τους της συγκεκριμένης δράσης. Επικουρικά η συστηματική παρατήρηση όλων των φαινομένων στη χρονική εξέλιξή τους σύμφωνα με τις αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας και του απαραίτητου αναστοχασμού, μας δίνει τη δυνατότητα, για την εξαγωγή συμπερασμάτων για τα ζητήματα υλικοτεχνικής υποδομής, τη συνέπεια σε έργα και πράξεις της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου και τη συμμετοχή εκπαιδευτικών – μαθητών στη σύγχρονη όσο και την ασύγχρονη διδασκαλία.

Με τα αποτελέσματα της μελέτης μας και την αξιοποίησή τους ελπίζουμε να συμβάλουμε στην καλύτερη αντιμετώπιση αντίστοιχων καταστάσεων στο προσεχές μέλλον.

Απόψεις και διαπιστώσεις εκπαιδευτικών από τη διδακτική τους εμπειρία σε Δομές Υποστήριξης και Εκπαίδευσης Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π)

Θανάσης Διαλεκτόπουλος

Συντονιστής Α΄/θμιας & Β΄/θμιας Εκπ/σης Χωρών Δυτικής Ευρώπης στις Βρυξέλλες

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας αναφορικά με τις διαμορφωμένες αντιλήψεις εκπαιδευτικών σε Δομές Υποστήριξης και Εκπαίδευσης Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π) Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την εκπαίδευση που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές στη χώρα μας.

Η ανάδειξη των παραγόντων που διευκολύνουν την εκπαίδευση στις Δ.Υ.Ε.Π, θα οδηγήσει στον σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής πολιτικής έτσι, ώστε τα παιδιά προσφύγων να απολαμβάνουν το δικαίωμα της εκπαίδευσης και να μη διαρρέουν από το σχολείο με συνέπεια να οδηγούνται στον επαγγελματικό και κοινωνικό αποκλεισμό.

Βασικός σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει τις διαμορφωμένες αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την εκπαίδευση που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές και να τους δώσει τη δυνατότητα να αναφέρουν αντισταθμιστικές ενέργειες για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων.

Επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι η μελέτη και η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την εκπαίδευση των προσφύγων μαθητών, των στόχων της διδασκαλίας στη διαδικασία εκπαίδευσής τους, του βαθμού στον οποίο είναι

καταρτισμένοι οι εκπαιδευτικοί και των υποδομών που υπάρχουν και του υλικού που παρέχεται.

Τα ερευνητικά υποκείμενα είναι οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στις Δ.Υ.Ε.Π. Ο τύπος της έρευνας είναι «survey» και έχει περιγραφικό χαρακτήρα, ενώ το ερευνητικό εργαλείο είναι το έντυπο ερωτηματολόγιο.

Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί δηλώνουν emphaticά ότι ο ρόλος τους κατά τη διδασκαλία στις Δ.Υ.Ε.Π αλλάζει σημαντικά σε σχέση με εκείνον στην τυπική εκπαίδευση. Συμφωνούν ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει ένα σύστημα διαρκούς επιμόρφωσης και αναγνωρίζουν ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν εντοπίζονται στην ελλιπή επιμόρφωσή τους στη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας.

Από το παιχνίδι στην άσκηση και από την άσκηση στην επιλογή επαγγέλματος. Αναπαραγωγή της γυναικείας ταυτότητας

Αναστάσιος Διαμαντής

Απόφοιτος Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια στο τομέα της εξάλειψης των κοινωνικών διακρίσεων που υφίσταται η γυναίκα στον χώρο εργασίας, στην κατεύθυνση του να εκλείψει το φαινόμενο της αποκλειστικής παρουσίας της σε επαγγελματικούς χώρους που συνδέονται με στερεοτυπικές αντιλήψεις, όπως λ.χ. σε επαγγελματικά περιβάλλοντα που αποσκοπούν στη φροντίδα μικρών παιδιών, παρόλα αυτά συνεχίζει η ίδια αντίληψη, κι αυτό αποτυπώνεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία των φοιτητών που εισάγονται σε σχολές Επιστημών Αγωγής, όπως είναι τα τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπίσει τις προβληματικές εκείνες διατάξεις, απόψεις, καθώς και τα γενικότερα αίτια που θέτουν τη γυναίκα υποχείριο του φύλου της και περιορίζουν το επαγγελματικό της μέλλον. Συγκεκριμένα, επιχειρεί να αναδείξει πώς η οικογένεια, με την αναπαραγωγή των

φυλετικών προκαταλήψεων, το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί με τις προτροπές και τις μεθοδεύσεις τους που συντελούν στη συντήρηση των αντιλήψεων αναφορικά με την επιλογή επαγγέλματος βάσει του φύλου των μαθητών αλλά και το ίδιο το παιχνίδι που συμβάλλει στην υιοθέτηση των κοινωνικών ρόλων του φύλου, επηρεάζουν τα παιδιά στη χάραξη της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας.

Σε έρευνα που διεξήχθη σε 66 προπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019, μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων που αφορούσαν στην επίδραση του κανονιστικού πλαισίου της οικογένειας, των εκπαιδευτικών και άλλων βασικών εξωγενών παραγόντων επιρροής, όπως είναι τα παιχνίδια, οι ταινίες και τα παραμύθια, διαφάνηκε πως οι βασικοί φορείς της κοινωνικοποίησης του παιδιού, μέσω των άτυπων και τυπικών διαδικασιών, διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας των παιδιών και των επαγγελματικών τους επιλογών.

Επιλογές και απόψεις γονέων ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών: Μια μελέτη υπό το πρίσμα της θεωρίας της διάκρισης του Pierre Bourdieu

Ευαγγελία Δορλή

Υποψήφια Διδάκτορας Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Στη συγκεκριμένη εργασία αξιοποιείται η θεωρία της πρακτικής του Pierre Bourdieu, με ιδιαίτερη έμφαση στις έννοιες «έξη» (habitus), «γούστο» και «διάκριση», προκειμένου να αναλυθούν οι απόψεις και οι πρακτικές των γονέων της μεσαίας τάξης σε σχέση με τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους. Με αφετηρία την πολιτισμική διαφοροποίηση των επιμέρους κοινωνικών τάξεων όπως αναδεικνύεται κατά κύριο λόγο μέσα από τη θεωρία του Bourdieu, μελετήθηκαν οι γονικές στρατηγικές και επιλογές που αφορούν στην πραγματοποίηση

εξωσχολικών δραστηριοτήτων των παιδιών τους. Η γονική εμπλοκή συνδέεται με τη θεωρία του Bourdieu και, συγκεκριμένα, με τις έννοιες του «γούστου» και της «διάκρισης».

Η καχυποψία του Bourdieu απέναντι στη γενικότερη πεποίθηση που θέλει τις ανθρώπινες επιλογές να αντιμετωπίζονται ως καθαρά προσωπικές, αποδεικνύεται βάσιμη στην τρέχουσα καθημερινότητα μιας οικογένειας της μεσαίας τάξης. Πολλές φορές το προσωπικό ύφος ζωής (στη συγκεκριμένη περίπτωση η επιλογή εξωσχολικών δραστηριοτήτων), ωθείται από ένα σύνολο δράσεων και κινήτρων τα οποία, σύμφωνα με τον Bourdieu, καθορίζουν την κοινωνική διάκριση.

Στην προκειμένη περίπτωση θα χρησιμοποιηθεί η ποιοτική έρευνα και, συγκεκριμένα, συνεντεύξεις, ως το κατ' εξοχήν μεθοδολογικό εργαλείο με το οποίο μας δίνεται η δυνατότητα να «αφουγκραστούμε» καλύτερα τα βαθύτερα νοήματα των συναισθηματικών εμπειριών των υποκειμένων. Τα ερευνητικά ερωτήματα σχετίζονται με τις απόψεις και επιλογές των γονέων ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους αλλά και με τον ρόλο που παίζει η επιλογή των εξωσχολικών δραστηριοτήτων στην ταξική αναπαραγωγή και ενίσχυση του πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών. Στην παρούσα ποιοτική έρευνα αναλύονται ημι-δομημένες συνεντεύξεις οκτώ γονέων.

Προκειμένου να ανιχνεύσουμε λεπτομερέστερα το πραγματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί το βαθύτερο επίπεδο των στρατηγικών των γονέων της μέσης τάξης σε σχέση με τις εξωσχολικές δραστηριότητες και με την εκπαίδευση των παιδιών τους, καταφεύγουμε στις σκέψεις και τις απόψεις των άμεσα εμπλεκόμενων, των γονέων. Η επιλογή των γονέων έγινε με βάση κάποια συγκεκριμένα κριτήρια: να είναι γονείς μαθητή/τριας της Ε' τάξης του δημοτικού, να διαθέτουν υψηλό μορφωτικό και εισοδηματικό επίπεδο και από το δείγμα αυτό τουλάχιστον ο ένας γονιός από το ζευγάρι ή και οι δύο, να είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΤΕΙ).

Η παρουσίαση της θεωρίας των νομιμοποιητικών κωδίκων

Ευαγγελία Δορλή

Υποψήφια Διδάκτορας Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Ο σκοπός και οι στόχοι της συγκεκριμένης εισήγησης είναι η παρουσίαση της πρακτικής θεωρίας των νομιμοποιητικών κωδίκων LCT, με κύριο συγγραφέα και εκπρόσωπο τον Karl Maton. Στο ιδιαίτερα πολυσχιδές έργο του Maton Knowledge and knowers: Toward a realist sociology of education, η θεωρία των γλωσσικών κωδίκων/Legitimation Code Theory (LCT) παρουσιάζεται, όχι μόνο ως ένα «συνεκτικό δίκτυο εννοιών», αλλά και ως μια «συσκευή» ανάλυσης μέσα στην εκπαίδευση και στις πρακτικές γνώσης.

Ο Maton, μέσα από το συγκεκριμένο σύγγραμμά του, υπόκειται σε έναν πνευματικό αγώνα, καθώς προσπαθεί να αντιπαραθέσει και να ενσωματώσει μέσα στα γραπτά του τις θεωρίες του Bernstein και του Bourdieu, αλλά και να βασιστεί στη μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων της συστημικής λειτουργικής γλωσσολογίας (SFL). Από τη θεωρία των γλωσσικών κωδίκων του Bernstein επιλέγει έννοιες όπως παιδαγωγική συσκευή, ταξινόμηση και περιχάραξη. Αυτές οι έννοιες επιλέγονται, προκειμένου να αναλυθούν περαιτέρω οι κώδικες της γνώσης και όχι οι παιδαγωγικοί κώδικες και οι κώδικες της διδακτέας ύλης, σύμφωνα με το πρωτότυπο κείμενο του Bernstein. Από τη θεωρία του Bourdieu επιλέγει τις έννοιες του πεδίου και του habitus. Επίκεντρο της θεωρητικής καινοτομίας του Maton είναι η χρήση της θεωρίας των γλωσσικών κωδίκων. Ο Maton προσπαθεί ενδελεχώς, μέσα από την ανάλυση των γλωσσικών κωδίκων, να προσδιορίσει τον τρόπο, με τον οποίο διαμορφώνονται και εξελίσσονται οι δομές της γνώσης μέσα στην τρέχουσα καθημερινότητά μας.

Η συμμετοχή στη δια βίου μάθηση στην Ελλάδα και η αναπαραγωγή των ανισοτήτων. Μία κοινωνιολογική προσέγγιση

Γιώργος Δουργκούνας

Ακαδημαϊκός Υπότροφος Πανεπιστημίου Κρήτης

Η συμμετοχή στη δια βίου μάθηση αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενεργό οικονομική και κοινωνική συμμετοχή των υποκειμένων. Οι πολιτικές για τη δια βίου μάθηση, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, συνδέονται ρητά με την ενίσχυση της προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης, την ενίσχυση της απασχολησιμότητας (employability) του εργατικού δυναμικού, τον εκσυγχρονισμό του κράτους πρόνοιας και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Από το αφήγημα αυτό απουσιάζει μία πειστική απάντηση για τον τρόπο που μπορούν να αλληλεπιδράσουν και να συνδυαστούν δύο αντιφατικές έννοιες, η οικονομική αποτελεσματικότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη. Στόχο της έρευνας αποτέλεσε η ανάδειξη της έμφασης που αποδίδουν οι πολιτικές για τη δια βίου μάθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα, στην οικονομική αποτελεσματικότητα, διαμέσου της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού και του εκσυγχρονισμού του κράτους πρόνοιας (με όρους και στοχοθεσίες της ελεύθερης αγοράς). Σε αυτό το πλαίσιο, η επιδίωξη της κοινωνικής συνοχής και της αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων τίθενται αυτόματα υπό αμφισβήτηση. Για τη διερεύνηση του συγκεκριμένου ερευνητικού προβλήματος, οι ερευνητικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: α) η ανάλυση περιεχομένου και β) η στατική ανάλυση ποσοτικών δεδομένων για τη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκε η στοχοθεσία των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για τη δια βίου μάθηση, όπως αυτή αποτυπωνόταν στα κείμενα πολιτικής, και ελέγχθηκε η αποτελεσματικότητα των πολιτικών αυτών ως προς την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των ανέργων και την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, μέσα από δεδομένα της Έρευνας Εκπαίδευσης Ενηλίκων για την Ελλάδα το 2012, 2016 και 2017. Τα

στοιχεία της έρευνας επιβεβαίωσαν τον ισχυρισμό περί αντιφατικότητας των στοιχείων της οικονομικής αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, καθώς τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων καθόριζαν τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση.

Εκπαιδευτικοί και σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης: Οι απόψεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Αττικής

Θεόδωρος Ελευθεράκης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Σοφία Κοντονασάκη

MEd, Νηπιαγωγός

Η σοβαρή εντατικοποίηση των εργασιακών συνθηκών των εκπαιδευτικών στο πεδίο των παιδαγωγικών και διοικητικών τους καθηκόντων επιβαρύνουν το ψυχικό σθένος τους, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του φαινομένου της επαγγελματικής εξουθένωσης, το οποίο επιδρά αρνητικά στην αποτελεσματικότητα του δικού τους εκπαιδευτικού έργου, αλλά και του έργου ολόκληρου του σχολικού οργανισμού.

Υπό το πρίσμα της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης, εξετάζεται πώς ο εκπαιδευτικός, ως μέλος μιας εκπαιδευτικής ομάδας, καλείται να επικοινωνήσει και να συνεργαστεί με τα υπόλοιπα μέλη της -εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές-, βάσει κάποιων κανόνων και αξιών και μέσα σε ένα πλαίσιο με συγκεκριμένες λειτουργίες και δομές, με απώτερο σκοπό την επίτευξη μιας συγκεκριμένης στοχοθεσίας.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι απόψεις Προϊσταμένων Νηπιαγωγείων και Διευθυντών Δημοτικών Σχολείων σε σχέση με τους παράγοντες, που επηρεάζουν τις εργασιακές συνθήκες των εκπαιδευτικών και την

αποτελεσματικότητά τους στην επιτέλεση των καθηκόντων τους. Επιμέρους στόχοι ήταν η διερεύνηση των εργασιακών συνθηκών των εκπαιδευτικών, η εύρεση των παραγόντων που τους επιβαρύνουν την ψυχοσωματική υγεία, τις οικογενειακές και κοινωνικές τους σχέσεις, καθώς και ο εντοπισμός τρόπων στήριξής τους για την αντιμετώπιση του συνδρόμου επαγγελματικής εξουθένωσης.

Για τη διερεύνηση του θέματος πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με δέκα ημιδομημένες συνέντευξεις, οι οποίες κατέδειξαν επιβαρυμένες εκπαιδευτικές συνθήκες λόγω της αδυναμίας συγκρότησης συλλογικής δημοκρατικής ταυτότητας και ομαδικού πνεύματος ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, των γονεϊκών παρεμβάσεων και της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Οι αρνητικές επιπτώσεις εμφανίζονται στο σχολικό, οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του εκπαιδευτικού, με εξάρσεις και κοινωνική αποστασιοποίηση. Συμπερασματικά, επιβάλλεται η συγκρότηση μιας ισχυρής δημοκρατικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών και η θεσμική τους στήριξη από μια οργανωμένη επιμόρφωση και από εξειδικευμένους συμβούλους και ψυχολόγους.

Γλωσσικός πλουραλισμός και τέχνη ως ένας οικουμενικός διάλογος για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα: Μια καινοτόμος διδακτική εφαρμογή στο δημοτικό σχολείο

Λασκαρίνα Ελευθεριάδου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Ζαμπέτα Τζακώστα

Εκπαιδευτικός ΠΕ05

Μαρία Λώλου

Εκπαιδευτικός ΠΕ06

Στην παρούσα επιστημονική εργασία παρουσιάζεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του project «Γλωσσικός πλουραλισμός και Τέχνη ως ένας οικουμενικός

διάλογος για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα: Μια καινοτόμος διδακτική εφαρμογή στο Δημοτικό σχολείο».

Σκοπός του είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών διάφορων ηλικιακών ομάδων ενός πειραματικού δημοτικού σχολείου πάνω στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από την τέχνη και την πολυγλωσσία ως επικοινωνιακά εργαλεία που παρέχουν πρόσβαση σε πολιτισμικά-μορφωτικά αγαθά της ελίτ και δρουν αντισταθμιστικά στις κοινωνιολογικές θεωρίες της αναπαραγωγής του Bourdieu και του Bernstein, με στόχο την προσέγγιση της διαφορετικότητας, των ανισοτήτων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο Bourdieu υποστηρίζει ότι οι μαθητές των υποβαθμισμένων κοινωνικών στρωμάτων υστερούν σε πολιτισμικό-μορφωτικό κεφάλαιο, καθώς η κουλτούρα τους συγκρούεται με την κουλτούρα του σχολείου που προωθεί την κυρίαρχη ιδεολογία. Παρόμοια ο Bernstein θεωρεί πως οι διαφορετικοί γλωσσικοί κώδικες επικοινωνίας διαμορφώνουν και αναπαράγουν τον ταξικά καθορισμένο κώδικα επικοινωνίας και συνεπώς την πολιτισμική σχέση με τη γνώση και τις πολιτισμικές πρακτικές των ομιλητών.

Αντίθετα η Τέχνη, σύμφωνα με τον Gloton, αποτελεί έναν διεθνή κώδικα επικοινωνίας που αποκαλύπτει την ενότητα της πνευματικής ζωής. Επίσης ο γλωσσικός/πολιτισμικός πλουραλισμός αναπτύσσει επικοινωνιακές-διαδραστικές δεξιότητες (πολυγλωσσική/πολυπολιτισμική, επικοινωνιακή/διαπολιτισμική), καλλιεργώντας τη συλλογική κοινωνική συνείδηση.

Ως εργαλεία συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές παρατήρησης έργων τέχνης και αποτύπωσης ιδεών-απόψεων σε εικαστικές δημιουργίες, τεχνικές αφύπνισης της γαλλικής και αγγλικής γλώσσας με κείμενα και τραγούδια συναφούς θεματολογίας συνδυαστικά της μητρικής και ημιδομημένες συνεντεύξεις-διάλογοι μαθητών.

Το παρόν project βρίσκεται σε εξέλιξη. Από τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα φαίνεται πως καλλιεργείται η ατομική και συλλογική ευθύνη στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Βασικά μεγέθη της ελληνικής εκπαίδευσης. Μύθοι και Πραγματικότητα

Χρήστος Ζάγκος

Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σύμφωνα με το Στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»), το 2020 αποτελεί έτος-ορόσημο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Τι πραγματικά συμβαίνει όμως με την ελληνική εκπαίδευση; Σε ποιους «δείκτες» πέτυχε τους «στόχους» και σε ποιους όχι; Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι να παρουσιάσει συνοπτικά τα κύρια μεγέθη της ελληνικής εκπαίδευσης, βασιζόμενη στα ευρωπαϊκά σημεία αναφοράς (benchmarks) για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Θα επιχειρήσουμε, στηριζόμενοι σε δεδομένα διεθνών και εθνικών οργανισμών (ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, OECD, Cedefop, PISA) να παρουσιάσουμε μια «κάτοψη» της πολύπαθης ελληνικής δημόσιας εκπαίδευσης, με στόχο να εντοπίσουμε τα πραγματικά της ελλείμματα, τα δυνατά της σημεία, αλλά και να αντιτάξουμε πραγματικά στοιχεία στην πολυετή προσπάθεια αποδόμησης της. Μέσα από χρονοσειρές ερευνητικών δεδομένων καλούμαστε να προσεγγίσουμε επίκαιρα ζητήματα όπως η πρόωγη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης, η σύνδεση της εκπαίδευσης με την εργασία, οι Neets, η υπερπροσφορά πτυχιούχων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η συμμετοχή των Ελλήνων σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης, η υποχρηματοδότηση της εκπαίδευσης κ.ά.

Αξιοπιστία και εγκυρότητα ερωτηματολογίου για την εκτίμηση απόψεων και στάσεων εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά στο παιχνίδι και τις αθλητικές δραστηριότητες

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λάμπρος Καλλιάρης

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Για τη μελέτη των απόψεων και των στάσεων σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά μαθητών του δημοτικού σχολείου κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο από την ερευνητική ομάδα με στόχο τη συλλογή δεδομένων από εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (N= 252, 100% οι οποίοι επιλέχτηκαν με τυχαίο τρόπο),. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από τριάντα εννέα ερωτήσεις. Οι πρώτες πέντε αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, όπως φύλο, ηλικία, επίπεδο μόρφωσης, έτη υπηρεσίας, και ειδικότητα. Οι υπόλοιπες τριάντα τέσσερις ερωτήσεις αφορούσαν χαρακτηριστικά /μεταβλητές σχετικές με τη θεωρία (αιτίες, μορφές, τρόπους αντιμετώπισης) της επιθετικής συμπεριφοράς των μαθητών. Η συλλογή των δεδομένων του ερωτηματολογίου έγινε για τον κάθε εκπαιδευτικό μέσω ηλεκτρονικής διαδικτυακής πλατφόρμας, στις διευθύνσεις των σχολικών μονάδων, όπου το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε δύο φορές μέσα σε χρονικό διάστημα δύο εβδομάδων. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι ο έλεγχος της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας, γνωστή και ως αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής, εκτιμά κατά πόσο τα διαφορετικών θέματα ενός εργαλείου μέτρησης μετρούν την ίδια έννοια. Η εγκυρότητα είναι ένας στατιστικός δείκτης του βαθμού, στον οποίο μια μέτρηση αντανάκλα με ακρίβεια την εννοιολογική κατασκευή ή το φαινόμενο - στόχο και κατ' επέκταση τη δυνατότητα να συναχθούν λογικά συμπεράσματα από τα διαθέσιμα δεδομένα. Ουσιαστικά η εγκυρότητα εξετάζει αν το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο

μετρά αποτελεσματικά αυτό το οποίο έχει σχεδιαστεί να μετρήσει. Τα αποτελέσματα για την αξιοπιστία άλφα των τριάντα τεσσάρων στοιχείων του ερωτηματολογίου είναι 0,795 γεγονός που δείχνει ότι το ερωτηματολόγιο διαθέτει καλή αξιοπιστία. Η αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων μέσω του συντελεστή συσχέτισης έδειξε ($r = 0,91$ $df = 33$ $p < .001$) ότι το ερωτηματολόγιο διαθέτει σταθερότητα στις μετρήσεις. Η αξιοπιστία διχοτόμησης των 34 ερωτήσεων έδειξε τιμή 0,645 που σημαίνει ότι το ερωτηματολόγιο διαθέτει μέση αξιοπιστία. Έγινε ανάλυση παραγόντων βασικών συστατικών για τις συσχετίσεις των 34 μεταβλητών, δείχνοντας έτσι την εξαγωγή επτά παραγόντων για την επιθετική συμπεριφορά, όπως μορφές, αιτίες, επανάληψη γεγονότος, χώρος εμφάνισης, σκέψεις για την αντιμετώπιση, έμπρακτες ενέργειες εκπαιδευτικού και παρακολούθηση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων. Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας όντως εκτιμά τις απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκ νέου συλλογή δεδομένων και ανάλυσή τους.

Απόψεις και στάσεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την επιθετικότητα παιδιών σχολικής ηλικίας στη διάρκεια του παιχνιδιού και των αθλητικών δραστηριοτήτων

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λάμπρος Καλλιάρas

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η επιθετικότητα είναι γνώρισμα ή χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς που αποσκοπεί στην πρόκληση βλάβης ή στην άσκηση ελέγχου για την ικανοποίηση των αναγκών του ατόμου και σε βάρος του άλλου. Επιθετικότητα είναι η επιβολή των αναγκών ή του κύρους του ατόμου στους άλλους και η αδιαφορία για αυτούς. Οι

θεωρητικές προσεγγίσεις για τη δημιουργία και διατήρηση της επιθετικότητας που απασχόλησαν τους κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης είναι η θεωρία της κοινωνικής αναπαραγωγής ή αντιστοιχισής, η θεωρία της πολιτισμικής αναπαραγωγής και η θεωρία της σχετικής αυτονομίας του εκπαιδευτικού θεσμού. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά των μαθητών στη διάρκεια των αθλητικών δραστηριοτήτων και του παιχνιδιού. Διερευνήθηκαν οι απόψεις για την επιθετικότητα σε σχέση με τις μορφές, τα αίτια, τον περιβάλλοντα χώρο, την επανάληψή της, τις πρακτικές αντιμετώπισης, την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού. Δημιουργήθηκε σχετικό ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικής διαδικτυακής πλατφόρμας. Το δείγμα της έρευνας επιλέχτηκε με τυχαίο τρόπο και αποτελούνταν από 252 (100%) εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (216 δάσκαλοι 86%, 36 φυσικής αγωγής 14%) από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Προηγήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας (0,795) και εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής του ερωτηματολογίου πριν από τη στατιστική ανάλυση με στοιχεία περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ως προς τις μορφές και τις αιτίες εμφάνισης της επιθετικής συμπεριφοράς στο σχολείο, διαφοροποιούνται όμως σημαντικά ως προς την επανάληψη της εμφάνισης της επιθετικότητας, με τους δασκάλους να μην επισημαίνουν τόσο τη συχνή εμφάνισή της σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς της φυσικής αγωγής. Σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των εκπαιδευτικών έχουμε ως προς τις μεθόδους που προτείνουν και τις ενέργειες που κάνουν, για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο, όπως επίσης και ως προς τους χώρους εμφάνισης. Οι δάσκαλοι φαίνεται να έχουν παρακολουθήσει κάποιο σχετικό επιμορφωτικό σεμινάριο σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής που δεν έχουν συμμετάσχει σε κάποια αντίστοιχη εκπαίδευση. Όλοι κρίνουν ότι είναι απαραίτητο να επιμορφωθούν με βιωματικά σεμινάρια για την καλύτερη

αντιμετώπιση της επιθετικότητας στο σχολείο. Η παρούσα μελέτη δεν έχει εξωτερική εγκυρότητα ως προς τη στατιστική σημαντικότητα των διαφοροποιήσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών, λόγω της πολύ μεγαλύτερης συμμετοχής των δασκάλων σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς της φυσικής αγωγής. Παρόλα αυτά, όμως, δείχνουν μια τάση που μπορεί να λάβουμε υπόψη, όπως και ο μελλοντικός ερευνητής.

Ανισότητες συμμετοχής στην εξ αποστάσεως διαδικτυακή μάθηση: Η περίπτωση των MOOCs

Ιωάννης Ζαφράς

Κοινωνιολόγος

Η παρούσα εισήγηση αποσκοπεί στην ανάλυση του ψηφιακού χάσματος στη σύγχρονη διαδικτυακή εξ' αποστάσεως μάθηση και τις συνέπειες που επιφέρει στους χρήστες της. Πιο συγκεκριμένα, η εισήγηση διερευνά κατά πόσο τα MOOCs, ως ελεύθερα διαδικτυακά μαθήματα, είναι εξίσου προσβάσιμα στον καθένα ανεξαρτήτως κοινωνικο-οικονομικής θέσης, γεωγραφικής προέλευσης ή εκπαιδευτικού υποβάθρου. Αξιοποιώντας τις κοινωνιολογικές θεωρίες των Van Dijk για το ψηφιακό χάσμα και του Bourdieu για την αναπαραγωγή των υφιστάμενων δομών και σχέσεων εξουσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα, το ερευνητικό ενδιαφέρον εστιάζεται στο κατά πόσο παράγοντες, όπως η γεωγραφική τοποθεσία του χρήστη, το μορφωτικό επίπεδο και η οικονομική του θέση μπορούν να ευνοήσουν ή να αποτρέψουν την πιθανότητα συμμετοχής σε ένα MOOC. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιείται η συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση σε βάσεις δεδομένων, επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων των ετών 2009-2019. Τα αποτελέσματα της ανασκόπησης δείχνουν ότι η πλειοψηφία των χρηστών ΜΑΔΜ είναι χρήστες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο (κάτοχοι πτυχίου ή μεταπτυχιακού), ενώ η συμμετοχή των γυναικών σε μαθήματα θετικών επιστημών και

προγραμματισμού μέχρι στιγμής είναι μικρή. Ακόμη, παρατηρείται μια ισχυρή θετική σχέση μεταξύ γεωγραφικής τοποθεσίας του χρήστη και ψηφιακών ικανοτήτων: χρήστες MOOCs που προέρχονται απ' τη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη έχουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις σε κλίμακες που μετρούσαν τη ψηφιακή ετοιμότητα απ' τους αντίστοιχους χρήστες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Συμπερασματικά, το φαινόμενο του ψηφιακού χάσματος όχι μόνο δεν έχει εκλείψει, αλλά είναι εμφανές ακόμη και σε μαθησιακά περιβάλλοντα που θεωρητικά αξιώνουν την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων.

Οι εκπαιδευτικές επιλογές των οικογενειών στην περίοδο της οικονομικής κρίσης: Εκπαιδευτικές πρακτικές και οικονομικός οικογενειακός προϋπολογισμός

Ζωή Ζιωντάκη

*PhD Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις και τις στάσεις των γονέων σχετικά με την εκπαιδευτική πορεία των μαθητών στην εποχή της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Όσον αφορά στο θεωρητικό πλαίσιο, το ζήτημα αυτό συνδέεται άρρηκτα με την τρέχουσα κοινωνικοοικονομική κατάσταση, καθώς και με ζητήματα όπως είναι η συμπληρωματική εκπαίδευση, η θεοποίηση των τελικών εξετάσεων για την είσοδο στο πανεπιστήμιο και ο αχανής εκπαιδευτικός τομέας, όπως προκύπτει από την διαδοχική εναλλαγή των κυβερνήσεων, τη μαζοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τη συνεχιζόμενη επέκταση της ιδιωτικής διδασκαλίας. Ως πρωταρχικός σκοπός της παρούσας τίθεται η διερεύνηση των εκπαιδευτικών στρατηγικών και πρακτικών όσον αφορά στην συμπληρωματική εκπαίδευση των παιδιών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, ως επιμέρους στόχος τίθεται η διερεύνηση του οικογενειακού

οικονομικού προϋπολογισμού για την επένδυση στη φροντιστηριακή εκπαίδευση των παιδιών και την προετοιμασία για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις. Επιπλέον, ένας επιμέρους στόχος είναι η εξέταση των απόψεων των γονέων για την αναγκαιότητα ή μη της φροντιστηριακής εκπαίδευσης, καθώς και η διερεύνηση των παραγόντων που υπεισέρχονται στη διαμόρφωση αυτών των απόψεων. Πρόκειται για ποσοτική έρευνα, στην οποία συμμετείχαν 800 άτομα συνολικά, από όλες τις γεωγραφικές περιοχές της χώρας, γονείς οι οποίοι έχουν από 1 έως 4 παιδιά. Επιλέχθηκε η μέθοδος της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας, (snowball or chain sampling), όπου ο ερευνητής αρχικά επιλέγει ορισμένα άτομα-κλειδιά από τον πληθυσμό που τον ενδιαφέρει, τα οποία διαθέτουν τα χαρακτηριστικά, τη γνώση και την κοινωνική δικτύωση, για να οδηγηθεί και σε άλλα μέλη του πληθυσμού. Ένα βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι γονείς αν και συμφωνούν με τη στήριξη του κράτους σε ζητήματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης, παρ' όλα αυτά στην πράξη θα επιλέξουν να χρηματοδοτήσουν την φροντιστηριακή εκπαίδευση των τέκνων τους, ακόμη και αν βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας, στηριζόμενοι σε γονείς ή/και άλλους συγγενείς. Είναι προφανές ότι οι γονείς έχουν να αντιμετωπίσουν τη ρευστή οικονομική πραγματικότητα, όπου αφενός η δημοσιονομική κρίση προτάσσει συγκεκριμένες περικοπές και μεταρρυθμίσεις, αφετέρου οι ίδιοι γνωρίζουν ότι αυτές οι περικοπές θα οδηγήσουν κατ' επέκταση και σε αντίστοιχη και, εν πολλοίς, δυσανάλογη χρηματοδότηση της συμπληρωματικής εκπαίδευσης, στο πλαίσιο μίας αντισταθμιστικής τρόπον τινά τακτικής.

Κοινωνικό προφίλ φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών

Χριστίνα Ζώη

Απόφοιτος Μ.Β.Α. Πανεπιστημίου Πατρών

Χρυσάνθη Παπαθανασοπούλου

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Γεώργιος Ανδρουλάκης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2008, τα κριτήρια κατάταξης των προτιμήσεων και, κατά συνέπεια, της επιλογής τμήματος φοίτησης των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν μεταβληθεί, έχοντας ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση του κοινωνικού προφίλ των φοιτητών. Στόχος της έρευνας αυτής είναι να αποτυπώσει το κοινωνικό προφίλ των φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών. Για τον σκοπό αυτό διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 555 φοιτητών που περιλάμβανε δημογραφικά στοιχεία, στοιχεία κοινωνικής τάξης πατέρα και μητέρας, οικονομική κατάσταση οικογένειας και στοιχεία λυκείου αποφοίτησης. Με χρήση δέντρων ταξινόμησης διερευνήθηκαν διαφορές στο κοινωνικό προφίλ των φοιτητών ανάμεσα στις σχολές, στο είδος λυκείου αποφοίτησης (δημόσιο, ιδιωτικό), στην αστικότητα του δήμου του λυκείου αποφοίτησης και στην εντοπιότητα. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν διαφορές στο κοινωνικό προφίλ των φοιτητών στις σχολές, καθώς κυρίως στη Σχολή Υγείας και δευτερευόντως στην Πολυτεχνική Σχολή παρατηρήθηκαν υψηλότερες κοινωνικές τάξεις των γονέων των φοιτητών. Διαφορές προέκυψαν στο επίπεδο οικονομικής κατάστασης και στο επίπεδο συνθηκών διαβίωσης της οικογένειας των φοιτητών ανά σχολή, καθώς και στο είδος λυκείου προέλευσης των φοιτητών. Επίσης, διαφοροποιήσεις στο προφίλ των φοιτητών ανά σχολή διαπιστώθηκαν και στην αστικότητα του δήμου του λυκείου αποφοίτησης.

«Μιξ, Μαξ & Μεξ»: Ένα πρόγραμμα ευαισθητοποίησης και εξοικείωσης παιδιών προσχολικής ηλικίας με την αναπηρία

Μηνάς Θεοδωράκης

Ψυχολόγος, MSc Κλινικής Ψυχολογίας, MSc Κλινικής Κοινωνιολογίας και Τέχνης

Κεντρικό θέμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η συσχέτιση της τέχνης με την πρωτογενή πρόληψη. Η συσχέτιση αυτή αναλύεται μέσα από την παρουσίαση των σταδίων δημιουργίας και της εφαρμογής ενός Προγράμματος Εξοικείωσης και Ευαισθητοποίησης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας (4,5 – 5,5 ετών) με την Αναπηρία. Το Πρόγραμμα φέρει τον τίτλο «Μιξ, Μαξ & Μεξ» καθώς βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο του Χιλιανού συγγραφέα, Λουίς Σεπούλβεδα (Εκδόσεις Όπερα). Τα κύρια στοιχεία του είναι η αφήγηση παραμυθιού, η περιπατητική πρακτική και η εικονογράφηση μέσω τοιχογραφιών. Συντονιστής της δημιουργίας του είναι το Παιδιατρικό Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης «Κιβωτός» (Αργίλος, Κοζάνη). Το Πρόγραμμα διεξάγεται στον οικισμό του Άργιλου και στην «Κιβωτό». Κατά την εφαρμογή του, ομάδες παιδιών προσχολικής ηλικίας ακούνε το παραμύθι ενώ περπατούν στον οικισμό ψάχνοντας τις εικόνες του παραμυθιού. Το Πρόγραμμα ολοκληρώνεται με την επίσκεψη των παιδιών στην «Κιβωτό» όπου δημιουργούνται συνθήκες αλληλεπίδρασης με τους ωφελούμενούς της. Ο βαθμός στον οποίο ένα Πρόγραμμα Παρέμβασης βασισμένο στην Τέχνη μπορεί να εξοικειώσει παιδιά προσχολικής ηλικίας με την έννοια και την εικόνα της αναπηρίας, αποτελεί κεντρικό ερώτημα της έρευνας. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι στάσεις και οι αντιλήψεις παιδιών προσχολικής ηλικίας για τα άτομα με αναπηρία. Το δείγμα αποτελείται από 22 παιδιά προσχολικής ηλικίας (11 αγόρια & 11 κορίτσια). Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν είναι η ημιδομημένη συνέντευξη, η ζωγραφική σε μικρές ομάδες, η παρατήρηση και η βιντεοσκόπηση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα παιδιά, μετά την συμμετοχή τους στο εν λόγω πρόγραμμα, μπορούσαν να κατανοήσουν πιο αποτελεσματικά έννοιες

όπως «αναπηρία» ή «διαφορετικότητα» και ανέπτυξαν πιο θετικές στάσεις προς τα άτομα με αναπηρία.

Ευαισθητοποίηση των μαθητών του δημοτικού σχολείου πάνω στο θέμα της προσφυγιάς. Μία έρευνα δράσης μέσω των τεχνών

Δημήτρης Θεοδωρακόπουλος

Εκπαιδευτικός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεοχάρης Ράπτης

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η βασική προβληματική της διδακτικής παρέμβασης είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών πάνω στο προσφυγικό θέμα, το οποίο αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο που βιώνουμε όλοι, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στην ελληνική επικράτεια. Ως γενικός σκοπός τίθεται η καλλιέργεια του σεβασμού και η κατανόηση της διαφορετικότητας μέσω της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας σε δείγμα 19 μαθητών Δ' τάξης Δημοτικού Σχολείου. Ειδικότερα, στόχοι είναι: α) Οι μαθητές μέσω των τεχνών να προσεγγίσουν τις διαπολιτισμικές αξίες και να έρθουν σε επαφή με το προσφυγικό ζήτημα και την αναγνώριση και ανάδειξη της ετερότητας, β) η μουσική, η λογοτεχνία, η δημιουργική γραφή και τα εικαστικά να λειτουργήσουν ως εργαλεία, ώστε μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες και με την χρήση των ΤΠΕ, οι μαθητές να βιώσουν την καλλιτεχνική, μουσική δημιουργία σε όλα της τα στάδια, από την φάση της έμπνευσης, της κατάθεσης ιδεών, της στιχουργικής και της μελοποίησης προκειμένου να αναπτυχθεί η αισθητική αντίληψη. Η παρέμβαση οργανώθηκε ως έρευνα δράσης και έλαβε χώρα στο Δημοτικό Σχολείο Νέας Σελεύκειας Ηγουμενίτσας κατά τους μήνες Απρίλιο και Μάιο του 2019. Η έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη, στη φάση της επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων, και θα παρουσιαστούν κάποιες αρχικές δραστηριότητες αφόρμησης της διδακτικής παρέμβασης. Τα πρώτα συμπεράσματα δείχνουν ότι οι μαθητές είναι

ιδιαίτερα δεκτικοί και δημιουργικοί σε νέους τρόπους παραγωγής γραφής και μουσικής, ενισχύοντας την άποψη ότι οι τέχνες, μέσα στο κατάλληλο παιδαγωγικό πλαίσιο, μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας, όπως επίσης και στην ευαισθητοποίηση και στην αποδοχή του «άλλου» μέσω μιας πολυδιάστατης ερμηνείας του κόσμου και της κοινωνίας γύρω του.

Η εξέλιξη των μαθητών των ειδικών δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα από το 1973 έως το 2012. Δημογραφική προσέγγιση.

Θωμάς Θεοχάρης

Δάσκαλος

Η γνώση, σε κάθε χρονικό σημείο, του αριθμού των μαθητών, εκπαιδευτικών και σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής είναι σημαντική, τόσο για τη χάραξη της νέας εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και για την αξιολόγηση της παρελθούσας και επικρατούσας κατάστασης. Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η μελέτη των μεταβολών των μαθητών και σχολικών μονάδων της ειδικής δημοτικής εκπαίδευσης και ο τρόπος εξέλιξής τους από την έναρξη της μεταπολίτευσης έως το 2012, ώστε να αναδειχθεί η σχέση μεταξύ του αριθμού των γενικών και ειδικών δημοτικών σχολείων και η σχέση μεταξύ του αριθμού των μαθητών αυτών των δύο κατηγοριών. Πηγή των δεδομένων αποτέλεσε το αρχείο της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Ειδικότερα, αναλύεται η εξέλιξη των ειδικών δημοτικών σχολείων και μαθητών σε σύγκριση με τα δημοτικά γενικής αγωγής και η σχέση μαθητών των ειδικών δημοτικών σχολείων με τους μαθητές των υπόλοιπων ειδικών σχολικών μονάδων άλλων βαθμίδων. Από τη μελέτη φαίνεται πως το μεγαλύτερο μέρος των αντίστοιχων παιδιών στην Ελλάδα φοιτά στις τάξεις του γενικού σχολείου. Επίσης, παρατηρείται πως οι άρρενες υπερέχουν των θηλέων, κυρίως για τη δημόσια ειδική δημοτική εκπαίδευση. Ακόμη, φαίνεται πως η δημόσια και

η ιδιωτική ειδική δημοτική αγωγή ακολουθούν εντελώς διαφορετική πορεία, με αποτέλεσμα η δεύτερη να σταματήσει τη λειτουργία της στην αυγή του 21ου αιώνα, παρόλο που, για τα ελληνικά δεδομένα, ήταν αυτή που έθεσε τις βάσεις, αποτελώντας τη μοναδική επιλογή ειδικής αγωγής για χρόνια. Τέλος, παρατηρήθηκε πως η δημοτική ειδική αγωγή κυριαρχεί έναντι των λοιπών βαθμίδων σε επίπεδο σχολικών μονάδων και μαθητών.

Η κοινωνιολογία στην εκπαίδευση

Κώστας Θεριανός

Εκπαιδευτικός

Η Κοινωνιολογία είναι το μάθημα με την πιο μικρή αλλά και πιο περιπετειώδη ιστορία στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η εισαγωγή της αλλά και η απάλειψη της από τα αναλυτικά προγράμματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα και τα σχολικά βιβλία φαίνεται ότι σχετίζονται με πολιτικές μεταβολές και κυβερνητικές αλλαγές. Για πολλούς λόγους, φαίνεται ότι το συγκεκριμένο μάθημα έχει προσληφθεί από πολλούς πολιτικούς και υπεύθυνους για τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής με όρους πολιτικούς και όχι ως γνωστικό πεδίο που αποτελεί στοιχείο της σύγχρονης αγωγής. Η εισήγηση παρουσιάζει το ιστορικό της Κοινωνιολογίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με την ευρύτερη εκπαιδευτική πολιτική.

Αντιλήψεις νέων προσφύγων για τις εκπαιδευτικές δυνατότητες στην Ελλάδα. Η περίπτωση της δομής προσφύγων στη Θήβα (Σεπτέμβριος 2017-Ιούνιος 2018)

Νίκη Ιγγλέζου

MSc, Εκπαιδευτικός

Ο τεράστιος αριθμός προσφύγων και μεταναστών που μετακινήθηκαν προς την Ελλάδα από χώρες τις Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής από το 2015 δημιούργησε μια σειρά ζητημάτων ένταξης και απορρόφησής τους, μεταξύ άλλων της πρόσβασης των παιδιών και των ασυνόδευτων ανηλίκων στο ελληνικό σχολείο. Η σπουδαιότητα του ζητήματος κορυφώνεται σταδιακά από το 2016, όταν το Υπουργείο Παιδείας εφάρμοσε το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Προσφύγων και συγκεκριμένα τις Δομές Υποστήριξης και Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ), η λειτουργία των οποίων απευθυνόταν σε μαθητές που διέμεναν εντός των Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων ή σε διάφορα ξενοδοχεία, υποστηριζόμενα από τη Διεθνή Αμνηστία. Η παρούσα εισήγηση διερευνά το ζήτημα της προσβασιμότητας των μαθητών προσφύγων στις παρεχόμενες δομές εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Με τη χρήση ποιοτικών μεθόδων έρευνας, 8 ημι-δομημένων συνεντεύξεων στο σύνολο 8 παιδιών 12- 14 ετών, εξετάζονται οι αντιλήψεις, οι εμπειρίες και οι στάσεις των μαθητών προσφύγων, αναφορικά με τις επίσημες εκπαιδευτικές δυνατότητες στις οποίες μπορούν να έχουν πρόσβαση, καθώς και τις ανεπίσημες, εντός του Κέντρου Φιλοξενίας που διαμένουν. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η εμπειρία τους από τη διδασκαλία των ελληνικών και των αγγλικών, με στόχο να αναδειχθεί και συμπερασματικά να υποστηριχθεί από τα εμπειρικά δεδομένα η υπόθεση ύπαρξης συσχέτισης μεταξύ της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ως βασικής προϋπόθεσης παραμονής και της επιθυμίας παραμονής των υποκειμένων στην Ελλάδα. Το δεύτερο αξιοσημείωτο εύρημα είναι η σημασιοδότηση από πλευράς υποκειμένων της εκμάθησης των Αγγλικών, ως αξιολογικά σημαντικότερης, καθώς

και οι πιθανοί λόγοι που εξηγούν μια τέτοια προτίμηση. Καταλήγοντας, αναδεικνύεται η αβεβαιότητα των υποκειμένων της έρευνας και των οικογενειών τους αναφορικά με την παραμονή τους στην Ελλάδα και των μελλοντικών σχεδίων τους. Αντλώντας θεωρητικά από το πεδίο της βιοπολιτικής και της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, υποστηρίζεται πως η σχέση με την διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας ενδέχεται να αποτελεί κρίσιμο μοχλό διερεύνησης της προσφυγικής ροής σε σχέση με το δίπολο χώρα υποδοχής – χώρα προορισμού.

Σύγχρονες μορφές διαφορετικότητας στο παιδικό αφήγημα (2008-2018) - Μελέτη περιπτώσεων

Άρτεμις Ιωαννίδου

Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο όρος διαφορετικότητα είναι ευρύτατος και επιδιώκει να προσεγγίσει διάφορες έννοιες, όπως η πολιτισμική (γλωσσική, κοινωνική) πολυμορφία, ειδικές ανάγκες, σχολικό άγχος, υιοθεσία κ.ά. Όσον αφορά τα παιδιά προσχολικής κυρίως ηλικίας, αλλά και σχολικής, αυτές οι έννοιες θεωρούνται δυσνόητες και μοιάζουν πολλές φορές απρόσιτες, όμως η δύναμη που έχει η σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία, με βασικό κλειδί το εικονογραφημένο παιδικό αφήγημα, τα βοηθάει σε μεγάλο βαθμό στην καλύτερη δυνατή προσέγγισή τους.

Η παρούσα εργασία προσεγγίζει το θέμα της διαφορετικότητας στο σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό αφήγημα της περιόδου 2008-2018. Επικεντρώνεται σε δεκαπέντε αντιπροσωπευτικά εικονογραφημένα βιβλία της πρώτης σχολικής ηλικίας, που εξετάζονται αφηγηματολογικά ως προς την εικονογράφηση και το περιεχόμενό τους. Στη συγκεκριμένη μελέτη συμμετείχαν πέντε νηπιαγωγοί, εκ των οποίων τέσσερα δημόσια και ένα ιδιωτικό, από τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή δεδομένων ήταν το ερωτηματολόγιο. Σκοπός αυτού του είδους της έρευνας είναι να

αξιολογηθεί η προσέγγιση της διαφορετικότητας που υιοθετούν νηπιαγωγοί απευθυνόμενοι σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, τόσο σε δημόσια όσο και σε ιδιωτικά σχολεία.

Μείζονος σημασίας κρίνεται η ανίχνευση και εξαγωγή συμπερασμάτων για το αν και κατά πόσο υπάρχουν στα νηπιαγωγεία και χρησιμοποιούνται σύγχρονα παιδικά αφηγήματα, τα οποία προσεγγίζουν το θέμα της διαφορετικότητας-ετερότητας από διάφορες σκοπιές. Από τα αποτελέσματα της μελέτης μας διακρίνεται το γεγονός ότι τα εικονογραφημένα παιδικά αφηγήματα που χρησιμοποιούν οι νηπιαγωγοί για τη προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος είναι ελάχιστα και παλαιών εκδόσεων (1994-2004), καθώς και ότι δεν γνωρίζουν και δεν έχουν χρησιμοποιήσει τα περισσότερα προτεινόμενα σύγχρονα αφηγήματα.

Η επίτευξη ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας μέσω της φοίτησης σε Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια

Αικατερίνη Χ. Ιωάννου

Φιλόλογος, Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα έρευνα μελετά πώς μπορεί να επιτευχθεί ανοδική κοινωνική κινητικότητα από μαθητές Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων. Παρουσιάζονται οι λόγοι που τους οδήγησαν να επιστρέψουν στα θρανία, περιγράφουμε τον τρόπο που βιώνουν τη φοίτησή τους, καταγράφουμε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν, αναδεικνύουμε την ενθάρρυνση που δέχονται από το περιβάλλον τους, το επαγγελματικό καθεστώς στο οποίο ανήκουν βάσει του παρόντος μορφωτικού τους επιπέδου, πώς αναμένουν να επηρεαστεί η επαγγελματική, κοινωνική και οικονομική ζωή τους έπειτα από την αποφοίτησή τους, καθώς και το ενδιαφέρον τους για περαιτέρω συνέχιση των σπουδών τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα διακοσίων πενήντα μαθητών Εσπερινών

Λυκείων της Αττικής, μέσω ερωτηματολογίων με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις και προσωπικών συνεντεύξεων. Το πρόγραμμα spss χρησιμοποιήθηκε για τις στατιστικές αναλύσεις. Η μελέτη αναδεικνύει την προσπάθεια των μαθητών να βελτιώσουν την κοινωνική τους θέση μέσω της απόκτησης του Απολυτηρίου Λυκείου και Πτυχίου. Το φύλο, το είδος της τρέχουσας επαγγελματικής απασχόλησης των μαθητών και οι εμπειρίες τους αποτελούν αιτίες σημαντικών διαφορών στα ακαδημαϊκά κίνητρα των συμμετεχόντων στην έρευνα. Συμπεραίνουμε ότι η αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των ενηλίκων μαθητών βελτιώνει την επαγγελματική τους εξέλιξη, καθώς, στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης, τους δίνεται η δυνατότητα να πραγματοποιήσουν μετάβαση στη σταδιοδρομία τους, να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, να μελετήσουν θέματα προσωπικού ενδιαφέροντος, αλλά και να ενισχύσουν τη θέση τους στη σύγχρονη ανταγωνιστική αγορά εργασίας.

Η χρήση των δεδομένων της παρούσας έρευνας δημιουργεί υπόβαθρο νέας έρευνας για την εξέλιξη της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής πορείας των μαθητών, καθώς και της συνέχισης της προσπάθειάς τους για την επίτευξη της ανοδικής κοινωνικής τους κινητικότητας.

Σχολικός εκφοβισμός σε ανήλικους που διαβιούν σε κέντρα προστασίας παιδιού. Η περίπτωση των παραρτημάτων προστασίας παιδιού του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Μιχαήλ Καβούκης

Κοινωνικός Λειτουργός, Υποψήφιος Διδάκτορας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Υπότροφος ΕΛΙΔΕΚ

Ο σχολικός εκφοβισμός σε ανήλικους που διαβιούν σε κέντρα προστασίας παιδιού είναι πιο εκτεταμένος και σταθερός σε σχέση με τους υπόλοιπους ανήλικους.

Είναι ένα σοβαρό πρόβλημα, που δεν αντιμετωπίζεται επαρκώς, αφού συνήθως δεν υπάρχουν διαθέσιμα άτομα να βοηθήσουν και να ασχοληθούν με το ζήτημα. Τα παιδιά αυτά, μπορεί να είναι ευάλωτα στον εκφοβισμό εξαιτίας της παραμέλησης ή και κακοποίησης που έχουν δεχτεί, των φυλετικών διαφορών, των διαφορών στη δομή της οικογένειας, θεμάτων που σχετίζονται με αναπηρίες, θρησκευτικών διαφορών, κ.ά..

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση της ύπαρξης του σχολικού εκφοβισμού σε ανήλικους που διαβιούν σε κέντρα προστασίας παιδιών. Η αναγνώριση των μορφών εκφοβισμού από τα παιδιά και η διασύνδεση του φαινομένου με την επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας. Επίσης, η μελέτη στοχεύει στην απόκτηση νέας γνώσης και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ίδιων των μαθητών-παιδιών που διαβιούν στα κέντρα προστασίας Α.Μ.Θ, ως προς τα θέματα του σχολικού εκφοβισμού. Η έρευνα βασίστηκε σε ποσοτική μεθοδολογία, με εργαλείο συλλογής δεδομένων το γραπτό ανώνυμο ερωτηματολόγιο, και διεξήχθη στο Παράρτημα Προστασίας του Παιδιού Καβάλας και στο Παράρτημα Προστασίας του Παιδιού Δράμας, που ανήκουν στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι σχολικός εκφοβισμός ασκείται σε μαθητές-παιδιά που διαβιούν σε κέντρα προστασίας παιδιών, με τα παιδιά να αναγνωρίζουν τις μορφές σχολικού εκφοβισμού όταν βρίσκονται στη θέση του θύματος, ενώ δεν υπάρχει αναγνώριση των μορφών όταν βρίσκονται στη θέση των θυτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο των παιδιών, όμως διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις δύο ομάδες, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με την ομάδα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να εμφανίζει μεγαλύτερα ποσοστά σχολικού εκφοβισμού.

Στάθμιση ερωτηματολογίου για τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις ανησυχίες των Ελλήνων μελλοντικών εκπαιδευτικών για τη συνεκπαίδευση

Πολυξένη Καϊμάρα

Υποψήφια Διδάκτορας Ιονίου Πανεπιστημίου

Εμμανουήλ Φωκίδης

Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Αναστασία Αλευριάδου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ανδρέας Οικονόμου

Αναπλ. Καθηγητής Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Η συνεκπαίδευση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε παγκόσμια κλίμακα. Παρόλο που οι περισσότερες κυβερνήσεις δεσμεύθηκαν να προωθήσουν το δικαίωμα στην «Εκπαίδευση για Όλους» κατά την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Ειδική Εκπαίδευση στη Σαλαμάνκα το 1994, η συνεκπαίδευση δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία των Ηνωμένων Εθνών (CRPD), το 2018, διαπίστωσε ότι οι προσπάθειες των κρατών να ξεπεράσουν τους φραγμούς και τις αρνητικές στάσεις προς την αναπηρία ήταν ανεπαρκείς. Και αυτό γιατί η συνεκπαίδευση είναι κάτι παραπάνω από μέθοδος ή στρατηγική. Είναι, τελικά, ένας τρόπος ζωής που συνδέεται άμεσα με συστήματα αξιών που εκτιμούν την ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, η στάση των εκπαιδευτικών είναι το αποφασιστικό στοιχείο για την εξασφάλιση της επιτυχίας της συνεκπαίδευσης.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας ενός ερωτηματολογίου που μετρά τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις ανησυχίες των μελλοντικών εκπαιδευτικών για τη συνεκπαίδευση, με στόχο τη στάθμιση και προσαρμογή του στα ελληνικά δεδομένα. Το δείγμα αποτέλεσαν 264 προπτυχιακοί φοιτητές παιδαγωγικών τμημάτων και τμημάτων με

ενσωματωμένα προγράμματα παιδαγωγικής επάρκειας. Το εργαλείο συλλογής δεδομένων ήταν το “Sentiments, Attitudes, and Concerns about Inclusive Education Revised (SACIE-R) Scale for Measuring Pre-Service Teachers’ Perceptions about Inclusion”, των Forlin, Earle, Loreman, & Sharma, (2011), μεταφρασμένο στα ελληνικά.

Από τη διερευνητική και επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων προέκυψαν τρεις παράγοντες και έντεκα δηλώσεις από τις αρχικές δεκαπέντε του ερωτηματολογίου. Η μελλοντική έρευνα προσανατολίζεται στην καταγραφή των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τη συνεκπαίδευση.

Η αντιμετώπιση της απώλειας της πολιτιστικής ταυτότητας και η διαχείριση του πολιτιστικού πένθους σε ομάδες προσφύγων

Κωνσταντίνος Καλέμης

Συντονιστής Εκπαίδευσης Προσφύγων, Μέλος του Αυτοτελούς Τμήματος Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων ΥΠΑΙΘ

Άννα Κωσταρέλου

Διευθύντρια 16ου Δημ. Σχολείου Αχαρνών, Εκπαιδευτικός ΠΕ06

Η μετανάστευση έχει συμβάλει στον πλούτο της ποικιλομορφίας των πολιτισμών, των εθνικοτήτων και των φυλών στις αναπτυγμένες χώρες. Τα άτομα που μεταναστεύουν, συχνά βιώνουν πολλαπλές πιέσεις που μπορούν να επηρεάσουν την ψυχική ευεξία τους, συμπεριλαμβανομένων της απώλειας των πολιτιστικών προτύπων και των θρησκευτικών εθίμων τους και να τους προσαρμόσουν σε μια νέα κουλτούρα με αλλαγές στην ταυτότητα και την έννοια του εαυτού. Πράγματι, τα ποσοστά ψυχικής ασθένειας αυξάνονται σε ορισμένες ομάδες μεταναστών.

Η παρούσα εργασία θα επανεξετάσει τις έννοιες της μετανάστευσης, του πολιτιστικού πένθους και της πολιτισμικής ταυτότητας και θα διερευνήσει τη σχέση μεταξύ αυτών των τριών πτυχών της εμπειρίας του μετανάστη. Η σύνθετη αλληλεπίδραση της μεταναστευτικής διαδικασίας, μαζί με τους βιολογικούς,

ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες θεωρείται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στα αυξημένα ποσοστά ψυχικής ασθένειας στις πληγείσες ομάδες μεταναστών.

Η μετανάστευση μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία μετάβασης από μια χώρα, περιοχή ή τόπο διαμονής με σκοπό την εγκατάσταση σε μια άλλη. Ο πολιτισμός μαθαίνεται και περνάει μέσα από γενιές, περιλαμβάνοντας τις πεποιθήσεις και το σύστημα αξιών μιας κοινωνίας. Ο πολιτισμός έχει περιγραφεί ως τα χαρακτηριστικά εκείνα που είναι κοινά και δεσμεύουν τους ανθρώπους μαζί σε μια κοινότητα.

Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 38 οικογένειες προσφύγων από το Αφγανιστάν και το Ιράν, που διέμεναν στο ΚΦΠ Μαλακάσας από τον Μάρτιο 2018 έως και τον Ιανουάριο 2020. Με συνεντεύξεις και στοχευμένο ερωτηματολόγιο, εστίασαμε στην αντίληψη τόσο της πολιτισμικής ταυτότητας όσο και των συνεπειών της απώλειάς της. Η ταυτότητα είναι το σύνολο της αντίληψης του εαυτού μας ή πώς εμείς ως άτομα διαφοροποιούμε τον εαυτό μας ως μοναδικό από τους άλλους γύρω μας. Η κοινωνική ταυτότητα μπορεί να θεωρηθεί ως τα πολιτισμικά καθορισμένα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα οποία αποδίδονται στους κοινωνικούς ρόλους, όπως στον ρόλο του πατέρα, της μητέρας, του φίλου, του εργοδότη, του εργαζόμενου, κ.λπ. Η εθνικότητα αποτελεί πηγή κοινωνικής ταυτότητας. Τα ποσοστά της κατάθλιψης, των φοβιών και της σχιζοφρένειας είναι αυξημένα σε ορισμένες ομάδες μεταναστών.

Οι επαγγελματίες της ψυχικής υγείας πρέπει να προσαρμόζονται στις μοναδικές πιέσεις και τις πολιτιστικές πτυχές που επηρεάζουν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες προκειμένου να αντιμετωπιστούν καλύτερα οι ανάγκες αυτού του αυξανόμενου και ευάλωτου πληθυσμού. Με περαιτέρω μελέτη, η καλύτερη κατανόηση της σύνθετης αλληλεπίδρασης αυτών των πιθανών παραγόντων ευπάθειας

μπορεί τελικά να οδηγήσει σε προληπτικά μέτρα και να μειώσει το βάρος της ψυχικής ασθένειας σε αυτόν τον αυξανόμενο πληθυσμό.

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού σε πρόσφυγες μαθητές που πάσχουν από ψυχικές ασθένειες

Κωνσταντίνος Καλέμης

Συντονιστής Εκπαίδευσης Προσφύγων, Μέλος του Αυτοτελούς Τμήματος Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων ΥΠΑΙΘ

Ως μετανάστευση ορίζεται κάθε μετακίνηση ανθρώπων από μια περιοχή σε μια άλλη ή από μια χώρα σε μία άλλη. Στο πλαίσιο αυτής της οριοθέτησης η παρουσία της, ως κοινωνικού φαινομένου, ανιχνεύεται σε βάθος χρόνου, ανά τον κόσμο, μέσω των ανθρωπολογικών, πολιτισμικών και γλωσσολογικών διαφοροποιήσεων που υπέστησαν οι διάφοροι λαοί στην ιστορική τους πορεία, για τις οποίες ευθύνεται η πρόσμιξη με άλλες φυλές και πολιτισμούς.

Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός είναι, ως ένα βαθμό, ασαφής και η ευρύτητά του συντελεί στην αδυναμία εξεύρεσης ενός συγκεκριμένου ορισμού που να περιλαμβάνει όλες τις εκφάνσεις του φαινομένου. Ως κοινωνικά αποκλεισμένα θεωρούνται τα πρόσωπα εκείνα που τοποθετούνται στο περιθώριο της κοινωνίας. Σκοπός της εργασίας μας είναι η προσπάθεια να αναλυθεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού του νοσούντα, καθώς και οι συνέπειες που προκύπτουν από τον κοινωνικό του αποκλεισμό. Τέλος, θα αναφερθούν ορισμένοι τρόποι αντιμετώπισης για την άρση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού των ψυχικά αρρώστων.

Με τη χρήση δομημένων ερωτηματολογίων, συνεντεύξεις και παρατήρηση πεδίου, διαπιστώνουμε την υφιστάμενη κατάσταση προσφύγων που έχουν διαγνωστεί με ψυχικές παθήσεις οι οποίες οφείλονται στις συνθήκες μετάβασης από μια χώρα, περιοχή ή τόπο διαμονής για να εγκατασταθούν σε μια άλλη.

Η μέθοδος συλλογής στοιχείων που επιλέχθηκε για την συγκεκριμένη έρευνα είναι το ερωτηματολόγιο που βασίζεται σε συνέντευξη για το δείγμα των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Το άτομο θα προτρέπει να απαντήσει σε μια σειρά ερωτημάτων, των οποίων ο αριθμός, η σειρά και το περιεχόμενο προκαθορίζεται από μια λίστα ερωτήσεων, επιλεγμένων με βάση τον σκοπό της επιχειρούμενης έρευνας.

Το πρόβλημα της πρόσβασης σε προγράμματα κατάρτισης σχετίζεται με το γεγονός ότι δεν μιλάνε την γλώσσα. Διαφαίνεται επίσης ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα, δεν συμμετέχει σε προγράμματα κατάρτισης, αποκλείεται δηλαδή από την εκπαιδευτική διαδικασία. Η πλειοψηφία των παιδιών του δείγματος δεν πηγαίνει σχολείο ή παρεμποδίζεται η πρόσβαση τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι κύριοι λόγοι του φαινομένου αυτού είναι η έλλειψη πληροφόρησης για αυτό τους το δικαίωμα και το γεγονός ότι δεν γνωρίζουν τη γλώσσα.

Εκπαιδευτικές διαδικασίες δια βίου εκπαιδευτικής αναπροσαρμογής σε μεταβαλλόμενα εργασιακά περιβάλλοντα: Η αναίρεση του δικαιώματος στον ελεύθερο χρόνο

Ευαγγελία Καλεράντε

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Λέλα Γώγου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Στην εισήγηση μας αναλύονται οι συνέπειες των επιβαλλόμενων πολιτικών για την οικονομία στα κοινωνικά πεδία, με έμφαση στην εκπαίδευση. Στόχος της ανάλυσης είναι να προσδιοριστεί, ως μια διαμορφωμένη ολοκληρωμένη δομή, η οικονομική πολιτική, προκειμένου να «αντικειμενοποιηθεί» η εκπαιδευτική πολιτική, που συγκροτεί νοήματα για την ταυτότητα του κοινωνικού υποκειμένου και

την κατασκευή της κοινωνίας. Εξετάζονται οι εκπαιδευτικές προτάσεις της διαβίου εκπαίδευσης ως αποτελέσματα οικονομικών διαδικασιών που τελικά επικαθορίζουν νοήματα και ερμηνείες για τον ρόλο της εκπαίδευσης σε άμεση διασύνδεση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σταδιακά, φαίνεται να συγκροτείται ένας πολιτικός λόγος, ο οποίος αποκρύπτει τις κοινωνικές διαστάσεις της κρίσης, όπως αύξηση της ανεργίας, φτωχοποίηση πληθυσμού, αναγκαστική κινητικότητα νεανικού πληθυσμού, αύξηση διαρροής μαθητών-μαθητριών από την υποχρεωτική εκπαίδευση, αναλφαβητισμό και μορφές λειτουργικές αναλφαβητισμού. Παράλληλα, αποκρύπτονται και οι συνέπειες της καταναγκαστικής διαβίου εκπαίδευσης, προκειμένου το άτομο να επανεντάσσεται σε μεταβαλλόμενα εργασιακά περιβάλλοντα. Έτσι, το κοινωνικό υποκείμενο και στην εκπαίδευση, μαθητής-μαθήτρια, προσδιορίζεται μονοδιάστατα ως εργαζόμενος-εργαζόμενη ή ως εν δυνάμει εργαζόμενος-εργαζόμενη με αποτέλεσμα και η γνώση να εργαλειοποιείται ως η αναγκαστικά προσδιοριζόμενη «χρήσιμη γνώση».

Επομένως, η κοινωνιολογική οπτική της εκπαίδευσης, ως επιστημονικός λόγος, καλείται να αναδείξει τον οικονομικό και πολιτικό λόγο, ο οποίος διαμορφώνει τον κυρίαρχο «εκπαιδευτικό ανορθολογισμό» που αναιρεί την αναζήτηση της πραγματικής γνώσης και αποδομεί και το δικαίωμα στον ελεύθερο χρόνο. Ο κοινωνιολογικός ερευνητικός λόγος καλείται να χρησιμοποιήσει νέα θεωρητικά εργαλεία, για να μελετήσει επιμέρους εκπαιδευτικά φαινόμενα, όπως τη διασύνδεση της διαβίου εκπαίδευσης με την αναίρεση του ελεύθερου χρόνου.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας Δυτικής Θράκης: Απόψεις εκπαιδευτικών

Ελένη Καλιούνη

Υποψήφια Διδάκτορας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Η εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας λειτουργεί με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 και τα ελληνοτουρκικά μορφωτικά πρωτόκολλα του 1951 και 1965. Η εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας εμφανίζει ιδιαιτερότητες, τόσο στα περιεχόμενα όσο και στην οργάνωσή της.

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στο ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης από την εκπαίδευση, όπως αυτό καταγράφεται μέσα από αντιλήψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται σε σχολεία του νομού Έβρου. Μεθοδολογικά, μέσω της ποιοτικής προσέγγισης και εργαλείο της έρευνας τη συνέντευξη από 8 εκπαιδευτικούς, καταλήγουμε σε τρεις δείκτες: τη σχολική επίδοση των μαθητών αυτών, τη στασιμότητα και τη μαθητική διαρροή.

Από την ανάλυση των ευρημάτων προέκυψαν τα εξής ευρήματα: για τη σχολική επίδοση παρατηρείται ότι η διαφορετική μητρική γλώσσα των παιδιών την επηρεάζει. Τα παιδιά αδιαφορούν για τα μαθήματα του ελληνόφωνου προγράμματος. Η ενισχυτική διδασκαλία στα μειονοτικά σχολεία θα μπορούσε να βελτιώσει την επίδοση των παιδιών. Επίσης, ένα άλλο μέσο βελτίωσης θα ήταν η ένταξη δράσεων για την τοπική κουλτούρα.

Για τη στασιμότητα αναφέρθηκε ότι αυτή συνδέεται με τη διδακτική μεθοδολογία που ακολουθείται στο σχολείο. Οι μαθητές οι οποίοι φοιτούν στα μειονοτικά σχολεία είναι πιθανό να μείνουν στάσιμοι. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην ελληνική γλώσσα, μπορεί να τους οδηγήσουν σε στασιμότητα.

Καταληκτικά, όσον αφορά τη σχολική διαρροή σχετίζεται με τις ανισότητες στον χώρο της εκπαίδευσης. Τα παιδιά που ανήκουν σε κάποια μειονότητα είναι

πιθανότερο να εγκαταλείψουν το σχολείο, χωρίς να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Επίσης, η διαφορετική μητρική γλώσσα των μαθητών μπορεί να οδηγήσει σε σχολική διαρροή.

Ο ΟΟΣΑ ως ρυθμιστής των πολιτικών ποιότητας στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: Η ελληνική περίπτωση στην εποχή της λιτότητας

Παναγιώτης Καλογεράκης

PhD Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Άννα Τσατσαρώνη

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Το πεδίο της Προσχολικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας (ΠΕΦ) υπόκειται σε διαρκή και εντεινόμενη ρύθμιση εντός και εκτός Ευρώπης με στόχο τη διασφάλιση και την ενίσχυση των προτύπων ποιότητας. Η emphatic προτροπή για διασφάλιση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας συμβάλλει στην κυριαρχία των ιδεών που προωθούν τη στροφή από τους γραφειοκρατικούς προς τους μηχανισμούς της αγοράς. Στην εποχή που η τυποποίηση αναδεικνύεται σε βασικό μέσο αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, ο ΟΟΣΑ έχει καθιερωθεί ως παγκόσμιος προωθητής των βέλτιστων πρακτικών και των προτύπων ποιότητας. Στην παρούσα εισήγηση μελετάται η αναπλαισίωση της έννοιας της ποιότητας - όπως αυτή προωθείται από τον ΟΟΣΑ - και της αυτονομίας στην ελληνική δημοτική ΠΕΦ. Ειδικότερα, διερευνήθηκαν οι επιδράσεις της οικονομικής κρίσης στη σχετική συζήτηση καθώς και οι εξελίξεις των διαδικασιών διακυβέρνησης και ρύθμισης με πιθανές επιπτώσεις στη μελλοντική κατεύθυνση της ΠΕΦ. Με βάση τη μελέτη της κριτικής βιβλιογραφίας, την ανάλυση του εργαλείου ρύθμισης του ΟΟΣΑ για την ΠΕΦ «Starting Strong 3» και τα δεδομένα από συνεντεύξεις στελεχών - υπεύθυνων χάραξης πολιτικής σε δημοτικούς οργανισμούς ΠΕΦ, η παρούσα

μελέτη καταδεικνύει τους προβληματισμούς σχετικά με την εντατικοποίηση των αναγκών φροντίδας που προκλήθηκαν από τη συνεχιζόμενη κρίση, ενώ μια από τις βασικές μετατοπίσεις των πολιτικών της ΕΕ και του ΟΟΣΑ συνίσταται στη μετάθεση της ΠΕΦ στο «χαρτοφυλάκιο» της εκπαίδευσης. Η έρευνα αυτή δεν εκλαμβάνει την κυρίαρχη ατζέντα του ΟΟΣΑ για την ποιότητα της ΠΕΦ ως μία δεδομένη πραγματικότητα, αλλά την προσεγγίζει κριτικά ως παιδαγωγικό μηχανισμό που ορίζει ποια είναι - ή ποια πρέπει να είναι - η ποιότητα στην ΠΕΦ.

Το επαγγελματικό άγχος και η επαγγελματική εξουθένωση των εκπαιδευτικών των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) και των Εργαστηριακών Κέντρων (Ε.Κ.)

Απόστολος Καλτσάς

Εκπαιδευτικός ΠΕ82, Διευθυντής 1^{ου} Εργαστηριακού Κέντρου Πειραιά

Οι εκπαιδευτικοί, ασκώντας ένα κατεξοχήν ανθρωπιστικό επάγγελμα, υπόκεινται σε συνθήκες έντονης πίεσης που οδηγούν σε επαγγελματικό άγχος, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε επαγγελματική εξουθένωση (burnout). Η επαγγελματική εξουθένωση είναι το αποτέλεσμα σταθερής και επαναλαμβανόμενης πίεσης, η οποία αποτελείται από τρεις διαστάσεις: Τη συναισθηματική εξάντληση που εκφράζεται με αισθήματα κόπωσης και μείωσης της ενεργητικότητας, την αποπροσωποποίηση που εκφράζεται με αρνητική και αδιάφορη στάση του εκπαιδευτικού προς τους μαθητές και το μειωμένο αίσθημα προσωπικής επίτευξης με αποτέλεσμα την αδυναμία του εκπαιδευτικού για ουσιαστική εκπαιδευτική προσφορά.

Η επαγγελματική εξουθένωση και το άγχος έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική ηρεμία των εκπαιδευτικών με σοβαρές συνέπειες τόσο στην επαγγελματική σταδιοδρομία τους όσο και στα μαθησιακά επιτεύγματα τους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μελέτης που αφορούν τη μέτρηση των δύο ανωτέρω παραγόντων και τις συσχετίσεις του φύλου, της ηλικίας και του

χρόνου προϋπηρεσίας με τις τρεις διαστάσεις της συναισθηματικής εξάντλησης σε 76 εκπαιδευτικούς (47 άνδρες και 29 γυναίκες) από ΕΠΑΛ και Ε.Κ. του νομού Αττικής.

Η έρευνα διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου όπου για την μέτρηση της επαγγελματικής εξουθένωσης χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Maslach Burnout Inventory, ενώ για την μέτρηση του επαγγελματικού άγχους χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα επαγγελματικής πίεσης ζωής (PLSS) του Fontana.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση της ηλικίας των εκπαιδευτικών και με τις τρεις διαστάσεις, ο χρόνος προϋπηρεσίας τους συσχετίζεται θετικά με τη συναισθηματική εξάντληση και την αποπροσωποποίηση, ενώ στους άνδρες εκπαιδευτικούς παρατηρήθηκε υψηλότερη αποπροσωποποίηση από τις γυναίκες.

Τέλος, παρουσιάζονται διάφορες προτάσεις για την αντιμετώπιση του επαγγελματικού άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών.

Λέξεις κλειδιά: Επαγγελματικό άγχος, επαγγελματική εξουθένωση, εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ, εκπαιδευτικοί Ε.Κ.

Γυναίκες και διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων: Μία κριτική προσέγγιση

Μαρία Κάλφα

*Υποψήφια Διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας*

Στη παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται οι αντιλήψεις νέων γυναικών εκπαιδευτικών σχετικά με την ανάληψη ηγετικών θέσεων στον τομέα της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα αναδεικνύει στερεότυπες σκέψεις, ακόμη και σε νεότερες γενιές γυναικών, όσον αφορά την διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και παραθέτει τους λόγους αποστασιοποίησης και μη

ανάληψης επιπλέον ευθυνών και καθηκόντων που συνεπάγεται μία διευθυντική θέση. Ο ρόλος της γυναίκας και οι ευθύνες που αυτός ο ρόλος συνεπάγεται φαίνεται να επιδρούν περιοριστικά στις φιλοδοξίες αρκετών γυναικών. Μέσα από την εν λόγω έρευνα αναδεικνύονται στερεότυπα που αφορούν τον κοινωνικό ρόλο της γυναίκας, τα οποία επιδρούν αρνητικά στις δυνατότητες των γυναικών π.χ. η ισορροπία ανάμεσα στην προσωπική και επαγγελματική ζωή. Η έρευνα βασίστηκε σε ποιοτική έρευνα και συγκεκριμένα σε ημιδομημένες συνεντεύξεις και πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Καβάλας με απόφοιτες Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχοντας στόχο να αναδείξει ζητήματα που ανακόπτουν την εξέλιξη των νέων γυναικών σε υψηλότερες διοικητικές θέσεις.

Crowdeducating: Μορφές ιδιωτικοποίησης του δημόσιου αγαθού

Ιωάννης Καμαριανός

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Γεωργία Γούγα

Επιστημονικός Συνεργάτης ΠΑΔΑ

Η συγκεκριμένη μελέτη εντάσσεται στη συζήτηση για την ιδιωτικοποίηση του δημόσιου αγαθού της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, η μελέτη εστιάζει στην ανάδυση νέων οργανωτικών μορφών και Λόγων που προκύπτουν από την υποχώρηση του κοινωνικού κράτους και την αποικιοποίηση της δημόσιας σφαίρας από τον λόγο της αγοράς.

Επικεντρώνοντας, η μελέτη εστιάζει στην περίπτωση συγκεκριμένης ψηφιακής πλατφόρμας τηλε-εκπαίδευσης. Η σημαντικότητα της μελέτης του συγκεκριμένου πεδίου ενισχύεται, ειδικά εάν λάβουμε υπόψη τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης στην δημόσια εκπαίδευση αλλά και σε λειτουργία θεσμών, όπως οι γονεϊκές στρατηγικές.

Η έρευνά μας υλοποιείται με τη χρήση τεχνικών από την εργαλειοθήκη της ποιοτικής προσέγγισης. Ως εργαλεία συλλογής ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν η σχάρα παρατήρησης και η ανάλυση κειμένου.

Στο πλαίσιο της μελέτης περίπτωσης, επικεντρωθήκαμε στη συγκεκριμένη ηλεκτρονική πλατφόρμα, για να αναδείξουμε και να ερμηνεύσουμε τις συγκεκριμένες χρήσεις που προκύπτουν, με στόχο να διερευνήσουμε τη σημασία των χρήσεων για την υποχώρηση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης και την ανάδειξη νέων οργανωτικών μορφών όπου Λόγος (αγορά) και εργαλείο (νέες τεχνολογίες) καταδεικνύουν νέα σημαντικά φαινόμενα.

Ενδεικτικά, στα αποτελέσματα της έρευνας περιλαμβάνεται η σύνδεση της ρευστότητας και της μη γραμμικότητας των γνωσιακών διαδικασιών με την μεταβολή του θεσμού, και τη σύνδεσή της σχέσης αυτής με ένα νέο πλαίσιο εσωτερικών και άδηλων νοσηματοδοτήσεων που αφορούν στο αγαθό της εκπαίδευσης.

Εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί και εργασιακοί παράγοντες που επηρεάζουν την εργασία: Αξιοποιώντας τα δεδομένα της διεθνούς έρευνας PIAAC για την Ελλάδα

Ολυμπία Καμινιώτη

*PhD, Διευθύντρια Ανάλυσης Αγοράς Εργασίας και Εργασιακών Σχέσεων
Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.)*

Δήμητρα Κονδύλη

PhD, Κύρια Ερευνήτρια, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.)

Κωνσταντίνος-Συμεών Νησιώτης

Στατιστικός, Συνεργάτης Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.)

Με την παρούσα μελέτη εξετάζουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την πιθανότητα να είναι κάποιος εργαζόμενος εν μέσω οικονομικής κρίσης. Για τους στόχους της συγκεκριμένης διερεύνησης αξιοποιούμε τα στατιστικά στοιχεία της

έρευνας PIAAC (Program for the International Assessment of Adult Skills – OECD). Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα το 2015, συγκεντρώνοντας τις απαντήσεις 4.925 ατόμων 16-65 ετών σχετικά με το επίπεδο δεξιοτήτων τους, το εκπαιδευτικό και εργασιακό ιστορικό τους, δημογραφικά χαρακτηριστικά και άλλες παραμέτρους. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις στο σπίτι των ερωτώμενων, το δε επίπεδο δεξιοτήτων: γραμματισμός, αριθμητισμός και επίλυση προβλημάτων σε τεχνολογικό περιβάλλον καταγράφεται στη συγκεκριμένη έρευνα με αντικειμενικό τρόπο. Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την πιθανότητα να είναι κάποιος εργαζόμενος πραγματοποιείται με την εκτίμηση μοντέλου λογιστικής παλινδρόμησης με την χρήση του IDB Analyzer, στατιστικού εργαλείου ανοιχτού κώδικα που χρησιμοποιεί ο ΟΟΣΑ για την ανάλυση των δεδομένων PIAAC. Εξαιρώντας το μη ενεργό εργατικό δυναμικό, εξετάζουμε τη συσχέτιση μεταξύ της πιθανότητας να είναι κάποιος εργαζόμενος και μιας σειράς παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων της εργασιακής εμπειρίας, του εκπαιδευτικού επιπέδου, του επιπέδου δεξιοτήτων, της κατάστασης υγείας, του φύλου, της ηλικίας και συνδυαστικών μεταβλητών των ανωτέρω. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν τον βαθμό στον οποίο η εκπαίδευση, οι δεξιότητες, το κοινωνικό κεφάλαιο και άλλα χαρακτηριστικά συμβάλλουν στην πιθανότητα εξεύρεσης και διατήρησης της εργασιακής θέσης στην Ελλάδα. Τα συμπεράσματα της ανάλυσης αξιοποιούνται σε προτάσεις πολιτικής για την εκπαίδευση και την αγορά εργασίας.

Σχολική ιστορική γνώση, ιεραρχήσεις και μετασχηματισμοί. Κριτική ανάλυση ενός προγράμματος τοπικής ιστορίας και κινηματογραφικής δημιουργίας στο σχολείο

Αλεξάνδρα Κανέλλου

Φιλολόγος

Νέλλη Ασκούνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η εισήγηση βασίζεται σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε γυμνάσιο της Αθήνας, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα»/ ΤΕΑΠΗ/ΕΚΠΑ. Η έρευνα αφορά ένα πρόγραμμα τοπικής/προφορικής ιστορίας, το οποίο υλοποιήθηκε στο εν λόγω γυμνάσιο από ομάδα εκπαιδευτικών και μαθητριών κατά το σχολικό έτος 2017-2018 και οδήγησε στη δημιουργία ιστορικού ντοκιμαντέρ με θέμα έναν από τους κεντρικούς δρόμους της πρωτεύουσας.

Το ερμηνευτικό πλαίσιο στο οποίο στηρίχθηκε η έρευνα αντλεί αφενός από την κοινωνιολογία της σχολικής γνώσης και, συγκεκριμένα, από τη θεωρία του Bernstein και τις έννοιες του συνόρου, της ταξινόμησης και της περιχάραξης και αφετέρου από τη διδακτική της ιστορίας. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η παρατήρηση των εργασιών της ομάδας στο σχολείο και στο πεδίο και η ημιδομημένη, σε βάθος, συνέντευξη σε ομάδες.

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί το μέρος της έρευνας που αφορά το πρόγραμμα ως διαδικασία προσέγγισης της ιστορικής γνώσης με τρόπους και μέσα που απέχουν από την κυρίαρχη σχολική πρακτική, δηλαδή με επισκέψεις στο πεδίο, συνεντεύξεις, αναζήτηση πληροφοριών και κινηματογραφική δημιουργία. Οι μαθητές οδηγήθηκαν στην κατανόηση του γενικού και αφηρημένου της σχολικής ιστορίας μέσω του ορατού και απτού, συνέκριναν το ερευνώμενο πεδίο με το πεδίο της δικής τους καθημερινής ζωής, παρατήρησαν την

ανθρωπογεωγραφία του χώρου, ήρθαν σε επαφή με ειδικούς στο ερευνώμενο θέμα και εκφράστηκαν μέσω της κινηματογραφικής δημιουργίας. Η έρευνα κατέδειξε αφενός τους μετασχηματισμούς που συνεπάγεται η εξασθένιση του συνόρου ανάμεσα στη σχολική ιστορική γνώση και τη γνώση που προσφέρουν η κοινή αίσθηση και η καθημερινή κοινοτική εμπειρία και αφετέρου την ισχύ των ιεραρχήσεων με βάση τις οποίες συγκροτείται η επίσημη σχολική γνώση.

Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ): Αναζητώντας την ενταξιακή διάσταση του Θεσμού

Σταυρούλα Καραμιχάλη
Κοινωνική Λειτουργός

Το θέμα της εισήγησης εστιάζει στην ανάδειξη της λειτουργίας του θεσμού της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. (Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης) στην πρωτοβάθμια γενική εκπαίδευση. Σκοπό της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση των απόψεων μελών των ΕΔΕΑΥ για την νοηματοδότηση της διάγνωσης, της εκπαιδευτικής αξιολόγησης και υποστήριξης που παρέχεται στο πλαίσιο λειτουργίας του θεσμού, όπως, επίσης, το πώς τα μέλη νοηματοδοτούν την ένταξη και συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Το θεωρητικό υπόβαθρο βασίστηκε στην ανάλυση και αντιπαράθεση μεταξύ ιατρικού και κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας και στην έννοια της ένταξης όπως αυτή περιγράφεται στο δεύτερο. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν έντεκα συμμετέχοντες, μέλη των επιτροπών, με την ειδικότητα του κοινωνικού λειτουργού, του ψυχολόγου και του εκπαιδευτικού τμήματος ένταξης. Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε ήταν η ποιοτική συνέντευξη, συγκεκριμένα η ημιδομημένη συνέντευξη. Η μέθοδος που επιλέχθηκε για την επιλογή των συμμετεχόντων ήταν η σκόπιμη δειγματοληψία, διότι με αυτό τον τρόπο ο ερευνητής επιλέγει σκόπιμα το δείγμα που εμφανίζει συγκεκριμένα

χαρακτηριστικά ή κριτήρια που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και τον έλεγχο της θεωρητικής προσέγγισης που χρησιμοποιείται. Για την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της θεματικής ανάλυσης (content analysis) και σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ανάλυσης ακολουθήθηκε η επαγωγική μέθοδος. Τα συμπεράσματα της έρευνας ανέδειξαν την κυριαρχία του ιατρικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας στον χώρο της εκπαίδευσης μέσω των διαγνωστικών κατηγοριοποιήσεων. Οι υποστηρικτικές υπηρεσίες, στο μεγαλύτερο μέρος, τους αφορούν τους μαθητές και την οικογένεια και, σε μικρότερο βαθμό, τους εκπαιδευτικούς, αναδεικνύοντας την εστίαση στο μαθητή και στην προσωπική ευθύνη. Επίσης, ένα σημαντικό εύρημα είναι ότι οι γονείς δεν κατέχουν συνεργατικό ρόλο στη διαμόρφωση του υποστηρικτικού προγράμματος. Όσον αφορά την έννοια τη ένταξης, οι συμμετέχοντες έδωσαν, κατά κύριο λόγο, απλουστευμένες και γενικές εννοιολογήσεις, εκφράζοντας στην πλειοψηφία τους, την αδυναμία ανταπόκρισης τους στον ενταξιακό τους ρόλο. Παρομοίως, η ανάπτυξη της διεπιστημονικής συνεργασίας είναι μία διαδικασία η οποία δεν είναι δυνατό να ευοδωθεί. Τέλος, παρατηρείται ανακολουθία μεταξύ του θεσμικού πλαισίου και τρόπου δράσης.

Εκπαίδευση ενηλίκων και κοινωνικά ευάλωτες ομάδες

Ελένη Καρασαββίδου

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο όρος «ευπαθής ομάδα» είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, αφού τα άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες θεωρούνται ευάλωτα στον κοινωνικό αποκλεισμό, τόσο λόγω οικονομικής δυσπραγίας όσο και λόγω ιδεολογικού ή πολιτιστικού ρατσισμού. Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να οριστεί ως «η διαδικασία μέσω της οποίας συγκεκριμένα άτομα

περιθωριοποιούνται και έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές κοινωνικές λειτουργίες της μικροκοινωνιολογικής κλίμακας όσο και σε όργανα και διαδικασίες λήψης αποφάσεων στη μακροκλίμακα, οδηγούμενα σε αίσθημα αδυναμίας σε σχέση με την επίδραση τους στο σύνολο όσο και σε σχέση «με τις αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους» (Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία, 2010, 7). Μεταξύ του 2008 και του 2012, περίπου 8,7 εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονταν στο κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία, 2014).

Αυτή η δυσοίωση πραγματικότητα φαίνεται να επιδεινώνεται ραγδαία όπως η κοινωνικοοικονομική συγκυρία ευνοεί το μινιμαλιστικό κράτος του νεοφιλελευθερισμού από τη μια και τη βίαιη μετακίνηση πληθυσμών λόγω πολέμων ή άλλων μορφών βίας όπως της κλιματικής κρίσης από την άλλη.

Στο παρόν άρθρο, χρησιμοποιώντας την μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης των θεωρητικών εξελίξεων του συγκεκριμένου γνωστικού πεδίου, εξετάζουμε εάν μπορεί η εκπαίδευση ενηλίκων να συμβάλει στην αποδοχή ατόμων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Ταυτόχρονα, εξετάζουμε εάν, σε εποχή που υπάρχει η ανάγκη βίαιου επανορισμού του ατομικού και συλλογικού μας εαυτού, μπορεί να αποτελεί εργαλείο ενσωμάτωσης ακόμη και σε έναν βαθιά αποξενωτικό κόσμο, κόσμο όχι μόνο εξωτερικής αλλά κι εσωτερικής εξορίας, όπως ο δικός μας.

Το συμπέρασμα είναι πως η εκπαίδευση ενηλίκων ακολουθεί μια διττή πορεία, ως χειραφετικό πρόταγμα και ως βασικός μηχανισμός ενσωμάτωσης στο αξιακό πρότυπο του νεοφιλελευθερισμού, κι αφορά εμάς το είδος του εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου που θα αποπειραθούμε να παράξουμε.

Συμβολή σε μια κοινωνιοανάλυση της ελληνικής Κοινωνιολογίας

Αθηνά Καρατζά

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Κρήτης

Μέσα από την εξέταση των κοινωνικών θεμελίων της επιστημονικής πρακτικής της κοινωνιολογίας στην Ελλάδα, δηλαδή, μέσα από τη μελέτη των κοινωνικών δρώντων υποκειμένων και των θεσμών που συγκροτούν τον κοινωνικό χώρο της κοινωνιολογίας, διερευνώνται οι όροι παραγωγής και αναπαραγωγής της άσκησης της κοινωνιολογίας στον εθνικό επιστημονικό χώρο. Ερχόμενη σε ρήξη με τις ψευδαισθήσεις της άμεσης γνώσης και με τις ψευδαισθήσεις της απόλυτης γνώσης, η κοινωνιολογία της κοινωνιολογίας που ενεργοποιείται εδώ αντιμετωπίζεται με την έννοια του πεδίου. Θέτοντας σε λειτουργία ένα θεωρητικό μοντέλο που ανέπτυξε και εφάρμοσε ο Pierre Bourdieu, προτείνεται ένας μετασχηματισμός της αντίληψης για τον κοινωνικό κόσμο με στόχο να διαμορφωθούν οι όροι κατανόησης μιας ορισμένης κοινωνικο-επαγγελματικής ομάδας, οι οποίοι, αφενός, θα προσφέρουν στα μέλη της εργαλεία γνώσης ικανά να επιτρέψουν μια συμφιλίωση με τον εαυτό και τους κοινωνικούς όρους ύπαρξής του, αφετέρου, θα συμβάλουν στον στοχασμό για τις θεσμικές συνθήκες της ορθολογικής επικοινωνίας στο επιστημονικό πεδίο. Με λίγα λόγια, η εισήγηση αυτή έχει ως στόχο, μέσα από την παρουσίαση τμήματος των ευρημάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, να συμβάλει, διά μέσου μιας κοινωνιοανάλυσης, της κοινωνιολογίας που ασκούν οι Ελληνίδες και Έλληνες κοινωνιολόγοι, στην υπεράσπιση και την αύξηση του βαθμού αυτονομίας του πεδίου της κοινωνιολογίας στη χώρα μας και στην παραδειγματοποίηση του τρόπου με τον οποίο χρειάζεται να εργάζεται κανείς όταν έχει ως αντικείμενο τον ακαδημαϊκό κόσμο της κοινωνιολογίας.

Η άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσα από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964

Αθανάσιος Καραφύλλης

Καθηγητής Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που πραγματοποιείται από την Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου και Πρωθυπουργό και Υπουργό Παιδείας τον Γ. Παπανδρέου επέρχονται σημαντικότερες αλλαγές τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην παρουσία σε αυτήν των παιδιών που προέρχονταν από τα λεγόμενα χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας. Διακρίνεται επιπλέον και η πρόθεση να υπάρξει πραγματική επένδυση στην εκπαίδευση αφού «αι δαπάναι διά την παιδείαν αποτελούν επένδυσιν κατεξοχήν παραγωγικήν...» (Παπανούτσος 1964).

Το κράτος, σύμφωνα με τον Γ.Γ. του Υπουργείου Παιδείας θα έπρεπε να εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες, ώστε να «...μειώνεται η σπατάλη ταλέντων από τα φτωχότερα στρώματα». Ο Παπανούτσος θεωρεί ότι η παροχή εκπαίδευσης σε όλους μετατρέπεται σε αίτημα κοινωνικής δικαιοσύνης με περιεχόμενο την εξασφάλιση ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους. Ένας από τους βασικούς στόχους του Κράτους-Πρόνοιας που οραματίζονται είναι η ισότητα ευκαιριών, με κατεξοχήν παράδειγμα την εκπαίδευση.

Ασφαλέστατα προς τους στόχους που τέθηκαν η σημαντικότερη πρωτοβουλία αποτέλεσε η παροχή δωρεάν παιδείας σε όλους, για πρώτη φορά στην νεοελληνική εκπαιδευτική Ιστορία, με τη δωρεάν διανομή των σχολικών εγχειριδίων σε όλους τους μαθητές της χώρας και την απαλλαγή από οποιαδήποτε άλλη χρηματική καταβολή για φοίτηση στο δημόσιο σχολείο γεγονός που αποτέλεσε μεγάλη οικονομική ανάσα για την ελληνική οικογένεια. Επιπλέον η ενίσχυση των μαθητικών συσσιτίων σίγουρα διευκόλυνε την παρουσία των μαθητών από τα χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Και βέβαια η αύξηση των ετών της υποχρεωτική

φοίτησης σε εννιά χρόνια (Δημοτικό και Γυμνάσιο), αν και φαντάζει αναγκαστική, ωστόσο ενισχύει την παρουσία όλων των παιδιών από οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα στο σχολείο.

Διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τον σχολικό εκφοβισμό και τις επιμορφωτικές τους ανάγκες για την αντιμετώπισή του

Γεωργία Καρκανιά

Εκπαιδευτικός ΠΕ70 δασκάλων / ΠΕ02 φιλολόγων

Δανάη Βαϊκούση

Καθηγήτρια Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Πάτρας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών υποχρεωτικής εκπαίδευσης για το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας και, συγκεκριμένα, του σχολικού εκφοβισμού και τις επιμορφωτικές τους ανάγκες για την αντιμετώπισή του.

Οι επιμέρους στόχοι που διερευνώνται είναι: οι παράγοντες που ενισχύουν το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, οι μορφές σχολικού εκφοβισμού που εντοπίζονται στο σχολικό πλαίσιο, οι τρόποι αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού στο πλαίσιο του σχολείου και οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τις επιμορφωτικές τους ανάγκες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.

Η όξυνση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού τα τελευταία χρόνια και η ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών για αποτελεσματική παρέμβαση και αντιμετώπιση του φαινομένου, μας ώθησε στην εκπόνηση της εργασίας αυτής.

Δεδομένου ότι το σχολείο θα πρέπει να βοηθάει τους νέους με κατάλληλες παρεμβάσεις, που να αποσκοπούν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, στην απόκτηση αυτογνωσίας υπευθυνότητας, αυτοπεποίθησης και

δεξιοτήτων λειτουργικών διαπροσωπικών σχέσεων, διερευνώνται οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το φαινόμενο και τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Το ερευνητικό εργαλείο, που επιλέχθηκε για τη συλλογή δεδομένων είναι η ημιδομημένη συνέντευξη. Λήφθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις, από έντεκα εκπαιδευτικούς, με βάση πρωτόκολλο ερωτήσεων. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες είναι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί και εργάζονται σε όλες τις βαθμίδες της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

Η ένταξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο του γενικού σχολείου: Η περίπτωση παιδιών με αυτισμό

Μαρία Κατσαρίδου

Msc Παντείου Πανεπιστημίου, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει ως στόχο να αναδείξει αν και πώς εντάσσονται οι μαθητές με αυτισμό στο μαθησιακό και κοινωνικό πλαίσιο του γενικού σχολείου. Στο θεωρητικό μέρος πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή στην διαταραχή του «αυτισμού» καθώς και στο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την ειδική αγωγή στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, αναδεικνύονται τα συμπτώματα του αυτισμού σύμφωνα με την επίσημη διάγνωση στο DSM-IV, καθώς και τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τον αυτισμό· τη δυσκολία της κοινωνικοποίησης και τη νοητική υστέρηση. Ακολουθούν έρευνες που σχετίζονται με το δίλημμα “ειδικό ή γενικό σχολείο”, αλλά και με το ποιες είναι οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που διευκολύνουν την κοινωνικοποίηση των μαθητών με αυτισμό. Κατά το μεθοδολογικό μέρος της έρευνας εφαρμόζεται η ποιοτική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, για τη διεξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μεθοδολογικών εργαλείων· συμμετοχική παρατήρηση αυτιστικών μαθητών, συνεντεύξεις εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής αλλά και ανάλυση παιδικών ιχνογραφημάτων. Ο αριθμός του δείγματος σε κάθε περίπτωση είναι δύο ατόμων, κι αυτό

γιατί χρησιμοποιείται μια ποικιλία ερευνητικών εργαλείων. Συνεπώς, καταβάλλεται μια προσπάθεια πολύπλευρης και πολυδιάστατης προσέγγισης σχετικά με την διαφορετική οπτική των υποκειμένων. Τα ερευνητικά ερωτήματα σχετίζονται με το γνωστικό και συμπεριφορικό προφίλ ενός αυτιστικού μαθητή, τις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσει, αλλά και με τις πρακτικές διδασκαλίας και κοινωνικοποίησης που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να ενταχθούν οι συγκεκριμένοι μαθητές. Βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι το παρόν ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση των «διαφορετικών», καθώς και ότι οι εκπαιδευτικοί θέτουν στους αυτιστικούς μαθητές ερωτήσεις περιμένοντας απαντήσεις «μη αυτιστικών» μαθητών. Πέρα από το εκπαιδευτικό περιβάλλον, κύριο παράγοντα, τόσο για την κοινωνικοποιητική όσο και για τη μαθησιακή πορεία του μαθητή, διαδραματίζει ο υποστηρικτικός ή μη ρόλος της οικογένειας.

Ο ρόλος του διευθυντή στη διαχείριση περιστατικών βίας μεταξύ μαθητών δημοτικού σχολείου τα οποία παραπέμπονται απ' τους εκπαιδευτικούς: Απόψεις διευθυντών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Απόστολος Κατσικάς

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σχολική βία και ο εκφοβισμός αποτελούν ένα από σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν την εκπαιδευτική κοινότητα. Για την αντιμετώπιση του φαινομένου χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς διάφορες πρακτικές, μεταξύ των οποίων και η παραπομπή ενός περιστατικού στον διευθυντή της σχολικής μονάδας. Πράγματι, ο ρόλος του διευθυντή είναι σημαντικός στην αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού σε μια σχολική μονάδα. Σκοπός της παρούσας εργασίας

είναι να εξετάσει τις απόψεις των διευθυντών δημοτικών σχολείων για τον ρόλο τους στη διαχείριση περιστατικών βίας μεταξύ μαθητών, τα οποία παραπέμπονται απ' τους εκπαιδευτικούς. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι μορφές σχολικής βίας και οι λόγοι παραπομπής από τους εκπαιδευτικούς και οι πρακτικές που χρησιμοποιούν οι διευθυντές για την αντιμετώπισή τους. Δείγμα της έρευνας αποτελούν 20 διευθυντές δημοτικών σχολείων. Ως μέσο συλλογής των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι οι διευθυντές καλούνται να διαχειριστούν περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού ήπιας μορφής, τα οποία, συνήθως, εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στο οποίο οι εφημερεύοντες εκπαιδευτικοί δεν έχουν το χρόνο να αντιμετωπίσουν. Στην αντιμετώπιση των περιστατικών συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου και τους γονείς των μαθητών.

Εκπαιδεύοντας τους μαθητές με αναπηρία για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Νικολέτα Κατσιμάρδου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κωνσταντίνα Γώρου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τον άνθρωπο και τον διακρίνουν από τα υπόλοιπα έμβια όντα είναι η γνώση ότι διαθέτει δικαιώματα και υποχρεώσεις, τόσο αναφορικά με τον εαυτό του όσο και σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο. Συγκεκριμένα, η διεκδίκηση των δικαιωμάτων του από το άτομο το καθιστά ενεργό πολίτη και επικυρώνει τη συμμετοχή του στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει ουσιαστικά το Σχολείο, καθώς μέσω της εκπαίδευσης, το άτομο πληροφορείται για τα δικαιώματά του και μαθαίνει βιωματικά να τα διεκδικεί. Όσον αφορά στα άτομα με αναπηρία, σε πολλές

περιπτώσεις η διδασκαλία αυτών παραβλέπεται, καθώς κάποιοι θεωρούν ότι αυτή δεν έχει πρακτική ανταποδοτικότητα. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων, σχεδιάστηκε έρευνα με στόχο να διερευνήσει εάν οι μαθητές με αναπηρία διδάσκονται ενότητες αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτό πραγματοποιείται. Παράλληλα, καταγράφηκαν πιθανές δυσκολίες κατά τη διδασκαλία τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν ειδικοί Παιδαγωγοί και Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό, ενώ ως μέσο συλλογής των δεδομένων αξιοποιήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα προέκυψε η αναγκαιότητα να συνταχθούν κατάλληλα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και να παραχθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό σχετικό με τα ανθρώπινα δικαιώματα, προκειμένου να κατανοούνται και από τους μαθητές με αναπηρία. Η κατανόηση αυτή θα επιτρέψει και στους μαθητές με αναπηρία να διεκδικούν και να μάχονται για μια ζωή με ποιότητα.

Η εκπαίδευση ενηλίκων στην αρχαία Ελλάδα: Μια κοινωνικοϊστορική προσέγγιση

Κωνσταντίνος Κατσιούλας
MEd, Φιλολόγος

Αν και στη σύγχρονη εποχή η Εκπαίδευση Ενηλίκων και η Δια Βίου Εκπαίδευση στην Ελλάδα παρουσιάζουν μεγάλη αποδοχή, δεν αποτελούν πρακτική μόνο της σύγχρονης εποχής. Η ανάπτυξή τους οφείλεται στην ανταπόκριση του ατόμου στην ανάγκη για μόρφωση ή στην συμμόρφωσή του με τις αλλαγές στο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Η δημοσίευση εστιάζει στην παρουσίαση στοιχείων που αποδεικνύουν πως η Εκπαίδευση Ενηλίκων και η Συνεχής Εκπαίδευση υπήρχαν ήδη από την αρχαιότητα, χωρίς όμως να έχουν θεσμοθετηθεί.

Διερευνώντας την Εκπαίδευση Ενηλίκων στον Ελληνικό χώρο κατά τις περιόδους πριν την κλασική και κατά την κλασική αρχαιότητα, εκφάνσεις της

συναντώνται στους αοιδούς και τον Όμηρο, στην εκπαίδευση και αγωγή που παρείχε η Σπάρτη στους πολίτες της και στην πολιτεία των Αθηνών, όπου οι κοινωνικοί θεσμοί της είναι συναφείς με το πρότυπο της Δια Βίου Παιδείας. Εκπαίδευση Ενηλίκων συντελούνταν στην αρχαία Αγορά, στην Εκκλησία του Δήμου, στα δικαστήρια του Αρείου Πάγου και της Ηλιαίας, στο Θέατρο. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η σχέση των σοφιστών και του Σωκράτη με την Εκπαίδευση Ενηλίκων και η συμβολή τους σε αυτή. Ιδιαίτερη αξία έχουν οι παιδαγωγικές αντιλήψεις και οι στρατηγικές που αντλούνται από τα έργα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη.

Σε όλη αυτή τη χρονική περίοδο, στους κοινωνικούς θεσμούς και στα έργα που μελετήθηκαν διαφαίνεται ότι η Εκπαίδευση Ενηλίκων είναι συνεχώς παρούσα. Η εκπαίδευση Ενηλίκων σε αυτή την ιστορική περίοδο εμφανίζεται ως μια μορφή άτυπης ή μη τυπικής μάθησης. Απευθυνόταν σε σημαντικό αριθμό ατόμων, λειτούργησε ως εφαλτήριο για την εξέλιξη του πνεύματος της εποχής και γνώρισε μεγάλο κύρος.

Επαναπροσδιορισμός ενός κυλικείου δημοτικού σχολείου εξίσου προσβάσιμου σε όλους: Αναστοχασμός σχετικά με μια κριτική γλωσσική δραστηριότητα

Ρούλα Κίτσιου

PhD Κοινωνιογλωσσολογίας

Όλγα Κεφαλληνού

Φιλολογος

Ρούλα Πιερράκου

Φιλολογος

Αικατερίνη Ζιάρκα

Παιδαγωγός

Η κριτική γλωσσική διδασκαλία είναι ένας τρόπος να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με εναλλακτικές κοινωνικές και πολιτικές πεποιθήσεις, ώστε να αγωνιστούν για τα δικαιώματά τους και κατά της κοινωνικής αδικίας. Η παρούσα μελέτη

περίπτωσης, αντλώντας από τις αρχές της κριτικής παιδαγωγικής, παρουσιάζει μια κριτική γλωσσική δραστηριότητα, που βασίστηκε σε ερευνητικά δεδομένα και σχεδιάστηκε συνεργατικά, ενώ η εφαρμογή της έγινε σε ένα δημοτικό σχολείο της Αθήνας τον Μάιο του 2019. Η συλλογή εθνογραφικών δεδομένων, συμπεριλαμβάνοντας σημειώσεις πεδίου από παρατήρηση, καθώς και ομαδικές συζητήσεις και συνεντεύξεις, αποκάλυψαν τη δυσκολία που είχαν οκτώ (8) παιδιά με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο στην αναγνώριση προϊόντων του κυλικείου, καθώς και την άγνοιά τους γύρω από διατροφικές επιλογές που σχετίζονται με θρησκευτικούς ή πολιτισμικούς περιορισμούς.

Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη δραστηριότητα είχε ως στόχο α) να εστιάσει στις διαφορετικές διατροφικές συνήθειες που συνδέονται με διαφορετικούς πολιτισμούς, β) να εντοπίσει τις ανάγκες που προκύπτουν λόγω αυτών των συνθηκών, γ) να διερευνήσει αν το κυλικείο τις καλύπτει, και δ) να το επαναπροσδιορίσει ως ένα μέρος συμπεριληπτικό. Η μελέτη καταλήγει, συζητώντας την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών στην παρέμβαση και αντανakλώντας ορισμένες μεθοδολογικές, πρακτικές και ηθικές πτυχές της προσπάθειάς μας, με στόχο να προτείνει ένα πρόγραμμα χρήσιμο για κάθε σχολείο, έτσι ώστε αθέατα μέρη, όπως τα κυλικεία, να γίνουν μονοπάτια για μικρές αλλαγές και να αποτελέσουν κίνητρο για διαπολιτισμικό διάλογο που μπορεί να οδηγήσει σε αποφασιστικές αλλαγές στη σχολική κοινότητα.

Η Διαδικασία της Μπολόνια: 20 χρόνια μετά....

Μαγδαληνή Κολοκυθά

Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Τα τελευταία 20 χρόνια, η Διαδικασία της Μπολόνια αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της εκπαιδευτικής πολιτικής για την ανάπτυξη και την εξέλιξη της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος του άρθρου είναι να εξετάσει τα έγγραφα

των διακηρύξεων των Υπουργικών Διασκέψεων αναφορικά με την εξέλιξη της Διαδικασίας και μια σειρά από επίσημα έγγραφα που τα συνοδεύουν, στα 20 χρόνια της διαδικασίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις εξελίξεις, τις αλλοιώσεις, τους κατακερματισμούς και τις ασυνέχειες που εντοπίστηκαν στις αναπαραστάσεις του λόγου (discourse) τους.

Από το 1999, με την έκδοση της πρώτης διακήρυξης, μέχρι το 2020 έτος της προσεχούς υπουργικής διάσκεψης, χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυσή των κειμένων πληθώρα από θεωρητικές και αναλυτικές έννοιες. Εν τω μεταξύ, η Ευρώπη αντιμετώπισε στη διάρκεια της παρελθούσας δεκαετίας οικονομική λιτότητα, το Brexit, και την άνοδο εθνικιστικών πολιτικών κομμάτων. Η διαδικασία της Μπολόνια (1999) ξεκίνησε αρχικά ως η ευρωπαϊκή απάντηση στον παγκόσμιο οικονομικό ανταγωνισμό. Ωστόσο, θα πρέπει να διερευνηθεί πώς αναδιοργανώνεται ο λόγος της (discourse) στο πλαίσιο των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων της τελευταίας δεκαετίας.

Για τη διερεύνηση των επίσημων εγγράφων που καταρτίζουν τον λόγο (discourse) του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (EXAE), θα εισαγάγω στη συζήτηση την προοπτική του Sheridan για το Φουκωϊκό λόγο (discourse) ως μέσο για την ανάλυση των εγγράφων πολιτικής σε συνδυασμό με την έννοια του «κύκλου πολιτικής» του Ball. Στόχος είναι να διερευνηθούν μέσα σε 20 χρόνια ευρωπαϊκών πολιτικών πρωτοβουλιών οι συζητήσεις γύρω από τις εξελίξεις της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επικεντρώνονται κυρίως στην υλοποίηση διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέρος των αποτελεσμάτων θα επικεντρωθεί στην υλοποίηση διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας στο πλαίσιο του Ελληνικού χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως η αξιολόγηση και η πιστοποίηση ιδρυμάτων και τμημάτων.

Το δικαίωμα των μαθητών στη μάθηση και η ιδιότυπη εξάρθρωση της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου

Τάνια Κολυμπάρη

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η αποκοπή του φαινομένου των εκπαιδευτικών ανισοτήτων από τα αίτια αναπαραγωγής του, σε συνδυασμό με την ανάδειξη του ως ταξικά προδιαγεγραμμένου προβλήματος κοινωνικών σχέσεων, προάγει την αποσπασματική αντιμετώπισή του από το σχολικό θεσμό, καταστρατηγεί τα δικαιώματα των μαθητών και συγκαλύπτει την αναποτελεσματικότητα του νεοελληνικού σχολείου. Η ισονομία και η ισότητα εκφυλίζονται στο αίτημα να εξασφαλιστεί μια ούτως ή άλλως ψευδεπίγραφη ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών, τα μορφωτικά δικαιώματα των μαθητών τείνουν να εξαερώνονται, ενώ τα μαθησιακά αποτελέσματα, δηλαδή, τα αποτελέσματα του έργου των εκπαιδευτικών εκτρέπονται σε ένα είδος διαδικαστικού εξωραϊσμού της εκπαιδευτικής πράξης.

Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών ως διέξοδος φυγής από τη διαδικασία αναπαραγωγής των μορφωτικών ανισοτήτων, που νοσηματοδοτεί τη δράση των εκπαιδευτικών και καταγράφει ουσιαστικές πτυχές της εκπαιδευτικής πράξης και της μαθησιακής διαδικασίας, αποτελεί μια ελπιδοφόρα προοπτική αλλά και υποχρέωση που υπόσχεται θεσμικά ο σχολικός μηχανισμός. Παρότι η έννοια της αξιολόγησης αναγνωρίζεται σταθερά ως στοιχειώδης παράμετρος του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και κατοχυρώνεται ως οργανικό στοιχείο παρακολούθησης επιμέρους εκφάνσεων του εκπαιδευτικού έργου, η εφαρμογή ενός αντίστοιχου μηχανισμού στην ελληνική εκπαίδευση προσκρούει και στην πρωτοκαθεδρία της συνδικαλιστικής αντίθεσης. Στην πράξη η απόρριψη μορφών αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου αντιπαρέρχεται τις συνθήκες εκτροφής και αναπαραγωγής των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, ακυρώνει τη δυνατότητα ανίχνευσης και

αντιμετώπισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και παραποιεί την αποτελεσματικότητα του σχολείου.

Η κατανόηση και η διαύγηση των παραπάνω επιχειρείται στο παρόν άρθρο μέσα από την ανάλυση του ρόλου και της συμβολής της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.) στη διαμόρφωση των πολιτικών εποπτείας και αξιολόγησης την περίοδο 1993-2004. Στόχος είναι να αναδειχθεί ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων της Ο.Λ.Μ.Ε. σε σχέση με τον ιδεολογικό προσανατολισμό των συνδικαλιστικών θέσεων καθώς, επίσης, και σε συνάρτηση με τη διαχείριση του ζητήματος της αποτελεσματικότητας ή μη του σχολείου και του σύστοιχου εκπαιδευτικού έργου.

Αναγνώσεις της ετερότητας στις πολυπολιτισμικές τάξεις: Το παράδειγμα εκπαιδευτικών Τάξεων Υποδοχής στην Ελλάδα

Μήνα Κούκου

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λήδα Στεργίου

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η ελληνική σχολική πραγματικότητα ακολουθεί την πολυπολιτισμικότητα των σύγχρονων κοινωνιών, καθώς σε πολλές τάξεις φοιτούν μαθητές με διαφορετικό πολιτισμικό, γλωσσικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην ετερότητα, έτσι όπως αντανάκλαται στο ποικίλων προελεύσεων μαθητικό κοινό, έχει αποτελέσει αντικείμενο ερευνών, οι οποίες αναδεικνύουν την ύπαρξη στερεοτυπικών αναπαραστάσεων, επιφυλακτικών ή / και προκατειλημμένων στάσεων απέναντι σε μαθητές/τριες με διαφοροποιημένο γλωσσοπολιτισμικό κεφάλαιο. Η είσοδος μαθητών προσφυγικής προέλευσης τα τελευταία χρόνια στις ελληνικές σχολικές τάξεις, σε συνδυασμό με την απουσία επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, εγείρει το ερώτημα του είδους των αναπαραστάσεων που έχουν οι εκπαιδευτικοί γι' αυτούς τους μαθητές

και τις συνέπειες αυτών των αναπαραστάσεων στην εκπαιδευτική πράξη. Με βάση ποιοτικά δεδομένα που προέκυψαν από ημιδομημένες συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς, οι οποίοι υπηρετούν τόσο σε Τάξεις Υποδοχής όσο και σε Τυπικές Τάξεις όπου φοιτούν πρόσφυγες μαθητές θα επιχειρήσουμε, στην εισήγηση αυτή, να σκιαγραφήσουμε τρόπους ανάγνωσης της ετερότητας, εντοπίζοντας κυρίαρχες τάσεις και συζητώντας την επίδρασή τους στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη.

Μια κριτική διερεύνηση της εντατικοποίησης των προγραμμάτων σπουδών μαθηματικών και φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση

Αναστάσιος Κουκουρίδης

Φοιτητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αναστάσιος Σιάτρας

Συμβ. Διδάσκων (ΕΠΕΔΒΜ 5045548) Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ιωάννης Πεχτελίδης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Άννα Χρονάκη

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Στην εργασία παρουσιάζεται η σχεδίαση ενός μεθοδολογικού εργαλείου για τη διερεύνηση της εντατικοποίησης της εκπαίδευσης στα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες (φ.ε.) που αφορά στα προγράμματα σπουδών προσχολικής εκπαίδευσης. Υποστηρίζεται ότι η ένταξη μαθησιακών στόχων για τα μαθηματικά και τις φ.ε. στο Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (2014) οριοθετεί μια σειρά από απαιτητικές εκπαιδευτικές πρακτικές, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας ηγεμονικής αντίληψης για την ταυτότητα του «ικανού παιδιού». Λαμβάνοντας υπόψιν το παραπάνω πλαίσιο, θεωρείται αναγκαίο να διερευνηθεί η μαθητική ταυτότητα που διαμορφώνεται για τα μικρά παιδιά, μέσω της συνεχιζόμενης εντατικοποίησης της εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία. Αντλώντας από τις θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις του Michel Foucault, η ανάπτυξη του εργαλείου που

παρουσιάζεται στην εργασία, βασίζεται στην περιγραφή των σχέσεων εξουσίας ενός δίπολου λόγων: ‘ακαδημαϊκού’ - ‘καθημερινού’. Υποστηρίζεται ότι το εργαλείο μπορεί να συμβάλει στη μελέτη των σχέσεων των δύο λόγων σύμφωνα με τις λειτουργίες του περιεχομένου των μαθηματικών και των φ.ε., που αφορούν (α) στην απαγγελία αφηρημένων εννοιών ή σε μια ολιστική εννοιολογική προσέγγιση για την καθημερινή ζωή των παιδιών, (β) στην προώθηση μιας ελιτίστικης εικόνας των μαθηματικών και των φ.ε. που δεν αφορά όλα τα παιδιά ή της μεταβλητότητας της γνώσης και τη σύνδεσή της με κοινωνικο-πολιτισμικές αξίες, (γ) στη θεμελίωση αποπλαισιωμένων εφαρμογών ή την ενίσχυση της κριτικής νοοτροπίας και (δ) στην ανάπτυξη ουδέτερων προσεγγίσεων των κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων ή την υποστήριξη της κοινωνικοπολιτικής δράσης των παιδιών. Στόχος είναι να αναδειχθούν στοιχεία των προγραμμάτων σπουδών που συμβάλλουν είτε στην ενσωμάτωση είτε στον αποκλεισμό των παιδιών από την προσχολική εκπαίδευση.

Αντιλήψεις και στάσεις μειονοτικών πολιτισμικά ομάδων απέναντι στην αναπηρία

Αλεξάνδρα Κουλίδου

MSc Ειδικής Αγωγής

Η παρούσα θεωρητική και ερευνητική προσέγγιση πραγματεύεται το θέμα των αντιλήψεων και των στάσεων μειονοτικών πολιτισμικά ομάδων απέναντι στην αναπηρία ατόμων.

Βασικός σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων και των στάσεων της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης υπάρχει μετά τη συνθήκη της Λωζάννης το 1923. Γνωρίζουμε πόσο δύσκολο είναι να εκφραστούν, σε θεωρητικό ακόμη και σε ερευνητικό επίπεδο, απόψεις μειονοτικών πάνω σε σχετικά ζητήματα. Αυτό ήταν και η πρόκληση

για εμάς, αφού διαβιούμε στον χώρο της Θράκης, καθώς θεωρούμε αναπόσπαστο κομμάτι τη θρησκευτική μειονότητα της περιοχής μας.

Στην εργασία αναφερόμαστε στις εννοιολογικές αποσαφηνίσεις που απαιτούνται για την κατανόηση του θέματος, οι περισσότερες με τους όρους των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες-αναπηρία, την ειδική αγωγή και τη μουσουλμανική μειονότητα. Στο τέλος του θεωρητικού μέρους γίνεται αναφορά και στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που κυριαρχούν για τα άτομα με αναπηρία.

Ως μεθοδολογία έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση και ως εργαλείο η συνέντευξη από 15 μέλη της θρησκευτικής μειονότητας που προέρχονται από τους τρεις νομούς της Θράκης, άνδρες και γυναίκες.

Με την ανάλυση των ευρημάτων διαπιστώνουμε ότι δε διαφοροποιούνται εν πολλοίς οι απόψεις σε σχέση με τις αντιλήψεις και τις στάσεις των ανθρώπων για τα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό, άσχετα από την προέλευση ή τη διαφορετική θρησκεία. Συγκεκριμένα, προσεγγίζουν την αναπηρία με σύγχρονους όρους, χωρίς προκαταλήψεις και αναστολές που κυριαρχούσαν προηγούμενες δεκαετίες. Αντιλήψεις θετικές για τα άτομα με αναπηρία στο πλαίσιο της οικογένειας και της κοινωνίας, με την παραίτηση να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό πλαίσιο. Ως μεγαλύτερης βαρύτητας στις απαντήσεις τίθεται το ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης και της επαγγελματικής αποκατάστασης των ανθρώπων με αναπηρία και της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης. Ως προς τη θέση της μουσουλμανικής θρησκείας και το αν υπάρχουν ζητήματα, δεδομένου ότι το θρησκευτικό συναίσθημά τους είναι ισχυρό, οι αντιλήψεις τους είναι ότι δεν υπάρχει κανένας διαχωρισμός στη θρησκεία τους ως προς τη σωματική ή πνευματική αναπηρία, τονίζοντας ότι πιστεύουν σε μια θρησκεία που κατανοεί και ότι ο Θεός θα ανταποδώσει στην επουράνια ζωή την «αδικία» που έχει πράξει σε ένα άτομο με αναπηρία.

Απόπειρες ρύθμισης του επαγγέλματος του εκπαιδευτή ενηλίκων: Το παράδειγμα του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Ε.Α.Π.

Θεόδωρος Α. Κουτρούκης

Διδάσκων Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Ιωάννα Τσάρπα

Διδάσκουσα Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Το επάγγελμα του εκπαιδευτή ενηλίκων στην Ελλάδα βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε μια τροχιά προϊούσας «επαγγελματοποίησης» (professionalization) εν μέσω σημαντικών κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών εξελίξεων. Στοιχείο αυτής της πορείας είναι η ρύθμιση του επαγγέλματος, καθώς και των όρων αμοιβής και απασχόλησης με διάφορα θεσμικά εργαλεία.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτίμηση ενός εγχειρήματος παρθενικής ρύθμισης των όρων αμοιβής κι εργασίας του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), κατά τη δεκαετία του 2000. Ως εμπειρικό υλικό θα χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα των συλλογικών διαπραγματεύσεων ανάμεσα στο ΕΑΠ και του Συλλόγου των ΣΕΠ, εντός της διαδικασίας των συλλογικών διαπραγματεύσεων του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας.

Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το ενδιαφέρον αυτό εγχείρημα κατέστη αλυσιτελές, εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης, της απουσίας κουλτούρας κοινωνικής εταιρικότητας αλλά και της επέλασης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης που διαδόθηκαν ιδιαίτερα έντονα στον εκπαιδευτικό ακαδημαϊκό χώρο ιδίως μετά την Κρίση του 2009.

Πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού και «θεραπευτικές» πρακτικές συμπερίληψης σε υποβαθμισμένα σχολικά πλαίσια

Σοφία Κουτσιούρη

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Εκπαιδευτικός

Η κοινωνική ενσωμάτωση και συμπερίληψη των κοινωνικά μειονεκτουσών ομάδων μέσω της καλλιέργειας βασικών δεξιοτήτων γραμματισμού αποτελούν βασική προτεραιότητα των υπερεθνικών φορέων, και των εκπαιδευτικών πολιτικών που αυτοί προωθούν, στο πλαίσιο του «συμπεριληπτικού φιλελευθερισμού» (inclusive liberalism). Ωστόσο, η πραγμάτωση των συγκεκριμένων πολιτικών στα εθνικά και τοπικά πλαίσια παραμένει πάντα μια δυναμική και απρόβλεπτη διαδικασία. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα ευρήματα μιας εμπειρικής έρευνας, η οποία, από την οπτική της κριτικής κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, διερευνά τις μορφές παιδαγωγικής πρακτικής, με τις οποίες πραγματώνονται οι υπερεθνικές πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού και τα εθνικά αναλυτικά προγράμματα για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας σε πολυπολιτισμικά σχολικά πλαίσια υποβαθμισμένων αστικών περιοχών. Η έρευνα επικεντρώνεται, επίσης, στις συνέπειες της επιλογής των συγκεκριμένων μορφών πρακτικής για τη μάθηση των εκπαιδευομένων. Η μελέτη πλαισιώνεται από τη θεωρία του παιδαγωγικού μηχανισμού του Bernstein και τις εννοιολογικές προσεγγίσεις της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής από συνεχιστές της παράδοσής του. Τα ερευνητικά δεδομένα παρήχθησαν μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων και παρατηρήσεων στη σχολική τάξη, στο πλαίσιο μιας εθνογραφικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε τέσσερα δημόσια Γυμνάσια του κέντρου της Αθήνας κατά τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019. Από την έρευνα αναδεικνύεται ότι στα συγκεκριμένα πλαίσια οι πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού πραγματώνονται σε μεγάλο βαθμό με μορφές παιδαγωγικής πρακτικής με «θεραπευτικό» χαρακτήρα, οι οποίες δίνουν έμφαση στη συμπερίληψη των μαθητών και την

ψυχосυναισθηματική υποστήριξή τους. Η επιλογή των συγκεκριμένων μορφών πρακτικής που νομιμοποιείται από διαφορετικούς λόγους και κατανοήσεις της έννοιας της συμπερίληψης, προσανατολίζει τους μαθητές σε συγκεκριμένες μορφές γνώσης, οι οποίες τείνουν να αναπαράγουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες.

Σχολική βία και εκφοβισμός: Εμπειρίες φοιτητών/τριών

Ιωάννης Κρομμύδας

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το φαινόμενο της σχολικής βίας και εκφοβισμού έχει απασχολήσει τα τελευταία χρόνια την επιστημονική κοινότητα, τόσο από άποψη διερεύνησης των παραγόντων που ευνοούν την εμφάνισή του όσο και της ανάπτυξης αποτελεσματικών μεθόδων για την πρόληψή του. Η ανάγκη για αποτύπωση της κατάστασης που επικρατεί στη σχολική πραγματικότητα αναφορικά με περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας στην προσπάθεια για αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι σχετικές εργασίες, συνήθως, ερευνούν τις απόψεις μαθητών και εκπαιδευτικών. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η μελέτη περιστατικών σχολικής βίας και εκφοβισμού που έχουν βιώσει στο παρελθόν φοιτητές/τριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 123 φοιτητές/τριες, από τους/ις οποίους/ες ζητήθηκε να αφηγηθούν γραπτώς ένα περιστατικό σχολικής βίας και εκφοβισμού από τη μαθητική τους ζωή. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση του περιεχομένου των αφηγήσεων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται οι κύριες μορφές σχολικής βίας είναι η σωματική και η λεκτική βία. Στα περιστατικά εμπλέκονται κυρίως αγόρια, με τα περισσότερα από αυτά να εκδηλώνονται στην αυλή του σχολείου κατά τη

διάρκεια του διαλείμματος. Μεταξύ των εκπαιδευτικών βαθμίδων παρατηρούνται διαφορές ως προς τις μορφές της σχολικής βίας και του εκφοβισμού. Παρά την παρέμβαση των διευθυντών, των καθηγητών αλλά και μελών της οικογένειας, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι σχεδόν στα μισά περιστατικά δεν υπάρχει επίλυση, ενώ σε αρκετά περιστατικά δεν παρεμβαίνει κανείς.

Ψηφιακές δεξιότητες, κοινωνικές ανισότητες και εκπαίδευση

Νικόλαος Κύργιος

PhD Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η χρήση του διαδικτύου είναι κεντρικό ζήτημα στην επιστημονική και πολιτική συζήτηση, μετά την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Το ζήτημα αυτό έχει μεγάλη σημασία, επειδή το διαδίκτυο συνδέεται με πολλές διαστάσεις της ζωής των ατόμων και θεωρείται παράγοντας που προωθεί την ισότητα, προσφέροντας σε όλους τις ευκαιρίες πρόσβασης σε πληροφορίες και γνώσεις. Οι έρευνες όμως δείχνουν ότι δεν επωφελούνται όλοι από το διαδίκτυο, αλλά υπάρχει ψηφιακό χάσμα. Το αρχικό ψηφιακό χάσμα μάλιστα σε σχέση με τη φυσική πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει μετεξελιχθεί σε χάσμα που οφείλεται στις διαφορές ως προς τις ψηφιακές δεξιότητες για τη χρήση του. Ο όρος “ψηφιακές δεξιότητες” αναφέρεται σε ένα σύνολο από διαφορετικές ικανότητες/δεξιότητες που συνδέονται μεταξύ τους και λειτουργούν συμπληρωματικά, αλλά αλλάζουν διαρκώς, λόγω της τεχνολογικής προόδου. Για αυτό διακρίνονται διάφοροι τύποι ψηφιακών δεξιοτήτων που παίζουν καταλυτικό ρόλο στη ζωή των ατόμων και χρειάζεται να αναπτύσσονται, να ανανεώνονται ή να εξειδικεύονται, ανάλογα με τις προσωπικές, επαγγελματικές και κοινωνικές ανάγκες τους. Οι έρευνες δείχνουν, επίσης, ότι υπάρχει αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στις ψηφιακές δεξιότητες και τις κοινωνικές

ανισότητες, ενώ οι διαφορές στις ψηφιακές δεξιότητες μεγαλώνουν τις κοινωνικές ανισότητες. Για τον λόγο αυτό, είναι πλούσια η σχετική βιβλιογραφία, στην οποία αξιοποιούνται οι κοινωνιολογικές θεωρίες για τις κοινωνικές και πολιτισμικές ανισότητες που παραμένουν σημαντικές για την ερμηνεία του ψηφιακού χάσματος στις σύγχρονες κοινωνίες των δικτύων.

Η παρούσα έρευνα είναι ποιοτική και έγινε σε φοιτητές από τα τμήματα των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, κατά την ολοκλήρωση των σπουδών τους στο πανεπιστήμιο. Σκοπός της ήταν να διερευνηθούν: α) το εύρος των ψηφιακών δεξιοτήτων που διαθέτουν οι φοιτητές για τη χρήση του διαδικτύου, β) οι παράγοντες που επηρεάζουν την καλλιέργεια των ψηφιακών δεξιοτήτων και τη χρήση του διαδικτύου με τον τρόπο επωφελή ή όχι για αυτούς. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτητές έχουν περιορισμένες ή ελάχιστες ψηφιακές δεξιότητες και αξιοποιούν το διαδίκτυο κυρίως για συμμετοχή στα κοινωνικά δίκτυα και την επικοινωνία. Η τεχνογνωσία του διαδικτύου δεν είναι ίδια για όλους και βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση αυτοί που έχουν γονείς με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, υψηλά επίπεδα χρήσης του ιστού. Τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά σχετίζονται με το βαθμό χρήσης και με τους διάφορους τύπους δραστηριοτήτων στο διαδίκτυο. Υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στις ψηφιακές δεξιότητες και τον βαθμό ή τους τύπους χρήσης διαδικτύου. Γενικά, είναι σημαντικός παράγοντας που καθορίζει τον τρόπο που ενσωματώνουν το διαδίκτυο στην καθημερινή τους ζωή.

Από τα ευρήματα της έρευνας κρίνεται ότι είναι αναγκαία η καλλιέργεια των ψηφιακών δεξιοτήτων που πρέπει να διαθέτουν τα άτομα, κυρίως οι νέες γενιές, για να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο, ώστε να ωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότερο από τις ευκαιρίες και τη δύναμη που συνεπάγεται η χρήση του. Χρειάζεται να εφαρμοστούν πολιτικές για να αξιοποιηθεί η εκπαίδευση, η οποία μπορεί να διασφαλίσει την ανάπτυξη ή την ανανέωση των ψηφιακών δεξιοτήτων, ώστε όλοι

οι πολίτες να ανταποκριθούν στις ανάγκες της «ευρυζωνικής κοινωνίας» και της επερχόμενης 4ης βιομηχανικής επανάστασης.

Στοιχεία πολιτισμικής ετερότητας στην ελληνική λαϊκή λογοτεχνία: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και διδακτικές προεκτάσεις

Θάνος Κώτσης

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Νίκος Μαθιουδάκης

PhD Υπογλωσσολογίας Πανεπιστημίου Θράκης

Στην παρούσα εργασία προβάλλονται στοιχεία πολιτισμικής ετερότητας όπως εμφανίζονται στην ελληνική λαϊκή λογοτεχνία (λ.χ. σε λαϊκά παραμύθια και δημοτικά τραγούδια), μέσα από βιβλιογραφική έρευνα και πρωτογενές εθνογραφικό υλικό. Στόχος μας είναι να αναδείξουμε αναπαραστάσεις εθνοτικής και θρησκευτικής ετερότητας, όπως παρουσιάζονται σε δημόσιες επιτελέσεις, σε σημαντικές τελετουργικές ρωγμές στον κύκλο του χρόνου. Το δειγματοληπτικό υλικό της μελέτης μας είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιας επιτόπιας έρευνας, κυρίως σε κοινότητες της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας αλλά και βιβλιογραφικής ανασκόπησης σε διαχρονικές και συγχρονικές προσεγγίσεις. Κύριο άξονα της μελέτης αυτής αποτελούν τα τελετουργικά τραγούδια της πασχαλιάς, τα οποία κατέχουν κυρίαρχο ρόλο στη μύηση των νεότερων μελών στην κοσμοθεωρία της κοινότητας και στην πολιτισμική ένταξή τους, στο πλαίσιο της προφορικότητας που διέπει τις παραδοσιακές κοινωνίες. Συγκεκριμένα, ως εθνογραφικά παραδείγματα τίθενται (α) το Μοιρολόι της Παναγιάς και (β) το Τραγούδι της Ζερβοπούλας, όπως καταγράφηκαν στο χωριό Αλύκου της επαρχίας Βούρκου (στον σημερινό Δήμο Φοινίκης). Με μια πρώτη ματιά, στα υπό εξέταση τραγούδια συγκροτείται και αναπαράγεται το κυρίαρχο δίπολο ταυτότητας («επιτέλεση κοινωνικού φύλου»)

και ετερότητας («εμείς και οι άλλοι»), όπως εμφανίζεται στο πλαίσιο της πολυεθνικής οθωμανικής αυτοκρατορίας, αναδεικνύοντας τα συμβολικά όρια και τις σχέσεις μεταξύ Χριστιανών, Μουσουλμάνων, Εβραίων και Τσιγγάνων. Η καταβύθιση στη λαϊκή λογοτεχνία αποκαλύπτει μια πληθώρα σημαντικών στοιχείων, εθνοτικοθρησκευτικών, γλωσσικών, πραγματολογικών και, γενικότερα, πολιτισμικών. Σημαντικό πεδίο της παρούσας έρευνας αποτελεί και η προβολή των αναδειχθέντων κοινωνιολογικών δεδομένων υπό το πρίσμα της διδακτικής διαδικασίας, με άλλα λόγια τους τρόπους που μπορούν να αξιοποιηθούν παραγωγικά στην εκπαίδευση με τις ανάλογες προεκτάσεις.

ΛΟΑΤΚ+ σχολικές πορείες: Στρατηγικές και αντιστάσεις

Μαίρη Λεοντσίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γιούλη Παπαδάκου

Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Το σχολείο αποτελεί πεδίο πρακτικών, στο οποίο η ετεροσεξουαλικότητα γίνεται το βασικό πλαίσιο για τη ρύθμιση του φύλου και της σεξουαλικότητας μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών. Οι ρυθμίσεις αυτές συντελούνται σιωπηρά, στο επίπεδο των αναλυτικών προγραμμάτων, των παιδαγωγικών πρακτικών και των εκδοχών της μαθητικής κουλτούρας. Στο σχολικό περιβάλλον, η σεξουαλικότητα συνδέεται με την αμφισβήτηση, την παραγωγή και την επικύρωση συμβολικών οριοθετήσεων εξουσίας ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό, σε ενηλίκους και ανηλίκους και σε άντρες και γυναίκες. Η σχολική εμπειρία των ΛΟΑΤΚ+ μαθητών και μαθητριών αποτελεί ελάχιστα ερευνημένο θέμα στην Ελλάδα.

Η παρούσα ανακοίνωση αντλεί από 21 εις βάθος συνεντεύξεις που έχουν διεξαχθεί με ΛΟΑΤΚ νέους και νέες 21 έως 30 ετών και επιτόπια έρευνα, η οποία πραγματοποιείται από τον Μάρτιο του 2018 στα πλαίσια της διδακτορικής

διατριβής μου με θέμα τις κουλτούρες των ΛΟΑΤ(Κ) νέων στην Αθήνα. Μέσα από την εκ των υστέρων νοηματοδότηση της σχολικής εμπειρίας, αναδεικνύεται ότι οι έμφυλες πρακτικές των υποκειμένων σε επίπεδο εκφοράς φύλου και πολιτιστικών πρακτικών αποτελούν λόγους ιεράρχησης ή / και απόρριψής τους από τις ομοκοινωνικές σχολικές κουλτούρες, η οποία συχνά οδηγεί στην απομόνωσή τους. Απόρριψη υφίσταται συχνά και από το οικογενειακό περιβάλλον, ενώ οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται είτε ως αμέτοχοι, είτε ως φορείς ομοφοβικού και σεξιστικού λόγου. Η ανάλυση αναδεικνύει επίσης τις (έμφυλες) στρατηγικές, τις οποίες επινοούν τα υποκείμενα, για να αντιπαρέλθουν την απομόνωσή τους ή να αντισταθούν σε αυτή. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμβάλλουν στην ανάδειξη των εν πολλοίς αόρατων πρακτικών, μέσα από τις οποίες το φύλο και η σεξουαλικότητα γίνονται αντικείμενα πραγματεύσεως στο σχολικό πλαίσιο, επικυρώνοντας κάποιες επιτελέσεις και επιθυμίες ως νόμιμες και κατατάσσοντας άλλες ως παρεκκλίνουσες ή αδιανόητες.

«Κρινόμαστε επί ίσοις όροις, χωρίς να μπορούμε να δουλέψουμε επί ίσοις όροις»:

Αφηγήσεις Ελληνίδων πανεπιστημιακών μηχανικών

Μαίρη Λεοντίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Περσεφόνη Κερεντζή

Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Μαριάννα Ντερβισαλιάϊ

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών & University College London

Ακολουθώντας την αναμφισβήτητα αξιοσημείωτη αύξηση της παρουσίας των γυναικών εντός ελληνικών και ευρωπαϊκών πανεπιστημίων τις τελευταίες δεκαετίες, θεωρητικοί του φύλου και κοινωνιολόγοι της εκπαίδευσης φαίνεται να απομακρύνονται θεωρητικά από τη διερεύνηση και μελέτη των διακρίσεων που υφίστανται

οι γυναίκες πανεπιστημιακοί κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής πορείας τους. Ωστόσο, εγχώριες και διεθνείς έρευνες επισημαίνουν τη σταθερά αμετάβλητη υποεκπροσώπησης τους εντός των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδιαίτερα σε θέσεις ανώτερων ιεραρχικά βαθμίδων (αναπληρώτριες καθηγήτριες και καθηγήτριες), καθώς και στα ανώτατα διοικητικά όργανα του πανεπιστημίου. Η παρούσα ανακοίνωση, αντλώντας από συνεντεύξεις σε βάθος με Ελληνίδες πανεπιστημιακούς μηχανικούς, επιχειρεί να αναδείξει τον έμφυλο χαρακτήρα του πανεπιστημίου, να κατανοήσει τα εμπόδια που συναντούν καθόλη τη διάρκεια της πανεπιστημιακής πορείας τους, καθώς και τις στρατηγικές που εφαρμόζουν για την αντιμετώπισή τους. Μέσω των λόγων των υποκειμένων της έρευνας προκύπτει πως, παρά τη δύσκολη και αργόσυρτη επαγγελματική εξέλιξή τους, οι συνομιλήτριες επιλέγουν να μην εμπλέκουν το φύλο στις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις που συνάντησαν στην εξέλιξή τους με σκοπό να αναγνωρίζονται «επί ίσοις όροις» με τους άνδρες συναδέλφους τους. Αντίθετα, εστιάζουν στην εμπρόθετη δράση τους με σκοπό να τονίσουν τις συνισταμένες εκείνες της προσωπικότητάς τους (εργατικότητα, επιμονή) που τις οδήγησαν στην καταξίωση και την επιτυχία. Η επιλογή τους αυτή φαίνεται να αντλεί από μια αέναη φυσικοποίηση έμφυλων κοινωνικών επιταγών που επιφορτίζουν τις γυναίκες πανεπιστημιακούς και τις εμποδίζουν να εξελιχθούν ισότιμα με τους άνδρες συναδέλφους τους. Κατά συνέπεια, αποσιωπώνται οι ορατές και αόρατες διακρίσεις που υφίστανται εντός του ακαδημαϊκού εργασιακού περιβάλλοντός τους και οι δυνατότητες για ανατροπή της ισχύουσας τάξης πραγμάτων παραμένουν περιορισμένες.

Εργασιακή πορεία πτυχιούχων εντός της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα: Ένα παράδειγμα πτυχιούχων ανθρωπιστικών επιστημών

Νεκταρία Λιοδάκη

PhD, Μέλος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού Πανεπιστημίου Κρήτης

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην πορεία που ακολούθησαν οι πτυχιούχοι Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης στην αγορά εργασίας της Ελλάδας εντός της οικονομικής κρίσης. Πρόκειται για πτυχιούχους των ετών 2012 – 2016, οι οποίοι ερωτήθηκαν για την εργασιακή πορεία τους 2 – 6 χρόνια κατόπιν της αποφοίτησης. Πριν από την κρίση, οι τελειόφοιτοι των Επιστημών του Ανθρώπου στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, μολονότι είχαν επίγνωση των δυσμενών γι' αυτούς συνθηκών της τότε αγοράς εργασίας, εξέφραζαν εμπιστοσύνη στο κοινωνικό κεφάλαιό τους και αισιοδοξία ότι θα κατάφερναν να βρουν εργασία ως πτυχιούχοι, και μάλιστα στο αντικείμενό τους. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι εκπαιδευτικοί που εργάζονταν στη σκιά της εκπαίδευσης (φροντιστήρια και παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων) ανέφεραν ότι οι συνθήκες εργασίας και οι αμοιβές τους χειροτέρεψαν σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν. Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται η πρόσβαση των πτυχιούχων του Τμήματος Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης στην αγορά εργασίας και ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούν τις σπουδές τους. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 37 πτυχιούχοι των ετών 2012 έως 2016. Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων, ως μεθοδολογικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Η πλειονότητα των πτυχιούχων του δείγματος ετεροαπασχολούνται σε επισφαλή εργασία και δεν επιτυγχάνουν να αυτοσυντηρηθούν από την εργασία τους. Το 1/3 αυτών εργάζεται σε ανειδίκευτη εργασία και το 1/4 ως φιλόλογοι στη συμπληρωματική εκπαίδευση. Σε μικρότερο ποσοστό απασχολούνται στον τουρισμό και σε γραμματειακό – διοικητικό αντικείμενο. Για το 1/3 το πτυχίο συνέδραμε

συνεπικουρικά για την πρόσληψή τους ενώ για άλλο 1/3 διάφορα ατομικά χαρακτηριστικά τους ήταν ο λόγος πρόσληψης. Οι 4 στους 10 βρήκαν την εργασία τους μέσω γνωριμιών. Το 1/3 δυσκολεύτηκε αρκετά στην αγορά εργασίας και άλλο ένα 1/3 είναι δυσαρεστημένοι από την απογοητευτική εμπειρία τους. Άνω του 1/3 εύχεται να μπορούσε να εργαστεί στο αντικείμενό του, ήτοι ως φιλόλογοι.

Διαστάσεις του σύγχρονου εκπαιδευτικού έργου: Το παράδειγμα των σπιτιών φιλοξενίας και προστασίας παιδιών «Το Χαμόγελο του Παιδιού»

Ιωάννης Λίτος

MSc, Εκπαιδευτικός στο «Χαμόγελο του Παιδιού»

Η πολυπολιτισμική κοινωνία, στην οποία εντάσσεται και δραστηριοποιείται ο εκπαιδευτικός του 21ου αιώνα, είναι γνωστό ότι επιτάσσει την οξυδέρκεια, την ανοιχτότητα, την προσαρμοστικότητα και τη διορατικότητα του στις συνεχείς προκλήσεις και μεταβολές που προκύπτουν κατά την πορεία της διδακτικής πράξης. Η σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη έχει αποδεσμεύσει τον εκπαιδευτικό από τον αποκλειστικό φορέα και αναμεταδότη της γνώσης και επιζητά από αυτόν να στηρίξει τον κάθε μαθητή ξεχωριστά και να γεφυρώσει τις προσωπικές τους ανάγκες με αυτές που δημιουργούνται στην κοινωνία. Η αποτελεσματική ανταπόκριση, από μεριάς του εκπαιδευτικού, είναι να αναγνώσει τις γνωστικές ελλείψεις των μαθητών του, τις σύνθετες κοινωνικοσυναισθηματικές τους δυσκολίες και την αδυναμία τους να είναι παραγωγικοί για τον εαυτό τους, τους γύρω τους και την κοινωνία στην οποία ζουν. Η παρούσα εργασία εξετάζει τον δυναμικό ρόλο του εκπαιδευτικού, μελετώντας το έργο που υλοποιούν στα σπίτια φιλοξενίας και προστασίας παιδιών του συλλόγου «Το Χαμόγελο του Παιδιού». Δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται πανελλαδικά στον σύλλογο, ενώ ως μέσο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημι-

δομημένης συνέντευξης. Τα αποτελέσματα φανερώνουν πως ο εκπαιδευτικός, ως επιστήμονας και ως καταρτισμένος επαγγελματίας της διδακτικής επιστήμης και γνώστης της ψυχosύνθεσης των παιδιών, μπορεί να αναγνωρίσει και να λάβει άμεσα μέτρα, ώστε να βελτιώσει και να ενισχύσει τις γνωστικές, κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες τους, να προλαμβάνει τις ψυχολογικές ιδιαιτερότητες, ενώ συμβουλεύει και προετοιμάζει άμεσα τα παιδιά για την κοινωνία του αύριο.

Η συμβολή του συλλόγου γονέων στη διοίκηση της σχολικής μονάδας: Μία εμπειρική έρευνα για τις αντιλήψεις των προέδρων

Ελευθερία Λώλη

PhD, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Ελένη Σιάνου-Κύργιου

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Όπως είναι γνωστό, η εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα χαράσσεται κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κεντρικός στόχος της είναι η αναβάθμιση της ποιότητας και η βελτίωση της αποδοτικότητας της εκπαίδευσης με βάση το μοντέλο της διοίκησης ολικής ποιότητας. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπονται αλλαγές που ενισχύουν την αυτονομία του σχολείου, το άνοιγμά του στην κοινωνία, την ανασυγκρότηση του συστήματος διοίκησης. Στην παρούσα μελέτη περιγράφονται συνοπτικά οι θεωρητικές αρχές του μοντέλου αυτού και η κριτική που ασκείται διεθνώς. Παρουσιάζονται τα δεδομένα μιας ποιοτικής έρευνας με στόχο να διερευνηθούν οι αντιλήψεις και ο τρόπος με τον οποίο οι πρόεδροι Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων Δημοτικών Σχολείων βιώνουν τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για τη διοίκηση της σχολικής μονάδας, όπως ορίζει το θεσμικό

πλαίσιο. Από την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων προκύπτει ότι η συμμετοχή του συλλόγου γονέων στη διοίκηση του σχολείου είναι ελλιπής και μικρή η συμβολή τους στη διεκπεραίωση διοικητικών ζητημάτων. Περιορίζεται συχνά στη διοργάνωση εθιμοτυπικών εορταστικών εκδηλώσεων, στην οικονομική αρωγή για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών ή την επιδιόρθωση των κτιρίων. Συμπεραίνεται ότι το μοντέλο για τη διοίκηση ολικής ποιότητας δεν εφαρμόζεται στην πράξη και το ελληνικό σχολείο παραμένει προσκολλημένο στον παραδοσιακό τρόπο διοίκησης. Οι γονείς δεν επιδιώκουν την ουσιαστική εμπλοκή τους στη λειτουργία του σχολείου και αυτό δικαιολογεί τη χαλαρή σχέση σχολείου και οικογένειας. Γενικότερα, η ελληνική κοινωνία δεν είναι προετοιμασμένη για να αποδεχτεί πολιτικές που τυπικά αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης και το ζήτημα αυτό αξίζει να αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης και από μια κοινωνιολογική σκοπιά.

Η διαπολιτισμική ένταξη ενός παιδιού από τη Συρία στο σχολικό περιβάλλον και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο: «Η εμπειρία από ένα εργαστήριο μαγειρικής και μια ελληνοαραβική γιορτή»

Ζωή Μακρονάσιου

MSc, Ειδική Παιδαγωγός, Γλωσσολόγος

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση συνιστά ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικών - πολιτικών, οι οποίες προϋποθέτουν την ύπαρξη μιας εκπαιδευτικής ατζέντας αντιπροκατάληψης, την ανάγκη δημιουργίας συμπεριληπτικής σχολικής κουλτούρας καθώς και την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας σχολείου και οικογένειας. Εμπεικλείει το μακροεπίπεδο του κράτους και των θεσμικών δομών του, το μεσο-επίπεδο του σχολείου και το μικρο-επίπεδο της σχολικής τάξης. Βασική αρχή αποτελεί η σημασία του πολιτισμού για την ανάπτυξη του διαπολιτισμικά κοινωνικοποιημένου ατόμου. Το κάθε άτομο έρχεται στο σχολείο με βιώματα και

παραστάσεις από δύο ή και περισσότερα πολιτισμικά συστήματα και το κοινωνικό ή εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να του παράσχει την ευκαιρία να τα αναπτύξει απρόσκοπτα. Η διαφορετικότητα στις εμπειρίες και παραστάσεις, το φέρνουν αντιμέτωπο με έναν νέο τρόπο ζωής τόσο σε εκπαιδευτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, με τον οποίο προηγουμένως δεν έχει εξοικειωθεί. Το άτομο βιώνει «πολιτισμικό σοκ», το οποίο δηλώνει μια κατάσταση άγχους και αβεβαιότητας και προσδιορίζει τη διαδικασία της αρχικής προσαρμογής σε ένα άγνωστο πολιτισμικό περιβάλλον. Προκειμένου να εξετασθεί ο αποτελεσματικότερος τρόπος ένταξης του ατόμου στο περιβάλλον του σχολείου και στην κοινωνία, χρησιμοποιήθηκε η προσέγγιση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. Μέσω ενός βιωματικού εργαστηρίου μαγειρικής και μιας Ελληνο-Αραβικής γιορτής, εξετάστηκε ο βαθμός ένταξης ενός Σύριου μαθητή ηλικίας 8 ετών. Ενθαρρύνθηκε η εμπλοκή όλων των μαθητών, ενισχύθηκε η συνεργασία και η συλλογικότητα μέσω της αυθεντικής επικοινωνίας, και αναπτύχθηκε το αίσθημα της επίτευξης ενός κοινού στόχου. Σημαντική κρίθηκε και η συμμετοχή της δασκάλας της τάξης, όπως και της δασκάλας παράλληλης στήριξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σημαντικότητα ενσωμάτωσης συνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας στην εκπαιδευτική πράξη.

Η αλληλεπίδραση και ο αναστοχασμός των μελών της ομάδας στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών ως παράγοντες επαγγελματικής εξέλιξης και βελτίωσης του διδακτικού έργου

Αθανάσιος Μαλέτσκος

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70

Ευθύμιος Βαλκάνος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Οι εκπαιδευτικοί, για να εξελίσσονται επαγγελματικά και να αναπτύσσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες, οφείλουν να εμπλέκονται ενεργά σε προγράμματα

επιμόρφωσης με χαρακτήρα βιωματικό και ενδοσχολικό τα οποία να βασίζονται σε ενεργητικές και συμμετοχικές τεχνικές, όπως οι μικροδιδασκαλίες. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύονται η συνεργασία, η αλληλεπίδραση και ο αναστοχασμός των εκπαιδευτικών, ως μελών μιας ομάδας που τους ενθαρρύνει να αναπτύξουν τη διδακτική και παιδαγωγική τους πρακτική και δεξιότητα, την κριτική τους σκέψη και συνεπώς την επαγγελματική τους ταυτότητα. Ο αναστοχασμός των εκπαιδευτικών πάνω στη διδακτική τους πρακτική θεωρείται επίσης και βασικός παράγοντας προς την κατεύθυνση της κοινωνικής διαφοροποίησης μέσω του σχολείου, που αποτελεί μικρόκοσμο της κοινωνίας, της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού, της εξάλειψης των διακρίσεων και του ρατσισμού. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του ρόλου του αναστοχασμού στο πλαίσιο της μικροδιδασκαλίας στην επιμόρφωση ενηλίκων, με στόχο την αλλαγή των προϋπάρχουσων αντιλήψεων και τη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών και να αναδειχτούν οι παράμετροι της αποτελεσματικής διδασκαλίας που πρέπει να περιλαμβάνονται σε ένα εκπαιδευτικό μεθοδολογικό εργαλείο αναστοχασμού. Ως εργαλεία συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και το ημερολόγιο έρευνας και το δείγμα της έρευνας αποτελούν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε Δημοτικά Σχολεία της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και της Φλώρινας. Μέσα από την έρευνα αναδείχτηκε η σημασία του αναστοχασμού των μελών της ομάδας στην επιμόρφωση ενηλίκων. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία του αναστοχασμού της διδακτικής πράξης ως μια γόνιμη διαδικασία που υποστηρίζει την ανάδειξη των θετικών παραγόντων της αποτελεσματικής διδασκαλίας. Η αλληλεπίδραση και ο αναστοχασμός των μελών της ομάδας στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών, συνεισφέρουν στην παραγωγή ομαδικών αποφάσεων, στη δέσμευση για υλοποίηση κοινών συμπερασμάτων και τροφοδοτούν εποικοδομητικά τη διδακτική ικανότητα και την επαγγελματική εξέλιξή τους.

Το προφίλ των φοιτητών της Σχολής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών (ΣΕΜΦΕ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Μαγδαληνή Μανιού

PhD, Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Χριστίνα Βασιλείου

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Κατερίνα Βεκάκη

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Ασημίνα Γρηγοράκου

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Αλεξάνδρα Ευαγγελοπούλου

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Νίκος Κανέλλος

Φοιτητής Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Λυδία Πρεβενιού

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Ελένη Χρονοπούλου

Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Η παρούσα εργασία αφορά στη διερεύνηση του προφίλ των φοιτητών της Σχολής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών (ΣΕΜΦΕ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ). Η ΣΕΜΦΕ είναι η νεότερη σχολή του ΕΜΠ, μόλις με 20 χρόνια ηλικία, όταν το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο μετράει 183 χρόνια λειτουργίας, και θεραπεύει όχι μόνο τους κλάδους των εφαρμοσμένων μαθηματικών και φυσικής αλλά και τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Διακρίνεται από τις άλλες σχολές του Πολυτεχνείου ως προς το ότι θεραπεύει μια «νεότερη» θεματική που έχει ενταχθεί στις σπουδές των μηχανικών. Τα χαρακτηριστικά αυτά της σχολής αποτέλεσαν το έναυσμα για να πραγματοποιηθεί η έρευνα και να «αποκρυπτογραφηθούν» τα χαρακτηριστικά των ατόμων που την επιλέγουν. Το ερωτηματολόγιο διακινήθηκε σε φοιτητές και φοιτήτριες όλων των εξαμήνων και στην εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, η οποία αφορά και στα

κοινωνικά τους χαρακτηριστικά, όπως και τις απόψεις τους πάνω σε θέματα σπουδών, καθημερινότητας αλλά και σε άλλα ζητήματα. Ενδεικτικά, διερευνώνται οι παράμετροι που σχετίζονται με την επιλογή της συγκεκριμένης σχολής, το αν η έκβαση των σπουδών τους επιβεβαιώνει την επιλογή τους αυτή, το πώς το οικογενειακό/οικονομικό και μορφωτικό/πολιτικό τους προφίλ έχει επιδράσει, όπως και το τι «βλέπουν» για την επαγγελματική τους προοπτική. Όσον αφορά στα συμπεράσματα, φαίνεται να προκύπτουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα σε μεταβλητές, όπως το φύλο, το εισόδημα και άλλα με τα χαρακτηριστικά της φοίτησης και τον προβληματισμό για το εργασιακό μέλλον.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων συμβουλευτικής των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη διαχείριση των κρίσεων στη σχολική μονάδα

Μαρία Μάντζιου

Εκπαιδευτικός ΠΕ04.02

Θωμάς Μπάκας

τ. Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Επειδή το ζήτημα της διαχείρισης κρίσεων συνιστά ένα θέμα το οποίο απασχολεί τη σχολική κοινότητα, στην εισήγησή μας διερευνάται αν η ανάπτυξη δεξιοτήτων συμβουλευτικής των εκπαιδευτικών συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στη σχολική μονάδα. Τα έκτακτα περιστατικά επηρεάζουν τη σχολική κοινότητα και δημιουργούν κρίσεις που η διαχείρισή τους εμφανίζει δυσκολίες και χρειάζονται πρόληψη και αντιμετώπιση. Η προσέγγιση του θέματος έγινε μέσω βιβλιογραφικής έρευνας. Πιο συγκεκριμένα διερευνήθηκαν α) Οι κρίσεις που μπορεί να παρατηρηθούν στις σχολικές μονάδες β) Οι γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός, οι οποίες του επιτρέπουν να διαχειρίζεται έκτακτες ανάγκες. γ) Η απόκτηση δεξιοτήτων συμβουλευτικής ως δικλείδας διασφάλισης παρεμβάσεων σε περιπτώσεις εμφάνισης κρίσης στη

σχολική του μονάδα. Τα αποτελέσματα που συγκεντρώθηκαν έδειξαν ότι η κρίση είναι μια μη κανονική κατάσταση με διαφορετική κάθε φορά ένταση, ταχύτητα και αιτιολογία, που δημιουργεί μια καινούρια κατάσταση, η οποία είναι ρευστή, δύσκολα ελεγχόμενη και πρέπει να αντιμετωπιστεί. Συνδέονται τα περιστατικά κρίσης με ένα σοβαρό ατύχημα, έναν αιφνίδιο θάνατο, την εμφάνιση μεταδοτικού νοσήματος, με φυσικές καταστροφές, με επεισόδια εκφοβιστικής συμπεριφοράς, με συναισθηματικές κρίσεις, κρίσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικών με τη διεύθυνση. Έδειξαν ότι ο εκπαιδευτικός, για να μπορεί να παρεμβαίνει και να διαθέτει την απαιτούμενη ετοιμότητα για την αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης χρειάζεται επιστημονικές και παιδαγωγικές δεξιότητες που εξασφαλίζουν σταθερότητα, δημιουργούν κλίμα ασφάλειας, καλλιεργούν κουλτούρα ασφάλειας. Έδειξαν ότι οι δεξιότητες συμβουλευτικής του επιτρέπουν τη διαχείριση προβλημάτων σχολικής τάξης, διαχείριση συμπεριφοράς μαθητών, αντιμετώπισης βίας, παραβατικότητας. Χρειάζεται, επομένως, ο εκπαιδευτικός επιμόρφωση στη συμβουλευτική που του επιτρέπει να σχεδιάζει με τους μαθητές του τη διαχείριση μιας κρίσης, να συμβουλεύει, να υποστηρίζει, να παρεμβαίνει.

Καθ-οδηγώντας τους/τις εκπαιδευτικούς: Ανάλυση λόγου για διερεύνηση του επαγγελματισμού στις «Οδηγίες Σχολικής Χρονιάς» (2004-2018) στην Κύπρο

Ραφαέλλα Μαρουλλέτη

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Κύπρου

Σταυρούλα Φιλίππου

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Σταυρούλα Κοντοβούρκη

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Η παρούσα εισήγηση έχει στόχο να διερευνήσει πώς συγκροτούνται ως επαγγελματίες οι εκπαιδευτικοί δημόσιας εκπαίδευσης στην Κύπρο, εστιάζοντας στο πώς σε κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής διαφαίνονται διαφορετικοί τύποι

επαγγελματισμού που σχετίζονται με ζητήματα επαγγελματικής αυτονομίας εκπαιδευτικών, εξουσίας και ιεραρχίας μεταξύ διαφορετικών δρώντων και φορέων στην εκπαίδευση. Απώτερος σκοπός ήταν να φανεί πώς κατασκευάζονται οι ίδιοι/ες οι εκπαιδευτικοί και οι ταυτότητές τους, όπως αυτές σχηματίζονται τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και σε επίπεδο διδασκαλίας. Ως εκ τούτου, η εισήγηση πραγματεύεται ζητήματα που σχετίζονται με την ανάλυση λόγου σε επίσημα κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής στην Κύπρο (2004-2018), και συγκεκριμένα, στις οδηγίες που αποστέλλονται κάθε αρχή του χρόνου στη βαθμίδα της δημοτικής εκπαίδευσης, οι οποίες παρέχουν «Οδηγίες και πληροφορίες για την ομαλή λειτουργία των σχολείων» (Υ.Π.Π, 2018). Τα κείμενα αναλύθηκαν στη βάση της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής του Halliday και με ιδιαίτερη προσοχή να δίνεται στην έννοια του τόνου, που φανερώνει στοιχεία για τους συνομιλητικούς ρόλους. Η ανάλυση ενημερώθηκε επιπλέον από το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας, που στηρίχτηκε στους τύπους επαγγελματία εκπαιδευτικού, όπως προτείνονται από τους Goodson και Hargreaves αλλά και τον Περισιάνη, ο οποίος τους έχει διαμορφώσει, μελετώντας τον εκπαιδευτικό και πολιτικό Λόγο στην Κύπρο. Η ανάλυση ανέδειξε ότι αυξάνονται και τυποποιούνται οι αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών στα πλαίσια εντατικοποιημένων ρυθμιστικών πρακτικών, γεγονόσ που δημιουργεί παραδοξότητες, αφού οι εκπαιδευτικοί ταυτόχρονα καλούνται να είναι αυτόνομοι.

Ακαδημαϊκή αυτοεκτίμηση μαθητών αλβανικής καταγωγής σε σχέση με τις πανελλαδικές εξετάσεις

Μαρία Μαυροθανάση

ΜΑ Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας

176

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διαπιστωθεί κατά πόσο η μαθησιακή αυτοαντίληψη των αλλοδαπών μαθητών (αλβανική κοινότητα) επηρεάζει την

επίδοσή τους και τη συμμετοχή τους στις πανελλαδικές εξετάσεις. Όπως είναι γνωστό, οι πεποιθήσεις των μαθητών, όπως είναι η αυτοαντίληψη, η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση, αναπτύσσονται από πολύ μικρή ηλικία και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την προσωπική, εκπαιδευτική και επαγγελματική επιτυχία ή αποτυχία. Τα πορίσματα της παρούσας, μελέτης περίπτωσης μαθητών, που φοίτησαν ή θα φοιτήσουν στη Γ' Λυκείου του ΓΕΛ Θάσου, και απάντησαν σε αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο, έδειξε ότι η θετική αυτοαντίληψη σχετιζόταν με την εκτίμηση για την επιτυχία στις Πανελλαδικές, ενώ η αρνητική με την αποτυχία ή την απουσία προσπάθειας. Από τις απαντήσεις των μαθητών φάνηκε ότι η επιλογή για τη συνέχιση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σχετιζόνταν με το επίπεδο ευχέρειας στην ελληνική γλώσσα, τις δυσκολίες προσαρμογής που βίωσαν ερχόμενοι στην Ελλάδα, την οικονομική κατάσταση της οικογένειας σε σχέση με τη δυνατότητα παροχής φροντιστηριακής ενίσχυσης, την στήριξη από οικογένεια, τη διαφορετική νοοτροπία, την πιθανότητα να επιτύχουν οικονομικά ως απόφοιτοι του Πανεπιστημίου. Τα δεδομένα αυτά, αποκαλύπτουν ότι οι εκπαιδευτικές, κυρίως, (σε σχέση με τη γλώσσα και την παροχή υποστήριξης) και οικονομικές ανισότητες αποθάρρυναν τους μαθητές του δείγματος από την πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, γεγονός που υποδεικνύει την ευθύνη της Πολιτείας για διασφάλιση των όρων εκείνων, σε επίπεδο εκπαιδευτικών παροχών, που θα εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες για ανώτατες σπουδές, και στους μετανάστες.

Το ζήτημα της έμφυλης ανισότητας στο σχολικό πλαίσιο

Ειρήνη Μαυροπούλη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η συγκεκριμένη εισήγηση έχει ως βασικό στόχο τη διερεύνηση του κοινωνικού φύλου και της έμφυλης ανισότητας στο σχολικό πλαίσιο, η οποία πραγματοποιείται μέσω της κοινωνικοποίησης. Στο παρόν κείμενο δίνεται ένας σύντομος

ορισμός της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης και του κοινωνικού φύλου. Επισημαίνονται ορισμένες φεμινιστικές έρευνες οι οποίες ασχολήθηκαν με το φύλο στην εκπαίδευση και τα πορίσματα αυτών. Η εισήγηση εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους το σχολείο αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα, μέσω των σχολικών εγχειριδίων, και στη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών προς τους μαθητές και τις μαθήτριες. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται ορισμένα σχολικά εγχειρίδια στα οποία φαίνεται πώς το ανδρικό φύλο κυριαρχεί έναντι του γυναικείου, προβάλλοντας την έμφυλη ανισότητα στο μαθητικό κοινό. Επίσης, αναφέρονται οι στάσεις εκπαιδευτικών, οι οποίες φανερώνουν πως τα αγόρια έχουν περισσότερες δεξιότητες από τα κορίτσια κάτι που αυτομάτως οδηγεί στην υποβίβαση του γυναικείου φύλου.

Επιπροσθέτως, γίνεται λόγος στη σχέση κοινωνίας και σχολείου και στην επιρροή που έχουν αυτά στις επαγγελματικές επιλογές των ατόμων. Αναγράφονται τα επαγγέλματα εκείνα τα οποία «αρμόζουν» στους άνδρες και εκείνα που «αρμόζουν» στις γυναίκες με βάση τον κοινωνικό ρόλο του κάθε φύλου. Παρουσιάζεται ο κοινωνικός ρόλος των φύλων, όπως εκείνος έχει διαμορφωθεί στην κοινωνία. Τέλος, το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από το κείμενο είναι ότι η έμφυλη ανισότητα υπάρχει στο εκπαιδευτικό σύστημα, προβάλλοντας το ανδρικό φύλο ως το επικρατέστερο, ενώ το γυναικείο ως το ασθενέστερο και υποταγμένο στο ανδρικό και πως η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού παίζει σημαντικό ρόλο στη βελτίωση αυτής της κατάστασης.

Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις της περιόδου 1946-1964. Κριτική θεώρηση και ανάλυση αναδεικνύοντας παράλληλα στοιχεία κοινωνικού αποκλεισμού

Ελευθέριος Μεταξούδης

Υποψήφιος Διδάκτορας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Η εν λόγω εργασία, προσπαθεί να εγείρει ερωτήματα, να κριτικάρει και να αναλύσει τους τρόπους, με τους οποίους οι ιθύνοντες διαχειρίστηκαν και άσκησαν εκπαιδευτική πολιτική την δεκαετία του '40-'50-'60 (1946-1964), τις επιπτώσεις που είχαν οι πολιτικές αυτές στην κοινωνικό-οικονομική δομή της χώρας μας και, επιπρόσθετα, προσπαθεί να δώσει τη δυνατότητα σκιαγράφησης του κοινωνικού αντίκτυπου των πολιτικών αυτών προς τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, δηλαδή τη ραχοκοκαλιά του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να αποτυπωθούν οι βασικές διαστάσεις του ρόλου της εκπαιδευτικής πολιτικής την χρονική εκείνη περίοδο. Η προβληματική που προκύπτει και διατυπώνεται, αφορά στην διερεύνηση του τρόπου με τον οποίον οι φορείς, θεσμικοί και μη, δραστηριοποιήθηκαν στον χώρο της διαχείρισης της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και το πώς διαχειρίστηκαν τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις των εκπαιδευτικών εφαρμογών, οι οποίες με την σειρά τους, έδωσαν τη δυνατότητα, ή όχι, σε διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες να ζήσουν, να εργασθούν και να εξελιχθούν με αξιοπρέπεια, αναδεικνύοντας παράλληλα τα εμφανή στοιχεία κοινωνικού αποκλεισμού της υπό ανάλυσης εποχής.

Η παρούσα έρευνα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιστορική. Στο χώρο της εκπαίδευσης, η χρησιμότητα του είδους αυτού της έρευνας είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς παρέχει διεισδυτικές αντιλήψεις σχετικά με εκπαιδευτικά προβλήματα, οι οποίες δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν με κανένα άλλο μέσο. Παράλληλα, η ιστορική μελέτη ενός θεσμού μπορεί να συμβάλει στη βαθύτερη κατανόηση του

σημερινού εκπαιδευτικού συστήματος, πράγμα το οποίο μπορεί να θέσει τις βάσεις για περαιτέρω πρόοδο και αλλαγή. Οι πηγές δεδομένων στην ιστορική έρευνα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο βασικές ομάδες: σε πρωτογενείς πηγές, οι οποίες αποτελούν και την ψυχή της ιστορικής έρευνας, και σε δευτερογενείς, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν δεν υπάρχουν πρωτογενή δεδομένα. Στην παρούσα έρευνα, θα χρησιμοποιηθούν πρωτογενείς πηγές δεδομένων και συγκεκριμένα α) βιβλιογραφικές αναφορές, β) προφορικές μαρτυρίες & γ) έγγραφα/τοκουμέντα, που παρέχονται από τους πραγματικούς συμμετέχοντες ή μάρτυρες ενός γεγονότος. Επομένως, η μέθοδος της έρευνας που επιλέχθηκε να αναπτυχθεί, είχε τα τυπικά χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.

Με βασική παραδοχή ότι ο σχεδιασμός και υλοποίηση οποιασδήποτε δημόσιας εκπαιδευτικής πολιτικής προϋποθέτει την καταγραφή και κατανόηση των παραμέτρων που συνθέτουν με αντικειμενικό τρόπο την πραγματικότητα, η εργασία αυτή προσπαθεί να διασφαλίσει και να αναδείξει όσα σημεία και μέτρα ήταν αποτελεσματικότερα κατά την εφαρμογή της διαμόρφωσής της, όπως, επίσης, θα προσπαθήσει να συμβάλει εποικοδομητικά στην ευρύτερη έρευνα που διεξάγεται στη συζήτηση για τις μεταρρυθμίσεις στην ελληνική εκπαίδευση.

Το Πρόγραμμα Erasmus+ ως εργαλείο προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου και του σεβασμού της ετερότητας στη σχολική εκπαίδευση. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών της Πιερίας

Δήμητρα Μήτσιου

*MSc in Management & Organization of Educational Units, Υπουργείο Παιδείας
Και Θρησκευμάτων*

Ο σεβασμός της διαφορετικότητας απορρέει από τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, κυρίως από την αρχή της ισότητας και τη μη διάκριση λόγω των ατομικών χαρακτηριστικών, των πεποιθήσεων και της προέλευσής του ατόμου

(United Nations, 1948). Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υποστηρίζει το δικαίωμα στην ετερότητα (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1950), ενώ σχεδιάζει προγράμματα διαθέτοντας πόρους με στόχο την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας ώστε η Ευρώπη να αποτελεί μια πλουραλιστική, ανεκτική και χωρίς διακρίσεις κοινωνία (European Commission, 2019). Ένα από τα εργαλεία της Ένωσης για την επίτευξη των παραπάνω είναι το Erasmus+, το πρόγραμμα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την νεολαία και τον αθλητισμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να ερευνήσει πώς η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο Erasmus+ επιδρά στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, στην άρση των προκαταλήψεων τους λόγω της εθνοπολιτισμικής ετερότητας, στη διαπολιτισμική τους ευαισθησία, στην απόκτηση πολιτισμικών, κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων συνεργασίας με διαφορετικές και πολυπολιτισμικές ομάδες καθώς και στη ανάπτυξη κοινωνικών και συνεργατικών σχέσεων με άτομα και φορείς άλλων χωρών. Το δείγμα της ποσοτικής έρευνας ανήλθε σε 200 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πιερίας και ως εργαλείο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο. Από την έρευνα προέκυψε ότι η συμμετοχή στο Erasmus+ υπήρξε αποτελεσματική για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και την άρση των προκαταλήψεων, αύξησε τη διαπολιτισμική ευαισθησία των εκπαιδευτικών, ανέπτυξε τις παραπάνω δεξιότητές τους καθώς και τις κοινωνικές και συνεργατικές τους σχέσεις με άτομα και φορείς από άλλες χώρες.

Η επαγγελματική εξουθένωση των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής του νομού Ρεθύμνου

Νικόλαος Μιζαντζίδης

MSc, Δάσκαλος

Χριστίνα Καρακιουλάφη

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Στην Ελλάδα έχει διενεργηθεί ένας μεγάλος αριθμός ερευνών που αφορούν το εργασιακό άγχος και την επαγγελματική εξουθένωση. Τα αποτελέσματα που αυτές παρουσιάζουν, εμφανίζουν έντονες διαφοροποιήσεις, με τους περισσότερους όμως ερευνητές να συμφωνούν ότι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί έχουν «πληγεί» σε μικρότερο βαθμό από το άγχος και την επαγγελματική εξουθένωση, συγκριτικά με εκπαιδευτικούς άλλων χωρών.

Η πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας στοχεύει στην ιχνηλάτηση και στον εντοπισμό και όλων εκείνων των παραγόντων που οδηγούν σταδιακά τους εκπαιδευτικούς των τμημάτων ένταξης στην εκδήλωση συμπτωμάτων του εργασιακού άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης.

Στόχοι της έρευνας είναι: ο εντοπισμός των παραγόντων που συντελούν στην εμφάνιση του εργασιακού άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης στους εκπαιδευτικούς των τμημάτων ένταξης και ο εντοπισμός όλων εκείνων των στοιχείων και παραγόντων που συνδέουν αλλά και διαχωρίζουν το εργασιακό άγχος από την επαγγελματική εξουθένωση.

Ως μεθοδολογικό εργαλείο της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα μέσω «ημιδομημένων συνεντεύξεων». Οι εκπαιδευτικοί των τμημάτων ένταξης που υπηρετούσαν σε δημόσια σχολεία και ήταν μόνιμοι, αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας. Πρόκειται συγκεκριμένα για 5 άνδρες και 15 γυναίκες, με ηλικία από 33 μέχρι και 52 ετών (μέσος όρος 48 περίπου ετών) που ήταν δάσκαλοι/-λες

και νηπιαγωγοί «γενικής αγωγής» με εξειδίκευση στην «ειδική αγωγή», κατόπιν μετεκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, διαπιστώθηκε η σύνδεση του συνόλου των οργανωσιακών παραγόντων που εξετάστηκαν (μέγεθος φόρτου εργασίας, ασάφεια ρόλου & σύγκρουση ρόλων, εργασιακό περιβάλλον, ύπαρξη κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου που να καλύπτει όλες τις πτυχές της εργασίας, εργασιακή ανασφάλεια και εργασιακή ικανοποίηση) με το εργασιακό άγχος και την επαγγελματική εξουθένωση. Στους οργανωσιακούς παράγοντες που εξετάστηκαν, τα δεδομένα της έρευνας παρουσίασαν ισχυρές ενδείξεις που στοιχειοθετούν την ύπαρξη εργασιακού άγχους και επαγγελματικής εξουθένωσης στους εκπαιδευτικούς των τμημάτων ένταξης του νομού Ρεθύμνου.

Από τα δεδομένα της έρευνας διαπιστώθηκε, επίσης, η έντονη σύνδεση του εργασιακού άγχους με την επαγγελματική εξουθένωση στο σύνολο των οργανωσιακών παραγόντων που εξετάστηκαν, με το πρώτο στοιχείο μάλιστα (εργασιακό άγχος) να εμφανίζεται ως η βασικότερη συνισταμένη και ο προθάλαμος δημιουργίας του δεύτερου (επαγγελματική εξουθένωση).

Η συμβολή της κοινωνικής υποστήριξης στην ποιότητα ζωής μητέρων παιδιών με ειδικές ανάγκες

Ελένη Μορφίδη

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μαρία Διδασκάλου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κυριακή Καρδαμάκη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Οι γονείς που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες χρησιμοποιούν προσωπικές και κοινωνικές στρατηγικές για να αντεπεξέλθουν στις δυσκολίες που παρουσιάζονται, λόγω της παρουσίας της αναπηρίας. Συγκεκριμένα, οι μητέρες είναι

περισσότερο ευάλωτες στις αντίστοιχες προκλήσεις και στρεσογόνες καταστάσεις. Η παρούσα μελέτη διερευνήσε τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής στήριξης, της κατάθλιψης και της μετατραυματικής εξέλιξης των μητέρων που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες. Ιδιαίτερα, εξετάζεται αν διαφοροποιούνται οι μητέρες παιδιών με ειδικές ανάγκες από τις μητέρες παιδιών χωρίς ειδικές ανάγκες στις παραπάνω μεταβλητές. Επίσης, διερευνάται η επίδραση της κοινωνικής υποστήριξης μητέρων παιδιών με ειδικές ανάγκες που βιώνουν συναισθηματικές διαταραχές, όπως η κατάθλιψη. Το δείγμα αποτέλεσαν 30 μητέρες παιδιών με ειδικές ανάγκες και 30 μητέρες παιδιών χωρίς ειδικές ανάγκες, προερχόμενες από αστικές και μη αστικές περιοχές της Ελλάδας. Ως εργαλεία συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν: The Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) (Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988), The Questionnaire on the Frequency of and Satisfaction with Social Support (QFSSS) (García-Martín, Hombredos-Mendieta & Gómez-Jacinto, 2016), The Posttraumatic Growth Inventory (Tedeschi & Calhoun, 1996) και Beck Depression Inventory (BDI) (Beck, Ward, Mendelson, Mock & Erbaugh, 1961). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μητέρες παιδιών με ειδικές ανάγκες έχουν μεγαλύτερη κατάθλιψη (στατιστικά σημαντική διαφορά) και επηρεάζονται από το βαθμό σοβαρότητας της κατάστασης του παιδιού και την κοινωνική υποστήριξη ιδίως φίλων.

Η εκπαίδευση στις φυλακές

Γεωργία-Δήμητρα Μοσχοβίτη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Στην παρούσα εργασία θα γίνει μια προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας της εκπαίδευσης μέσα στις φυλακές και των σχετικών παραμέτρων της με τη βιβλιογραφική μέθοδο συλλογής δεδομένων.

Θα προσδιοριστεί, αρχικά, ο ρόλος της εκπαίδευσης σε εγκλείστους, ως απαραίτητο δικαίωμα τους, ως μηχανισμός επανόρθωσης και κοινωνικής επανένταξης, ως παράγοντας μείωσης της υποτροπής και, τέλος, ως εργαλείο απασχόλησης και διαχείρισης του “κενού” χρόνου τους. Έπειτα, μέσω της ιστορικής εξέλιξης (από τα θρησκευτικά διδάγματα στις μεταρρυθμίσεις) της εκπαίδευσης των φυλακών στην ελληνική πραγματικότητα θα γίνει μια συγκριτική παρουσίαση των σημερινών ελληνικών δεδομένων (σχολεία δεύτερης ευκαιρίας) με κάποια αντίστοιχα ευρωπαϊκά (Αγγλία, Σουηδία, Νορβηγία, Βουλγαρία).

Σκοπός είναι να φωτιστούν τα θετικά παραδείγματα των ευρωπαϊκών χωρών, ώστε να ανοίξει ο δρόμος προς κοινοτικοποιημένη πολιτική για την εκπαίδευση στις φυλακές στην Ευρώπη (υποδομές, θεσμικό πλαίσιο, διδάσκοντες).

Η ένταξη μαθητών προσφυγικής προέλευσης σε σχολική μονάδα ειδικής αγωγής: Μια μελέτη περίπτωσης

Χρυσούλα Μοσχολούρη

MEd, MSc

Ευστάθιος Παπασταθόπουλος

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σε αυτή την ποιοτική ερευνητική εργασία μελετήσαμε τρεις περιπτώσεις μαθητών, προσφυγικής προέλευσης, σε μια σχολική μονάδα ειδικής αγωγής στις διαδικασίες ένταξής τους. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τους τρόπους που κοινωνικές κατηγορίες, όπως φύλο, φυλή, αναπηρία, κοινωνική τάξη, τέμνονται, αλληλεπιδρούν και επικαλύπτονται, επηρεάζοντας τη διαμόρφωση προγραμμάτων και δράσεων που αποσκοπούν στην ένταξη των παιδιών αυτών.

Το εμπειρικό υλικό συγκεντρώθηκε από συνεντεύξεις με το προσωπικό της σχολικής μονάδας και συμμετοχική παρατήρηση των μαθητών. Για την ανάλυση του εμπειρικού υλικού χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου.

Υποστηρίζεται, βάσει των ευρημάτων, πως οι πρακτικές που φαίνεται να αναπτύσσουν οι μαθητές ως σημαίνοντα, πιθανόν να έχουν διαφορετικά σημαινόμενα για τα ίδια τα παιδιά και διαφορετικά σημαινόμενα για το περιβάλλον τους. Προσδιορίζονται οι παράγοντες που μπορούν πιθανόν είτε να ενισχύσουν είτε να παρεμποδίσουν τις διαδικασίες ένταξής τους.

Με βάση τα ευρήματα, αναδεικνύεται πως ίσως ο χώρος της ειδικής αγωγής να μην αποτελεί πάντα ένα περιβάλλον απομόνωσης και διαχωρισμού αλλά και ένα περιβάλλον, όπου η διαφορετικότητα και ο σεβασμός των «άλλων» βρίσκουν πεδίο αποδοχής, καλύπτοντας ίσως έτσι το «ενταξιακό κενό» που φαίνεται να υπάρχει στην γενική αγωγή και στις διαδικασίες ένταξης που ακολουθούνται.

Μαθητικά υποκείμενα και σχολική εξουσία. Αντιστάσεις και αντιδράσεις

Βασιλική Μπάρκα – Κατσένου

MSc, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Με θεωρητικό υπόβαθρο τη Φουκωϊκή θεωρία, τις αρχές της συμβολικής αλληλεπίδρασης και της θεωρίας της αντίστασης αλλά και αξιοποιώντας αντίστοιχες έρευνες, καταγράφηκαν και αναλύθηκαν πρακτικές των μαθητικών υποκειμένων στο σχολικό πλαίσιο που στοχεύει στην κανονικοποίησή τους, την υποταγή και την πειθάρχησή τους. Στόχος ήταν να μπορέσει να κατανοηθεί η βιωμένη σχολική εμπειρία των μαθητικών υποκειμένων καθώς και οι λόγοι που τους ωθούν να ακολουθούν εναντιωματικές πρακτικές. Πρόκειται για εθνογραφική έρευνα μικρής έκτασης. Για έναν μήνα παρακολουθήθηκε μία τάξη Λυκείου σε όλα σχεδόν τα διδακτικά αντικείμενα, τρεις μέρες την εβδομάδα. Συνδυαστικά, στο τέλος της παρατήρησης έγιναν ομαδικές συνεντεύξεις με τους/τις μαθητές/τριες της τάξης.

Παρατηρήθηκε πως τα μαθητικά υποκείμενα αντιστέκονται στους κανόνες που αφορούν τη χρήση του σχολικού χώρου, του χρόνου αλλά και την εργασία που

τους επιβάλλεται θεσμοθετημένα. Οι μαθητές/τριες αμφισβητούν και εναντιώνονται στη σχολική εξουσία που ασκείται καταχρηστικά από τους/τις εκπαιδευτικούς, στο κακής ποιότητας μάθημα αλλά και στους/στις εκπαιδευτικούς που δείχνουν να αδιαφορούν για τα παιδιά ως ξεχωριστά υποκείμενα. Τα μαθητικά υποκείμενα φαίνεται πως επιδιώκουν διαρκώς να νιώσουν έστω και στιγμιαία ελευθερία, αυτοκυριαρχία και συνεπώς να διαμορφώσουν την υποκειμενικότητά τους υιοθετώντας ρόλους και τρόπους δράσης διαφορετικούς από τους κυρίαρχα προβλεπόμενους.

Ενιαία εκπαίδευση και συνέχεια από την προσχολική στη σχολική εκπαίδευση

Μαρίνα Μπέση

Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσπρωτίας

Μαρία Σακελλαρίου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο απασχολεί πολλές χώρες του κόσμου, διότι παίζει μεσολαβητικό ρόλο στην ομαλή ένταξη και προσαρμογή του παιδιού, με στόχο την εναρμόνιση του περάσματος από την προσχολική στη σχολική ζωή και τη μείωση των σχολικών καθυστερήσεων. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας, που έχει δείγμα 1602 δασκάλους, νηπιαγωγούς και διευθυντές Δημοτικών Σχολείων, είναι να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις πρακτικές που πρέπει να εφαρμοστούν για την εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ανώνυμου ερωτηματολογίου κλειστών ερωτήσεων. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι θα πρέπει να υπάρχει διαρκής επιμόρφωση σε θέματα μετάβασης. Τονίστηκε η ανάγκη συνέχειας μεταξύ Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου σε επίπεδο Αναλυτικών Προγραμμάτων. Επισημάνθηκε ακόμη η ανάγκη ύπαρξης κοινών προγραμμάτων

σπουδών για θέματα μετάβασης στην βασική εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών (δασκάλων και νηπιαγωγών), ενώ επιθυμητή θα ήταν η εφαρμογή κοινών μεθόδων διδασκαλίας. Διερευνήθηκε, επίσης, η σχέση των απόψεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη θέση υπηρεσίας τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του χ^2 -test, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις μεταξύ των απαντήσεων των νηπιαγωγών, δασκάλων και διευθυντών, με τους δασκάλους να επιζητούν περισσότερο την επιμόρφωση σε θέματα μετάβασης και τη συνέχεια των αναλυτικών προγραμμάτων συγκριτικά με τους διευθυντές και τους νηπιαγωγούς. Από την άλλη, οι νηπιαγωγοί υποστηρίζουν σε μεγαλύτερα ποσοστά τα κοινά προγράμματα σπουδών για θέματα μετάβασης στη βασική εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών και τη συνέχεια στις μεθόδους διδασκαλίας, συγκριτικά με τους διευθυντές Δημοτικών Σχολείων και τους δασκάλους.

Εφαρμόζοντας αρχές κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης σε μια Δομή Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ): Προκλήσεις και προοπτικές

Αικατερίνη Μπιζώτα

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Ευμορφίλη Σπυροπούλου

Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Βλάχος

Φιλολόγος, Γλωσσολόγος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής

Ελένη Μαρτινίδου

Δασκάλα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Η παρούσα εργασία αναφέρεται σε εκπαιδευτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε από ομάδα 4 μεταπτυχιακών φοιτητριών/τών τον Μάιο του 2019 κατά την οποία επιχειρήθηκε η εφαρμογή αρχών της κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης σε μία Δομή Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ) στη Θεσσαλονίκη. Οι

συμμετέχουσες/όντες ήταν 11 παιδιά, ηλικίας 7-12 ετών με προσφυγική εμπειρία, από το Ιράν, την Συρία, το Κουρδιστάν και με περιορισμένη γλωσσική ικανότητα στα Ελληνικά και στα Αγγλικά. Η ημι-δομημένη συνέντευξη και η παρατήρηση χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία για την εξακρίβωση των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητριών/των σε σχέση με το πολιτισμικό και κοινωνικό-γλωσσικό τους υπόβαθρο.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση είχε ως στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητριών/τών σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και την αναγνώριση της σημασίας της φοίτησης στο σχολικό περιβάλλον για τη διεκδίκηση των φωνών και των δικαιωμάτων τους. Σε αυτό το πλαίσιο παρουσιάζεται η δημιουργία της δικής τους εκδοχής του τραγουδιού Imagine του John Lennon, το οποίο ενεργοποίησε τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους, δίνοντάς τους, ταυτόχρονα, ευκαιρία να μοιραστούν στοιχεία των πολιτισμικών και γλωσσικών ρεπερτορίων τους και να στοχαστούν πάνω στην τρέχουσα εκπαιδευτική τους εμπειρία.

Μέσω αναστοχαστικών πρακτικών, τα μέλη της εκπαιδευτικής ομάδας αναδιαμόρφωσαν, αναθεώρησαν και οικοδόμησαν νέες πτυχές των ταυτοτήτων τους ως ερευνητριών/των και εκπαιδευτικών. Στην εργασία αυτή, λοιπόν, παρουσιάζοντας δεδομένα, διαδικασίες και περιορισμούς από τις παραπάνω πτυχές της εμπλοκής των δρώντων στην εκπαιδευτική παρέμβαση, γίνεται συζήτηση για την αναγκαιότητα υιοθέτησης μιας κριτικής παιδαγωγικής προσέγγισης, ειδικά σε εκπαιδευτικά πλαίσια που φοιτούν μαθήτριες/τές με προσφυγική εμπειρία αναδεικνύοντας προκλήσεις και προοπτικές που ανακύπτουν σε αυτό το εγχείρημα. Επιλογικά, η εργασία δίνει έμφαση στον ρόλο που μπορεί να παίξει η εφαρμογή της κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης στην πράξη, διευκολύνοντας την ισότιμη πρόσβαση των παιδιών σε ποικίλα κοινωνικοπολιτικά πλαίσια, ξεκινώντας από την εκπαίδευσή τους και τη δυνατότητα συνδιαμόρφωσής της.

Πέρασμα στην ελευθερία: Από τον ποταμό Ohio στον Έβρο

Αγγελική Μπούζιου

Εκπαιδευτικός ΠΕ06

Ιφιγένεια Ρακοπούλου

Εκπαιδευτικός ΠΕ05.02

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών-πολιτιστικών προγραμμάτων της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Κέρκυρας υλοποιήθηκε μία δράση πάνω σε ανθρώπινα δικαιώματα-ρατσισμό-προσφυγιά, η οποία αποσκοπούσε, μέσω πρακτικών γραμματισμού, σε αντίδραση στην αδικία και ανισότητα.

Επιμελήτριες του προγράμματος ήταν εκπαιδευτικοί ξένων γλωσσών-ιστορίας, και συμμετέχοντες, μαθητές από Ε' Δημοτικού έως Β' Λυκείου. Η δράση στόχευε σε ενημέρωση, αφύπνιση, καλλιέργεια κριτικού πνεύματος, αλληλεγγύη προς τον κατατρεγμένο, διαμόρφωση αντιρατσιστικής ταυτότητας. Ερωτήματα προς διερεύνηση τέθηκαν α) επίγνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδών παραβίασης, β) τρόποι αντίδρασης. Η διαδικασία περιείχε: αναζήτηση πρότερης γνώσης για άνιση μεταχείριση ανθρώπων μέσω ερωτηματολογίων, παρουσίαση σε PowerPoint ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιστορική αναδρομή μεταφοράς σκλάβων από Αφρική σε άλλες ηπείρους και συνθηκών ζωής. Με αφορμή την 'Καλύβα του Μπάρμπα Θωμά' της H.B.Stowe, και με χρήση κινηματογραφικών αποσπασμάτων του διηγήματος καταδείχθηκε ο ποταμός Ohio ως πέρασμα προς τον ελεύθερο βορρά. Έγινε αναφορά στην Ελληνική προσφυγιά του 1922 και από δελτία ειδήσεων με τρέχουσες προσφυγικές εισροές γινόταν εμπλουτισμός με προσωπικές πληροφορίες και ερμηνεία καταστάσεων. Η διάσχιση του Έβρου ή του Αιγαίου ως σωτηρία συνιστούσε χαρακτηριστικό παράδειγμα αντιπαραβολής του παρελθόντος με το σήμερα. Ακολουθούσε συζήτηση πάνω σε θέματα ρατσισμού, ξενοφοβίας, κοινωνικών ανισοτήτων, ανηθικότητας, επιβίωσης. Ενσυναίσθηση και

ανταπόκριση συμμετεχόντων απεικονίζονταν δια προφορικής ανατροφοδότησης και γραπτής σε πίνακες.

Πορίσματα προέκυψαν από τήρηση σημειώσεων με σκέψεις και υποδείξεις των παριστάμενων. Στα οφέλη του προγράμματος συγκαταλεγόταν, για τις συντονίστριες από τη μία μεριά, η απόκτηση εμπειριών από τη διάδραση με πολυποίκιλο ακροατήριο, για τους μαθητές από την άλλη, η καινοτόμος προσέγγιση θεμάτων. Στις συμπερασματικές παρατηρήσεις καταγράφονται επίσης η δυνατότητα αντίδρασης των συμμετεχόντων μέσω πρακτικών πολυγραμματισμού, καθώς και η μεγάλη προσέλκυση κοινού στη Βιβλιοθήκη μέσω βιωματικών δράσεων. Η προσπάθεια αυτή αποτελεί ένα μικρό βήμα στην αποδοχή του ξένου και την ουσιαστική διαφύλαξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Η διαχείριση της διαδικτυακής πληροφορίας στη σχολική τάξη

Θωμάς Μπούνας

PhD, Εκπαιδευτικός ΠΕ07

Νικόλαος Μπούνας

Εκπαιδευτικός ΠΕ07, ΠΕ78

Η είσοδος της ανθρωπότητας στην παγκοσμιοποιημένη, ψηφιακή εποχή και η αλλαγή στη μορφολογία των κοινωνικών, οικονομικών και επικοινωνιακών σχέσεων ωθεί στην ανάγκη επανεξέτασης των καθιερωμένων παιδαγωγικών και διδακτικών πρακτικών. Ένα πεδίο όπου γίνεται εμφανής η αλλαγή των συνθηκών, είναι η μεταβίβαση της πληροφορίας και της γνώσης. Το σχολείο του μέλλοντος οφείλει να στρέψει το βλέμμα του στην εξακρίβωση εκείνων των κριτηρίων και πρακτικών που θα διασφαλίζουν την αξιοπιστία της γνώσης και της πληροφορίας.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι αφενός να καταδείξει τον τρόπο παρουσίασης και την υφή της διαδικτυακής πληροφορίας και αφετέρου να αναζητήσει

τρόπους διδακτικής προσέγγισης της διαχείρισης της πληροφορίας στο σύγχρονο σχολείο. Ως μέρος του πληροφοριακού γραμματισμού, η καλλιέργεια των δεξιοτήτων διαχείρισης της διαδικτυακής πληροφορίας στη Β/θμια εκπαίδευση προσφέρεται κυρίως για τα γλωσσικά μαθήματα. Διδακτικά μοντέλα που αφορούν την κριτική ανάλυση λόγου χρήζουν συμπλήρωσης και μετεξέλιξης. Στόχος είναι η αυτόνομη, δημιουργική και υπεύθυνη χρήση της ψηφιακής πληροφορίας από τους πολίτες του αύριο. Με βάση την έρευνα μελετών της διεθνούς βιβλιογραφίας προσπαθούμε να παρουσιάσουμε τα ουσιώδη εκείνα στοιχεία που αποτελούν προϋπόθεση ουσιαστικής συζήτησης για τη σύγχρονη διδακτική διαχείρισης της πληροφορίας.

Η μαθητική διαρροή στην Ελλάδα. Εμπειρική μελέτη στον νομό Ηλείας

Ιωάννης Μπούργος

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Παντελής Κυπριανός

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Η μαθητική διαρροή θεωρείται διεθνώς σημαντικό ατομικό και κοινωνικό πρόβλημα, γιατί συνδέεται με την ευημερία, την οικονομική κατάσταση του ατόμου, την οικονομία της χώρας, την κοινωνική συνοχή και την ιδιότητα του πολίτη.

Στην παρούσα εισήγηση ο όρος μαθητική διαρροή αναφέρεται στο φαινόμενο της μη ολοκλήρωσης της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Στη χώρα μας το φαινόμενο έχει περιοριστεί σημαντικά. Ωστόσο, τέσσερις δεκαετίες μετά την επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης στο γυμνάσιο (1980-81) χιλιάδες μαθητές κάθε χρόνο εγκαταλείπουν το δημοτικό και το γυμνάσιο. Η τελευταία πανελλαδική έρευνα του Ι.Ε.Π. έδειξε ότι 7.789 μαθητές της γενιάς 2015-16 δεν ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση (3.085 το δημοτικό, 4.794 το

γυμνάσιο). Στην εισήγησή μας παρουσιάζουμε τα πρώτα ευρήματα ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιούμε στο νομό Ηλείας, με σκοπό να διερευνήσουμε τις αιτίες και τις συνέπειες της μαθητικής διαρροής από τη σκοπιά των ανθρώπων οι οποίοι τη βίωσαν.

Επιλέξαμε τη μέθοδο της Εμπειρικά Θεμελιωμένης Θεωρίας (Grounded Theory) και την τεχνική της ημιδομημένης συνέντευξης για τη συλλογή των δεδομένων. Με θεωρητική δειγματοληψία πραγματοποιήσαμε έως τώρα 62 συνεντεύξεις με άτομα που εγκατέλειψαν δημοτικό ή γυμνάσιο της Ηλείας το διάστημα 1980-2014. Οι συμμετέχοντες (άνδρες και γυναίκες) προέρχονται στην πλειονότητά τους από φτωχές, πολύτεκνες οικογένειες. Οι γονείς τους είχαν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και ήταν κυρίως αγρότες και εργάτες.

Οι λόγοι εγκατάλειψης που ανέφεραν συγκροτούν κατηγορίες που αφορούν στην οικογένειά τους, το σχολικό περιβάλλον και τους ίδιους. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είχε αρνητικές συνέπειες για τους περισσότερους (επαγγελματικές, μορφωτικές, συναισθηματικές). Μερικοί ανέφεραν ότι καταξιώθηκαν επαγγελματικά και οικονομικά, γιατί βγήκαν νωρίς στην αγορά εργασίας.

Η κριτική θεωρία του χάους στη σταδιοδρομία: Μια εκπαιδευτική παρέμβαση Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Σοφία Μωυσιάδου

Παιδαγωγός, Εκπαιδευτικός Ενηλίκων

Η εισήγηση σχετίζεται με τον τομέα της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Συ.Ε.Π.) και αφορά μια εμπειρική έρευνα με κοινωνικά αποκλεισμένους/-ες έφηβους/-ες. Οι συνθήκες της παγκοσμιοποίησης και οι συνεχόμενες αλλαγές που επιφέρει, όπως η κοινωνικο-οικονομική κρίση στην Ελλάδα, καθιστούν σε επισφάλεια νέους/-ες και, δη όσους ανήκουν σε ευάλωτες

κοινωνικές ομάδες (Reeskens & Vandecasteele, 2017· Mills & Blossfeld, 2003). Αρκετοί θεωρητικοί (Παπαβασιλείου, 2009· Garmon, 2004· Flores & Heppner, 2002) σημείωσαν την αποτυχία των συμβατικών μεθόδων Συ.Ε.Π. σε σχέση με την αντιμετώπιση του παραπάνω ζητήματος.

Σκοπός είναι η παρουσίαση μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης Συ.Ε.Π., βασισμένης στη θεωρία του Χάους στη Σταδιοδρομία (Chaos Theory of Careers, CTC) συνδυαστικά με την Κριτική Εκπαίδευση. Μέσα από την παρέμβαση, επιχειρήθηκε η επαγγελματική ανάπτυξη και η κοινωνικο-πολιτική ενδυνάμωση των εφήβων, ενώ επιδιώχθηκε να προσεγγιστούν οι στάσεις τους απέναντι στη σταδιοδρομία. Η CTC σχετίζεται με έννοιες όπως η αλλαγή, η πολυπλοκότητα, η τύχη και η ευελιξία, προσφέροντας προοπτικές στη σύγχρονη Συ.Ε.Π. Συνδυαστικά με την Κριτική Εκπαίδευση, θεωρήθηκε ότι θα λάβει μία κοινωνικο-πολιτική υποδομή και, έτσι, προέκυψε η Κριτική CTC (CCTC).

Οι νέοι/-ες της έρευνας είναι οκτώ, παιδιά μεταναστών, παλιννοστούντων, Ρομά, ενώ φοιτούν στο Γυμνάσιο (12-15 ετών) και συμμετέχουν στο Κέντρο Υποστήριξης Νέων, όπου πραγματοποιήθηκε η παρέμβαση. Τα ερευνητικά εργαλεία που αξιοποιήθηκαν είναι η εστιασμένη συνέντευξη, η συλλογή δεδομένων μέσω βιντεοσκοπήσεων και ηχογραφήσεων και, τέλος, οι ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις. Η επεξεργασία του υλικού έγινε με θεματική ανάλυση. Συμπερασματικά, φάνηκε ότι οι έφηβες/-οι εξέφρασαν έντονα την ανάγκη συμμετοχής και έκφρασης, διαπραγματεύτηκαν κριτικά τις επιλεγμένες έννοιες της CTC, μέσα από ένα κοινωνικο-πολιτικό πρίσμα, μιλώντας για ανταγωνισμό, καταπίεση και δράση.

Έμφυλες ανισότητες στην εκπαίδευση: Οι αντιλήψεις των δασκάλων για τις επιδόσεις των μαθητών και των μαθητριών στο μάθημα των Μαθηματικών στο δημοτικό σχολείο

Κωνσταντίνα Νατσίκου

Ειδική Παιδαγωγός

Μέσα από την καθημερινή επαφή και τις πρακτικές που εφαρμόζουν, οι εκπαιδευτικοί, ως φορείς κοινωνικών ιδεολογιών και μηνυμάτων, συμβάλλουν καθοριστικά στη μετάδοση έμφυλων στερεοτύπων και την αναπαραγωγή έμφυλων ανισοτήτων. Πεποιθήσεις, όπως «τα Μαθηματικά ανήκουν στην ανδρική σφαίρα» και «τα αγόρια σημειώνουν υψηλές επιδόσεις λόγω των νοητικών τους ικανοτήτων», διαπιστώνεται ότι διαμορφώνουν τις προσδοκίες που καλλιεργούν για τους μαθητές τους καθώς και την ενίσχυση που τους παρέχουν στο αντικείμενο αυτό.

Η έρευνα αυτή είχε ως σκοπό τη διερεύνηση των αντιλήψεων των δασκάλων για την επίδοση των μαθητών τους στα Μαθηματικά και την πιθανή ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων σε αυτές. Συμμετείχαν 12 μόνιμοι δάσκαλοι και δασκάλες που υπηρετούσαν στον Νομό Θεσπρωτίας τη χρονιά 2018-2019. Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι η πλειοψηφία των δασκάλων εντοπίζει διαφορές μεταξύ των επιδόσεων και των στάσεων των μαθητών στα Μαθηματικά με υπεροχή των αγοριών. Επίσης, ενισχύονται οι επικρατούσες στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με την «ανδρική φύση» των Μαθηματικών και την επίδραση των έμφυτων χαρακτηριστικών των αγοριών στις υψηλές τους επιδόσεις. Αναφορικά με την στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους μαθητές τους, η πλειοψηφία τους αντιμετωπίζει ισότιμα, ανεξαρτήτως φύλου, ενώ ως προς την ανάθεση καθηκόντων μεγάλο ποσοστό επηρεάζεται από βαθιά ριζωμένες στερεότυπες αντιλήψεις σχετικά με τους έμφυλους ρόλους. Τέλος, διαφάνηκε ότι τα προσωπικά

βιώματα και τα έμφυλα στερεότυπα για τα Μαθηματικά επηρέαζαν τις επιδόσεις τους ως μαθητών και διαμορφώνουν την στάση τους ως διδασκόντων πια.

Διλήμματα της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη

Σουζάννα-Μαρία Νικολάου

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο πολιτισμικός πλουραλισμός της σύγχρονης κοινωνίας έχει προκαλέσει μια επισημονική συζήτηση τόσο για τα προβλήματα που προκύπτουν από τις διαφορές στην κουλτούρα και την ταυτότητα όσο και για τις συνέπειες στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή, παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνική συνοχή και τη μακροπρόθεσμη ύπαρξη της δημοκρατίας. Η δημοκρατική σύγχρονη κοινωνία οφείλει να διασφαλίσει την πραγμάτωση της ιδανικής δημοκρατίας μέσω της μόρφωσης της νεολαίας με γνώσεις-δεξιότητες και κριτική σκέψη και, εν τέλει, μέσω της αγωγής δημοκρατικών πολιτών. Η έρευνα για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη επικεντρώνεται σε δύο βασικές αρχές: α) στην ύπαρξη γενικών ιδανικών (δικαιοσύνη, ισότητα) β) στη δέσμευση για τη διατήρηση και διαιώνιση αυτών των ιδανικών. Ως δημοκρατικός πολίτης ορίζεται ο πολίτης που είναι προσωπικά υπεύθυνος, συμμετοχικός και προσανατολισμένος στην κοινωνική δικαιοσύνη και έχει τη βούληση να εργαστεί στην πραγμάτωση των δημοκρατικών ιδανικών. Τα βασικά ζητήματα, στα οποία εστιάζεται η μελέτη είναι: πώς πρέπει οι εκπαιδευτικοί να προετοιμάσουν δημοκρατικούς πολίτες για μια συνεχώς μεταβαλλόμενη πολιτισμικά και πολιτιστικά περίπλοκη και παγκόσμια συνδεδεμένη δημοκρατική κοινωνία; Τι στοιχεία μας δίνει η έρευνα σχετικά με τις δημοκρατικές πολιτικές πρακτικές που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός στο σχολείο; Πώς μπορούμε να ερευνήσουμε την ιδιότητα του πολίτη μεταξύ ποικίλων πλαισίων και πώς διαμορφώνεται η πολιτική ταυτότητα σε αυτά τα πλαίσια.

Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε αμερικανικό charter school

Χαράλαμπος Νταλάκας

PhD, Εκπαιδευτικός του American public charter school Plato Academy of Florida

Η παρούσα εργασία μας αναφέρεται στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε μη Έλληνες μαθητές στο δημόσιο αμερικανικό charter school Plato Academy στην περιφέρεια του Pinellas County της πολιτείας της Φλόριντα. Στόχος μας ήταν να διερευνήσουμε τις απόψεις των μαθητών για την ελληνική γλώσσα μέσα από την υποχρεωτική καθημερινή τους συμμετοχή. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν μαθητές και μαθήτριες του δημοτικού και του γυμνασίου του σχολείου του Seminole, ενός από τα παραρτήματα του Plato Academy. Επομένως η έρευνά μας ανήκει στην κατηγορία των μελετών περίπτωσης. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Οι μαθητές αισθάνονται ευχαριστημένοι για τη δυνατότητα που τους δίνεται από το σχολείο να διδαχθούν την ελληνική γλώσσα, να μιλούν και να γράφουν ελληνικά. Όμως θεωρούν ότι είναι μια ιδιαίτερα δύσκολη γλώσσα και δεν επιθυμούν να συνεχίσουν να τη διδάσκονται μετά το γυμνάσιο. Επίσης, εκφράζουν την πεποίθηση ότι δε θα τους χρειαστεί στην υπόλοιπή τους ζωή αν και σκοπεύουν στο μέλλον να επισκεφτούν την Ελλάδα. Η ελληνική μυθολογία, ο πολιτισμός, η ιστορία και οι σπουδαίοι άνθρωποι της αρχαίας Ελλάδας, η ελληνική κουζίνα, οι ελληνικές θάλασσες και τα νησιά είναι μερικά από τα κυριότερα στοιχεία που εντυπωσιάζουν τους μαθητές. Τέλος, αισθάνονται εμπιστοσύνη στους Έλληνες δασκάλους τους και έχουν την πεποίθηση ότι η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας γίνεται με τον καλύτερο τρόπο.

Η σχολική διαμεσολάβηση, μία μέθοδος ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων σε σχολεία του Τοπικού Θεματικού Δικτύου (Τ.Θ.Δ.) Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Δ.Δ.Ε.) Ανατολικής Θεσσαλονίκης με θέμα «Για ένα συμμετοχικό και δημοκρατικό σχολείο»

Ιωάννα Ντέρη

Υπεύθυνη Τμήματος Αγωγής Υγείας Δ.Δ.Ε. Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Η σχολική διαμεσολάβηση αποτελεί μία μέθοδο πρόληψης και ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων που εμφανίζονται στο σχολικό περιβάλλον. Είναι μία εναλλακτική πρακτική που υποκαθιστά το πειθαρχικό σύστημα επιβολής κυρώσεων, καλλιεργεί κλίμα συνεργασίας στη σχολική κοινότητα και τα τελευταία χρόνια υποστηρίζεται θεσμικά στη χώρα μας. Συνδέεται με την υλοποίηση προγραμμάτων Αγωγής Υγείας σε θεματικές σχετικές με την πρόληψη της βίας, τη διαχείριση των συγκρούσεων, την ειρηνική επίλυσή τους, τη διαμόρφωση δημοκρατικής συνείδησης, τα δικαιώματα του παιδιού, την προώθηση αξιών ζωής.

Το Τοπικό Θεματικό Δίκτυο Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης «Για ένα συμμετοχικό και δημοκρατικό σχολείο» επέλεξε το 2018 την εξής θεματική: «Σχολική διαμεσολάβηση-Ένα εργαλείο ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων». Συμμετέχουν ένδεκα σχολεία που υλοποιούν προγράμματα αγωγής υγείας με θέμα τη διαμεσολάβηση ομηλίκων.

Σκοπός της εργασίας είναι να αναδειχθεί η λειτουργία και οι δράσεις του Δικτύου τις σχολικές χρονιές 2018-2019 και 2019-2020. Ειδικότερα στοχεύει να παρουσιάσει: τη Συντονιστική Επιτροπή και τον ρόλο των μελών της, τα σχολεία που συμμετέχουν και τα προγράμματα που υλοποιούν, την εκπαίδευση μαθητών κι εκπαιδευτικών, το εκπαιδευτικό υλικό και τον φορέα υλοποίησης, τις επικοινωνιακές σχέσεις που καλλιεργούνται ανάμεσα στα σχολεία του δικτύου και

αξιοποιούνται προς όφελος των μαθητών/τριών, τις δράσεις δημοσιοποίησης του Δικτύου στη σχολική και την τοπική κοινότητα.

Η διαμεσολάβηση ομηλίκων επιλέγεται ως δημοκρατική διαχείριση των συγκρούσεων από σχολεία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ανατολικής Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Αγωγής Υγείας υποστηρίζει την υλοποίηση προγραμμάτων Διαμεσολάβησης. Η δικτύωση των σχολείων διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών για ειρηνικές πρακτικές επίλυσης των συγκρούσεων στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Ακριβής διαχωρισμός παιδιών με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες-δυσλεξία με βάση το κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικό τους προφίλ

Μαρία Ξύστρου

PhD Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης-Ψυχολογία

Τα μαθησιακά προβλήματα οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό και αποστερούν την πρόσβαση στα ουσιώδη κοινωνικά αγαθά: εκπαίδευση, εργασία κλπ. Υπάρχουν δια βίου, έχουν δε συνδεθεί με την κοινωνική απόκλιση και τη νεανική παραβατικότητα.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν το κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικό προφίλ μπορεί να ξεχωρίσει παιδιά με και χωρίς Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ)-Δυσλεξία. Το κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στις Μαθησιακές Δυσκολίες και στα Ψυχο-Κοινωνικά χαρακτηριστικά και εάν μπορούν οι δυσλεξικοί μαθητές να διαφοροποιηθούν από τους υπόλοιπους.

Χρησιμοποιήθηκε το «Ερωτηματολόγιο Παυλίδης». Στα φυσιολογικά παιδιά που εξετάστηκαν στα σχολεία τους, (normal controls, δηλ. παιδιά τα οποία δεν είχαν μαθησιακές δυσκολίες ή οποιαδήποτε άλλη παθολογία) δόθηκαν (εκτός του ερωτηματολογίου): Τεστ ευφυΐας RAVEN Standard Progressive Matrices και Τεστ Ορθογραφίας: αντίστοιχο της ηλικίας τους και αυτοσχέδια ορθογραφία. Το

Discriminant Analysis Technique, χρησιμοποιήθηκε για να ταξινομήσει ένα παιδί ως δυσλεξικό και να ερμηνεύσει την ερώτηση της διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών. Συμμετείχαν 227 παιδιά, ηλικίας 6 έως 11 ετών. Τα 136 δεν είχαν ΜΔ, ενώ τα 91 αντιμετώπιζαν ΜΔ-δυσλεξία & διαγνώστηκαν στα 'Dyslexia Centers-Pavlidis Method' της Θεσ/νίκης. Οι γονείς των παιδιών συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο το οποίο συμπεριλαμβάνει συμπτώματα ΔΕΠΥ, συμπεριφοράς, σχολικό, αναπτυξιακό και οικογενειακό ιστορικό, κ.λπ. Χρησιμοποιήθηκε το «Discriminant Analysis Technique» για να ταξινομήσει ένα παιδί ως δυσλεξικό με βάση τα κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά του και να καθορίσει εκείνα τα δεδομένα τα οποία είναι ιδιαίτερως σημαντικά σε αυτή την εκτίμηση (απορρίπτοντας κάποια άλλα) και να τα χρησιμοποιήσει προκειμένου να αξιολογήσει εάν ένα παιδί έχει μαθησιακές δυσκολίες ή όχι. Δηλαδή, να ερμηνεύσει την ερώτηση της Διάγνωσης των Μαθησιακών Δυσκολιών – Δυσλεξίας. Τα κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες ήταν τόσο στατιστικά σημαντικά χειρότερα των παιδιών που δεν αντιμετώπιζαν προβλήματα μάθησης, ώστε τα δύο γκρουπ διαχωρίστηκαν με το Discriminant Analysis με υψηλή ακρίβεια (94,6%).

Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν περισσότερο ελπιδοφόρα από το αναμενόμενο. Τα ψυχο-κοινωνικό-εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των παιδιών με ΜΔ διαφέρουν σημαντικά από εκείνα των normal controls της ίδιας ηλικίας. Στην πραγματικότητα η διαφορά είναι τόσο εμφανής ώστε η στατιστική ανάλυση ταξινόμησε τα δύο γκρουπ με 94,6% ακρίβεια. Οι δυσλεξικοί μαθητές αναγνωρίστηκαν σε ποσοστό 97,6% και οι τυπικοί-φυσιολογικοί μαθητές ταξινομήθηκαν σε ποσοστό 93,7%. Το 'Ερωτηματολόγιο Παυλίδη' σε συνδυασμό με το τεστ ευφυΐας RAVEN πρακτικών δεξιοτήτων, αποδείχθηκε ένα εύχρηστο εργαλείο μεγάλης ακρίβειας για τον εντοπισμό παιδιών με ΜΔ. Καθώς δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν την ανάγνωση, ορθογραφία και τη χρήση της γλώσσας, μπορεί να

χρησιμοποιηθεί διεθνώς, ακόμη & σε παιδιά προσχολικής ηλικίας ως προγνωστικό τεστ ΜΔ. Τα ευρήματα επίσης επιβεβαιώνουν την ορθότητα της θεωρίας της Νευρο-Αλληλοδιαδοχής & Ελλείμματος Οπτικο-Γλωσσικής Μεταφοράς.

Η αποδοχή της διαφορετικότητας στη σχολική τάξη: Μια έρευνα-δράση σε δημοτικό σχολείο

Ευάγγελος Παγωνίδης

MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Θεόδωρος Ελευθεράκης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Οι διαρκείς αλλαγές και οι αυξανόμενες ανάγκες του 21ου αιώνα της γνώσης, της πληροφορίας, της τεχνολογίας και της αυξανόμενης μετανάστευσης δημιουργεί συζητήσεις και προβληματισμούς για τις αποτελεσματικές μορφές σχολείων και την ανάγκη για αλλαγή στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και αντιστοίχως των μαθητών. Η θεωρητική προσέγγιση του θέματός μας, δηλαδή της διαφορετικότητας-ιδιαιτερότητας ως μεταγνωστικής διαδικασίας, γίνεται στο πλαίσιο της Κριτικής Παιδαγωγικής και της Κοινωνιολογίας της Σχολικής Τάξης, ώστε να γίνει κατανοητό πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιτελέσουν αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό τους έργο.

Σκοπός της έρευνας-δράσης είναι η ανάλυση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μιας ποικιλόμορφης σχολικής τάξης, δημοτικού σχολείου Χανίων, και η προσπάθεια μετασχηματισμού τους, ώστε να προωθηθεί η αποδοχή της διαφορετικότητας. Επιμέρους στόχοι είναι: α) οι χρησιμοποιούμενες εκπαιδευτικές πρακτικές δημιουργούν ουσιαστικά την αποδοχή της διαφορετικότητας και β) η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια διαδικασία που καλλιεργείται *in situ* ή απαιτεί χρόνο; Τα μεθοδολογικά εργαλεία καταγραφής δεδομένων που

χρησιμοποιήθηκαν ήταν: α) ημερολόγιο καταγραφής β) συνεντεύξεις με τους μαθητές γ) κοινωνιόγραμμα και δ) εστιασμένες συζητήσεις (focus groups).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μαθητές μιας σχολικής τάξης με διαφορετικότητα, όπως: με γυαλιά, με αναζήτηση ταυτότητας, ανάπηρα, αλλοδαπά κ.ά. συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες. Μόνο σε θεωρητικά προσεγγίζουμε το διαφορετικό, ενώ στην πράξη παρουσιαζόμαστε ανέτοιμοι. Επίσης, πολλοί γονείς εκφράζουν τη δυσφορία τους με την έλευση του «διαφορετικού» στη σχολική τάξη, επηρεάζοντας τις αντιλήψεις μαθητών και εκπαιδευτικών. Καταλυτικό ρόλο για την αποδοχή και ενσωμάτωση των μαθητών στο περιβάλλον της τάξης και του σχολείου παίζει η όλη συμπεριφορά, η κατάρτιση, η επιμόρφωση και οι πεποιθήσεις του εκπαιδευτικού.

Αναζητώντας την Νέα Ουτοπία

Ζαχαρίας Παληός

Επίκουρος Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Θα μπορούσε άραγε η μετακίνηση των πληθυσμών να είναι επωφελής για την ανθρωπότητα; Παρά το ότι η τρέχουσα κατάσταση είναι μάλλον απογοητευτική, η ιστορία του ανθρώπου δεν διέπεται από σιδηρούς νόμους και τίποτα δεν είναι προκαθορισμένο, εφόσον εξαρτάται από εμάς, εκπαιδευτικούς και λαϊκούς, κατά πόσον η νέα χιλιετία θα είναι ένα παζλ ξενοφοβίας και εσωστρέφειας ή διάλογος και συγκατοίκηση λαών και πολιτισμών. Αυτή είναι η νέα ουτοπία.

Σχέσεις εμπιστοσύνης και διαδικασία επιλογής στελεχών εκπαίδευσης: Συζητώντας με τους διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Επαμεινώνδας Παναγόπουλος

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Κλεονίκη Κολύρου

MEd

Διονυσία Κούλη

Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Ιωάννης Καμαριανός

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Η συγκεκριμένη μελέτη εντάσσεται στη συζήτηση για τις σχέσεις στη σχολική τάξη και στη σχολική μονάδα. Ειδικότερα, η μελέτη εστιάζει στη διερεύνηση των σχέσεων εμπιστοσύνης. Οι δράσεις και οι νοηματοδοτήσεις των διευθυντών των σχολικών μονάδων ως ταυτότητες που λειτουργούν με τρόπο κανονιστικό στο πεδίο της λειτουργίας και του λόγου του θεσμού, αποτελούν σημαντικό πεδίο μελέτης στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία.

Επικεντρώνοντας, το ερώτημα εστιάζεται στο εάν και πώς οι διαδικασίες επιλογής στελεχών εκπαίδευσης (διευθυντών σχολικής μονάδας), όπως αυτές επιτελέστηκαν την τελευταία πενταετία, επηρεάζουν τις σχέσεις εμπιστοσύνης και, κατά συνέπεια, την κουλτούρα της σχολικής μονάδας. Έναυσμα για την παρούσα μελέτη υπήρξε η συζήτηση για τις πρόσφατες διαδικασίες κρίσης και επιλογής διευθυντών, όπως υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Νόμων 4327/2015 και 4473/2017. Η σημαντικότητα της μελέτης του συγκεκριμένου πεδίου ενισχύεται, ειδικά εάν λάβουμε υπόψη και το γεγονός ότι το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από ρευστότητα, προσδίδοντας ιδιαίτερο φορτίο στον όρο «εμπιστοσύνη».

Η έρευνά μας υλοποιείται με τη χρήση τεχνικών από την εργαλειοθήκη της πολυπρισματικής προσέγγισης. Ως εργαλεία συλλογής ερευνητικών δεδομένων

χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και η ημιδομημένη συνέντευξη. Στους συμμετέχοντες της έρευνας περιλαμβάνονται διευθυντές και εκπαιδευτικοί σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίες βρίσκονται στο αστικό κέντρο της πόλης των Πατρών, όπως και προπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Αναλυτικότερα, το δείγμα για την ποσοτική προσέγγιση αποτελείται από 268 συμμετέχοντες και διενεργήθηκαν 10 συνεντεύξεις για την ποιοτική προσέγγιση.

Ενδεικτικά, στα αποτελέσματα της έρευνας περιλαμβάνονται η σύνδεση της ρευστότητας του νομικού πλαισίου ως προς την επιλογή διευθυντών με την κρίση των σχέσεων εμπιστοσύνης, η έλλειψη εμπιστοσύνης σχεδόν στο σύνολο των θεσμών, όπως και η προσέγγιση των διευθυντών ότι οι διαδικασίες επιλογής τους χαρακτηρίζονται από αναξιοκρατία.

Η ενασχόληση μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με το σκάκι στον ελεύθερό τους χρόνο: Η επίδραση της κοινωνικής προέλευσης των γονέων

Κωνσταντίνος Πανακούλιας

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστεί η θεωρία του Γάλλου Κοινωνιολόγου Π. Μπουρντιέ περί του πολιτισμικού κεφαλαίου. Πιο συγκεκριμένα, θα δούμε ότι η ενασχόληση των μαθητών με διάφορες δραστηριότητες, κατά τον ελεύθερό τους χρόνο, σύμφωνα με τον Μπουρντιέ, συνδέεται με το πολιτισμικό κεφάλαιο των γονέων. Έτσι, λοιπόν, το πολιτισμικό κεφάλαιο των γονέων επηρεάζει καταλυτικά την επιλογή δραστηριοτήτων που κάνουν τα παιδιά τους. Μπορούμε εδώ μάλιστα να σημειώσουμε ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο επηρεάζει ακόμα και τη μετέπειτα σχολική και πανεπιστημιακή σταδιοδρομία των παιδιών.

Η εν λόγω ερευνητική εργασία έχει ως στόχο να εξετάσει τη σχέση του πολιτισμικού κεφαλαίου των γονέων των μαθητών που επιλέγουν ως εξωσχολική δραστηριότητα την εκμάθηση του σκακιού. Ο τρόπος συλλογής των δεδομένων είναι η χορήγηση ερωτηματολογίων σε ένα δείγμα μαθητών ηλικίας 6-12 ετών.

Τέλος, από τη μέχρι τώρα ανάλυση των αποτελεσμάτων του δείγματος (100 μαθητές), διαπιστώνεται ότι οι μαθητές που οι οικογένειές τους ανήκουν στα ανώτερα και ανώτατα μορφωτικά και οικονομικά στρώματα, άρα έχουν υψηλό πολιτισμικό κεφάλαιο, επιλέγουν το σκάκι ως εξωσχολική δραστηριότητα.

Κριτική διερεύνηση της σύγκρουσης μεταξύ των λόγων για τη θρησκεία και την ειρήνη στην εκπαιδευτική πολιτική

Βασίλειος Πανταζής

Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Δημήτριος Γεωργιάδης

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αναστάσιος Σιάτρας

Συμβ. Διδάσκων (ΕΠΕΔΒΜ 5045548) Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Στην ευρωπαϊκή κοινότητα, λόγω της υποδοχής μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών από χώρες διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων, φαίνεται να συστηματοποιούνται πολυπολιτισμικές και πολυθρησκευτικές διαστάσεις που παλιότερα δεν ήταν ορατές. Συνεπώς, στις τοπικές κοινωνίες καλούνται να συνυπάρξουν ποικιλόμορφες θρησκευτικές ταυτότητες, με σκοπό την ειρηνική συμβίωση και συνεργασία προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας. Οι προαναφερόμενες διαστάσεις, όμως, αναδεικνύουν συγκρούσεις ανάμεσα σε λόγους για τη θρησκεία και την ειρήνη στη δημόσια σφαίρα όπως: (α) του θρησκευτικού σωβινισμού έναντι της ποικιλομορφίας της θρησκευτικής έκφρασης, (β) της θρησκευτικής ενθουλάκωσης έναντι της πολυθρησκευτικής κουλτούρας και (γ) του θρησκευτικού μίσους, της βίας και της καταπίεσης έναντι της συνύπαρξης και της

αλληλεγγύης. Λαμβάνοντας υπόψιν τις συγκρούσεις μεταξύ των λόγων της θρησκείας και της ειρήνης, είναι σημαντικό να διερευνηθούν ζητήματα που αφορούν στον ανοιχτό διάλογο μεταξύ διαφορετικών θρησκευτικών ταυτοτήτων. Ερωτήματα που αναδεικνύονται αφορούν σε ζητήματα της έννοιας «ειρήνη», της θρησκευτικής εκπαίδευσης και ηθικής σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και τις πολιτικές εκδοχές της έννοιας «θρησκεία». Στόχος είναι να διερευνηθούν οι συγκρούσεις των λόγων μεταξύ της θρησκείας και της ειρήνης, καθώς και οι μηχανισμοί και οι στρατηγικές που εμφανίζονται ως συνέπειες αυτών των συγκρούσεων, αναδεικνύοντας τον ρόλο των επιμέρους εκπαιδευτικών πολιτικών γύρω από το ζήτημα αυτό.

Η επίδραση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων του διευθυντή στην αποδοτικότητα του εκπαιδευτικού έργου και στη δημιουργία θετικού κλίματος: Απόψεις εκπαιδευτικών του νομού Τρικάλων

Αντώνιος Παπαγεωργόπουλος

Δάσκαλος, Διευθυντής 17ου Δημοτικού Σχολείου Τρικάλων

Το σύγχρονο σχολείο δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε ζητήματα επικοινωνίας που άπτονται της δυναμικής της σχολικής ομάδας αλλά και των σχέσεων αυτής, σε επίπεδο σχολικής τάξης και σχολικής διεύθυνσης, με βασικό συντονιστή τον διευθυντή.

Η παρούσα έρευνα σκοπό έχει να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν σε σχολεία του νομού Τρικάλων και κατά πόσο οι επικοινωνιακές δεξιότητες του διευθυντή δημιουργούν ένα ασφαλές σχολικό κλίμα και πόσο αυτές συνεισφέρουν στην αποδοτικότητα του εκπαιδευτικού έργου. Επίσης, στόχο έχει να διερευνήσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί, στην προσπάθεια επικοινωνίας με τους γονείς των μαθητών, τους ίδιους τους μαθητές και τους συναδέλφους, ενώ καταγράφονται και οι

προτάσεις τους για τη βελτίωση της επικοινωνίας. Επιπρόσθετα, μελετήθηκε κατά πόσο ο ρόλος του διευθυντή είναι ικανός να αντιμετωπίσει συγκρούσεις και να δημιουργήσει ένα θετικό σχολικό πλαίσιο και πόσο επηρεάζει το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο των Τρικάλων τις επικοινωνιακές δεξιότητες των διευθυντών και τη δημιουργία μιας νέας, πιο επικοινωνιακής, κουλτούρας του εκπαιδευτικού οργανισμού.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας είναι η ποσοτική έρευνα και το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι το ερωτηματολόγιο. Συγκεντρώθηκαν 141 ερωτηματολόγια, τα οποία συμπλήρωσαν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με δημογραφική ποικιλότητα, όσον αφορά το φύλο, την ηλικία και τα χρόνια προϋπηρεσίας τους. Στα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, συντριπτική ήταν η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που θεωρεί την επικοινωνία ως βασικό στοιχείο για την εύρυθμη λειτουργία του εκάστοτε οργανισμού και ότι ο ρόλος του διευθυντή είναι καίριος στην προσπάθεια αυτή. Επιπρόσθετα, ένα μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών αναφέρει, πως οι διευθυντές, προκειμένου να προωθούν την επικοινωνία στους σχολικούς κόλπους, καλούνται να είναι δημοκρατικοί, να εφαρμόζουν δημοκρατικές αρχές και να παίρνουν αποφάσεις με βάση την πλειοψηφία, αναθέτοντάς τους διοικητικά και διευθυντικά καθήκοντα.

Συμπερασματικά, αντιλαμβανόμαστε, ότι οι διευθυντές των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στον νομό Τρικάλων έχουν παραμερίσει το εγωκεντρικό, γραφειοκρατικό και διεκπεραιωτικό προφίλ των διευθυντών των παλιότερων χρόνων και διαμορφώνουν ένα νέο σύγχρονο προφίλ, συνεπώς και μια νέα σχολική κουλτούρα, όπως προστάζουν οι απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Ενδιαφέρον παρουσίασε το γεγονός ότι η άποψη αυτή αποτελούσε κοινό χαρακτηριστικό σχεδόν όλων των υποκειμένων της έρευνας. Τέλος, οι συχνές συναντήσεις του διευθυντή με τους εκπαιδευτικούς, γονείς και τους μαθητές, ενδυναμώνουν τις

επικοινωνιακές τους σχέσεις, ενώ ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι καίριος για τη βελτίωση του επικοινωνιακού κλίματος.

Η ιστορική σκέψη των εφήβων

Βασιλική Παπαγιάννη

Εκπαιδευτικός, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η διεθνής έρευνα γύρω από τα ζητήματα της ιστορικής σκέψης και κατανόησης υποστηρίζει ότι οι μαθητές, με διάφορους τρόπους και μέσα, εντός και εκτός τυπικής εκπαίδευσης, έχουν αποκομίσει ιστορικές γνώσεις και παράλληλα έχουν αναπτύξει ερμηνευτικά εργαλεία επεξεργασίας αυτών των γνώσεων. Ένα από αυτά τα εργαλεία είναι η διατύπωση ερμηνειών που αφορούν τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα. Φαίνεται δηλαδή ότι οι μαθητές προβαίνουν σε ιστορικές ερμηνείες, ακόμα κι αν δεν διαθέτουν επαρκείς γνώσεις. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν οι ερμηνείες τους λαμβάνουν υπόψη το ιστορικό πλαίσιο και το αξιακό σύστημα της εποχής που καλούνται να ερμηνεύσουν ή αν, αντίθετα, διακρίνονται από παροντισμό. Η παρουσίαση αυτή στόχο έχει να φωτίσει την ιστορική σκέψη των μαθητών όσον αφορά την ιστορική προοπτική των ερμηνειών τους. Τα συμπεράσματα βασίζονται σε δεδομένα έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε 14 μαθητές και μαθήτριες Γ΄ Γυμνασίου δύο σχολείων της Αθήνας, ένα τυπικό και ένα πειραματικό, με σκοπό τη διερεύνηση της ιστορικής τους σκέψης στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας. Τα δύο σχολεία διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την κοινωνική προέλευση των μαθητών αλλά και- θεωρητικά τουλάχιστον- ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης σε μικρές ομάδες (group discussion). Από την ανάλυση του λόγου των μαθητών προκύπτει ότι, παρόλο που ο παροντισμός χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό την ιστορική σκέψη όλων των εφήβων, οι μαθητές του πειραματικού είναι

σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοί να αντιλαμβάνονται την ιστορικότητα των κοινωνιών του παρελθόντος συγκριτικά με εκείνους του τυπικού σχολείου.

Σχολική διαμεσολάβηση στο νηπιαγωγείο

Παναγούλα Παπαδημητροπούλου

Νηπιαγωγός, Φιλόλογος

Χρυσούλα Σταματούκου

Νηπιαγωγός

Κρινιώ Κωνσταντίνα Χειλαδάκη

Ψυχολόγος

Η σχολική διαμεσολάβηση συνιστά μία μέθοδο πρόληψης της ενδοσχολικής βίας, η οποία βασίζεται στον διάλογο, στην ενσυναίσθηση και στην ενεργητική ακρόαση. Ειδικότερα, πρόκειται για μία μέθοδο, κατά την οποία ορισμένοι μαθητές εκπαιδεύονται και αναλαμβάνουν να διαχειριστούν τις διαφορές και τις συγκρούσεις που ανακύπτουν μεταξύ των συμμαθητών τους, διαμεσολαβώντας για την επίλυσή τους. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάστηκε ένα πρόγραμμα προώθησης της σχολικής διαμεσολάβησης, με απώτερο στόχο, αφενός, να ενδυναμωθούν οι μαθητές, αποκτώντας δεξιότητες και στρατηγικές που θα τους βοηθήσουν να διαχειρίζονται τις σχέσεις και τις συγκρούσεις τους και, αφετέρου, να προωθηθεί η δημιουργία ενός θετικού, ασφαλούς και, εν τέλει, δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 24 μαθητές ηλικίας 4 έως 6 ετών και πιο συγκεκριμένα 14 αγόρια και 11 κορίτσια. Το πρόγραμμα περιλάμβανε ένα ευρύ φάσμα βιωματικών δραστηριοτήτων και προσεγγίσεων, καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, παιχνιδιών ρόλων και θεατρικού παιχνιδιού που αποσκοπούσαν στην δημιουργία από τα ίδια τα παιδιά των κανόνων της τάξης, ώστε να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους, να αποκτήσουν ενσυναίσθηση μέσα από την αναγνώριση και την κατανόηση των αναγκών τους, των δικαιωμάτων τους και των υποχρεώσεών τους και να διαχειρίζονται τα συναισθήματα τόσο τα δικά τους όσο

και των άλλων. Παράλληλα, εκπαιδεύτηκαν ορισμένοι από τους μεγαλύτερους μαθητές να λειτουργούν ως διαμεσολαβητές, προκειμένου να διαχειρίζονται τις συγκρούσεις που ανακύπτουν. Η εφαρμογή του προγράμματος είχε πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές, καθώς τους βοήθησε να αποκτήσουν αυτογνωσία, να οικοδομήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλοϋποστήριξης, να επιλύουν με επιχειρήματα, διάλογο, διαπραγμάτευση και σε πνεύμα συνεργασίας τις ανακύπτουσες συγκρούσεις, βρίσκοντας ένα κοινό πλαίσιο συμφωνίας.

Η κοινωνική απόσταση σε μια εποχή μεταμόρφωσης του κόσμου: Προς μια νέα «κανονικότητα» προκατάληψης και ξενοφοβίας

Απόστολος Παπαδόπουλος

Διευθυντής Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών (Ι.Κ.Ε.),

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.),

Καθηγητής Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Λουκία – Μαρία Φρατσέα

Ερευνήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Πρόσφατα άρχισε να χρησιμοποιείται στον δημόσιο λόγο η έννοια της κοινωνικής απόστασης, προκειμένου να περιγραφεί η ανάγκη διατήρησης αποστάσεων μεταξύ των ατόμων, και, ακόμα περισσότερο, ο περιορισμός των πολιτών στην κατοικία τους προκειμένου για την αποφυγή των μαζικών επιπτώσεων από την τρέχουσα πανδημία.

Η έννοια της κοινωνικής απόστασης (social distance) που εισήχθη από το Ζίμελ στην κοινωνιολογική σκέψη έχει δύο βασικές διαστάσεις: την έννοια της γεωμετρικής ή γεωγραφικής απόστασης και την αντιληπτή ή κατασκευασμένη απόσταση μεταξύ των ατόμων ή/και των ομάδων σε μια κοινωνία. Άλλες προσεγγίσεις υπογραμμίζουν το πολυδιάστατο της κοινωνικής απόστασης και, μεταξύ άλλων, τις διαφορετικές συναισθηματικές και κανονιστικές αποστάσεις που υιοθετούν ή

περιορίζουν τα άτομα. Η κοινωνική απόσταση σχετίζεται με την κοινωνική μορφολογία, τη διάταξη των κοινωνικών υποκειμένων στον χώρο, την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την κινητικότητά τους. Σε κάθε περίπτωση, οι αντικειμενικές και υποκειμενικές διαστάσεις της απόστασης είναι αλληλένδετες. Παράλληλα, υπογραμμίζονται οι μη-αναμενόμενες επιπτώσεις από την προώθηση μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης κατά την εποχή της πανδημίας, όπου τα βραχυπρόθεσμα μέτρα δημιουργούν την αίσθηση μιας νέας 'κανονικότητας' που ωθεί στην γενίκευση ενός πνεύματος προκατάληψης και ξενοφοβίας απέναντι σε διάφορες κοινωνικές ομάδες.

Η παρούσα εισήγηση στοχεύει στην κριτική ανάγνωση της κοινωνικής απόστασης, ως μιας έννοιας που έχει εργαλειοποιηθεί από τους κοινωνικούς επιστήμονες, τους οικονομολόγους, τους χωροτάκτες και τους επιδημιολόγους, καθώς επίσης στην ανάδειξη των αρνητικών πτυχών της κανονιστικής της χρήσης. Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνική απόσταση αποτελεί τμήμα των ραγδαία διαμορφούμενων μηχανισμών χειραγώγησης του πληθυσμού και εμπέδωσης κλίματος προκατάληψης και ξενοφοβίας απέναντι σε όσους αποκλίνουν. Η εισήγηση θα στηριχθεί σε ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων που αφορούν τον δημόσιο λόγο και τις παρεμβάσεις σχετικά με την περίοδο της τρέχουσας πανδημίας.

Ο πολιτικός λόγος και η σχέση του με την πολιτική κοινωνικοποίηση των νέων μεταναστών μέσω του σχολείου. Μια ψυχοκοινωνική διερεύνηση των στάσεων των μεταναστών

Γεώργιος Παπαδόπουλος

PhD Κοινωνικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τα τελευταία χρόνια, η μετανάστευση αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο και ανάμεσα στις χώρες που ήρθαν άμεσα αντιμέτωπες με το πρόβλημα ήταν και η Ελλάδα. Από την πρώτη στιγμή, οι πολιτικοί συμπεριέλαβαν στον λόγο τους

θέματα που άπτονταν της μετανάστευσης και των πολιτικών που θα έπρεπε να ακολουθηθούν για την ομαλότερη ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία. Το θέμα άρχισε να μελετάται επιστημονικά μέσα από τις θεωρίες της Κοινωνικής Ψυχολογίας συμπεριλαμβανομένων και των σχετικών με την ανάπτυξη του ανθρώπου θεωριών. Αυτό, γιατί ο πολιτικός λόγος και ο τρόπος που φτάνει στις διάφορες ομάδες, σχετίζεται τόσο με τα ΜΜΕ όσο και με το οικογενειακό περιβάλλον και το σχολείο, με όλους δηλαδή τους πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης του ανθρώπου.

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να ερευνήσει την επίδραση που έχει ο πολιτικός λόγος στους νέους μετανάστες και, ειδικότερα, κατά πόσο αυτός τους βοηθά στην πολιτική κοινωνικοποίησή τους. Με ερωτηματολόγιο που δόθηκε σε μετανάστες ερευνήθηκαν οι απόψεις τους για τον ρόλο του σχολείου στην πολιτική τους κοινωνικοποίηση.

Τα βασικά αποτελέσματα έδειξαν ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος θεωρεί ότι το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά στην πολιτική τους κοινωνικοποίηση, αλλά, παράλληλα, πιστεύουν ότι αυτό δεν συμβαίνει στην πράξη.

Ο κοινωνικός ρόλος της Ιστορίας στην εκπαίδευση

Βασιλική Παπαδοπούλου

Φοιτήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Το μάθημα της Ιστορίας διαχρονικά είναι στενά συνδεδεμένο με την κοινωνία και η οργάνωση του μέσω του προγράμματος σπουδών βασίζεται στις κοινωνικές επιταγές τις εκάστοτε χρονικής περιόδου, έχοντας στόχο την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων. Στη χώρα μας, ο 20ος αιώνας έχει κληροδοτήσει στον 21ο μια κοινωνία στιγματισμένη από τη ανταλλαγή πληθυσμών, τους Παγκόσμιους πολέμους, τον ελληνικό εμφύλιο και τις μεταναστευτικές ροές. Η κοινωνία του 21ου

αιώνα στη χώρα μας είναι μια κοινωνία πολυπολιτισμική, μια κοινωνία διαφορών και αντιθέσεων. Κρίνεται επιτακτική, λοιπόν, η ανάγκη της πτώσης των τειχών ανάμεσα στο σχολείο και την κοινωνία και μέσω του μαθήματος της ιστορίας επιδιώκεται η άμβλυνση των διαφορών και η γεφύρωση των κοινωνικών χασμάτων. Καταλυτικό ρόλο παίζει η προφορική Ιστορία, η οποία διεισδύει τα τελευταία χρόνια στον εκπαιδευτικό τομέα, κυρίως στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Με ερευνητικό εργαλείο τη συνέντευξη οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ανθρώπους άλλων εθνοτήτων, πολιτισμών, ιδεολογιών και περιθωριακών κοινωνικών ομάδων που ζουν, πολλές φορές, και συνυπάρχουν στα ίδια κοινωνικά όρια και πλαίσια. Η επαφή αυτή οδηγεί στην αντίληψη ότι, πέραν των διαφορών τους, οι άνθρωποι διαχρονικά διακατέχονται από την κοινή θέληση για ελευθερία, ειρήνη και επιβίωση, αξίες για τις οποίες, πολλές φορές, καταρρίπτουν όρια και φραγμούς, σύνορα και προθεσμίες, απαγορεύσεις και φόβους. Μέσα από τη βιωματική αυτή ερευνητική διαδικασία, οι μαθητές θα αποκομίσουν την ιστορική ενσυναίσθηση, η οποία μπορεί να μετουσιωθεί σε κοινωνική ενσυναίσθηση, βασική προϋπόθεση για τον μετέπειτα ρόλο τους στο κοινωνικό πλαίσιο.

Η γονική εμπλοκή ως παράγοντας ενίσχυσης του φαινομένου της πλασματικής βαθμολογίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Αντιγόνη-Άλμπα Παπακωνσταντίνου

Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η ανάγκη εμπλοκής των γονέων στη σχολική φοίτηση των παιδιών τους αποτελεί ένα ζητούμενο των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων, τα οποία εστιάζουν τόσο στη δημιουργία συνθηκών συμπερίληψης, όσο και στην ενίσχυση των σχέσεων σχολείου-τοπικής κοινότητας. Η έρευνα αυτή εξέτασε τη γονική εμπλοκή ως έναν από τους παράγοντες που φαίνεται ότι συντηρούν και, σε αρκετές περιπτώσεις, ενισχύουν, το φαινόμενο της απόδοσης βαθμολογίας, που δεν αντιστοιχεί

στην πραγματική επίδοση των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (πλασματική βαθμολογία). Βασίστηκε σε μία ποιοτική στρατηγική και διενεργήθηκαν ομαδικές συνεντεύξεις (focus groups) με τη συμμετοχή 40 εκπαιδευτικών γυμνασίου και λυκείου, δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης, διαφόρων ειδικοτήτων. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, αναλύθηκαν με την τεχνική της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου. Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων αναδεικνύεται, αρχικά, η έκταση του φαινομένου της πλασματικής βαθμολόγησης και η επίγνωση των εκπαιδευτικών για το θέμα αυτό. Έπειτα, διαφαίνονται οι επιρροές και οι πιέσεις, έμμεσες ή άμεσες, που ασκούν οι γονείς στους εκπαιδευτικούς αναφορικά με τη βαθμολογία, ενώ η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση της οικογένειας αναδεικνύεται ως ένας ιδιαίτερα καθοριστικός παράγοντας στις εξηγήσεις που οι εκπαιδευτικοί δίνουν αναφορικά με τη βαθμοθηρία των μαθητών και τις γονικές αξιώσεις για πλασματικές βαθμολογίες.

Οι αντιλήψεις των νηπίων για την οικονομική κρίση

Έμη Παπαναστασίου

Νηπιαγωγός, Διδάσκουσα Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Από το 2009 η χώρα μας βρίσκεται σε μια από τις χειρότερες οικονομικές κρίσεις της ιστορίας της. Όλοι οι κύριοι τομείς της οικονομίας έχουν επηρεαστεί και πολλοί πολίτες βιώνουν τις επιπτώσεις της κρίσης. Τα παιδιά βιώνουν επίσης την κατάσταση. Καθώς θεωρούνται ικανοί φορείς ενσυνείδητης δράσης (competency agents), αντιλαμβάνονται και διαχειρίζονται την οικονομική κρίση με τρόπους που συχνά διαφέρουν από αυτούς των ενηλίκων. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να ερευνήσει τις αντιλήψεις των παιδιών για την οικονομική κρίση. Μελετήθηκαν 20 παιδιά (νήπια και προνήπια) σε μια ημι-αστική περιοχή της Β. Ελλάδας, που θεωρείται από τις πιο φτωχές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη ως ερευνητικό εργαλείο, καθώς επιτρέπει στον ερευνητή να εξερευνήσει σε βάθος τις αντιλήψεις των παιδιών. Επίσης, δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να διατυπώσουν σκέψεις, ερμηνείες και συναισθήματα με πιο ελεύθερο τρόπο. Τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν μια πρώτη ιδέα για το πώς τα παιδιά αντιλαμβάνονται την οικονομική κρίση και για το πώς αυτή θεωρούν ότι επηρεάζει την καθημερινή τους ζωή ή τις ζωές των γύρω τους. Έτσι, λοιπόν, οι αντιλήψεις των νηπίων φαίνεται να διακρίνονται σε δυο ομάδες: α) Αντιλήψεις που πηγάζουν από προσωπικές εμπειρίες και βιώματα, και β) Αντιλήψεις που πηγάζουν από το ευρύτερο περιβάλλον των παιδιών.

Ο ρόλος της επαγγελματικής ταυτότητας του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας των μαθητών, στο πολυπολιτισμικό σχολείο, μέσα από το παράδειγμα της διοργάνωσης της γιορτής της 28ης Οκτωβρίου

Αναστασία Πάτσιου

MEd, Κοινωνιολόγος, Εκπαιδευτικός

Ποικίλες έρευνες στην Ελλάδα και το εξωτερικό καταδεικνύουν την συμβολή του σχολείου στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας των μαθητών. Το σχολείο αποτελεί βασικό θεσμό κοινωνικοποίησης στη νεωτερική κοινωνία, συμβάλλει στην ένταξη των ατόμων στην κυρίαρχη εθνική ομάδα, μέσω του αναλυτικού προγράμματος και του παραπρογράμματος. Στην παραπάνω διαδικασία εντάσσεται ο εορτασμός των εθνικών εορτών, οι οποίες διοργανώνονται σύμφωνα με ένα τυπικό πλαίσιο, χωρίς να εμποδίζεται η ανάπτυξη της αυτονομίας των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αναλαμβάνουν την οργάνωση, προετοιμασία και υλοποίησή τους. Γι' αυτό τον λόγο θεωρείται σημαντικός ο ρόλος τους. Οι εκπαιδευτικοί, παρόλο που αποτελούν μια επαγγελματική κατηγορία, είναι φορείς ξεχωριστών ατομικών και κοινωνικών ταυτοτήτων. Προσδιορίζονται από διαφοροποιημένα

χαρακτηριστικά, φύλο, ηλικία, χρόνια υπηρεσίας, ειδικότητα και γνωστικό αντικείμενο κ.λπ., δηλ. την «επαγγελματική τους ταυτότητα», τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο υλοποιούνται οι σχολικές γιορτές σήμερα και εάν προσιδιάζει στις ανάγκες της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας, καθώς και η επίδραση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν τις γιορτές, στον τρόπο αποτύπωσης του παρελθόντος και στη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας των μαθητών.

Η ποιοτική, με ημι-δομημένη συνέντευξη, έρευνα διενεργήθηκε το 2019 σε 10 εκπαιδευτικούς του λυκείου, στην περιοχή της Κοζάνης, οι οποίοι έχουν διοργανώσει στο πρόσφατο παρελθόν τη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου. Από τις απαντήσεις τους διαπιστώθηκε ότι, αν και δεν ακολουθήθηκε ενιαίος τρόπος διοργάνωσης και υλοποίησης της γιορτής, κατά την προετοιμασία και την υλοποίησή της δεν λήφθηκαν υπόψη οι διαφοροποιημένες εθνικές ταυτότητες των μαθητών. Ο τρόπος παρουσίασης του παρελθόντος δεν προσιδιάζει στις σύγχρονες συνθήκες, εφόσον περιείχε στοιχεία εθνικισμού, σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό, ο οποίος δεν έγινε αντιληπτός από τους εκπαιδευτικούς. Όμως, η επίδραση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών, του εκπαιδευτικού πλαισίου καθώς και του πλαισίου αναφορών τους, καθόρισε και τον τρόπο διοργάνωσης της γιορτής. Τέλος, κατέδειξε την έλλειψη διαπολιτισμικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

Συγκριτική μελέτη των στάσεων των γονέων παιδιών τυπικής ανάπτυξης απέναντι στην εκπαιδευτική συμπερίληψη αλλοδαπών μαθητών και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες

Χρυσάνθη Παυλίδου

MEd, MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Στο πλαίσιο της ισότιμης εκπαίδευσης, η εκπαιδευτική συμπερίληψη αναγνωρίζει σε κάθε μαθητή το δικαίωμα για μόρφωση, ανεξάρτητα από τις ικανότητες, τη γλώσσα, την πολιτισμική του ταυτότητα, το γένος ή άλλους παράγοντες. Πληθώρα ερευνών έχουν μελετήσει τις στάσεις απέναντι στην εκπαιδευτική συμπερίληψη από την πλευρά των εκπαιδευτικών, ωστόσο περιορισμένος είναι ο αντίστοιχος αριθμός των ερευνών από τη σκοπιά των γονέων. Οι γονείς αποτελούν την πρώτη πηγή πληροφόρησης για τα παιδιά, καθώς, μέσω της καθημερινής τους αλληλεπίδρασης, λειτουργούν ως πρότυπα που αυτά τείνουν να μιμούνται. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγκριτική μελέτη των στάσεων των γονέων παιδιών τυπικής ανάπτυξης που φοιτούν σε Δημοτικά Σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης, απέναντι στην εκπαιδευτική συμπερίληψη αλλοδαπών μαθητών και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, συλλέχθηκαν, μέσω του ερωτηματολογίου «Attitude Survey Towards Inclusive Education – Parents», δεδομένα από 500 γονείς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι γονείς εμφανίζουν πιο αρνητική στάση απέναντι στην εκπαιδευτική συμπερίληψη αλλοδαπών μαθητών, συγκριτικά με αυτή μαθητών με Ήπιες Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ενώ, αντίθετα, εμφανίζουν συγκριτικά θετικότερη στάση απέναντι στη συμπερίληψη μαθητών με Σοβαρές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των γονέων, το μορφωτικό τους επίπεδο βρέθηκε να επηρεάζει τις αντιλήψεις τους απέναντι στην εκπαιδευτική συμπερίληψη αλλοδαπών μαθητών και μαθητών με Ήπιες Εκπαιδευτικές Ανάγκες,

ενώ, αντίθετα, η ηλικία των γονέων ήταν αυτή που φάνηκε να επηρεάζει τη στάση τους απέναντι στους μαθητές με Σοβαρές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Αναφορικά με τους παράγοντες “φύλο” και “τόπος κατοικίας”, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι ασκούν επιρροή στις στάσεις των γονέων.

Διαδίκτυο, κοινωνικό περιβάλλον και παιδί. Έρευνα σε μαθητές της Ε΄ και της ΣΤ΄ τάξης δημοτικού σχολείου

Άννα-Μαρία Παφίλα

MSc Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Αικατερίνη Παππά

MSc Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σουζάννα-Μαρία Νικολάου

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών καθιστά τη χρήση του Διαδικτύου αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Η χρησιμότητα του Διαδικτύου, ως μέσου ψυχαγωγίας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης, είναι αναμφισβήτητη, ωστόσο η έρευνα έχει επισημάνει ότι η διαρκής χρήση του μπορεί να επιφέρει αρνητικές συνέπειες. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαίο να διερευνηθεί το φαινόμενο της υπερβολικής χρήσης του Διαδικτύου (εθισμός) από παιδιά Ε΄ - ΣΤ΄ τάξεων δημοτικών σχολείων και να συσχετιστεί με συγκεκριμένους κοινωνικούς και δημογραφικούς παράγοντες. Στην έρευνα συμμετείχαν 94 μαθητές από την Ήπειρο, οι οποίοι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο IAT (Internet Addiction Test/ Τεστ Εξάρτησης από το Διαδίκτυο), εμπλουτισμένο με ερωτήσεις σχετικές με κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά. Τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν ένα πολύ μικρό ποσοστό μαθητών που έκανε υπερβολική χρήση του Διαδικτύου, ενώ δεν φάνηκε να υπάρχει διαφοροποίηση στον βαθμό χρήσης του Διαδικτύου αναφορικά με την ηλικία, το φύλο και τον τόπο κατοικίας των μαθητών. Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, τα ευρήματα της έρευνας φανέρωσαν μια

αυξανόμενη εμφάνιση της υπερβολικής χρήσης του Διαδικτύου από μαθητές, των οποίων οι δύο γονείς είχαν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Γενικότερα, η συγκεκριμένη έρευνα ανέδειξε ελάχιστες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στην κανονική και την προβληματική χρήση του Διαδικτύου σε συσχέτιση με τους κοινωνικούς και δημογραφικούς παράγοντες που εξέτασε. Οι παραπάνω διαπιστώσεις οδηγούν σε μία εκ νέου αξιολόγηση του Διαδικτύου στη ζωή μας που οφείλουμε να τονίσουμε, πλέον και ως αναγκαιότητα που προκύπτει από την καθημερινότητά μας, καθώς διεκπεραιώνουμε πολλές και σημαντικές ενέργειες διαδικτυακά, καθιστώντας και την ευρυζωνικότητα απαραίτητη σε κάθε γωνιά της Ελλάδας.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Συμπεριφορές και αντιλήψεις σε κολλέγιο με πολυπολιτισμική φοιτητική κοινότητα

Στυλιάνα Πηλείδη-Κόνιζου

Υποψήφια Διδάκτορας Επιστημών της Αγωγής

Σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, όπως της Κύπρου, ο ρατσισμός δυστυχώς αποτελεί συχνό και διαδεδομένο φαινόμενο. Η εργασία έχει ως ερευνητικό πεδίο ένα κολλέγιο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, του οποίου η φοιτητική κοινότητα απαρτίζεται από Ελληνοκύπριους και από Ασιάτες φοιτητές. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει κατά πόσον και για ποιους λόγους υπάρχει ρατσισμός απέναντι στους διεθνείς φοιτητές από Ελληνοκύπριους καθηγητές και φοιτητές, μέσω της συλλογής και ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων (συνεντεύξεις και παρατηρήσεις πεδίου). Σημαντική δεξαμενή άντλησης δεδομένων αποτέλεσε η επιτόπια παρατήρηση κοινών για τους φοιτητές χώρων.

Στην εισήγηση θα αναφερθούν οι απαντήσεις που δίνονται από την έρευνα και απαντούν σε ερωτήματα όπως: Με ποιους τρόπους αντιμετωπίζονται οι ξένοι φοιτητές από τους γηγενείς φοιτητές και καθηγητές; Ποια στοιχεία σκιαγραφούν τον τρόπο δράσης της διοίκησης απέναντι σε φαινόμενα ρατσιστικής

συμπεριφοράς; Υπάρχουν διαπολιτισμικές δράσεις με απώτερο σκοπό την ένταξη των ξένων φοιτητών και τον σεβασμό της διαφορετικότητάς τους; Ποιες οπτικές γωνίες παρουσιάζονται για την ακαδημαϊκή μόρφωση ανάμεσα στις φοιτητικές κοινότητες και γιατί;

Απόψεις εκπαιδευτικών δημοτικής εκπαίδευσης του Ν. Αιτωλοακαρνανίας σχετικά με τη διγλωσσία και την εκπαίδευση των δίγλωσσων μαθητών

Θεοδώρα Προδρόμου

Εκπαιδευτικός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Ελένη Καραχοντζίτη

Διδάσκουσα Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Οι σύγχρονοι πληθυσμοί διακρίνονται από πολιτισμική και γλωσσική ετερογένεια, γεγονός που επιφέρει αλλαγές στη σύσταση του μαθητικού πληθυσμού. Στις ελληνικές τάξεις φοιτούν πλέον αρκετοί μαθητές που έχουν μητρική γλώσσα διαφορετική από την ελληνική. Η εκπαίδευση οφείλει να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες και να παρέχει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους.

Σκοπός της παρούσας εν εξελίξει μεταπτυχιακής έρευνας είναι να αποτυπωθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε δημοτικά σχολεία του Ν. Αιτωλοακαρνανίας σχετικά με τη διγλωσσία και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στους δίγλωσσους μαθητές. Συγκεκριμένα, εξετάζεται αν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν σημαντική τη διατήρηση της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων μαθητών και κατά πόσο αυτή βοηθάει στην κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, διερευνώνται οι στρατηγικές που εφαρμόζουν για τη γλωσσική εκπαίδευση αυτών αλλά και πόσο καταρτισμένοι νιώθουν οι ίδιοι στη διαχείριση μίας τάξης με γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία.

Το δείγμα της έρευνας θα αποτελούν εκπαιδευτικοί δημοτικών σχολείων του Ν. Αιτωλοακαρνανίας. Θα ακολουθηθεί η ποσοτική προσέγγιση και το εργαλείο συλλογής των δεδομένων θα είναι το ερωτηματολόγιο. Τα δεδομένα θα αναλυθούν στατιστικά και, ακολούθως θα συσχετιστούν με τα αποτελέσματα προγενέστερων μελετών.

Η έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη στη φάση της συλλογής των ερευνητικών δεδομένων και αναμένεται να αποτυπώσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη διγλωσσία, καθώς και το επίπεδο κατάρτισής τους σε ζητήματα ετερότητας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματά της μπορούν να αξιοποιηθούν από τους αρμόδιους φορείς τόσο στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης προς τους δίγλωσσους μαθητές όσο και στο σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς.

Η συμφωνική ορχήστρα: Κοινωνιολογική προσέγγιση ενός μουσικού προγράμματος για παιδιά νηπιαγωγείου

Θεοχάρης Ράπτης

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η συμφωνική ορχήστρα αποτελεί έναν χώρο, στον οποίο με πολλούς τρόπους αναπαρίστανται συμβολικά σχέσεις εξουσίας. Αυτό αφορά τόσο τις σχέσεις των μουσικών με τον μαέστρο και μεταξύ τους όσο και τη σχέση τους με το κοινό αλλά και τον χώρο στον οποίο πραγματοποιείται μια συναυλία. Ταυτόχρονα αποτελεί και έναν χώρο σχετικά μη ελκυστικό και απόμακρο για παιδιά μικρής ηλικίας, καθώς η συνθήκη ακρόασης δημιουργεί ένα αυστηρό πλαίσιο (σχετική ακινησία, αποφυγή θορύβου και επικοινωνίας με τους γύρω, προσέγγιση της μουσικής ως αφηρημένες φόρμες), το οποίο αποθαρρύνει τα παιδιά να τον προσεγγίσουν.

Το πρόγραμμα «Η συμφωνική μας ορχήστρα» επιχειρεί, όπως υποδηλώνει και ο τίτλος, να φέρει τα παιδιά νηπιακής ηλικίας μέσα στην ορχήστρα. Το πρόγραμμα υλοποιείται πιλοτικά το τρέχον εξάμηνο από το ΠΤΝ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε συνεργασία με τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Ιωαννιτών και σε αυτό συμμετέχουν παιδιά και νηπιαγωγοί από την πόλη των Ιωαννίνων. Η επιλογή του συγκεκριμένου είδους μουσικής δεν ενέχει κάποια αξιολογική διάσταση. Η ορχήστρα και η μουσική της προσεγγίζονται μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο που επιτρέπουν στα παιδιά τη βιωματική συμμετοχή. Στην τελευταία συνάντηση, τα παιδιά κάθονται ανάμεσα τους μουσικούς στη σκηνή της αίθουσας συναυλιών, συνομιλούν με ήχους, κινήσεις και λέξεις, αλλάζουν ρόλους, παίζουν μαζί με την ορχήστρα. Με τον τρόπο αυτό, πέρα από την εξοικείωση με έναν σχετικά άγνωστο μουσικό κόσμο, επιχειρείται η αποδόμηση της καθιερωμένης συνθήκης ακρόασης και της αναπαράστασης των σχέσεων εξουσίας που ενυπάρχουν σε αυτή, οδηγώντας εμμέσως προς μια πιο δημοκρατική και ουσιαστική θεώρηση της μουσικής.

Οι επικοινωνιακές δυνατότητες των ενήλικων γυναικών προσφύγων στο πλαίσιο της ελληνικής εκπαιδευτικής μεταναστευτικής πολιτικής

Ευαγγελία Ράπτου

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Σύμφωνα την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα την περίοδο 1-13 Δεκεμβρίου 2019, τα κέντρα υποδοχής των νησιών είναι υπερπληθυσμένα σε επικίνδυνο βαθμό (36.400 μοιράζονται το χώρο και τις υπηρεσίες που προορίζονταν για 5.400), με αποτέλεσμα όλοι να ζουν σε έντονο κλίμα αβεβαιότητας και σε καταστάσεις προσβλητικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανίχνευση της απόκλισης μεταξύ των επικοινωνιακών αναγκών των γυναικών προσφύγων και των προτάσεων της εθνικής στρατηγικής για την νταξη στο πλαίσιο της ελληνικής εκπαιδευτικής μεταναστευτικής πολιτικής.

Οι προτάσεις της εθνικής στρατηγικής για την ένταξη, ικανοποιούν θεωρητικά τις επικοινωνιακές ανάγκες των γυναικών προσφύγων. Ωστόσο, η ποσοτική καταγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας έδειξε ότι: Από το σύνολο των 9 αξόνων που περιλαμβάνονται στην εθνική στρατηγική για την ένταξη, 3 αναφέρονται γενικά στους ενήλικες πρόσφυγες. Το σύνολο των σχετικών δράσεων είναι 18 και των υποδράσεων 9. Το σύνολο των δράσεων με ρητή αναφορά στις γυναίκες πρόσφυγες είναι 4 και των υποδράσεων 4.

Η γλώσσα των αριθμών είναι εύγλωττη. Γι' αυτό εγείρονται ορισμένες ενστάσεις: Η πραγματικότητα που βιώνουν οι γυναίκες πρόσφυγες δεν συνάδει με τους προβλεπόμενους σκοπούς. Το μέγεθος των προβλημάτων τους είναι δυσανάλογο και ποσοτικά και ποιοτικά με το μέγεθος των ληφθέντων μέτρων. Δεν υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των ειδικών αναγκών των γυναικών προσφύγων και των προταθέντων μέτρων.

Αναγνωρίζοντας ότι η εκπαίδευση των γυναικών προσφύγων θεμελιώνεται στην απόκτηση και ανάπτυξη των επικοινωνιακών τους δυνατοτήτων και δεξιοτήτων, ως μέσων κάλυψης των βασικών αναγκών στις ελληνικές δομές φιλοξενίας, το βάρος της πολιτικής σκέψης των ενταξιακών φορέων πρέπει να πέσει ιδιαίτερα και στις γυναίκες πρόσφυγες, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα αυτών των αναγκών και προσαρμόζοντας ανάλογα τις πολιτικές, τόσο σε επίπεδο εκπαίδευσης όσο και σε επίπεδο γενικότερης αρωγής. Η βελτίωση του επιπέδου της επικοινωνίας των γυναικών προσφύγων θα συμβάλει στην επίλυση μιας σειράς προβλημάτων από αυτά που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην καθημερινότητά τους.

Η εμπειρία εφαρμογής του προγράμματος 3Step Αντι-bullying ως αντικείμενο παιδαγωγικής πρακτικής στην πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Χριστίνα Ρασιδάκη

Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος Γονέων-Εκπαιδευτικών

Έλενα Βιταλάκη

PhD Πανεπιστημίου Κρήτης

Μαργαρίτα Γερούκη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, University of Jyväskylä

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού αντικατοπτρίζει την κρίση μιας κοινωνίας σε μετάβαση, την αυξανόμενη αδυναμία της οικογένειας να διαπαιδαγωγήσει, να εμπνεύσει/εμφυσήσει ήθος και αξίες στα παιδιά. Η εκπαίδευση κατέχει βασικό ρόλο στη διαδικασία κοινωνικοποίησης και διαπαιδαγώγησης του παιδιού, αφού του καλλιεργεί γνώσεις και κανόνες και αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη συμμετοχή του στο σύγχρονο κοινωνικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι. Οι εκπαιδευτικοί ως παιδαγωγοί αποτελούν σημαντικούς αρωγούς σε αυτήν την κοινωνικοποιητική διαδικασία, που θα βοηθήσει το παιδί να κυριαρχήσει στον εαυτό του και να αποκτήσει επίγνωση ότι οι πράξεις και οι επιθυμίες του έχουν καθορισμένα κοινωνικά όρια.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην παρουσίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος 3Step Αντι-Bullying σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την καλλιέργεια κοινωνικοσυναισθηματικών δεξιοτήτων παιδιών και γονέων. Το παρόν υλικό αποτελεί μέρος μιας βιωματικής σχολικής πρακτικής που μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς και των δύο βαθμίδων να καλλιεργήσουν ενεργητικές ικανότητες και να αναπτύξουν τρόπους επικοινωνίας με τους γονείς και τους μαθητές/τριες τους σε 3 στάδια: α) Ακούω, β)

Ερευνώ/Κατευθύνω, και γ) Δρω. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων βασίστηκε στην ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου.

Εμπειρικά δεδομένα καταδεικνύουν την αδυναμία και αμηχανία των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίσουν περιστατικά εκφοβισμού με αποτελεσματικότητα χωρίς ένα οργανωμένο θεσμικό πολιτικό πλαίσιο και ανάλογη επιμόρφωση. Αντίστοιχα, παράγοντες, όπως η ενεργοποίηση της εφαρμογής μιας συντονισμένης πολύπλευρης και ολικής προσέγγισης στον εκφοβισμό, τόσο σε επίπεδο σχολικής μονάδας όσο και από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας, μπορούν να λειτουργήσουν καταλυτικά στην πρόληψη του φαινομένου στα σχολεία και την ευρύτερη κοινωνία.

Ο ρόλος του διαμεσολαβητή στην αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού – προγράμματα παρέμβασης

Μαρία Ρίζου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Canterbury Christ Church University

Η παρούσα εργασία εξετάζει τον ρόλο που έχει ο διαμεσολαβητής για την καλύτερη αντιμετώπιση της σχολικής βίας (bullying), που δυστυχώς τα τελευταία χρόνια έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Αρχικά θα εξεταστεί τι και ποιος μπορεί να είναι ο διαμεσολαβητής και ποια η συνεισφορά του στο σύγχρονο σχολείο. Ακολούθως εξετάζονται οι παράγοντες εκδήλωση της σχολικής βίας. Ύστερα, θα αναφερθούμε στη διαμεσολάβηση, και πιο συγκεκριμένα, στον ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς και στη συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια και με την κοινότητα. Δίνεται βάση στις δυσκολίες που υπάρχουν στις σχέσεις αυτές αλλά και στους τρόπους αντιμετώπισης. Επιπλέον θα αναφερθούμε στις διαφορετικές μορφές που μπορεί να έχει μια διαμεσολάβηση. Ακόμη, θα γίνει αναφορά στα προγράμματα παρέμβασης, όπως το Πρόγραμμα “Μέθοδος Κοινού Ενδιαφέροντος” και το “Olweus Bullying Prevention Program (OBPP)”, καθώς θα

αναφερθούν και τα αποτελέσματα των προγραμμάτων αυτών. Επίσης, θα γίνει μια αναφορά και στη χορήγηση ερωτηματολογίων, για τον αν και κατά πόσο μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Τέλος, θα γίνουν προτάσεις για περαιτέρω έρευνα στο κομμάτι της αντιμετώπισης της σχολικής βίας.

Η διαμοιραζόμενη ηγεσία στο ελληνικό και αγγλικό εκπαιδευτικό σύστημα: Η συμβολή της στη λήψη των αποφάσεων και στον μετασχηματισμό των σχολικών μονάδων

Δημήτρης Ρίνης

Καθηγητής ΠΕ06

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των πτυχών του μοντέλου της διαμοιραζόμενης ηγεσίας (distributed leadership), ως του πιο δοκιμασμένου και αποτελεσματικού μοντέλου διοίκησης και οργάνωσης των εκπαιδευτικών μονάδων της Αγγλίας στις μέρες μας. Συνάμα, το μοντέλο των διαμοιραζόμενων πρακτικών αντιπαραβάλλεται με την ελληνική σχολική διοίκηση, σε μια προσπάθεια να ανιχνευτεί ο βαθμός σύγκλισης ή απόκλισης της αγγλικής και ελληνικής νοοτροπίας, αναφορικά με τις συνθήκες διαβούλευσης και τη δυναμική των συλλογικών διαδικασιών στη λήψη των αποφάσεων.

Η δομή ενός αυτόνομου διοικητικού συστήματος των σχολικών μονάδων δεν είναι ανεπηρέαστη από κοινωνιολογικούς παράγοντες, ενδογενείς και εξωγενείς. Τόσο οι αστάθμητοι εσωτερικοί συντελεστές –στον χώρο του σχολείου– όσο και οι εξωτερικές συνθήκες και συγκυρίες, επιδρούν στην πορεία των σχολικών διεργασιών και προκαλούν την εκάστοτε φυσική ηγεσία να απαντήσει στις εκάστοτε προκλήσεις, βασιζόμενη στη δική της ιδιοσυγκρασία και φιλοσοφία.

Το δείγμα των Άγγλων διευθυντών αποτελείται από εκπαιδευτικούς στις ανώτερες, μεσαίες και κατώτερες βαθμίδες σχολικής ηγεσίας, ενώ των Ελλήνων διευθυντών από άτομα που έχουν τουλάχιστον δεκαπενταετή πείρα στην εκπαίδευση, την εμπειρία σχολείων εξωτερικού ή και τα διοικητικά προσόντα με βάση το

βιογραφικό τους. Η έρευνα-δράση, αφού οριοθέτησε και διαπραγματεύτηκε το ζήτημα μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, αξιοποίησε την ημιδομημένη συνέντευξη ως εργαλείο συλλογής δεδομένων.

Ως βασικό συμπέρασμα, προκύπτει ότι η διαμοιραζόμενη ηγεσία μπορεί να εφαρμοστεί στις υπάρχουσες παραδοσιακές δομές εκπαίδευσης με οφέλη και για τις δύο πλευρές (win-win), διευθυντές και προσωπικό. Κοινωνιολογικοί και θεσμικοί παράγοντες, όπως το «governing body», ο αξιολογικός μηχανισμός «Ofsted» σε συνδυασμό με την «κοινωνική ανάγκη» αναβάθμισης ενός σχολείου σε «outstanding», με βάση τα προσδοκώμενα από τους γονείς μαθησιακά αποτελέσματα, παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη λήψη των αποφάσεων.

Πρόσφυγες-μετανάστες και τοπικές κοινωνίες: Προοπτικές και προκλήσεις για τις δημόσιες πολιτικές

Κώστας Ρόντος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαρία-Ελένη Συρμαλή

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ύστερα από το 2015, η πρωτοφανής αύξηση των ανθρώπινων ροών προς την Ευρώπη, καθώς οι πρόσφυγες επιχειρούν να επιβιώσουν από τον πόλεμο και τις διώξεις, οδήγησε σε ανθρωπιστική κρίση σε παγκόσμιο επίπεδο. Επισημαίνεται ότι η διαμόρφωση της γενικότερης στάσης ενός ατόμου απέναντι σε κοινωνικά ζητήματα επηρεάζεται πρωτίστως από τη διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου. Ειδικότερα, για τους παράγοντες που επηρεάζουν τις στάσεις και αντιλήψεις απέναντι σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες έχει αναπτυχθεί η θεωρία της πραγματικής σύγκρουσης, που βασίζεται στην ανάλυση των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων και η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας, που βασίζεται σε πολιτισμικούς και κοινωνικούς παράγοντες, καθώς και η μικτή θεωρία των ολοκληρωτικών απειλών, που βασίζεται στις δύο προηγούμενες.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει αποτελέσματα πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας στον πληθυσμό α και β υποδοχής με δομημένο ερωτηματολόγιο σε δείγμα 700 κατοίκων και ποιοτικής σε φορείς άσκησης πολιτικής. Ειδικότερα, το κρίσιμο ζήτημα που διερευνάται είναι η προοπτική μιας μακροχρόνιας παραμονής σημαντικού τμήματος του μεταναστευτικού-προσφυγικού πληθυσμού, όπως διαφαίνεται από τις διαμορφούμενες εξελίξεις. Συνεπώς, εξετάζονται οι διαστάσεις που θεωρούνται καίριες, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση των ανθρωπιστικών προκλήσεων και των αναγκών ουσιαστικής ένταξης όσων παραμένουν στη χώρα.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση άσκησης πολιτικής αναμένεται να αμβλύνει τις ξενοφοβικές τάσεις και να οδηγήσει σε αρμονικότερη συμβίωση των προσφύγων/μεταναστών με τις τοπικές κοινωνίες. Κρίσιμες πτυχές του φαινομένου διερευνώνται επιστημονικά προς την κατεύθυνση της ομαλής κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και μεταναστών στις κοινότητες υποδοχής παράλληλα με τη στάση της ελληνικής κοινωνίας σε αυτή την προοπτική, καθώς και τις εφαρμοζόμενες πολιτικές.

Το δικαίωμα στην ενιαία εκπαίδευση και οι κοινωνικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μια ερευνητική προσέγγιση

Μαρία Σακελλαρίου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παναγιώτα Στράτη

PhD, Νηπιαγωγός, Φιλόλογος

Ροδόκλεια Αναγνωστοπούλου

PhD, Νηπιαγωγός

Η εκπαίδευση των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρία θέτει πολλές προκλήσεις για την εφαρμογή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο. Τις τελευταίες δεκαετίες, η

έννοια της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης κατευθύνεται προς ένα πλαίσιο ενιαίας εκπαίδευσης που δίνει έμφαση στη λειτουργία των παιδιών μέσα από την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον τους ως ανθρώπινο δικαίωμα. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσουμε τις κοινωνικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και συγκεκριμένα: α. Ποιες είναι οι σημαντικές παράμετροι που σχετίζονται με το δικαίωμα όλων των παιδιών για εκπαίδευση και β. Ποιο είναι το πλαίσιο μετάβασης των παιδιών με αναπηρία ή ειδικές ανάγκες από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, σύμφωνα με την Ενιαία Εκπαίδευση. Στην ερευνητική μας μελέτη που πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2017-2018, συμμετείχαν Ν:250 εκπαιδευτικοί (100 Νηπιαγωγοί) και (150 Δάσκαλοι) από την Περιφερειακή Ενότητα Ηπείρου που απάντησαν σε ερωτήματα για την Ενιαία Εκπαίδευση, καθώς και για την απόκτηση ακαδημαϊκών ικανοτήτων των μαθητών πριν την είσοδο τους στο δημοτικό σχολείο. Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνά μας παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ως προς τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά τους (χρόνια διδακτικής εμπειρίας και επίπεδο σπουδών). Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης παρουσιάζουν την Ενιαία Εκπαίδευση: ως μια ανησυχία για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρία, ως μια απάντηση στον αποκλεισμό ορισμένων ομάδων από το γενικό σχολείο, ως “η ανάπτυξη του σχολείου για όλους”, ως ηθική προσέγγιση στην εκπαίδευση και την κοινωνία και ως βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, θεμέλιο για δίκαιη και ισότιμη κοινωνία.

Απόψεις εκπαιδευτικών για τους παράγοντες που καθορίζουν την «ενεργό συμμετοχή» των μαθητών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας

Μαρία Σακελλαρίου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευθυμία Τσιάρα

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κάθε μαθητής βιώνει την εμπειρία μάθησης διαφορετικά και παρουσιάζει διαφορετικά το επίπεδο της «ενεργού συμμετοχής» του. Αυτό οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες που είναι ταυτόχρονα τόσο ατομικοί, καθώς έχουν ως πηγή προέλευσης τον ίδιο τον μαθητή-τρια, κ.α., όσο και κοινωνικοί, όπως για παράδειγμα οι παράγοντες που ανάγονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδείξει τις απόψεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών σχετικά με τους παράγοντες που καθορίζουν την «ενεργό συμμετοχή» των μαθητών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Πρόκειται για ερευνητικά δεδομένα που προέκυψαν από ευρύτερη έρευνα, στην οποία χρησιμοποιήθηκε ως μέθοδος συλλογής δεδομένων η ημιδομημένη συνέντευξη, με βάση το μοντέλο σχεδιασμού και λήψης συνεντεύξεων της Creswell. Χρησιμοποιώντας έναν οδηγό συνέντευξης που περιλάμβανε 198 ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου, πραγματοποιήσαμε ατομικές συνεντεύξεις σε 80 εν ενεργεία εκπαιδευτικούς των νομών Ιωαννίνων και Λάρισας.

Τα ερευνητικά δεδομένα από την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τους διάφορους παράγοντες που καθορίζουν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, αλλά εστιάζουν κυρίως στον πολυδιάστατο ρόλο που οι ίδιοι καλούνται -σε καθημερινή βάση- να διαδραματίζουν. Σύμφωνα με τις απόψεις τους, στην προσπάθεια ενίσχυσης της «ενεργού συμμετοχής», ο εκπαιδευτικός καλείται να σχεδιάζει προσεχτικά τη διδασκαλία

του, ενισχύοντας τη μαθητοκεντρική και τη βιωματική πρόσκτηση της γνώσης, ενώ ταυτόχρονα διαμορφώνει κλίμα εμπιστοσύνης, φροντίζοντας για την ανάπτυξη ποιοτικών σχέσεων με τους μαθητές του. Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος συνάμα αναδεικνύουν ότι μια ακόμα πτυχή του ρόλους του, προκειμένου να προωθήσουν την ενεργό συμμετοχή, είναι να «ξεκλειδώσουν» τις ικανότητες και δεξιότητες του κάθε παιδιού ξεχωριστά και να τονώσουν την αυτοπεποίθησή του. Στον εκπαιδευτικό εναπόκειται να κινητοποιήσει τόσο τους αυτοπαρωθούμενους μαθητές όσο και τους μαθητές με χαμηλά επίπεδα ενεργοποίησης ή τους μαθητές που δύσκολα μαθαίνουν. Γι' αυτό καλείται να κατανοήσει τις διαφορετικές δυσκολίες, τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα του κάθε μαθητή και ανάλογα να διαχειριστεί την παιδαγωγική διαδικασία, αξιοποιώντας τη διαφορετικότητα και ενισχύοντας την ομαδικότητα και το πνεύμα συνεργασίας.

Κοινωνιολογικές διαστάσεις εκπαιδευτικών της ενιαίας εκπαίδευσης στο πλαίσιο εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Μια συγκριτική ερευνητική προσέγγιση

Μαρία Σακελλαρίου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ξένια Μήτση

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παναγιώτα Στράτη

PhD Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το σύγχρονο πλουραλιστικό και πολυεμφαντικό κοινωνικό περιβάλλον με τις ολοένα αυξανόμενες δομικές αλλαγές προτάσσει την παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά στο πλαίσιο του ενιαίου σχολείου. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας αποτελεί μια σύγχρονη διδακτική προοπτική, η οποία διαμορφώνει τις κατάλληλες συνθήκες για παροχή ισότιμων ευκαιριών μάθησης, άρση των κοινωνικών ανισοτήτων και διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σκοπό της παρούσα εισήγησης αποτελεί η διερεύνηση των κοινωνιολογικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών, γενικής και ειδικής αγωγής, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο πλαίσιο εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην ενιαία εκπαίδευση. Η μεθοδολογία ακολουθεί την ποσοτική προσέγγιση έρευνας και η διερεύνηση των στάσεων διεξήχθη με τη χρήση ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς. Ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι 225 εκπαιδευτικοί γενικής (N:125) και ειδικής (N:100) εκπαίδευσης αγωγής, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν σε σχολεία της Περιφερειακής Ενότητας Ηπείρου. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν συγκριτικά σημαντικές διαφορές ως τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής και την εξοικείωσή τους τόσο με το θεωρητικό υπόβαθρο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας όσο και με την πρακτική εφαρμογή της. Επίσης, διαπιστώθηκε διαφοροποίηση στον βαθμό αξιοποίησης ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης, στον βαθμό ενημέρωσης και συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις επιμορφωτικές συναντήσεις με καινοτομικές διδακτικές προσεγγίσεις, στα κριτήρια συμμετοχής καθώς και στη συχνότητα εφαρμογής των καινοτόμων προτάσεων, όπως είναι η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία και Μάθηση στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Τα ευρήματα της έρευνας, αν και περιορισμένα, συνιστούν τη διατύπωση προτάσεων και εισηγήσεων, προκειμένου η πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς να οργανώσουν και υλοποιήσουν επιμορφωτικά προγράμματα για τους εκπαιδευτικούς με βιωματικό χαρακτήρα στο πλαίσιο εφαρμογής της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας, ώστε να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητά τους.

«Διαμορφώνοντας τον χαρακτήρα» των ενήλικων κρατουμένων της Κεντρικής Φυλακής στην Κύπρο 1946-1955: Ζητήματα διακυβέρνησης κατά τη μετάβαση από θρησκευτική σε κοσμική εκπαίδευση

Ανθή Σακκά

Διδακτορική Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Σταυρούλα Φιλίππου

Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Η παρούσα μελέτη διερευνά την παροχή θρησκευτικής εκπαίδευσης στους ενήλικες κρατουμένους της Κεντρικής Φυλακής Κύπρου για την χρονική περίοδο 1946-1955. Η επιλογή της συγκεκριμένης περιόδου έγινε με κριτήριο τις αλλαγές που παρατηρήθηκαν στις λογικότητες του σωφρονισμού και της εκπαίδευσης των κρατουμένων, όπως ήταν η μεταβίβαση της δεύτερης στον κρατικό έλεγχο όμοια με τις αλλαγές που σημειώθηκαν στην Ευρώπη του 19ου αιώνα. Η μελέτη αυτή, ωστόσο, προβάλλει την πειθαρχική διάσταση του γνωστικού αντικειμένου των θρησκευτικών ως αντικειμένου του εκκοσμικευμένου προγράμματος των ενήλικων κρατουμένων. Υιοθετώντας μια φουκωική και ιστορική θεώρηση για την ανάλυση αρχειακού υλικού, η παροχή θρησκευτικής εκπαίδευσης εξετάζεται ως τεχνολογία διακυβέρνησης των υποκειμένων-κρατουμένων με απώτερο σκοπό την εκπλήρωση του βρετανικού ιδεώδους «της διαμόρφωσης του χαρακτήρα». Αυτή η περίοδος για την Κεντρική Φυλακή χαρακτηρίζεται από την εντατικοποίηση του εγχειρήματος της εγκαθίδρυσης ενός «μοντέρνου» και περισσότερο «διευρυμένου συστήματος εκπαίδευσης» [E1/156/18-15. (27-07-1948)] το οποίο υιοθετήθηκε εν τέλει το Νοέμβριο του 1948 [E1/156/29-27. (23-11-1948)] υπό τη μορφή νυχτερινών «τάξεων εκπαίδευσης». Το σχήμα που αντικαταστάθηκε προέβλεπε την παροχή Ελληνικών, Τουρκικών και Θρησκευτικής Εκπαίδευσης από έναν Χότζα και έναν Χριστιανό Ορθόδοξο Ιερέα. Ωστόσο, με την εισαγωγή της μοντέρνας εκδοχής του η παροχή «τακτικής θρησκευτικής διδασκαλίας» συνεχίστηκε «δυο -

τρεις φορές εβδομαδιαίως κατά τις ώρες ψυχαγωγίας των κρατουμένων» [SA1/1276/1950/1. (1949)]. Τα εν λόγω ευρήματα ενίσχυσαν τη διαπίστωση πως η θρησκευτική κατεύθυνση του προγράμματος συνέχισε να προωθείται και μετά την εισαγωγή της μοντέρνας εκδοχής, ως συγκερασμού κοσμικών και θρησκευτικών ηθικών αρετών με πειθαρχικές προεκτάσεις. Η μελέτη ολοκληρώνεται με συζήτηση αυτών των ευρημάτων σε σχέση με ευρύτερα θέματα αλλαγής στην σχολική εκπαίδευση γενικότερα και στην εκπαίδευση κρατουμένων ειδικότερα.

Εκπαίδευση και ανθρώπινα δικαιώματα στα ειδικά καταστήματα κράτησης νέων (Κ.Κ.Ν): Η περίπτωση των αλλοδαπών κρατουμένων στην Ελλάδα

Βασιλική-Δανάη Σακκά

Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κατά τη διάρκεια της φυλάκισης, το άτομο τιμωρείται από το ποινικό σύστημα για συγκεκριμένες πράξεις. Παρόλα αυτά, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι το άτομο αυτό εξακολουθεί να διαθέτει ανθρώπινα δικαιώματα, μεταξύ αυτών και το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η παρουσίαση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας που διεξάγεται στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής με αντικείμενο τη μελέτη της φυλακής. Ειδικότερα, η διατριβή μελετά τη φυλακή ως σύστημα περιστολής δικαιωμάτων και αναλύει τις πρακτικές που χρησιμοποιεί για τη διαχείριση του νεαρού πληθυσμού και τις επακόλουθες επιπτώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ομάδα των αλλοδαπών κρατουμένων, καθότι πρωταρχικός στόχος της εργασίας είναι να ερευνηθεί η ιδιότητα του πολίτη, ως παράμετρος κοινωνικών διακρίσεων. Να διαπιστωθεί, δηλαδή, ο βαθμός στον οποίο η κατοχή της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη επηρεάζει την αντιμετώπιση του ανήλικου/νέου από το σωφρονιστικό σύστημα εν γένει και, πιο συγκεκριμένα, το δικαίωμα τους για εκπαίδευση.

Η παρουσίασή μου περιλαμβάνει τις βασικές θεματικές αναφοράς του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας, όπως τον εγκλεισμό, τη μετανάστευση και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των μεταναστών, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του πολίτη, την εκπαίδευση κλπ. Περιλαμβάνει, επίσης, μια εμπειρική ανάλυση του πλαισίου των φυλακών, με βάση τις επισκέψεις μου στα ελληνικά καταστήματα κράτησης νέων Αυλώνας, Βόλου και Κασσαβέτειας.

Ο ρόλος της αναπηρίας και της εθνοπολιτισμικής ετερότητας ως στοιχείων διαμόρφωσης των στάσεων των εκπαιδευτικών για τη θυματοποίηση των μαθητών αυτών των μειονοτικών ομάδων

Ελένη Σαμσάρη

PhD, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Γεώργιος Νικολάου

Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών

Παρά τον σημαντικό του ρόλο στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, μέχρι σήμερα δεν έχει εξεταστεί ο τρόπος που προσεγγίζουν οι εκπαιδευτικοί την εμφάνιση τέτοιων επεισοδίων απέναντι σε μαθητές διαφορετικών μειονοτικών ομάδων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη θυματοποίηση των μαθητών με αναπηρία και των μαθητών με διαφορετική εθνική καταγωγή. Στην έρευνα συμμετείχαν 126 εκπαιδευτικοί (n=126) που εργάζονται σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των νομών Σερρών και Ιωαννίνων, οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς που συντάχθηκε για τις ανάγκες της έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς τον βαθμό θυματοποίησης των μαθητών με αναπηρία και αυτών με διαφορετική εθνική καταγωγή. Στατιστικά σημαντική διαφορά βρέθηκε και ως προς την εκδήλωση εκούσιας ή ακούσιας συμπεριφοράς διάκρισης

απέναντι στους μαθητές με αναπηρία και σε εκείνους με διαφορετική εθνική καταγωγή. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ο κοινωνικός εκφοβισμός θεωρήθηκε η πιο πιθανή μορφή εμφάνισης εκφοβισμού απέναντι στους μαθητές με αναπηρία, ενώ ο λεκτικός εκφοβισμός αναδείχθηκε ως η πιο πιθανή μορφή εκδήλωσης εκφοβισμού απέναντι στους μαθητές με διαφορετική εθνική καταγωγή. Ακόμη, διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στο βαθμό θυματοποίησης και την εκδήλωση συμπεριφοράς διάκρισης από τους εκπαιδευτικούς απέναντι στους μαθητές και των δύο μειονοτικών ομάδων. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προσφέρουν χρήσιμες κατευθύνσεις για την εμπλοκή των εκπαιδευτικών στην εξάλειψη του φαινομένου.

Παράγοντες που επηρεάζουν τις στάσεις και τη δράση των μαθητών-παρατηρητών σε επεισόδια εκφοβισμού

Ελένη Σαμσάρη

PhD, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Πέτρος Σαμσάρης

PhD, Διευθυντής 2ου Γυμνασίου Σερρών

Ο σχολικός εκφοβισμός αναδεικνύεται ως ένα ζήτημα που χρήζει μεθοδικής, συστηματικής και πολύπλευρης προσέγγισης. Σύμφωνα με την οικολογική θεωρία, οι ερευνητές δεν εστιάζουν πλέον αποκλειστικά στους άμεσα εμπλεκόμενους μαθητές (θύτης και θύμα), αλλά το ενδιαφέρον τους στρέφεται στον βαθμό εμπλοκής και άλλων προσώπων (π.χ. συνομήλικοι, εκπαιδευτικοί, γονείς) στην εκδήλωση του φαινομένου. Ειδικότερα, οι μαθητές-παρατηρητές θεωρείται ότι διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στην εξέλιξη τέτοιων περιστατικών, με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η μελέτη των στάσεων και της δράσης τους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει τις αντιλήψεις των μαθητών-παρατηρητών για την εμφάνιση του φαινομένου, καθώς και τον τρόπο δράσης τους. Στο πλαίσιο

εκπόνησης προγράμματος Σχολικών Δραστηριοτήτων (Αγωγής Υγείας) με θέμα τη «Σχολική Διαμεσολάβηση», συμπληρώθηκαν 123 ανώνυμα ερωτηματολόγια από μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ($n=123$). Μετά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στη συχνότητα εμπλοκής των μαθητών σε επεισόδια εκφοβισμού ως παρατηρητές ως προς το φύλο και την ηλικία. Ακόμη, τα αποτελέσματα ανέδειξαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στην αντίληψη για την επιρροή της οικογενειακής ανατροφής στην εμφάνιση του εκφοβισμού και τον τρόπο δράσης των μαθητών-παρατηρητών, καθώς και ανάμεσα στην αντίληψη για την επιρροή της ψυχοσύνθεσης του ατόμου στην εμφάνιση του εκφοβισμού και τον τρόπο δράσης των μαθητών-παρατηρητών μπροστά σε επεισόδια εκφοβισμού. Ο διάλογος αναφέρθηκε ως ο επικρατέστερος τρόπος για την καταπολέμηση του φαινομένου. Η δημιουργία ολιστικών προγραμμάτων παρέμβασης που θα εστιάζουν στον ενεργητικό ρόλο των μαθητών του σχολείου, θα μπορούσαν να αυξήσουν τις πιθανότητες για την καταπολέμηση των επεισοδίων εκφοβισμού.

Διοίκηση σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Αντιλήψεις των διευθυντών (σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) για το διοικητικό έργο και τις επιμορφωτικές τους ανάγκες

Δάφνη Σαμσάρη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ελένη Σιάνου-Κύργιου

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να εξετάσει τις αντιλήψεις των διευθυντών σχολικών μονάδων αναφορικά με το είδος της επιμόρφωσης που επιθυμούν να λάβουν, προκειμένου να έχουν καλύτερη ανταπόκριση στο έργο τους.

Η ανάλυση επικεντρώνεται στην ανίχνευση και τη διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών, αλλά και στο περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων των διευθυντικών στελεχών στις Σέρρες και στα Ιωάννινα. Με έναν κατάλληλα οργανωμένο οδηγό συνέντευξης σε δείγμα 15 διευθυντικών στελεχών, αναδεικνύεται, μέσα από την ποιοτική ανάλυση, η περιγραφή του προφίλ του διευθυντή, οι προσφερόμενες επιλογές επιμόρφωσης αλλά και οι απόψεις για το είδος της επιμορφωτικής τους δραστηριότητας, καθώς και τα ενδεχόμενα προβλήματα που ανακύπτουν μέσω αυτών των διαδικασιών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι διευθυντές δεν είναι ικανοποιημένοι από την επιμόρφωση που λαμβάνουν και ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα διευκολύνουν το διευθυντικό τους έργο και μειώνουν τα πιθανά κενά της ελλιπούς διοικητικής και παιδαγωγικής κατάρτισης. Η πλειοψηφία των διευθυντών προτιμούν τα επιμορφωτικά προγράμματα να υλοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα και να περιέχουν ενδιαφέροντα γνωστικά αντικείμενα. Τέλος, οι περισσότεροι διευθυντές επιθυμούν τα επιμορφωτικά προγράμματα να λαμβάνουν χώρα σε τακτά χρονικά διαστήματα και εκτός σχολικού ωραρίου.

Ο ρόλος των πολιτικών διασφάλισης ποιότητας στους μετασχηματισμούς της διακυβέρνησης της ανώτατης εκπαίδευσης (ΑΕ): Ένα μεθοδολογικό πλαίσιο ανάλυσης

Αντιγόνη Σαρακινιώτη

Επικ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Οι μετασχηματισμοί της ΑΕ στον ευρωπαϊκό χώρο εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς της εισήγησης. Ανάμεσα στο πλήθος των προσεγγίσεων για την περιγραφή και ανάλυση των διαδικασιών και των σχέσεων μέσω των οποίων διασυνδέονται/αλληλεπιδρούν τα διαφορετικά επίπεδα παραγωγής και πραγμάτωσης πολιτικών, οι πιο κριτικές από αυτές εστιάζουν τα επιχειρήματά

τους στο ότι το εκπαιδευτικό/διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας των συστημάτων ρυθμίζεται σήμερα σημαντικά στη βάση των αρχών της επιτελεστικότητας και της αυτορρύθμισης, με σκοπό τη σύγκλιση στους δείκτες που οι πολιτικές θέτουν και σύμφωνα με το αξίωμα “γίνε λειτουργικός (δηλαδή ισόμετρος) ή εξαφανίσου». Δεδομένα ερευνών σε διάφορα εθνικά συστήματα δείχνουν ότι οι ανταποκρίσεις στα προωθούμενα πρότυπα διαφοροποιούνται με αποτέλεσμα να παραμένει ανοιχτό το ερευνητικό ζήτημα που αφορά τους τρόπους με τους οποίους τελικά διαμορφώνονται οι πραγματώσεις των πολιτικών στα διαφορετικά πλαίσια εφαρμογής τους. Η βιβλιογραφία, αξιοποιώντας τις οπτικές που προσφέρει η κοινωνική θεωρία, αναπτύσσει θεωρητικά και μεθοδολογικά την έννοια της «εκπαιδευτικής διακυβέρνησης» με σκοπό την ανάλυση και την κατανόηση της οργάνωσης, των λειτουργιών και των πολλαπλών αλληλεπιδράσεων και πρακτικών των εμπλεκόμενων φορέων πολιτικής που οδηγούν στην εγκαθίδρυση συγκεκριμένου είδους μετασχηματισμών. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει μια μεθοδολογία ανάλυσης λόγου, στην οποία αξιοποιείται η υπερστανινική οπτική -οι έννοιες του συνόρου και της αναπλαισίωσης- για τη μελέτη των ευρωπαϊκών πολιτικών διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίησης και το ρόλο τους στη διακυβέρνηση της ΑΕ. Αναλυτικά παραδείγματα αντλούνται από σχετική έρευνα στα συστήματα ΑΕ Ελλάδας και Κύπρου, η οποία εντοπίζει διαφορές, θέτοντας σε επίπεδο μεθοδολογίας τη σημασία της συγκριτικής οπτικής.

Ο ρόλος της παιγνιοθεραπείας-δραματοθεραπείας μέσω της συμπεριληπτικής παιδαγωγικής σε παιδιά 5-12 ετών με προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς

Δημήτριος Σαρρής

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παναγούλα Παπαδημητροπούλου

PhD, Εκπαιδευτικός

Ευαγγελία Εξάρχου

MSc, Ψυχολόγος

Μέσα από τη παιγνιοθεραπεία και τη δραματοθεραπεία δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά με προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς να δρουν αυθόρμητα, να ελέγχουν τις καταστάσεις και τα γεγονότα του περιβάλλοντός τους, να κυριαρχούν στον χώρο, να βιώνουν τη χαρά της δημιουργικής συμμετοχής στα δρώμενα της ομάδας, με συνέπεια να χρησιμοποιούν γνωστικές και μετά-γνωστικές διαδικασίες, οδηγώντας τα έτσι στην αυτόνομη κοινωνική αυθυπαρξία, με μία λέξη στην κοινωνικοποίησή τους. Η κοινωνικοποίηση αυτή επιτυγχάνεται μέσα από την προοδευτική δόμηση ενός συστήματος συνάρθρωσης των ικανοτήτων, τις οποίες το παιδί αποκτά μέσα από τη συστηματική απόκτηση της αυτό-εκτίμησής του.

Στη δραματοθεραπεία- παιγνιοθεραπεία κυρίαρχη σημασία έχει η λειτουργία του σωματικού σχήματος, η οποία καθίσταται θεσμοποιημένη δομή επανορθωτικής και ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης.

Ως θεραπευτικό πλαίσιο αυτής της εργασίας λάβαμε υπόψη μας: τη δομική πλευρά της λειτουργίας της νοημοσύνης, τα σύγχρονα κοινωνιολογικά ρεύματα που διαμορφώνουν την ελληνική παιδεία και τη γνωστική-ψυχαναλυτική θεωρία

Ως μεθοδολογικό εργαλείο χρησιμοποιήσαμε την έρευνα δράσης διότι το παιχνίδι απαιτεί όχι μόνο την ενεργή συμμετοχή των μαθητών, αλλά και του ίδιου του ερευνητή. Η έρευνα δράσης είναι ένα μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο

κωδικοποιεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη βελτίωση συγκεκριμένων σχολικών δραστηριοτήτων.

Σκοποί-στόχοι έρευνας είναι: Να συγκροτηθεί ένα πλαίσιο συνεργασίας και συμμετοχής, μέσα από το οποίο ο εκπαιδευτικός-ερευνητής θα βελτιώσει τις δικές του σχολικές πρακτικές· Να αναπτυχθούν ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων, η συστηματική παρατήρηση εφαρμογής των δραστηριοτήτων και ο αναστοχασμός για όλα τα παραπάνω.

Ως κλινικό εργαλείο ανάλυσης των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση περιεχομένου των συνεδριών της δραματοθεραπείας μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο της γνωστικής και της ψυχαναλυτικής θεωρίας.

Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 20 παιδιά 5-12 ετών, τα οποία σύμφωνα με τις πιστοποιήσεις των ΚΕ.Δ.Δ.Υ., παρουσιάζουν προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς με αποτέλεσμα να εμφανίζουν μέτριες έως σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες.

Μέσα από την εξαμηνιαία ψυχοθεραπευτική σχέση ανάμεσα στον εμπυχωτή-ερευνητή και στα παιδιά, κατέστη δυνατό: Να χρησιμοποιούν αυτά τα παιδιά αφαιρετικού τύπου έννοιες στο επίπεδο του σημαίνοντος και του σημαινομένου· Να αποκτήσουν χωρο-σωματικό προσανατολισμό· Να αποκτήσουν τις βασικές μορφές συμβολικής σκέψης κατά όπωσ το συμβολικό-φανταστικό παιχνίδι, την ετεροχρονισμένη μίμηση και την αναστοχαστική αφαίρεση

Απόψεις μαθητών Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας για τα προβλήματα της εκπαίδευσης

Σπύρος Σασσάνης

Κοινωνιολόγος, Υποψήφιος Διδάκτορας Κοινωνιολογίας

Η ελληνική κοινωνία για πολλά χρόνια νοηματοδοτούσε την εκπαίδευση ως ένα βασικό «εφόδιο» κοινωνικής ανέλιξης, απόκτησης κύρους, εξουσίας και υλικών

απολαβών. Όμως, η σχολική διαρροή εξακολουθεί να αποτελεί ένα σημαντικό φαινόμενο στην ελληνική εκπαίδευση με πολλές παραμέτρους, τόσο για τις αιτίες που το δημιουργούν και το συντηρούν όσο και για τις προσπάθειες αντιμετώπισής του. Μία από τις προσπάθειες που γίνονται για την ανάσχεση της σχολικής διαρροής και του αναλφαριθμητισμού είναι ο θεσμός των «Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας», όπου ενήλικοι εκπαιδευόμενοι προσπαθούν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση σε γυμνάσια διετούς κύκλου σπουδών.

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να διερευνήσει πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας την εκπαιδευτική διαδικασία και ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους. Επιπλέον, στοιχεία που θα απασχολήσουν την εργασία είναι η ταξινόμηση των απαντήσεων σε σχέση με το σχολείο, την κοινωνία και τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους, αλλά και τη σημασία που ενδεχομένως να έχει ο κοινωνικοποιητικός ρόλος ενός σχολείου ενηλίκων. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθεί μικρό ερωτηματολόγιο ανοικτών απαντήσεων σε μαθητές Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στην Αττική.

Αποτελεσματικές γονεϊκές εκπαιδευτικές πρακτικές αναδυόμενου γλωσσικού εγγραμματισμού: Θετική συμβολή στην ενίσχυση της σχολικής ετοιμότητας των παιδιών για το δημοτικό σχολείο

Δημήτριος Σιδηρόπουλος

PhD, Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70 Π.Δ.Ε Κεντρικής Μακεδονίας

Ο αναδυόμενος γλωσσικός εγγραμματισμός εμπεριέχει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις, τις οποίες αναπτύσσουν τα παιδιά αναφορικά με την ανάγνωση και τη γραφή, πριν την έναρξη της τυπικής διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στο δημοτικό σχολείο. Η σχολική ετοιμότητα συμπεριλαμβάνει τη γνωστική, κοινωνική, πολιτισμική, συναισθηματική και γλωσσική ετοιμότητα των παιδιών να

ανταποκριθούν με επάρκεια στο πρόγραμμα σπουδών της Α΄ Τάξης του δημοτικού σχολείου. Με βάση τα παραπάνω, ο θεσμικός κοινωνικός ρόλος των γονέων είναι κρίσιμος και καθοριστικός, ανεξαρτήτως του κοινωνικού, επαγγελματικού και εκπαιδευτικού τους επιπέδου, προκειμένου τα παιδιά από τη νηπιακή ηλικία να αποκτήσουν δεξιότητες αναδυόμενου γλωσσικού εγγραμματισμού. Στην εργασία γίνεται καταρχάς μια παρουσίαση των εννοιών του αναδυόμενου γλωσσικού εγγραμματισμού και της σχολικής ετοιμότητας. Ακολούθως, γίνεται μία σύντομη βιβλιογραφική αναφορά στις εξής τέσσερις (4) αποτελεσματικές γονεϊκές εκπαιδευτικές πρακτικές υποστήριξης του αναδυόμενου γλωσσικού εγγραμματισμού των παιδιών: α) παροχή ερεθισμάτων προφορικού λόγου, β) ανάγνωση εκτυπωμένων κειμένων, γ) παροχή προγραμμάτων πρώιμης μάθησης, δ) φροντίδα για κατ' οίκον γλωσσικές δραστηριότητες. Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις αναφορικά με τη λήψη πρωτοβουλιών από πλευράς των αρμόδιων εκπαιδευτικών και κοινωνικών φορέων, με σκοπό την πολυεπίπεδη υποστήριξη των γονέων, ώστε να υιοθετήσουν τις αναφερόμενες πρακτικές αναδυόμενου γλωσσικού εγγραμματισμού εντός και εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος, με σκοπό την ενίσχυση της σχολικής ετοιμότητας των παιδιών τους για το δημοτικό σχολείο.

Η διδακτική διάσταση της εκπαίδευσης του Ολοκαυτώματος: Η (αυτο-)αντίληψη των Ελλήνων/ίδων Εβραίων

Μαρία Σιδηροπούλου

PhD, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η διαδικασία της ανάδυσης της τραυματικής μνήμης της Εβραϊκής Γενοκτονίας («Ολοκαύτωμα», «Σοά», «Αουσβιτς») υπήρξε επίπονη διεθνώς. Στην Ελλάδα, η ένταξη της μικροϊστορίας της εβραϊκής απώλειας στο συλλογικό εθνικό μνημονικό ιστό αναδύεται τη δεκαετία του 1990. Η μακροχρόνια αντίληψη ότι το Ολοκαύτωμα αποτελεί εβραϊκή και μόνο υπόθεση ξεπερνιέται, όταν αναγνωρίζεται ο

πανανθρώπινος και οικουμενικός του χαρακτήρας και θεσπίζεται η επετειακή μνημονική ημέρα της 27ης Ιανουαρίου η οποία είχε καθιερωθεί νωρίτερα στην Ευρώπη (2002) και υιοθετηθεί από τον ΟΗΕ (2005), με ποικίλους στόχους. Μεταξύ αυτών, αναπτύσσονται ποικίλοι εκπαιδευτικοί στόχοι, όπως η ευαισθητοποίηση των νέων σε ζητήματα ξενοφοβίας, μισαλλοδοξίας, η αντιμετώπιση ρατσιστικών φαινομένων και η διεύρυνση της συλλογικής μνήμης προς την κατεύθυνση της ελληνικής κοινωνίας. Γι' αυτό, η μνήμη του Ολοκαυτώματος εντάσσεται στην ελληνική εκπαίδευση και ιδιαίτερα στη διαπολιτισμική εκπαίδευση (2005).

Η παρούσα ανακοίνωση, στόχο έχει τη μελέτη της ανάδειξης της εκπαιδευτικής διάστασης του Ολοκαυτώματος στην ελληνική πραγματικότητα. Για τον σκοπό αυτό, η έρευνα στηρίζεται στην αξιοποίηση εμπειρικών δεδομένων βασισμένων σε επιτόπια κοινωνιολογική μελέτη [Συνεντεύξεις με εκατό πενήντα Έλληνες/δες Εβραίους/ες, ηλικίας δεκαοχτώ (18) μέχρι και εβδομήντα πέντε (75) ετών (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος)].

Σύμφωνα με τα ευρήματα στο πλαίσιο Μετα-Διδακτορικής Έρευνας σε εξέλιξη κατά τη μελέτη, η μνήμη του Ολοκαυτώματος αναδεικνύεται το πλέον σημαντικό στοιχείο στην ελληνο-εβραϊκή ταυτότητα, το οποίο (επαν)εφεύρει τη μοντέρνα εβραϊκότητα σε ένα κοσμικό πλαίσιο ταυτοτικής συγκρότησης. Ως προς τη θρησκευτική ταυτότητα, συμπεραίνεται ότι, ακόμη κι' όταν οι συμμετέχοντες δεν δηλώνουν ότι έχουν μια ισχυρή εβραϊκή ταυτότητα, αυτό δεν μειώνει τη σημαντικότητα του Ολοκαυτώματος για εκείνους. Σύμφωνα με τα δεδομένα, η πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί, στο ότι, η ενημέρωση σχετικά με το Ολοκαύτωμα μπορεί να αποτρέψει ένα νέο Ολοκαύτωμα, υποστηρίζει ότι είναι καλό να είναι σημαντικό μέρος της εβραϊκής ταυτότητας, ενώ παράλληλα τονίζει ότι πρέπει να αποδίδεται φόρος τιμής σε όλα τα θύματα από γενοκτονίες παρόμοιες με αυτό. Οι ερωτώμενοι συμφωνούν στο ότι, το καθήκον της μνημονικής ιστορικής προβολής και εκπαιδευτικής μάθησης για το τραυματικό γεγονός του Ολοκαυτώματος των

Ελλήνων/δων Εβραίων κατανοείται ως πανανθρώπινο, άρα η υποχρέωση της αναγνώρισης είναι ελληνική. Οι ίδιοι/ες τονίζουν τη σημαντικότητα της εγκατάλειψης των όποιων μορφών μισαλλοδοξίας (θεολογικές, χριστιανοκεντρικές, κοσμικά στερεοτυπικά πρότυπα) και παραθέτουν, τα εξής: «Το Ολοκαύτωμα έχει αρχίσει να γίνεται αντικείμενο σπουδής και ενημέρωσης στα σχολεία. Έχει πάρει ευρύτητα στη δημοσιοποίησή του ... », ακόμη ότι: «Η 27η Ιανουαρίου είναι αφορμή στα σχολεία για ενημέρωση», ενώ εκφέρεται η γνώμη ότι: «... Να διδάσκεται μέσα από έξυπνους εκπαιδευτικούς τρόπους, όπως είναι η τέχνη ... ».

Η υποεπίδοση των μαθητών Ρομά στο γυμνάσιο και οι απόψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας για τις θεσμικές αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος

Βασιλική Σιούλα

MSc, Φιλολόγος

Το θέμα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δικαιώματος του κάθε παιδιού στην εκπαίδευση απασχολεί διαχρονικά την κοινωνία. Τα στατιστικά στοιχεία και οι έρευνες καταδεικνύουν πως μαθητές που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι Ρομά, παρουσιάζουν υποεπίδοση, η οποία ξεκινά από το δημοτικό και συνεχίζεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το ερώτημα είναι γιατί συνεχίζει η υποεπίδοση και πώς αυτή είναι διακριτή. Στην ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, μέσω της μεθόδου της επισκόπησης, καταγράφηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών, καθώς και δευτερογενή ζητήματα σχετικά με τους παράγοντες και προτάσεις για τον περιορισμό του φαινομένου. Πεδίο της έρευνας ήταν δημόσια γυμνάσια.

Η μέθοδος της σκόπησης δειγματοληψίας επιλέχτηκε με ημιδομημένες συνευτεύξεις μάχιμων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που αντιμετωπίζουν καθημερινά το πρόβλημα στη σχολική τάξη. Τα ερευνητικά δεδομένα

εστίασαν στον αδύναμο ρόλο του ελληνικού σχολείου να βοηθήσει τους μαθητές με δυσκολίες να ανταποκριθούν στα σχολικά τους καθήκοντα, καθώς και στην αδυναμία των εκπαιδευτικών να οργανώσουν αποτελεσματικότερα το εκπαιδευτικό τους έργο, ιδιαίτερα όταν απευθύνονται σε ανομοιογενή τμήματα μαθητών.

Τα πορίσματα της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου αναφέρουν πως οικογενειακοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί και οικονομικοί παράγοντες συμβάλλουν στη διατήρηση του φαινομένου. Οι εκπαιδευτικοί προτείνουν ένα διαφορετικό γυμνάσιο, τη συμμετοχή των Ρομά στα τμήματα ένταξης, τη μείωση του αριθμού μαθητών ανά τμήμα, την αποσύνδεση της αξιολόγησης στην προαγωγή των μαθητών.

Εν κατακλείδι, υπογραμμίζεται πως η κοινωνική και πολιτισμική ένταξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων είναι συνυφασμένη με θεσμικές και διαρθρωτικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η προάσπιση του δικαιώματος της συστηματικής εκπαίδευσης όλων των παιδιών προοικονομεί την πρόοδο της κοινωνίας μας.

Η συγκρότηση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν σε Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία

Χαρά Σκούρτη

Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα εισήγηση είναι αποτέλεσμα ποιοτικής έρευνας, που μελετά τη συγκρότηση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν σε Πρότυπα και Πειραματικά σχολεία.

Η επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών σχετίζεται με το πώς οι ίδιοι βλέπουν τον εαυτό τους, κάτι που είναι αποτέλεσμα μίας δυναμικής διαδικασίας που μεταβάλλεται στον χώρο και τον χρόνο. Παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τη διεθνή

βιβλιογραφία, είναι, μεταξύ άλλων, το κύρος που απολαμβάνουν από το επάγγελμά τους, η ικανοποίηση που αισθάνονται, και το κίνητρο που έχουν για τη διδασκαλία. Σημαντικό ρόλο φαίνεται επίσης να παίζει και το σχολικό πλαίσιο που διδάσκουν οι εκπαιδευτικοί. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι, όσο εδραιώνεται η επαγγελματική ταυτότητα τόσο οι εκπαιδευτικοί προτιμούν σχολεία με περισσότερο προνομιούχο μαθητικό πληθυσμό.

Τα Πρότυπα και Πειραματικά σχολεία αποτελούν σχολεία ειδικής κατηγορίας, τα οποία, παρόλο που είναι δημόσια, διαφέρουν από τα τυπικά σε διάφορα σημεία. Καταρχάς, είναι σχολεία υψηλού κοινωνικού κύρους, είναι σχολεία που μπορούν να λάβουν επιπλέον χρηματοδότηση, εάν πληρούν κάποια χαρακτηριστικά, και σε αυτά διδάσκουν εκπαιδευτικοί με αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα. Τέλος, οι μαθητές και οι μαθήτριες επιλέγονται για να φοιτήσουν σε αυτά είτε με κλήρωση (Πειραματικά Σχολεία) είτε με εξετάσεις (Πρότυπα Σχολεία).

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας είναι να μελετήσει πώς οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί, δεδομένου ότι διδάσκουν σε αυτά τα σχολεία, νοηματοδοτούν την επαγγελματική τους ταυτότητα και ποια στοιχεία συμβάλλουν στη διαμόρφωσή της.

Η έρευνα αντλεί από τη διεθνή βιβλιογραφία τις έννοιες που σχετίζονται με την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών και τους παράγοντες που παίζουν ρόλο στη διαμόρφωσή της (όπως η ικανοποίηση, το κύρος, η αυτονομία κ.α.), επιχειρώντας να τα συνδυάσει με το ειδικό σχολικό πλαίσιο των Πρότυπων και Πειραματικών σχολείων. Για την έρευνα διεξήχθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με οκτώ εκπαιδευτικούς, οι οποίες απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν με τη μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου.

Με βάση την ανάλυση των δεδομένων, τα συγκεκριμένα σχολεία φαίνεται να λειτουργούν ως μία στρατηγική επιλογή για τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να ανελιχθούν επαγγελματικά. Ειδικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν εξαιτίας του

πλασίου λειτουργίας των σχολείων αυτών, όπως η αυξημένη δυνατότητα αυτονομίας όσον αφορά τον τρόπο διδασκαλίας, το σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, το εργασιακό περιβάλλον που ευνοεί τις συνεργασίες, σε συνδυασμό με τα αυξημένα ακαδημαϊκά τους προσόντα, φαίνεται να έχει ως αποτέλεσμα υψηλά επίπεδα ικανοποίησης για το επάγγελμά τους και συνεπώς μια περισσότερο ενδυναμωμένη επαγγελματική ταυτότητα.

Η ομιλία της βλάχικης γλώσσας από Έλληνες μαθητές με βλαχόφωνους γονείς

Ουρανία Σόντη

MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη και η εξέλιξη της βλάχικης γλώσσας, ως στοιχείου της ταυτότητας των βλαχόφωνων Ελλήνων και η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο αυτή ομιλείται από τους νεότερους σήμερα. Επίσης, επιχειρείται η διερεύνηση της γλωσσικής, κοινωνικής και πολιτισμικής συμπεριφοράς Ελλήνων μαθητών Δημοτικού και Λυκείου με βλαχόφωνους γονείς.

Στην εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας σχετικά αφενός με την ομιλία της βλάχικης γλώσσας, αφετέρου και με στοιχεία της βλάχικης ταυτότητας μαθητών δημοτικού και λυκείου. Για τη διεξαγωγή της έρευνας, αξιοποιήθηκε η τεχνική του ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στις γνώσεις, τις γνώμες, τα ενδιαφέροντα, τα συναισθήματα και τις στάσεις των μαθητών σχετικά με την ομιλία της βλάχικης γλώσσας. Συγκεκριμένα, διερευνάται η βλάχικη καταγωγή των μαθητών, το μορφωτικό επίπεδο των γονιών και παππούδων τους, η ομιλία αλλά και η κατανόηση της βλάχικης γλώσσας καθώς και η επιθυμία εκμάθησής της από τους μαθητές. Επίσης, διερευνάται η συναναστροφή των μαθητών βλάχικης καταγωγής με άτομα ίδιας καταγωγής, τα γενικά χαρακτηριστικά τους και τέλος το πώς νιώθουν οι Έλληνες μαθητές με βλάχικη καταγωγή.

Διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην εκπαίδευση: Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Άγγελος Σούλας

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα έρευνα αφορά τις απόψεις έξι εν ενεργεία δασκάλων, στην περιοχή της Φλώρινας, τριών γυναικών και τριών ανδρών, εκ των οποίων μία διευθύντρια και ένας προϊστάμενος, σε σχέση με τη ρητή διδασκαλία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στη βιβλιογραφική επισκόπηση προβάλλεται ο επικοινωνιακός χαρακτήρας της διδασκαλίας, ενώ αναδεικνύεται η σύζευξη ανάμεσα στη διδασκαλία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στη διαπολιτισμική παιδαγωγική και στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των υπηρετούντων δασκάλων (πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης), αξιοποιήθηκε το ερευνητικό εργαλείο των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Στο πρωτόκολλο συνέντευξης εμπεριέχονται έντεκα ερωτήσεις, οι οποίες -κατά τη διαδικασία της σύνθεσης και της επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων- ομαδοποιήθηκαν σε δέκα επιμέρους ερευνητικούς άξονες. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε πάρκα και σε σχολικές μονάδες (δημοτικά σχολεία), στην πόλη της Φλώρινας. Οι ερωτήσεις που υποβλήθηκαν ήταν ανοιχτού τύπου. Τέθηκαν, εκ μέρους του μελετητή, τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία συσχετίζονται με τη λειτουργικότητα του υφιστάμενου πλαισίου τυπικής εκπαίδευσης στο ελληνικό δημοτικό σχολείο, ως προς τη διδασκαλία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του παιδιού, εντός του Αναλυτικού Προγράμματος (πρώτο ερώτημα), την προετοιμασία των εν ενεργεία εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να είναι σε θέση να διδάσκουν ρητά τα δικαιώματα του ανθρώπου, στη σχολική πρακτική (δεύτερο ερώτημα), τις απόψεις τους (υπηρετούντων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) για τη σπουδαιότητα της συστηματικής διδασκαλίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (τρίτο ερώτημα), αλλά και τις

εκπαιδευτικές στρατηγικές, οι οποίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ενισχυτικά στην ευαισθητοποίηση των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα (τέταρτο ερώτημα).

Στην επιστημονική εργασία, μεταξύ των άλλων, καθίσταται, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους σε αντίστοιχη ερώτηση του οδηγού συνέντευξης, αναγκαία η επιμόρφωση των υπηρετούντων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε θέματα τα οποία άπτονται της ρητής διδασκαλίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η παραπάνω αναγκαιότητα απορρέει από τα αποτελέσματα της έρευνας, εφόσον οι δηλώσεις όλων των συμμετεχόντων συγκλίνουν στο ζήτημα ενημέρωσης και επιμόρφωσής τους στον κλάδο της Διδακτικής Μεθοδολογίας και, κυρίως, στην πτυχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στα ερευνητικά ευρήματα παρατηρούνται τόσο συγκλίσεις όσο και αποκλίσεις στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών. Στο τέλος, προβάλλονται οι ερευνητικοί περιορισμοί, ενώ διατυπώνονται και ορισμένες προτάσεις για την ανάπτυξη και την αξιολόγηση ερευνητικών δεδομένων, καθώς και για τη διεκπεραίωση αντίστοιχων ερευνών στο μέλλον.

Γονεϊκές στρατηγικές μαθητών ημερήσιων λυκείων για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων των παιδιών τους

Γεωργία Σπηλιοπούλου

PhD, Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Πατρών

Γεράσιμος Κουστουράκης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Άννα Ασημάκη

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Η εργασία αυτή, αξιοποιώντας τις έννοιες «στρατηγική», «πεδίο» και «θεσμοποιημένο πολιτισμικό κεφάλαιο» από τη θεωρία του Pierre Bourdieu, αποσκοπεί στη διερεύνηση των γονεϊκών στρατηγικών που υιοθετούνται για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων των παιδιών τους που φοιτούν σε ελληνικά Λύκεια (Γενικά

και Επαγγελματικά). Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2017-2018 με τη χρήση του ερευνητικού εργαλείου της ημιδομημένης συνέντευξης. Το δείγμα της μελέτης αυτής περιλαμβάνει 45 μαθητές που φοιτούσαν στη Β' τάξη Ημερησίων Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων που ανήκουν στην Εκπαιδευτική Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι: α) οι εκπαιδευτικές στρατηγικές που υιοθετούν οι γονείς των μαθητών του δείγματος περιλαμβάνουν την ενασχόληση των παιδιών τους με εξωσχολικές δραστηριότητες, μέσω των οποίων επιδιώκεται η ενίσχυση των προσόντων και ικανοτήτων τους. Εδώ ιδιαίτερη έμφαση φάνηκε ότι δίνεται στην «επένδυση» οικονομικού κεφαλαίου για την εκμάθηση ξένων γλωσσών από τα παιδιά τους. Επίσης, επιλέγεται η στρατηγική της παροχής βοήθειας στους μαθητές για την ενίσχυση της μαθησιακής τους προσπάθειας, όπως είναι η παρακολούθηση ιδιαίτερων φροντιστηριακών μαθημάτων. Και β) οι εκπαιδευτικές στρατηγικές που ανέπτυξαν οι γονείς των μαθητών του δείγματος για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων των παιδιών τους φαίνεται ότι διαφοροποιούνται ανάλογα με το δικό τους «θεσμοποιημένο» πολιτισμικό κεφάλαιο με τη μορφή εκπαιδευτικών τίτλων, όπως και ανάλογα με τον τύπο Λυκείου φοίτησης των παιδιών τους.

Προβλήματα μαθητών που δυσκολεύουν τον εκπαιδευτικό. Πρακτικές διαχείρισης και εμπόδια

Ελευθερία Σπυροπούλου

Υποψήφια Διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα απευθύνθηκε σε εκπαιδευτικούς της Δυτικής Θεσσαλονίκης στη διάρκεια του σχολικού έτους 2018 – 2019. Πρόκειται για ποιοτική έρευνα που επιχειρεί να αποτυπώσει την εμπειρία των εκπαιδευτικών κατά τη διαχείριση προβλημάτων των μαθητών και συγκεκριμένα: α) τα προβλήματα των μαθητών

που βιώνονται ως πιο δύσκολα στη διαχείρισή τους, β) τις πρακτικές που εφαρμόζουν και γ) τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια να διαχειριστούν αυτά τα προβλήματα. Η καταγραφή της εμπειρίας αυτής των εκπαιδευτικών στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, υπό το πρίσμα της υποχρέωσής τους να προβούν ενδοσχολικά σε δίμηνη παρέμβαση στους μαθητές, πριν τους παραπέμψουν στις εξειδικευμένες δομές (ΦΕΚ 4547/2018). Ταυτόχρονα, οι έρευνες τονίζουν ότι η έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση των εκπαιδευτικών σε μαθητές με πρώιμες κοινωνικο-συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσλειτουργίες είναι ιδιαίτερως σημαντική για την πρόληψη σοβαρών συναισθηματικών και συμπεριφορικών προβλημάτων στο μέλλον. Το δείγμα αποτέλεσαν 48 εκπαιδευτικοί (15 νηπιαγωγοί, 15 εκπαιδευτικοί ΠΕ70 και 18 εκπαιδευτικοί Γυμνασίων), οι οποίοι επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία από το σύνολο των συναδέλφων τους κατά τη συμμετοχή τους σε διασχολικές και ενδοσχολικές επιμορφωτικές συναντήσεις. Οι συμμετέχοντες απάντησαν ανώνυμα σε αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο ανοιχτών ερωτήσεων. Με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης αναδείχθηκε η δυσκολία των εκπαιδευτικών να διαχειριστούν την επιθετικότητα των μαθητών, την αδιαφορία/άρνησή τους και τα μαθησιακά/ψυχολογικά τους προβλήματα. Για τη διαχείριση των προβλημάτων αυτών χρησιμοποιούν τη συζήτηση και τον διάλογο, προσπαθούν να κάνουν το μάθημα ενδιαφέρον, να καλλιεργήσουν στα παιδιά δεξιότητες, να εξατομικεύσουν τη διδασκαλία και αναζητούν υποστήριξη από τρίτους. Ως εμπόδια αναδεικνύονται: η έλλειψη συνεργασίας των γονέων, η αρνητική στάση των παιδιών, η πίεση του χρόνου, η έλλειψη εκπαίδευσης/δεξιοτήτων των ιδίων και η έλλειψη υποστηρικτικού πλαισίου.

Απόψεις των γονέων για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό στο πλαίσιο του νηπιαγωγείου

Χρυσούλα Σταματούκου

Νηπιαγωγός

Κρινιώ-Κωνσταντίνα Χειλαδάκη

Ψυχολόγος

Η σχολική βία και ο σχολικός εκφοβισμός αποτελούν φαινόμενα πολυδιάστατα και σύνθετα που προβληματίζουν ιδιαίτερα τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς αλλά και την ευρύτερη κοινωνία. Διάφορες μεταβλητές του περιβάλλοντος φαίνεται ότι πυροδοτούν ή διαιωνίζουν τα φαινόμενα αυτά. Ένας εξ αυτών είναι η οικογένεια που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση στερεοτύπων, παγιωμένων πεποιθήσεων και άκαμπτων συμπεριφορών. Συνεπώς, σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των γονεϊκών απόψεων σχετικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, τις διαστάσεις του φαινομένου και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται για την πρόληψη και την αντιμετώπισή του, τόσο από το σχολικό πλαίσιο όσο και από τους ίδιους.

Το δείγμα αποτελείται από 15 γονείς των οποίων τα παιδιά φοιτούν στο νηπιαγωγείο, στην περιοχή της Πάτρας, του νομού Αχαΐας. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ατομικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων, ενώ η επεξεργασία τους πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Από τα ευρήματα, συνάγεται η αδυναμία ακριβούς αποσαφήνισης των εννοιών «σχολική βία» και «σχολικός εκφοβισμός» και η τοποθέτηση του φαινομένου από την προσχολική ηλικία, με τους κυριότερους ενοχοποιητικούς παράγοντες να θεωρούνται η οικογένεια, τα ΜΜΕ και η ανεξέλεγκτη χρήση της τεχνολογίας. Τα ευρήματα της έρευνας έχουν σημαντικές προεκτάσεις για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης στην προσχολική εκπαίδευση.

Αντιμετώπιση παραβατικής συμπεριφοράς από μαθητή δημοτικού σχολείου: Λήψη αποφάσεων από τη σχολική μονάδα

Κωνσταντίνα Στασινοπούλου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί αύξηση των περιστατικών σχολικής βίας. Οι σχολικές μονάδες έρχονται αντιμέτωπες καθημερινά με τέτοιου είδους περιστατικά και καλούνται να τα αντιμετωπίσουν.

Η εισήγηση αυτή έχει ως στόχο να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο μια σχολική μονάδα κλήθηκε να αντιμετωπίσει περιστατικά σχολικής βίας και να λάβει αποφάσεις μέσα στο συγκεντρωτικό πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Στην εργασία διερευνήθηκε η διαδικασία λήψης απόφασης στη σχολική μονάδα, καθώς και οι περιορισμοί που προέκυψαν κατά τη διαδικασία αυτή.

Η εργασία αποτελεί μελέτη περίπτωσης με δείγμα έναν μαθητή, ο οποίος έχει διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, συνοδευόμενες με επιθετική συμπεριφορά. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω παρατήρησης.

Ο σύλλογος διδασκόντων, έχοντας ακολουθήσει ορθολογικά τα βήματα που απαιτούνται για τη λήψη απόφασης, κατάφερε να συμβάλει στην αποτελεσματική λειτουργία της σχολικής μονάδας και να περιορίσει τα περιστατικά βίας.

Αξιολόγηση ενός πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος δικαιωμάτων του παιδιού για την ενίσχυση της σχολικής εμπλοκής και των αντιλήψεων για τα σχολικά χαρακτηριστικά μαθητών δημοτικού σχολείου

Βαΐα Σταύρου

Εκπαιδευτικός, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ανδρέας Μπρούζος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στέφανος Βασιλόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες ανά τον κόσμο για εφαρμογή της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού στο σχολικό περιβάλλον δείχνουν τη θετική κοινωνική και ακαδημαϊκή επίδραση της εκπαίδευσης για τα δικαιώματα του παιδιού σε μαθητές δημοτικού σχολείου. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εφαρμογή και αξιολόγηση ενός πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος για τα δικαιώματα του παιδιού, διάρκειας 12 εβδομαδιαίων συναντήσεων. Οι συμμετέχοντες ήταν μαθητές της Δ' (n = 35), Ε' (n = 99) και ΣΤ' (n = 18) τάξης του δημοτικού σχολείου. Χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, παρέμβασης (n = 91) και ελέγχου (n = 61). Στόχος του προγράμματος ήταν να βελτιώσει τη σχολική εμπλοκή και τις αντιλήψεις των μαθητών για τα χαρακτηριστικά του σχολικού περιβάλλοντος, δηλαδή την προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας με βάση τη μάθηση κι όχι την επίδοση, τις προσωπικές επιλογές των μαθητών για την πορεία της μαθησιακής διαδικασίας και τη συναισθηματική υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό και τους συνομηλίκους. Η αξιολόγηση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων πριν και μετά από την εφαρμογή του, καθώς και σε μια επαναληπτική μέτρηση στην ομάδα παρέμβασης δύο μήνες μετά από την ολοκλήρωσή του. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια που εξετάζουν τη σχολική εμπλοκή (Wang, Willet, & Eccles, 2011), την παροχή δομής στη μαθησιακή διαδικασία (Wang &

Holcombe, 2010), την παροχή δυνατότητας επιλογής (Wang & Holcombe, 2010), και τη συναισθηματική υποστήριξη του μαθητή από τον εκπαιδευτικό και τους συνομηλίκους (Wang & Holcombe, 2010). Μετά την εφαρμογή του προγράμματος, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στην ομάδα παρέμβασης ενισχύθηκε σημαντικά η σχολική εμπλοκή, η δομή για την κατάκτηση στόχων μάθησης, η ελευθερία επιλογής, καθώς και η συναισθηματική υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό και τους συνομηλίκους.

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Γκάνα: Επιτόπια έρευνα σε εκπαιδευτικά ιδρύματα της περιοχής Ταμάλε

Αλεξάνδρα Στελλάκη

Φοιτήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει την έρευνα, η οποία διεξήχθη στο Ταμάλε (Βόρεια Γκάνα) της Δυτικής Αφρικής την άνοιξη του 2019. Είχε ως αντικείμενο τη μελέτη του τρόπου που αντιλαμβάνονται οι μαθητές-μαθήτριες και οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τις έννοιες «γνώση» και «μόρφωση», αλλά και πώς οι αντιλήψεις αυτές επηρεάζουν την καθημερινότητα και την εξέλιξη της κοινότητας. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε κατά το μεγαλύτερο μέρος με βάση τη συμμετοχική παρατήρηση αλλά και τη συλλογή στοιχείων από σχετικούς φορείς. Μέσα από την ανάλυση και την ερμηνεία των στοιχείων που συλλέχθηκαν, έγινε προσπάθεια να προσδιοριστούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες και οι επιθυμίες των μελών της κοινότητας, να σχολιαστεί η επίδραση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος στη ζωή των μελών του, τα προβλήματα που ανακύπτουν, καθώς και οι ενδεχόμενες λύσεις τους. Ανάμεσα στα βασικά ευρήματα της διερεύνησης είναι: α) η ανάδειξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως εργαλείου και μέσου αλλαγής με στόχο την αντιμετώπιση της φτώχειας, τη μείωση των ανισοτήτων και την αύξηση των επαγγελματικών ευκαιριών και β) η καθοριστική επίδραση της πρόσβασης

και χρήσης των νέων τεχνολογιών, όπως και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αξιοποίησής τους στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου.

Διδακτικές μέθοδοι και δυσκολίες στην εφαρμογή. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών των δημοτικών σχολείων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης της Θράκης για την εκπαίδευση των μαθητών/τριών με αναπηρία που ανήκουν στη μουσουλμανική μειονότητα

Δημήτρης Στεφανίδης

PhD Κοινωνιολογίας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις των τελευταίων ετών, καθώς και η σύγχρονη προβληματική για τη βελτίωση της ποιότητας στην παρεχόμενη εκπαίδευση έχουν δημιουργήσει νέα δεδομένα και έχουν άμεση επίδραση στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, όπου εκτυλίσσεται καθημερινά ένα σημαντικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η ετερογενής σύνθεση των εν λόγω σχολικών τάξεων και το πολυπολιτισμικό προφίλ των μαθητών/τριών φαίνεται να επηρεάζουν τόσο το έργο του εκπαιδευτικού προσωπικού σε επίπεδο σχολικής τάξης όσο και τη γενικότερη λειτουργία των συγκεκριμένων σχολικών μονάδων. Οι παραπάνω διαμορφούμενες συνθήκες αναδεικνύουν την αναγκαιότητα αναβάθμισης του ρόλου των εκπαιδευτικών και επιβάλλουν στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας να αναθεωρήσει το περιεχόμενο και τη δομή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τις στρατηγικές και τις μεθόδους διδασκαλίας, καθώς και τους σκοπούς της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Με βάση την παραπάνω προβληματική, η παρούσα έρευνα εστιάζεται στη μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών στο σύνολο των οχτώ (8) δημοτικών σχολείων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης της Θράκης, θεωρώντας ότι, μέσα από το έργο και το ρόλο τους, βιώνουν και ερμηνεύουν τη συγκεκριμένη σχολική πραγματικότητα. Σε ό,τι αφορά στη συλλογή των δεδομένων, υιοθετήσαμε την τεχνική της ατομικής ημιδομημένης

συνέντευξης, προκειμένου να κατανοήσουμε, μέσα από το λόγο τους, τις διδακτικές μεθόδους που υιοθετούν για να διαχειριστούν το ζήτημα της διγλωσσίας που προκύπτει από την ύπαρξη μαθητών/τριών με αναπηρία στις τάξεις τους, οι οποίοι/ες ανήκουν στη μουσουλμανική μειονότητα, καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην εφαρμογή τους. Διαπιστώνεται ότι η αδυναμία των εκπαιδευτικών να κατανοήσουν επαρκώς τον λόγο των εν λόγω μαθητών/τριών και συνακόλουθα να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες τους, αποδυναμώνει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και αναχαιτίζει τη μαθησιακή πρόοδο των παιδιών αυτών, θέτοντας ολοένα και περισσότερα θεσμικά εμπόδια στη σχολική και κοινωνική ενσωμάτωσή τους.

Μητέρες παιδιών με αναπηρία: Μιλούν για τον κοινωνικό αποκλεισμό

Ιωάννα Στοϊκάκη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τατιάνα Πότση

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο κοινωνικός αποκλεισμός σχετίζεται με την περιθωριοποίηση, την απομόνωση από την κοινότητα και την περιορισμένη συμμετοχή στους θεσμοθετημένους τρόπους ζωής. Επιπροσθέτως, αποτελεί φαινόμενο, με το οποίο συχνά έρχονται αντιμέτωπα, όχι μόνο τα άτομα με αναπηρία, αλλά και οι οικογένειές τους. Ειδικότερα, οι μητέρες, ως κυρίαρχα πρόσωπα στην ανατροφή των παιδιών τους, νιώθουν αβοήθητες και μόνες στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν την εμφάνιση μιας αναπηρίας στο παιδί τους. Ο κοινωνικός αποκλεισμός που βιώνουν εξαιτίας του γυναικείου φύλου ενισχύεται, και λόγω της αναπηρίας του παιδιού τους, με αποτέλεσμα να γίνονται θύματα περιθωριοποίησης. Η παρούσα έρευνα,

έχοντας ως δείγμα μητέρες παιδιών με αναπηρία, επικεντρώθηκε στον κοινωνικό αποκλεισμό που βιώνουν. Συγκεκριμένα, διεξήχθη ποιοτική μελέτη με εργαλείο ημι – δομημένη συνέντευξη, η οποία μεταξύ άλλων διερεύνησε α) τις μορφές κοινωνικού αποκλεισμού, με τις οποίες έχουν έρθει αντιμέτωπες οι μητέρες παιδιών με αναπηρία και β) τον τρόπο, με τον οποίο οι ίδιες ερμηνεύουν την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό που βιώνουν. Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν σε προγράμματα ενδυνάμωσης της κοινωνικής αποδοχής μητέρων παιδιών με αναπηρία, γεγονός που θα επιτρέψει σε αυτές να διαχειριστούν την αναπηρία αποτελεσματικά και να βιώσουν μια ζωή με ποιότητα.

Πολιτισμική ετερότητα και εκπαιδευτική ισότητα στην Ελλάδα και στη Φινλανδία: Ευρήματα μιας έμμεσης συγκριτικής έρευνας

Χρυσούλα Στρούνη

MSc Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Αναστασία Κεσίδου

Επίκ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η πραγμάτωση της εκπαιδευτικής ισότητας αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα «στοιχήματα» που αντιμετωπίζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα, κάτι που ενισχύεται τα τελευταία χρόνια με την προσφυγική κρίση. Η εισήγηση συζητά τα αποτελέσματα μίας έμμεσης συγκριτικής έρευνας που εστιάζει στη διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας κατά την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα και τη Φινλανδία. Η έρευνα λαμβάνει υπόψη το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό πλαίσιο των δύο χωρών και εστιάζει σε τέσσερις επιμέρους διαστάσεις: εκπαιδευτική πολιτική, Προγράμματα Σπουδών, μέτρα στήριξης των αλλόγλωσσων μαθητών και εκπαίδευση εκπαιδευτικών. Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι και στις δύο χώρες η εκπαιδευτική ισότητα και η διαπολιτισμική/ πολυπολιτισμική εκπαίδευση τίθενται ως βασικοί στόχοι σε επίπεδο εκπαιδευτικής

πολιτικής, ωστόσο, υστερεί η υλοποίησή τους σε επίπεδο εκπαιδευτικής πράξης. Στην περίπτωση της Φινλανδίας, φαίνεται -τουλάχιστον σε επίπεδο προδιαγραφών- να υπάρχει πιο γόνιμο έδαφος για την εφαρμογή θετικών εκπαιδευτικών μέτρων για την ετερότητα και την παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, κοινωνικής προέλευσης και εθνικής καταγωγής. Τέτοιες πρακτικές είναι η διάχυση των διαπολιτισμικών στόχων στο Πρόγραμμα Σπουδών μέσω επτά «εγκάρσιων ικανοτήτων», η προώθηση της πολυγλωσσίας, η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας και των θρησκειών, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη όλων των μαθητών, η αυτονομία των εκπαιδευτικών, κ.λπ. Ένα ακόμη εύρημα, το οποίο σχετίζεται άμεσα με την προώθηση της εκπαιδευτικής ισότητας, είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις εντοπίζονται ελλείμματα στην προετοιμασία των εκπαιδευτικών: «συντηρητικός λόγος» για τη διαπολιτισμική/πολυπολιτισμική εκπαίδευση, απουσία ενιαίας αντίληψης για το θέμα μεταξύ των πανεπιστημιακών τμημάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, μη επαρκής αριθμός σχετικών μαθημάτων και πρακτική άσκηση.

Η ψυχο-κοινωνιογραφία του υποκειμένου της σχολικής βίας

Σιμάκης Συμεού

PhD, ΕΜΕ Φιλολογικών στο ΥΠΠΑΝ της Κύπρου

Προϊούσης της ανάπτυξης της εισήγησης αυτής θα γίνει μια προσέγγιση του φαινομένου της σχολικής βίας μέσα από ένα κοινωνικό γράφημα του υποκειμένου πρόκλησης, παραγωγής και δημιουργίας της, στη βάση της σχολικής πραγματικότητας και της τάξης, ενδεχομένως και πτυχών κοινωνικής αναπαραγωγής (δια των κοινωνικών αποκλίσεων).

Στο πλαίσιο αυτό, θα επιχειρηθεί μια συνανάντηση – συνδιαχείριση της μαθησιακής και της κοινωνικής επίδοσης στη βάση της κοινωνικής χαρτογράφησης

της σχολικής τάξης. Θα διερευνηθεί το κοινωνικό background (υπόβαθρο) του υποκειμένου της σχολικής βίας· η κοινωνική του προέλευση –τα κοινωνικά προσδιοριστικά στοιχεία που το οριοθετούν.

Η δομή της εργασίας θα περιλαμβάνει μια εισαγωγή στο θέμα, το πλαίσιο του προβληματισμού, τη διατύπωση μιας υπόθεσης Εργασίας, αναλυμένης σε διερευνητικά ερωτήματα, τον έλεγχο της και τα προκύπτοντα - καταληκτικά, επιλογικά συμπεράσματα. Εκ των ων ουκ άνευ στην ανάλυσή μας, θα είναι ο κύριος όρος και οι επιμέρους οριοθετήσεις, το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο «παράγεται» και διαμορφώνεται η σχολική βία. Ποιες οι αναλογούσες στο υποκείμενό της κοινωνικές παράμετροι. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, επίσης, ο «κώδικας επικοινωνίας», τα απαιτούμενα από το εκπαιδευτικό σύστημα, η απόρριψή του από το υποκείμενο έκφρασής της και η εξ αυτού παραγόμενη, ή /και προκύπτουσα, σχολική βία). Δεν είναι καθόλου μικρής σημασίας το κοινωνικό προφίλ του "βίαιου" παιδιού. Ο κοινωνικός ιστός, η διάρρηξή του και το υποκείμενο της σχολικής βίας. Οι κοινωνικές ανισότητες, η κοινωνική προέλευση του υποκειμένου της.

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου η εθνική στρατηγική για την πρόληψη της σχολικής βίας περιλαμβάνει 6 πυλώνες, στη βάση των οποίων μπορεί να συζητηθεί το περιεχόμενο αυτής της εισήγησης.

Κοινωνικά δικαιώματα και κοινωνικός αποκλεισμός μεταναστών: Ο ρόλος της εκπαίδευσης

Νικόλαος Σωτηρόπουλος

*Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου,
Προϊστάμενος Τμήματος Προαγωγής και Πρόληψης της Υγείας της Δ/σης
Δημόσιας Υγείας Περιφέρειας Πελοποννήσου*

Η ολοένα και μεγαλύτερη συρρίκνωση των κοινωνικών δικαιωμάτων στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, συνεπάγεται διάβρωση της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη, κατακερματισμό της κοινωνικής συνοχής και απονεύρωση

του κράτους ευημερίας. Η ανεπαρκής, διάτρητη, και αποσπασματική κοινωνική πολιτική ενεργοποιεί τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού για ολόένα και μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων και περισσότερων κοινωνικών ομάδων. Ανάμεσα στις ευπαθείς και ευάλωτες αυτές κοινωνικές ομάδες που πλήττονται από την αποδυνάμωση της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη, είναι και οι μετανάστες. Στην εν λόγω εισήγηση αναλύεται η ιδιαιτερότητα της μεταναστευτικής ιδιότητας, οι δυσκολίες προσαρμογής των μεταναστών στο νέο τους περιβάλλον, η στάση της κοινωνίας στο μεταναστευτικό φαινόμενο, το πλαίσιο αλληλεπίδρασης γηγενών και μεταναστών στο υπάρχον κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, ο ρόλος θεσμών όπως αυτός της εκπαίδευσης. Εξετάζονται ακόμη, οι δυσκολίες και τα εμπόδια στην απόδοση των θεσμοθετημένων κοινωνικών δικαιωμάτων στους μετανάστες, οι ελλείψεις της κρατικής μέριμνας και κοινωνικοί παράγοντες όπως η ξενοφοβία και ο ρατσισμός, οι οποίοι δυσχεραίνουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Ειδικότερα η παρούσα εισήγηση σχετίζεται με την υπό εξέλιξη διδακτορική μου διατριβή, όπου μέσα από κάποια αρχικά αποτελέσματα, σε δείγμα 200 μεταναστών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, διατυπώνονται μια σειρά ερμηνευτικών προσεγγίσεων άμεσα συσχετιζόμενων με τις απόψεις τους για τον ρόλο της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών στην προσαρμογή των ιδίων και των παιδιών τους. Τα βασικά, ωστόσο, ερωτήματα που πραγματεύεται η συγκεκριμένη εργασία είναι κατά πόσο η εκπαίδευση δύναται να συμβάλει στην ανάσχεση του κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών, καθώς και ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου, του σεβασμού και της αποδοχής της διαφορετικότητας στην καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων.

Το μάθημα των Θρησκευτικών σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον: Έρευνα σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μαρία-Βασιλική Τασούλη

MSc Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μαρία Καμπέρη

MSc Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σταμάτης Πορτελάνος

τ. Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ρευστότητα, αυξανόμενη τάση παγκοσμιοποίησης, πολυπολιτισμικότητα και ανταγωνισμό. Η μαζική μετακίνηση ατόμων σε παγκόσμιο επίπεδο μεταλλάσσει τη δημογραφική σύνθεση των χωρών και συμβάλλει στη διαμόρφωση του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα τους. Μέσω της εισροής ποικίλων πολιτισμικών ρευμάτων τις τελευταίες δεκαετίες στα εκπαιδευτικά συστήματα, τα καθιστά αντιμέτωπα με την ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού ως προς τη γλώσσα, τη θρησκεία ή την εθνότητα. Υπό αυτές τις συνθήκες το σχολείο καλείται να διαχειριστεί την εθνοπολιτισμική ετερογένεια των σχολικών τάξεων, να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις μιας επιτυχημένης σχολικής, κοινωνικής, επαγγελματικής εξέλιξης και να συμβάλει στην ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση και στην καλλιέργεια διαπολιτισμικής συνείδησης. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαίο να ερευνηθεί το Διαπολιτισμικό και Πολυπολιτισμικό περιεχόμενο του μαθήματος των Θρησκευτικών που προάγεται μέσω συγκεκριμένων εννοιών (Σεβασμός-Αγάπη, Δικαιοσύνη, Ελευθερία, Ισότητα, Πανανθρώπινα Δικαιώματα). Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας συγκροτήθηκε ερωτηματολόγιο με 34 κλειστού τύπου ερωτήσεις και χορηγήθηκε σε εκατό εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η τεχνική δειγματοληψίας που επιλέχθηκε είναι η δειγματοληψία χιονοστιβάδας.

Από την έρευνα που διεξήχθη, διεφάνη ότι το βιβλίο του μαθήματος των Θρησκευτικών είναι κατάλληλο να διδαχτεί σε πρόσφυγες, διαθέτει διαπολιτισμικό

περιεχόμενο με την προοπτική να διαμορφώσει σχέσεις αλληλοσεβασμού και αλληλοκατανόησης μεταξύ αλλογενών ή αλλόθρησκων. Ο γηγενής θρησκευτικός πολιτισμός διαθέτει αξιόλογα διαπολιτισμικά στοιχεία και πανανθρώπινες αξίες που εναρμονίζονται με την καθολικότητα του ανθρωπισμού και τα διανθρώπινα δικαιώματα. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα σχολικά ιδρύματα και οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι φαίνεται ότι λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών τους και εστιάζουν στην ισότητα αλλά και στην διαφορετικότητά τους.

Η «ακαδημαϊκή επιτυχία» στο ελληνικό πανεπιστήμιο

Όλγα Τζαφέα

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον της ανώτατης εκπαίδευσης για την ενίσχυση της ακαδημαϊκής επιτυχίας βρίσκεται διεθνώς στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής έρευνας. Απώτερο στόχο αποτελεί η εφαρμογή ευέλικτων διαδρομών φοίτησης, ικανών να ανταποκριθούν στην ετερογένεια του φοιτητικού πληθυσμού, όσον αφορά τις δεξιότητες, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, τις εμπειρίες και τις προσδοκίες. Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μέρος μιας ερευνητικής προσπάθειας, η οποία βρίσκεται σε πρώτο στάδιο υλοποίησης και έχει κεντρικό σκοπό να συμβάλει στη διαμόρφωση δεικτών επιτυχίας, ώστε τα ιδρύματα να είναι σε θέση να ενισχύσουν τις εμπειρίες και τις δεξιότητες των φοιτητών προς όφελος τόσο της κοινωνίας όσο και των ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό, η εισήγηση εστιάζει σε μια πρώτη προσπάθεια προσδιορισμού του περιεχομένου του όρου «ακαδημαϊκή επιτυχία» στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση, με βάση θεωρητικές προσεγγίσεις και ερμηνευτικές αναλύσεις που χρησιμοποιούνται διεθνώς και προσπαθούν να εξηγήσουν τον τρόπο που οι φοιτητές ενσωματώνονται στην ακαδημαϊκή ζωή. Η προσέγγιση του όρου θα γίνει μεθοδολογικά, μέσα από την ανάλυση

πηγών και την κριτική ανάλυση της υπάρχουσας διεθνούς βιβλιογραφίας. Η χαρτογράφηση της ακαδημαϊκής επιτυχίας καταλήγει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την ανάδειξη πρακτικών υποστήριξης των φοιτητών και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Πανοπτισμός – Ψηφιακή εποπτεία: Πώς αντιλαμβάνονται τα νήπια της έννοια της παρακολούθησης

Μαρία Τζίμα

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στις σύγχρονες κοινωνίες, οι τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ) διευκολύνουν την καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου. Δραστηριότητες, όπως εργασία, επικοινωνία, αγορές κ.λπ., επιτυγχάνονται με την χρήση τους, η οποία όμως εγκυμονεί και κινδύνους. Εκθέσεις αναφορικά με κατασκοπίες, υποκλοπές, παραποιήσεις προσωπικοτήτων, αποπλανήσεις ανηλίκων, επικίνδυνα διαδικτυακά παιχνίδια αλλά και ζητήματα καθολικής ψηφιακής παρακολούθησης των πολιτών, (Πανοπτισμός), απασχολούν τους ειδικούς. Οι κοινωνιολόγοι μελετούν την αρνητική πλευρά του ψηφιακού πανοπτισμού, γιατί εγκυμονεί κινδύνους για την ελευθερία των πολιτών, προσβάλλει και καταστρατηγεί το δικαίωμά τους στην ιδιωτικότητα, αφού στοχεύει στον έλεγχο και στη χειραγώγησή τους. Ταυτόχρονα, η χρήση των ΤΠΕ φαίνεται ότι ξεκινά πρώιμα στην παιδική ηλικία, χωρίς ωστόσο η άνεση στη χρήση των ΤΠΕ να συνεπάγεται και γνώση των κινδύνων. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει: α) αν τα νήπια, καθώς και το οικογενειακό τους περιβάλλον, χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ και πώς κατανοούν τις χρήσεις αυτές, β) κατά πόσο γνωρίζουν τις δυνατότητες των ΤΠΕ για παρακολούθηση, καθώς και τους κινδύνους από τις χρήσεις τους. Στόχος είναι να διαφανεί η ανάγκη ή μη, για έγκαιρες σχετικές παιδαγωγικές παρεμβάσεις. Πρόκειται για ποιοτική έρευνα. Πραγματοποιήθηκε σε δείγμα δεκαπέντε νηπίων και η συλλογή

δεδομένων έγινε με συνέντευξη και φύλλα εργασίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τα νήπια αναγνωρίζουν τις ΤΠΕ και αναφέρουν τις χρήσεις τους. Περιγράφουν την παρακολούθηση χωρίς όμως να τη συνδέουν με τις ΤΠΕ. Τέλος, συμπεραίνεται ότι τα αποτελέσματα συμφωνούν με έρευνες για πρώιμη χρήση των ΤΠΕ στις μικρές ηλικίες και αναδεικνύεται η ανάγκη για κατάλληλες διδακτικές προτάσεις.

Ελεύθερος χρόνος και πολιτισμικές πρακτικές

Ευθύμιος Τόλιος

Υποψήφιος Διδάκτορας

Θεόδωρος Θάνος

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σύμφωνα με τον P. Bourdieu, τα κοινωνικά υποκείμενα καταλαμβάνουν θέσεις στην κοινωνική δομή με βάση τον όγκο και την δομή του πολιτισμικού κεφαλαίου που κατέχουν. Έχοντας ως στόχο τη διατήρηση ή –και– τη βελτίωση της θέσης τους αυτής στην κοινωνική δομή, ακολουθούν κάποιες στρατηγικές αναπαραγωγής. Στις στρατηγικές αυτές συμπεριλαμβάνεται η κληροδότηση του πολιτισμικού κεφαλαίου από τους γονείς στα παιδιά μέσω της διαμόρφωσης των έξεων και της ελεύθερης κουλτούρας. Η διαμόρφωση αυτή συντελείται μέσω διαφόρων πρακτικών, όπως επισκέψεις μουσείων και αρχαιολογικών χώρων, ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων, κ.λπ., με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για προσπάθεια μεταβίβασης πολιτισμικής κληρονομιάς, οριοθετώντας τις πρακτικές αυτές σε πολιτισμικές, άρρηκτα συνδεδεμένες με την κοινωνική προέλευση.

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τις πρακτικές που ακολουθούν οι γονείς για τη διαμόρφωση της ελεύθερης κουλτούρας των παιδιών τους και τη συσχέτιση αυτών με το πολιτισμικό και οικονομικό κεφάλαιο της οικογένειας. Στην έρευνα συμμετείχαν 15 γονείς μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου και για την

συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι όλοι οι γονείς του δείγματος προσπαθούν να ωθήσουν τα παιδιά τους για να αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους δημιουργικά. Όμως, διαφοροποιήσεις προκύπτουν ως προς το είδος των δραστηριοτήτων που επιλέγονται. Οι γονείς του δείγματος που ασκούν επιστημονικά επαγγέλματα και κατέχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης τείνουν να επισκέπτονται συχνότερα πολιτιστικούς χώρους με τα παιδιά τους σε σχέση με εκείνους που ασκούν μη επιστημονικά επαγγέλματα και κατέχουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Επίσης, διαφοροποιήσεις προκύπτουν και αναφορικά με το είδος των εξωσχολικών δραστηριοτήτων, όπως τις αθλητικές δραστηριότητες των παιδιών τους, την εκμάθηση ξένων γλωσσών, ακόμα και την παρεχόμενη βοήθεια για τη μελέτη των σχολικών τους μαθημάτων.

Εμπειρίες ανθεκτικότητας vs εμπειρίες απώλειας: Ο κρίσιμος ρόλος του ελληνικού σχολείου στο μέλλον των εφήβων προσφύγων

Βασιλική Τσάγκα

Υποψήφια Διδάκτορας

Κατά την τελευταία πενταετία, μετά δηλαδή την έναρξη του πολέμου στην Συρία και την ένταση στην Μέση Ανατολή, παρατηρούνται συνεχόμενες εισροές προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες που καλούνται έκτοτε να διαχειριστούν σύμφωνα με τις Διεθνείς Συμβάσεις τον προσφυγικό πληθυσμό. Με την εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζεται προς την κατεύθυνση αυτή, επιδιώκεται η ένταξη των μαθητών με προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο στο ελληνικό σχολείο και κατ' επέκταση στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής. Η εισήγηση εστιάζει στον κρίσιμο ρόλο του σύγχρονου σχολείου, το οποίο καλείται να προσφέρει πλαίσιο και εμπειρίες ασφάλειας,

επιβεβαίωσης και ανθεκτικότητας, αντικαθιστώντας τις εμπειρίες της απώλειας με την ελπίδα. Με βάση ποιοτικά δεδομένα που προέκυψαν από ημιδομημένες συνεντεύξεις με έφηβους πρόσφυγες που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, θα επιχειρήσουμε στην εισήγηση αυτή να διερευνήσουμε την αίσθηση που αποκομίζουν οι έφηβοι μαθητές με προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο σχετικά με το κατά πόσο το ελληνικό σχολείο, στο οποίο φοιτούν, συμβάλλει στην προσαρμοστικότητα/ ανθεκτικότητα τους, εντοπίζοντας βασικούς παράγοντες που ευνοούν την προσαρμοστικότητα/ανθεκτικότητα και συζητώντας την άποψη των συγκεκριμένων μαθητών σχετικά με την επίδραση των προμεταναστευτικών σχολικών εμπειριών στην προσαρμογή τους στο νέο τους σχολείο.

Το πρόταγμα της αριστείας και της συνεκπαίδευσης. Πολιτικές και κοινωνιολογικές διαστάσεις μιας αμφιλεγόμενης συνύπαρξης

Δέσποινα Τσακίρη

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Παυλίνα Νικολοπούλου

Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Αναστασία Θεοδώρα Σαμαρά

PhD, Μεταδιδάκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Το σχολείο, αλλά και εν γένει η κοινωνική ζωή στο σύγχρονο ελληνικό συγκείμενο, ζει στον αστερισμό της «αριστείας». Συγκεκριμένα, στον εκπαιδευτικό και πολιτικό βίο της χώρας εμφωλεύει ένα δυσδιάκριτο ιδιοσυστασιακό ιδεολόγημα της «αριστείας», το οποίο, ωστόσο, είναι έντονα διαπερατό στις κοινωνικές συνειδήσεις. Στο ιδεολόγημα αυτό φαίνεται να αναγνωρίζουν ένα αξιοκρατικό πρόταγμα, το οποίο μπορεί να αποκαταστήσει και να διασφαλίσει την οιονεί επιζητούμενη, αλλά μη επιτευχθείσα, κοινωνική δικαιοσύνη. Πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη αυτής της ιδεολογίας αποτέλεσε η ρητορική των πρότυπων σχολείων,

καθώς και η προβληματική κατάσταση της συνύπαρξης «πρότυπων» και «πειραματικών», η οποία συνδέεται με λογικές υπεράσπισης του δικαιώματος των αρίστων στη διάκριση. Έτσι, η διάκριση, σε αυτό το πλαίσιο, αναγορεύεται ως επιλογή και διεκδίκηση αυτού που προτάσσεται ως αριστεία. Παράλληλα, αυτό το δικαίωμα της διάκρισης και της διεκδίκησής της, αφορά και μαθητές που χαρακτηρίζονται από ειδικές ανάγκες ή /και έχουν πολιτισμικά και μορφωτικά μειονεκτήματα. Σε αυτή την περίπτωση, η διάκριση συνδέεται με μια ιδεολογία ένταξης, η οποία επιδιώκεται μέσα από τη σχολική πολιτική της συμπερίληψης (συνεκπαίδευσης). Στο πλαίσιο αυτό, η διεκδίκηση της διάκρισης προσβλέπει στη συμπερίληψη και στην αλληλέγγυα συνύπαρξη «τυπικών» μαθητών με τους μη «τυπικούς». Διαμορφώνεται, λοιπόν, μια παράδοξη κατάσταση, όπου η διάκριση αναδεικνύεται ως μια κοινωνική σημασία πάνω στην οποία επενδύουν ποικίλες κοινωνικές ομάδες που, ελλείψει ενός πολιτικού εκπαιδευτικού προτάγματος, οδηγούνται σε αντιπαραθέσεις και αντιπαλότητες, οι οποίες με τη σειρά τους βαθιάουν τα ρήγματα στην κοινωνική συνοχή.

Σκοπός της εργασίας μας είναι η ανάδειξη και η ερμηνεία των αντιφάσεων που διαπνέουν τη σχολική πολιτική των τελευταίων χρόνων σε σχέση με τα προτάγματα της συμπερίληψης και της αριστείας. Η εργασία μας εδράζεται στη μελέτη θεσμικών κειμένων (νομοθετικά – επίσημα κείμενα) και αρχειακού υλικού (έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος) που διερευνούμε με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου. Ένα από τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας μας είναι ότι, τόσο η «αριστεία» όσο και η «συμπερίληψη», εκτός από τις ασυνέχειες της πραγμάτωσής τους, συγκροτούν δύο παράλληλες εκπαιδευτικές πολιτικές με κοινό παρανομαστή την αξιοποίηση της διάκρισης, η οποία όμως εδράζεται για την καθεμία, σε διαφορετικούς κοινωνικούς και πολιτικούς προσανατολισμούς.

Η μικροδιδασκαλία ως μέθοδος εκπαίδευσης των φοιτητών στην πρακτική άσκηση για τη δια βίου μάθηση

Ιωάννα Τσάρπα

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα εμπειρικής έρευνας αναφορικά με την εξάσκηση των φοιτητών/τριών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (Π.Τ.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Αιγαίου στην εφαρμογή της μικροδιδασκαλίας στην πρακτική άσκηση για τη Δια Βίου Μάθηση (ΔΒΜ).

Αρχικά, παρουσιάζονται βασικά στοιχεία για τη μικροδιδασκαλία, τα στάδια διεξαγωγής και οι φάσεις εκτέλεσης της μικροδιδασκαλίας, καθώς και οι τεχνικές εκπαίδευσης στη ΔΒΜ. Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων και εμπειριών των φοιτητών/τριών αναφορικά με την αναγκαιότητα αξιοποίησης της μικροδιδασκαλίας, την αποτελεσματικότητα σχεδιασμού, οργάνωσης και διεξαγωγής της, καθώς και την επιλογή των κατάλληλων τεχνικών εκπαίδευσης στη ΔΒΜ. Η παρούσα εμπειρική έρευνα βασίστηκε τόσο στη σχετική βιβλιογραφία όσο και σε ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από φοιτητές/τριες οι οποίοι παρακολούθησαν το μάθημα «Άτυπες, μη τυπικές μορφές εκπαίδευσης – Δια Βίου Μάθηση» τα ακαδημαϊκά έτη 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019.

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων οι φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στο μάθημα, σχεδίασαν, κατασκεύασαν και παρουσίασαν τις μικροδιδασκαλίες τους. Όπως φάνηκε από τις παρουσιάσεις των φοιτητών/τριών στο τέλος του εξαμήνου, η συμμετοχή τους στην παρούσα εφαρμογή ήταν ιδιαίτερα θετική διαδικασία, η οποία δεν είχε μόνο το τεχνικό μέρος της μεθοδολογίας της μικροδιδασκαλίας, αλλά περιελάμβανε και την αξιοποίησή της στην πράξη.

Συμπερασματικά, είναι εμφανής η ανάγκη για την εφαρμογή της μικροδιδασκαλίας στην πρακτική άσκηση των φοιτητών/τριών για τη ΔΒΜ. Κατά τη διάρκεια

της εκπαίδευσης των φοιτητών/τριών στο πλαίσιο των προπτυχιακών σπουδών, χρειάζεται να τους δίνεται η δυνατότητα εμπλοκής τους στην πράξη, καθώς κάτι τέτοιο μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ακαδημαϊκή και επαγγελματική εξέλιξή τους. Εφαρμογές, όπως η παρούσα, είναι απαραίτητες για την ολόπλευρη ανάπτυξη των φοιτητών/τριών και αυριανών εκπαιδευτικών και, γενικότερα, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης των ενηλίκων ανεξαρτήτως τομέα.

Νέες μορφές ιδιωτικοποίησης στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση: Μια μελέτη περίπτωσης

Άννα Τσατσαρώνη

Ομότ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Σοφία Κουτσιούρη

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Αρετή Βογοπούλου

Λέκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Tae-Hee Choi

Assistant Professor Education University of Hong Kong

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διείσδυση ιδιωτικών δρώντων στη δημόσια εκπαίδευση και η εγκαθίδρυση πρακτικών του ιδιωτικού τομέα στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει σοβαρούς μετασχηματισμούς στον χαρακτήρα και τη λειτουργία της δημόσιας εκπαίδευσης παγκοσμίως. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα ευρήματα μιας εμπειρικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ενός διεθνούς ερευνητικού προγράμματος με τη συμμετοχή της Ελλάδας, της Αυστραλίας και του Hong Kong. Από την οπτική της κριτικής κοινωνιολογικής ανάλυσης της εκπαιδευτικής πολιτικής, η έρευνα μελετά τις δομικές συνθήκες και πολιτικές ιδέες που επιτρέπουν την ανάδυση τοπικών μορφών ιδιωτικοποίησης σε κάθε εθνικό πλαίσιο και τις επιπτώσεις τους στο έργο του δημόσιου σχολείου. Η μελέτη εκκινεί από τη θεωρητική παραδοχή ότι οι νέες μορφές ιδιωτικοποίησης αναπτύσσονται εντός του τοπικού πλαισίου και της παράδοσης ενός εθνικού

εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και υπό την επίδραση παγκοσμιοποιημένων δυνάμεων, πιέσεων και ιδεών. Η ανακοίνωση επικεντρώνεται στο πρόγραμμα των «Ανοιχτών Σχολείων» του Δήμου Αθηναίων, ως μια σχετική μελέτη περίπτωσης. Τα ερευνητικά δεδομένα παρήχθησαν από την ανάλυση επίσημων εγγράφων, σχετικών με τις συστημικές αλλαγές και τις πολιτικές για τη σχολική εκπαίδευση, καθώς και από ημι-δομημένες συνεντεύξεις με διευθυντές σχολείων, εκπαιδευτικούς και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και ιδιωτικών φορέων. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι δομικές και συστημικές συνθήκες που διαμορφώνονται στο κέντρο της Αθήνας από την οικονομική κρίση, την έλλευση μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων και τις πολιτικές εκχώρησης αυτονομίας για εκπαιδευτικά ζητήματα στην τοπική αυτοδιοίκηση, διευκόλυναν την εμφάνιση τοπικών μορφών ιδιωτικοποίησης. Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες εκπαιδευτικής διακυβέρνησης ποικιλοτρόπως: με επιφυλακτικότητα και αναμονή, αντίσταση, προσαρμογή και συνδιαλλαγή.

Η γονεϊκή εμπλοκή στην προσχολική εκπαίδευση ως παράγοντας ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των παιδιών

Ευθυμία Τσιάρα

Νηπιαγωγός, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χριστίνα Βάσση

Νηπιαγωγός

Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από έντονες κοινωνικές, τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές. Απέναντι στις απαιτήσεις και προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου η ανθεκτικότητα του κάθε ατόμου, και ιδιαίτερα του παιδιού, αποτελεί ζητούμενο αλλά ταυτόχρονα και μέσο, για να ξεπεράσει τις δυσκολίες/αδυναμίες και τελικά να αντεπεξέλθει σε διαφορετικά περιβάλλοντα και καταστάσεις. Η ανθεκτικότητα προϋποθέτει την καλλιέργεια δεξιοτήτων και στάσεων που, όταν

αναπτύσσονται σε μεγάλο βαθμό, έχουν πολλαπλά οφέλη σε πολλές εκφάνσεις της ζωής του ατόμου και τους ρόλους που καλείται να διαδραματίσει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Η οικογένεια λοιπόν και το σχολείο διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του παιδιού. Ερευνητικές πηγές στην παγκόσμια και εγχώρια βιβλιογραφία τονίζουν τη θετική επίδραση που μπορεί να έχει η υιοθέτηση πρακτικών συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη του κάθε μαθητή. Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει καλές πρακτικές της εμπλοκής των γονέων στη σχολική ζωή που στόχο έχουν να αυξήσουν τους μηχανισμούς ανθεκτικότητας. Πρόκειται για πρακτικές εμπλοκής των γονέων/κηδεμόνων που βασίζονται στο συστημικό - οικολογικό μοντέλο του Bronfenbrenner και προβλέπονται από τα Προεδρικά Διατάγματα (200/1998 και 79/2017). Πρόκειται για πρακτικές που προϋποθέτουν τη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων σε δράσεις που υλοποιούνται αρχικά εντός σχολικής ζωής, ενώ σταδιακά επιχειρείται το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία. Κοινός παρονομαστής στις συνεργατικές δράσεις που παρουσιάζονται είναι η ενίσχυση της ενδυνάμωσης της προσωπικότητας των μαθητών, ώστε να νοιώθουν ικανοί να αντιμετωπίζουν, αποτελεσματικά, διαφορετικές καταστάσεις που ανακύπτουν.

Ο εκφοβισμός των εκπαιδευτικών: Η ανάδυση μίας νέας «κουλτούρας»

Ελένη Τσικνάκου

Mitt, Msoc, Υποψήφια Διδάκτορας Παντείου Πανεπιστημίου, Υπότροφος ΕΛΙΔΕΚ

Η εμφάνιση μίας νέας «κουλτούρας» εκφοβισμού των εκπαιδευτικών και η ανάδειξη των διαστάσεών της έγιναν ιδιαίτερα εμφανείς την περίοδο της κρίσης και στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα την επιπρόσθετη πίεση στους επαγγελματίες εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στα ελληνικά σχολεία.

Το ερευνητικό μας ερώτημα: «Πώς βλέπουν οι Έλληνες Εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης το έργο τους και πώς οι “άλλοι”;», στο πλαίσιο διενέργειας της διδακτορικής μας διατριβής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, απαντάται και μέσα από τη διερεύνηση φαινομένων εκφοβισμού με αποδέκτες τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Στη βάση αυτή θα παρουσιαστεί η υπάρχουσα βιβλιογραφία αναφορικά με το θέμα του εκφοβισμού προς τους εκπαιδευτικούς και, στη συνέχεια, θα γίνει ανάλυση λόγου στις απόψεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών στα εν λόγω περιστατικά και σε φράσεις που ειπώθηκαν από τους συμμετέχοντες σε αυτά. Για ευνόητους λόγους δεν θα αποκαλυφθεί η ταυτότητα των συμμετεχόντων, αν και οι υποθέσεις αυτές έλαβαν μεγάλη δημοσιότητα και οδήγησαν στην παρέμβαση από το Υπουργείο Παιδείας.

Τα αποτελέσματα της μέχρι τώρα μελέτης καταδεικνύουν πρόσληψη ενός έργου ασαφούς με έντονα παιδαγωγικές διαστάσεις για τους μεν εκπαιδευτικούς και έντονα υποτιμητικές, απαξιωτικές και σεξιστικές διαθέσεις από τους «άλλους», που είναι εμπλεκόμενοι ή αποδέκτες αυτού του έργου. Σκοπός μας είναι να παρουσιάσουμε τις επικρατούσες τάσεις και να διερευνήσουμε τυχόν περιθώρια αντίδρασης και προστασίας των εκπαιδευτικών.

Από την προσφυγιά στο σχολείο: Τα παιδιά των Γιεζίντι στην ελληνική εκπαίδευση

Χρήστος Τσιρώνης

Αναπλ. Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ελένη Στάμου

Καθηγήτρια, Υποψήφια Διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η ανάλυση εστιάζει στους πρόσφυγες Γιεζίντι (θρησκευτική και εθνοτική μειονότητα) που διαβιούν στο Κέντρο Φιλοξενίας στην πόλη των Σερρών. Οι Γιεζίντι διώχθηκαν κατά τον πόλεμο στη Συρία με κίνδυνο την ολοκληρωτική εξόντωσή

τους. Ένα χρόνο μετά την εγκατάστασή τους στο ΚΦ Σερρών (2016) τα παιδιά των Γιεζίντι ξεκίνησαν να φοιτούν στα σχολεία. Στην παρούσα ανάλυση παρουσιάζεται το πρόγραμμα της εκπαίδευσης των παιδιών Γιεζίντι στις Σέρρες για το χρονικό διάστημα 2017-2019. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται σε στοιχεία συμμετοχής, όπως στον αριθμό των μαθητών/τριών, στα σχολεία (πρωινά και ΔΥΕΠ), στον αριθμό των διδασκόντων και, ακόμη, στην αλληλεπίδραση με τους γηγενείς μαθητές και άλλες σχετικές παραμέτρους. Διερευνώνται, ειδικότερα, οι κοινωνικές πτυχές της εκπαίδευσης των προσφυγοπαίδων και αναδεικνύονται αφενός οι εκπαιδευτικές προκλήσεις και αφετέρου το ζήτημα των δικαιωμάτων των παιδιών, ως ένα κατεξοχήν κοινωνικό ζήτημα, σε συνάρτηση με τη συνολική κοινωνική πραγματικότητα στην Ελλάδα. Τέλος, η ανάλυση διερευνά, μέσα από την προοπτική της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, τη στάση των γονέων Γιεζίντι απέναντι στη συμμετοχή των παιδιών τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Τα ερευνητικά δεδομένα αντλούνται κυρίως μέσα από τη διενέργεια προφορικών συνεντεύξεων.

Η διάδοση των αρνητικών στερεοτύπων και αξιολογήσεων μέσω της γλώσσας

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Εμίλ Θεοδωρόπουλος

PhD Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας

Η παρούσα εισήγηση προσεγγίζει τη γλώσσα ως όχημα αξιολογικών κρίσεων, καθώς τα τελευταία χρόνια η χρήση των στερεοτύπων από τα ΜΜΕ και η ευρεία απήχησή τους στο κοινό έχουν ως αποτέλεσμα ο δημοσιογραφικός λόγος από αρχικός κομιστής τους να γίνεται τελικά ο παγιωτής – επικυρωτής και ο αναγκαίος νομιμοποιητικός παράγοντας της θέσης προκατάληψης που διαμορφώνεται στο επίπεδο της κοινής γνώμης. Παράλληλα, την έρευνα απασχολούν οι βλέψεις που

επιβάλλουν κάθε φορά αυτή τη χρήση, καθώς και οι τρόποι οχύρωσης των ανθρώπων, και ιδιαίτερα των παιδιών, στην οποιαδήποτε πρόθεση επηρεασμού τους.

Η γλώσσα, ως μη κοινωνικά αθά, έρχεται να εξυπηρετήσει τις διάφορες σκοπιμότητες, να εκφράσει την κοινωνική διαστρωμάτωση, τις αξίες, τις προλήψεις και τους άπειρους κοινωνικούς προσδιορισμούς, περιέχοντας και μεταφέροντας πολυάριθμες κοινωνικές και ιδεολογικές πληροφορίες, ακόμη και με τις πιο απλές φράσεις. Ο δημοσιογραφικός λόγος φαίνεται να υποβοηθά στην διεπίδραση των γλωσσικών ομάδων κατά τρόπο που η ομάδα, η οποία παρουσιάζει χαρακτηριστικά «μη συμμόρφωσης» με τη γενική αυτή τάση, να τοποθετείται σε μειονοτική και δυσχερέστερη θέση. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει, και ως έναν βαθμό διαμορφώνει, νέα χαρακτηριστικά στον δημοσιογραφικό λόγο που χρήζουν περαιτέρω έρευνας.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων της Λέρου

Ελευθερία Τσουλάκου

Κοινωνιολόγος, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Οι προσφυγικές ροές αποτελούν κοινωνικό και ανθρωπιστικό θέμα που εγείρει τον προβληματισμό τόσο των κυβερνήσεων όλων των ευρωπαϊκών χωρών όσο και των πολιτών που επηρεάζονται έμμεσα ή άμεσα από την παρουσία τους. Στην Ελλάδα, τα νησιά είναι εκείνα που έχουν επωμιστεί ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων.

Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να αποτυπώσει το έργο των δομών που λαμβάνει χώρα στο νησί της Λέρου, όσον αφορά την εκπαίδευση των προσφύγων, κυρίως μέσα από τις απόψεις των κατοίκων του νησιού.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθείται είναι μικτή ποιοτική –μέσω συμμετοχικής παρατήρησης-και ποσοτική, με στόχο την ανάδειξη του ρόλου της εκπαίδευσης αυτών των ανθρώπων. Το δείγμα της έρευνας είναι τυχαίο και συγκεκριμένα έχουν απαντήσει το ερωτηματολόγιο 756 μόνιμοι κάτοικοι της Λέρου.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει η στάση που κυριαρχεί στο νησί σχετικά με τη σημασία της εκπαίδευσης των προσφύγων, το κατά πόσο είναι ενημερωμένοι για τις δομές που υπάρχουν στο νησί τους και σε ποιο βαθμό πιστεύουν πως θα βοηθήσει αυτή η πολιτική στην ομαλή ενσωμάτωση αυτού του πληθυσμού.

Εκπαίδευση και κοινωνικά στερεότυπα: Η εικόνα των Ρομά σε παιδικό περιοδικό των αρχών του 20^{ου} αιώνα

Νικόλαος Τσουρής

PhD, Αναπλ. Οργανωτικός Συντονιστής ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αν. Μακεδονίας & Θράκης, Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70

Το σχολείο, ο κύριος φορέας μόρφωσης και διαπαιδαγώγησης των νέων, χρησιμοποιεί ως κύριο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του τα σχολικά εγχειρίδια. Τα βιβλία όμως που εκδίδονται και διανέμονται στα σχολεία υπό την ευθύνη και την εποπτεία του κράτους δεν είναι τα μοναδικά έντυπα που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της εθνικής παιδείας και κατά προέκταση στην καλλιέργεια των κοινωνικών προτύπων, αλλά και μιας σειράς προκαταλήψεων. Σημαντικός στον τομέα αυτό είναι και ο ρόλος των παιδικών περιοδικών και ειδικά αυτών που κυκλοφορούν επίσημα στα σχολεία. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να δείξει πώς εισάγονται τα κοινωνικά στερεότυπα στην εκπαίδευση εστιάζοντας στην εικόνα των Ρομά στο παιδικό περιοδικό «Ελληνόπαις» (1912-1916), το οποίο είχε επίσημη άδεια από το Υπουργείο Παιδείας να διανέμεται στα σχολεία. Σ' αυτό το πλαίσιο θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο περιγράφονται οι

Ρομά στις σελίδες του «Ελληνόπαιδα», ως ενδεικτικό παράδειγμα προβολής κοινωνικών στερεότυπων με τα οποία διαπαιδαγωγούνταν οι νέες γενιές τουλάχιστον στις αρχές του 20ου αιώνα.

Δημόσιο και ιδιωτικό δημοτικό σχολείο υπό την οπτική των εκπαιδευτικών ΠΕ του νομού Ιωαννίνων

Διονύσιος Υφαντής

PhD, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Στην εργασία αυτή διερευνώνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ιωαννίνων σχετικά με: α. τους λόγους που ωθούν τους γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία του νομού, β. με τις διαφορές μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού δημοτικού σχολείου. γ. το κύρος και την αποδοχή που έχουν οι διαφορετικοί αυτοί τύποι σχολείων.

Δείγμα της εργασίας αυτής αποτελούν αντιπροσωπευτικά 100 εκπαιδευτικοί ΠΕ που υπηρετούν στα δημόσια σχολεία του Νομού Ιωαννίνων κατά το σχολικό έτος 2019-2020. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου κλίμακας Likert το οποίο κατασκευάστηκε από τον ερευνητή και χορηγήθηκε στους εκπαιδευτικούς.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι Έλληνες δάσκαλοι θεωρούν ότι τα ιδιωτικά δημοτικά υπερέχουν των δημοσίων στις παρεχόμενες υπηρεσίες και υποδομές τους, στο διευρυμένο ωράριο τους, στη μεταφορά και τη ασφάλεια των μαθητών. Θεωρούν όμως ότι τα δημόσια δημοτικά εξακολουθούν μέχρι αυτή τη στιγμή να έχουν μεγαλύτερη αποδοχή και κύρος από τα ιδιωτικά.

Η διαγενεακή μεταβίβαση της αποστέρησης ανάμεσα σε τρεις γενές: Το παράδειγμα των Καλαβρύτων

Θεώνη Φιλιππακοπούλου

MSc, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το πολυσύνθετο ζήτημα της διαγενεακής μεταβίβασης της αποστέρησης και της ελλειμματικότητας. Βασικοί αιτιώδεις μηχανισμοί μεταβίβασης της αποστέρησης συνιστούν οι θεσμοί της οικογένειας και της εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν, και ερευνητικά, για να καταστεί η διαγενεακή μεταβίβαση της ελλειμματικότητας μετρήσιμη ή έστω για να εκτιμηθεί, αξιοποιείται συχνά ο δείκτης της διαγενεακής κοινωνικής κινητικότητας, με επιμέρους βασικούς άξονες την εκπαιδευτική και επαγγελματική κινητικότητα.

Σύμφωνα με το παραπάνω, επιχειρήθηκε η διερεύνηση του δείκτη της διαγενεακής κοινωνικής κινητικότητας στην ευρύτερη περιοχή των Καλαβρύτων εν έτει 2019, που σκοπό έχει, με γνώμονα τους επιμέρους άξονες, να επαληθεύσει ή μη την ερευνητική υπόθεση: Το χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο αναμένεται να μεταβιβάζεται από τη μία γενιά στην άλλη, σε εύρος τριών γενεών (διαγενεακά).

Αξιοποιώντας την «στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία», ο ερευνητικός πληθυσμός των Καλαβρύτων διαιρέθηκε σε 31 επιμέρους υποπληθυσμούς ή στρώματα, με βάση τον τόπο κατοικίας των ατόμων (τοπικές κοινότητες Καλαβρύτων), που συνιστά και το κοινό χαρακτηριστικό μεταξύ των υποπληθυσμών. Εν συνεχεία, με χρήση δειγματοληψίας χωρίς πιθανότητα επιλέχθηκε ένα δείγμα από κάθε υποπληθυσμό ξεχωριστά, με ποσοστό αντιπροσωπευτικότητας ανά υποπληθυσμό ένα προς εκατό, με το τελικό δείγμα να ανέρχεται έτσι σε αυτό των 65 οικογενειών.

Ως μέθοδος για την ερευνητική διαδικασία αξιοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης για μία κοινωνική ομάδα, ενώ ως μεθοδολογικό εργαλείο η συνέντευξη υπό την

ημιδομημένη μορφή της. Κατά τη συνέντευξη, τα 65 ερωτώμενα υποκείμενα (γόνοι τρίτης γενεάς) κλήθηκαν να δομήσουν, απαντώντας σε ερωτήσεις, το γενεαλογικό τους δέντρο με στοιχεία εκπαιδευτικού και επαγγελματικού χαρακτήρα, που αφορούσαν τα ίδια αλλά και τις δύο προηγούμενες γενεές αυτών, μητροπλευρικά όπως και πατροπλευρικά.

Έπειτα, οι γενεαλογικοί πίνακες που δομήθηκαν, αναλύθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά και ερμηνεύθηκαν με τη χρήση σταθμισμένων εργαλείων στο δείγμα. Εν κατακλείδι, η ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώθηκε, καθώς το οικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο μεταβιβάζεται υπό την μορφή διαγενεακά μεταβιβαζόμενων παραγόντων στους γόνους την επόμενη γενεάς, σε εύρος τριών γενεών στις 55 από τις 65 οικογένειες που ερευνήθηκαν. Παρόλο που η εκπαιδευτική κινητικότητα στους γενεαλογικούς πίνακες παρατηρήθηκε να καταλαμβάνει ανοδική πορεία, η επαγγελματική φάνηκε να διατηρείται σταθερή ανάμεσα στις γενεές στις περισσότερες περιπτώσεις, βασικά συμπεράσματα που ερμηνεύονται, ωστόσο, εκτενώς στην μελέτη.

Σχολική αποτυχία: Οι κοινωνικοί παράγοντες σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Γεώργιος Φλουρής

PhD, Δάσκαλος

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σχολική αποτυχία αποτελεί ένα πολυεπίπεδο και πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο που απασχολεί έντονα όχι μόνο την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και ολόκληρη την κοινωνία. Οι παράγοντες που συνδέονται με τη σχολική αποτυχία καταλαμβάνουν θέμα μείζονος συζήτησης γύρω από την προβληματική αυτή.

Στην παρούσα έρευνα εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τους κοινωνικούς παράγοντες της σχολικής αποτυχίας. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο. Ως θεωρητικό πλαίσιο χρησιμοποιείται η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του P. Bourdieu, σύμφωνα με την οποία η σχολική αποτυχία των μαθητών οφείλεται στην αναπαραγωγική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Το εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες και οδηγεί στη σχολική αποτυχία τους μαθητές που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Δείγμα της έρευνας αποτελούν 50 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ως μέσο συλλογής των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι η σχολική αποτυχία δεν είναι το αποτέλεσμα ενός μεμονωμένου παράγοντα αλλά μάλλον ενός συνδυασμού παραγόντων, που άλλος επιδρά περισσότερο και άλλος λιγότερο. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναφέρει ότι για την εμφάνιση, τη συντήρηση και την αύξηση των ποσοστών της σχολικής αποτυχίας ευθύνονται οι κοινωνικοί παράγοντες της οικογένειας, πρωτίστως, και του σχολείου, δευτερευόντως. Ως σημαντικότεροι παράγοντες αναφέρονται οι προσδοκίες των γονιών, η «αυτοεκπληρούμενη προφητεία», το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονέων που δημιουργεί αρνητικές συνθήκες, όπως επίσης και ο ρόλος του σχολείου που δεν δίνει περιθώρια ευελιξίας στους μαθητές, καθώς τα διδακτικά εγχειρίδια δεν διαφοροποιούνται για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η αυτοαποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού στην περίπτωση της ενιαίας εκπαίδευσης: Διερεύνηση της σχέσης των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών για τη συμπερίληψη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των πεποιθήσεων για την αυτοαποτελεσματικότητά τους

Αδαμαντία Φούκα

Ειδική Παιδαγωγός, Δασκάλα, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών
Ευστάθιος Μπάλιας

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση του όρου «αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών», καθώς και η διερεύνηση της σχέσης των πεποιθήσεων τους για τη συμπερίληψη μαθητών με ε.ε.α. στο γενικό σχολείο και των πεποιθήσεων για την αποτελεσματικότητά τους. Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχημένη εφαρμογή των συμπεριληπτικών πρακτικών έχουν οι εκπαιδευτικοί, των οποίων οι πεποιθήσεις επιδρούν στις πρακτικές τους, διαμορφώνοντας τελικά τις εμπειρίες των μαθητών σε ένα συμπεριληπτικό πλαίσιο εκπαίδευσης. Οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, ότι δύνανται να επηρεάσουν την επίδοση, τη συμπεριφορά και τα κίνητρα των μαθητών (teachers' self-efficacy), επηρεάζουν το περιβάλλον που δημιουργούν οι ίδιοι για τους μαθητές τους, τις αποφάσεις τους σε διαφορετικές διδακτικές πρακτικές για την ενίσχυση της μάθησης αλλά και τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των μαθητών.

Ωστόσο, η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα καθιστά αναγκαίο τον σχεδιασμό νέων κλιμάκων μέτρησης της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών, λόγω προβλημάτων των υπαρχόντων εργαλείων μέτρησης τόσο σε μεθοδολογικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εννοιολογικής κατασκευής. Επομένως, η μελέτη της αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών κατά τη συμπεριληπτική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην επαγγελματική ανάπτυξή τους και στην ανάπτυξη πολιτικής, σχεδιασμού και παρέμβασης που προάγουν την αποτελεσματικότητα

των εκπαιδευτικών και συμβάλλουν στην ενίσχυση της Ενιαίας Εκπαίδευσης / συμπερίληψης.

Κινητικότητα των μεταναστών και χωρικές ανισότητες στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης

Λουκία – Μαρία Φρατσέα

Ερευνήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Απόστολος Παπαδόπουλος

Διευθυντής Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών (Ι.Κ.Ε.),

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.),

Καθηγητής Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής. Οι διεθνείς μεταναστευτικές ροές συνέβαλαν στη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας στην Ελλάδα και συνιστούν σήμερα ένα βασικό χαρακτηριστικό των τοπικών αγορών εργασίας, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές της χώρας. Ωστόσο, από το 2008/9 η οικονομική ύφεση μετέβαλε το οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο και επιδείνωσε τις προοπτικές και τις προκλήσεις της ένταξης τόσο για τους μετανάστες όσο και για το γηγενή πληθυσμό.

Μετά την πτώση του σοσιαλιστικού καθεστώτος της Ρουμανίας, η μετανάστευση των Ρουμάνων προς την Ελλάδα αυξήθηκε σταδιακά. Λόγω της γεωγραφικής και πολιτισμικής εγγύτητας μεταξύ των δύο χωρών, οι Ρουμάνοι σήμερα συνιστούν μία από τις περισσότερες πολυπληθείς μεταναστευτικές ομάδες στη χώρα. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των Ρουμάνων μεταναστών είναι υψηλό, αλλά δεν συνάδει σε κάθε περίπτωση με τις θέσεις που καταλαμβάνουν στην ελληνική αγορά εργασίας. Δεν αναλαμβάνουν τις θέσεις εργασίας που αντιστοιχούν στα εκπαιδευτικά τους προσόντα, παρότι μπορεί να βρίσκονται σε καλύτερη θέση συγκριτικά με άλλες μεταναστευτικές ομάδες από την Ασία και την Αφρική. Η εισήγηση εστιάζει στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαδρομές των Ρουμάνων

μεταναστών και μελετά τις ατομικές και οικογενειακές τους στρατηγικές κοινωνικής κινητικότητας. Η ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων αναδεικνύει τις ανισότητες στην εκπαίδευση συγκριτικά με τις προοπτικές κοινωνικής κινητικότητας των Ρουμάνων μεταναστών. Η εισήγηση στηρίζεται σε πρόσφατη εμπειρική έρευνα (25 συνεντεύξεις σε βάθος) που διενεργείται στο πλαίσιο του έργου IMAJINE H2020 (“Integrative Mechanisms for Addressing Spatial Justice and Territorial Inequalities in Europe IMAJINE”).

Η τέχνη της φωτογραφίας απέναντι στην ομοφοβία. Εκπαιδευτικές πρακτικές και καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις μέσα από το φακό της «κοινωνιολογικής φαντασίας»

Νίκος Φωτόπουλος

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Βίκυ Παπαϊωάννου

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Η τέχνη της φωτογραφίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα αντανάκλασης, έκφρασης αλλά και συνδιαμόρφωσης των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Ως απεικονιστική τέχνη που ακολουθεί αισθητικές συμβάσεις, και ως μέρος ενός ευρύτερου πολιτιστικού πλαισίου, ιδιαίτερα στην εποχή της μετανεωτερικότητας, διαπιστώνουμε ότι αποκτά νέα χαρακτηριστικά, που της επιτρέπουν να απομακρύνεται από το καθολικό και τις βεβαιότητες μιας θολής κανονικότητας εστιάζοντας, με πολλούς τρόπους, στο υποκειμενικό αλλά και στις ατομικές αφηγήσεις που ενέχουν ένα διαφορετικό είδος αλήθειας. Ποιο ρόλο, λοιπόν, μπορεί να διαδραματίσει η καλλιτεχνική φωτογραφία απέναντι σε σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, όπως αυτό της ομοφοβίας; Το ερώτημα προσεγγίζεται μέσα από την μεταμοντέρνα φωτογραφική πρακτική και την, κατά τον C.R Mills, «κοινωνιολογική φαντασία», επιχειρώντας την ανάδειξη του σημείου συνάντησης της καλλιτεχνικής φωτογραφίας με το ζήτημα της ομοφοβίας. Επιδιώκεται η ανάδειξη της διαλεκτικής

διασύνδεσης των εκπαιδευτικών πρακτικών που ενδημούν κυρίως στα άτυπα πλαίσια μάθησης με τον δυναμικό ρόλο της φωτογραφίας. Ταυτόχρονα, επιχειρείται η επαναδιαπραγμάτευση μια ευρύτερης κοινωνιολογικής προβληματικής, αναδεικνύοντας ζητήματα, όπως ο ρόλος της εικόνας στην εκπαίδευση, η μαζική κουλτούρα, ο κοινωνικός ακτιβισμός και τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εποχή της μετανεωτερικότητας. Η έρευνα εδράζεται στο έργο της διεθνούς φωτογράφου, Caroline May, που συνδέει ευθέως τη φωτογραφική τέχνη με τις κοινωνικές διεκδικήσεις κατά της ομοφοβίας (μελέτη περίπτωσης), ενώ η συλλογή των δεδομένων έγινε με ανάλυση του δημόσιου λόγου που έχει αρθρωθεί για το έργο της. Μέσα από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι η πολιτισμική πρακτική της καλλιτεχνικής φωτογραφίας μπορεί να ιδωθεί και ως εκπαιδευτική πρακτική, ικανή να αναδείξει το πρόβλημα της ομοφοβίας και να θέσει προβληματισμούς ως προς τα στερεότυπα για το κοινωνικό φύλο.

«Πληθωρισμός» προσόντων, διαδικασίες πρόσληψης και μορφές απασχόλησης στο ελληνικό σχολείο: Κριτική θεώρηση μιας συστημικής μετάλλαξης

Νίκος Φωτόπουλος

Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Από τη δεκαετία του 90 μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει πολλά στο εκπαιδευτικό επάγγελμα και ειδικότερα στις διαδικασίες πρόσληψης και επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Ταυτόχρονα εμφανίζεται μια διαρκής πίεση για αύξηση προσόντων με αποτέλεσμα την έντονη κινητικότητα στο πεδίο των μεταπτυχιακών σπουδών αλλά και των προγραμμάτων επιμόρφωσης. Η παρούσα αναφορά αποσκοπεί στην αναψηλάφηση της συζήτησης για το εκπαιδευτικό επάγγελμα αναδεικνύοντας παραδοσιακά και νέα ερωτήματα: Συγκεκριμένα: α) οι διαδικασίες πρόσληψης, όπως διαμορφώνονται σήμερα, αντανakλούν την επιθυμητή

αξιοκρατία και τον απαιτούμενο ορθολογισμό; β) ο «πληθωρισμός» προσόντων ενισχύει την ποιότητα του επαγγελματικού προφίλ των υποψηφίων και των ενεργεία εκπαιδευτικών; γ) σε ποιο βαθμό οι βασικές σπουδές των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων ανταποκρίνονται στις υπάρχουσες ανάγκες; δ) οι διάφορες μορφές απασχόλησης στο ελληνικό σχολείο με ποιο τρόπο επιδρούν στη συγκρότηση μιας κοινής επαγγελματικής ταυτότητας; ε) ποιες τάσεις και κατευθύνσεις διαγράφονται εν μέσω μιας συγκυρίας που απορρυθμίζει εκ βάθρων τις «παραδοσιακές» συντεταγμένες στο πεδίο της εκπαιδευτικής πολιτικής; Είναι σαφές πως το εκπαιδευτικό επάγγελμα βρίσκεται εν μέσω μιας περιόδου έντονων αλλαγών και μεταβολών οι οποίες συγκροτούν το πλαίσιο μιας συστημικής μετάλλαξης που οφείλουμε να κατανοήσουμε, αλλά και να τοποθετηθούμε κριτικά απέναντί της.

Κουλτούρα, εκπαίδευση και παιδική εργασία, η περίπτωση των Ρομά της Ελλάδας

Μαρία Χάιτα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η παιδική εργασία αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα του σύγχρονου κόσμου. Σκοπός της έρευνας είναι να μελετήσει τη σχέση του φαινομένου της παιδικής εργασίας και της σχολικής διαρροής με την κουλτούρα ενός λαού ή μιας κοινότητας. Τα επί μέρους ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι: α) τα δύο αυτά φαινόμενα σχετίζονται με την κουλτούρα ενός λαού ή μιας κοινότητας; β) σε ποιο βαθμό η παιδική εργασία εξαρτάται από την κουλτούρα; γ) σε ποιο βαθμό μια παραδοσιακή κουλτούρα επηρεάζει την εκπαιδευτική διαδικασία;

Η έρευνα εστιάζει στην κοινωνική ομάδα των Ρομά της Ελλάδας και πραγματοποιήθηκε στις κοινότητες του Δενδροπόταμου Θεσσαλονίκης και του Δροσερού Ξάνθης, κατά τους μήνες Αύγουστο- Σεπτέμβριο του 2019. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διερεύνηση του θέματος είναι η ποιοτική συνέντευξη. Στην

έρευνα έλαβαν μέρος δέκα συνεντευξιαζόμενοι με κριτήριο επιλογής τις θέσεις ευθύνης που κατέχουν σε εκπαιδευτικούς ή άλλους οργανισμούς των περιοχών αυτών και τη γνώση που έχουν πάνω σε προβλήματα των παιδιών Ρομά.

Από την έρευνα προκύπτει πως η κουλτούρα των Ρομά επηρεάζει το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, λόγω του αξιακού τους συστήματος, το οποίο θεωρεί πως σκοπός του ανθρώπου είναι η οικογένεια και η εργασία. Η εργασία, όμως, στο αξιακό τους σύστημα, δεν συνδέεται με την εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τα παιδιά μαθαίνουν να εργάζονται από νωρίς, αυξάνοντας τα ποσοστά σχολικής διαρροής. Με την επιρροή του μοντέρνου τρόπου ζωής στην πολιτισμική τους ταυτότητα, μεταβάλλεται σταδιακά και η κατανόηση της αξίας της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση της σχολικής φοίτησης με παράλληλη μείωση της σχολικής διαρροής και της παιδικής εργασίας.

Παράγοντες διαμόρφωσης “habitus” κοινωνικής ευημερίας εφήβων σε Κύπρο και Ελλάδα: Μια συγκριτική προσέγγιση

Μαρία Χάλαρη

Marie Sklodowska-Curie Μεταδιδακτορική ερευνήτρια Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Μάριος Βρυωνίδης

Καθηγητής, Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών της Αγωγής, Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Η παρούσα εργασία χρησιμοποιεί μια συγκριτική και διατομεακή προσέγγιση για να διερευνήσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υποκειμενική κοινωνική ευημερία των μαθητών στην Κύπρο και την Ελλάδα, και στη δυνατότητα των παιδιών να ζουν μια ευτυχισμένη και ποιοτική ζωή. Η σύγχρονη κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα σε πολλές χώρες της Ευρώπης χαρακτηρίζεται από ανισότητες και συμβατικές ταξικές ιεραρχήσεις. Εξωγενείς παράγοντες, όπως μια παρατεταμένη οικονομική κρίση, ενδέχεται να ενισχύουν προϋπαρχουσες

ανισότητες τόσο στην εκπαίδευση όσο και στις πιθανότητες των ατόμων να αποκτήσουν πρόσβαση σε συνήθεις μορφές ευημερίας. Επιπλέον, είναι πιθανό να περιορίζουν τις αναγκαίες συνθήκες που σχετίζονται με την ευτυχία των μαθητών. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στο σχολείο και στην κοινωνία δεν συνεπάγονται μόνο διαφορές στην οικονομική κατάσταση και την οικονομική ασφάλεια, αλλά και «διαφορές στην πρόσβαση σε πολύτιμες πρακτικές και τρόπο ζωής».

Ως κεντρικό εννοιολογικό εργαλείο η παρούσα έρευνα υιοθετεί το “habitus” του Bourdieu λόγω της δυνατότητας μέσω αυτού α) να διερευνηθούν οι συναισθηματικές πτυχές της ζωής των μαθητών σε μια κοινωνία ανισοτήτων, β) να αναπτυχθεί μια ολιστική κατανόηση των συναισθηματικών εμπειριών ανισοτήτων στη σύγχρονη κοινωνία, και γ) να οικοδομηθούν πιο πολύπλοκα μοντέλα κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Επιχειρεί, επίσης, να διερευνήσει τον τρόπο, με τον οποίο ευρύτερες κοινωνικο-οικονομικές δομές και λειτουργίες εσωτερικεύονται από τους έφηβους, επηρεάζοντας σημαντικές πτυχές της κοινωνικής ευημερίας τους. Επιπλέον, θέτει σημαντικά ερωτήματα σχετικά με τον πιθανό ρόλο της εκπαίδευσης στην ενίσχυση της ευημερίας των μαθητών στο πλαίσιο αυτό.

Ταυτότητα φύλου και τρανσφοβία: Η πραγματικότητα της κυπριακής εκπαίδευσης

Γεωργία Χαραλάμπους

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Ο τομέας της εκπαίδευσης αποτελεί κλειδί στη διαμόρφωση ιδεών και αντιλήψεων αλλά και στην καταπολέμηση ή διαιώνιση στερεοτύπων και προβληματικών συμπεριφορών. Όσον αφορά στο θέμα των τρανς ατόμων στα σχολεία της Κύπρου, η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού δεν προνοεί αναγνώριση της ταυτότητας φύλου ενός τρανς μαθητή ή μαθήτριας, σε οποιαδήποτε βαθμίδα κι

αν φοιτά. Παράλληλα, ενώ ο τρανσφοβικός εκφοβισμός είναι διαδεδομένος στα σχολεία, εντούτοις δεν αντιμετωπίζεται επαρκώς ενώ τα σχολεία «κρύβουν» τα περιστατικά. Η παρούσα εισήγηση καταπιάνεται με το φαινόμενο της τρανσφοβίας στην κυπριακή εκπαίδευση, καθώς και τις πολιτικές που ακολουθούνται ή όχι σε σχέση με τα παιδιά των οποίων η ταυτότητα φύλου τους διαφέρει από το βιολογικό τους φύλο. Αποτελεί μία ποιοτική μελέτη περίπτωσης, με υπό μελέτη οριοθετημένο σύστημα τις σχολικές εμπειρίες τρανς ατόμων στην Κύπρο. Με τη χρήση αφηγηματικής έρευνας και βιογραφικών προσεγγίσεων συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν σε βάθος ημιδομημένες συνεντεύξεις 12 σκοπίμως επιλεγμένων ατόμων από την Κύπρο, ηλικίας 18-35 ετών. Σκοπός της έρευνας υπήρξε η καταγραφή των σχολικών εμπειριών των ατόμων σε σχέση με την ταυτότητα φύλου τους. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση τεχνικών ανοικτής κωδικοποίησης, με στόχο να απαντηθούν τα ερωτήματα της μελέτης. Συνολικά τα ευρήματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες δέχτηκαν τρανσφοβικό εκφοβισμό από άλλους μαθητές και εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια φοίτησής τους στο σχολείο. Επιπλέον, η έρευνα ρίχνει φως στα κενά που παρατηρούνται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και τις πολιτικές του Υπουργείου Παιδείας σε σχέση με το θέμα της ταυτότητας φύλου και του φαινομένου της τρανσφοβίας στα σχολεία.

Δεξιότητες και εκπαίδευση

Μάχη Χατζηγιάννη

Διευθύντρια Ερευνών, Ερευνήτρια Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών / Ε.Κ.Κ.Ε.

Απόστολος Λιναρδής

Κύριος Ερευνητής, Ερευνητής Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών / Ε.Κ.Κ.Ε.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, πληθαίνουν όλο και περισσότερο εκείνοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το σχολείο πρέπει να εφοδιάζει τους νέους με δεξιότητες, ώστε να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ζωής στις σύγχρονες πολυ-

πολιτισμικές κοινωνίες, καθώς και στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και, ταυτόχρονα, να είναι και ενεργοί πολίτες.

Πώς μπορεί όμως το σχολείο να συμβάλει προς αυτήν την κατεύθυνση; Τι πρέπει να προσφέρει η εκπαίδευση; Δεξιότητες ή γνώσεις; Με ποιον τρόπο συνδέεται η ανάπτυξη των γνωσιακών δεξιοτήτων (αριθμητισμός, γραμματισμός, ψηφιακές δεξιότητες) στους διάφορους τομείς γνώσης και με ποιο τρόπο και σε ποιο βαθμό συνδέεται η ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών με την ανάπτυξη των γνώσεων και την εκπαίδευση γενικότερα; Τέλος, σε ποιο βαθμό εντοπίζουμε διαφορές σε άτομα με διαφορετική κοινωνική προέλευση;

Στην εισήγηση μας, η οποία βασίζεται στα αποτελέσματα της διεθνούς έρευνας PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) του ΟΟΣΑ η οποία υλοποιήθηκε στην Ελλάδα από το 2012-2015, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια πρώτη απάντηση στα ερωτήματα αυτά και να προτείνουμε κάποιες νέες ερευνητικές κατευθύνσεις.

III. Συμπόσια

III. Συμπόσια

Συμπόσιο: Παιδιά μεταναστών και προσφύγων στο σχολείο: Ταυτότητες, κοινωνικές πορείες και σχέση με την εκπαίδευση

Αλεξάνδρα Ανδρούσου (Συντονισμός)

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Νέλλη Ασκούνη (Συντονισμός)

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ιωάννα Μοσχούρη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Ματούλα Παπαδημητρίου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Χρήστος Στεφάνου

Υποψήφιος Διδάκτορας

Βάσω Ψιλάκη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Η εκπαίδευση των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγή αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εδώ και σχεδόν τρεις δεκαετίες. Σε αυτό το διάστημα έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση της εκπαιδευτικής ένταξής τους, ενώ παράλληλα σημαντικά εμπόδια εξακολουθούν να υφίστανται. Στη σημερινή συγκυρία η προσφυγική κρίση δημιουργεί νέες εκπαιδευτικές προκλήσεις. Το συμπόσιο εστιάζει στη σχολική εμπειρία παιδιών μεταναστών και προσφύγων και τους παράγοντες που τη συγκροτούν, διερευνώντας πώς η σχέση τους με την εκπαίδευση εγγράφεται στις κοινωνικές και μεταναστευτικές τους πορείες. Παράλληλα δίνεται έμφαση σε μεθοδολογικές παραμέτρους, δηλαδή στο ερώτημα ποιες μέθοδοι είναι κατάλληλες να ανιχνεύσουν και να αναδείξουν τη «φωνή» των εν λόγω ομάδων ως ερευνητικών υποκειμένων. Οι προσεγγίσεις που παρουσιάζονται προέρχονται από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν το σχολικό

έτος 2018-19 στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα».

Η **Βάσω Ψιλάκη** διερευνά τις μεταναστευτικές εμπειρίες μέσα από τα βλέμμα/φακό των παιδιών». Υποκείμενα της έρευνας είναι επτά παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής που φοιτούν σε ένα δημοτικό σχολείο της Αθήνας. Πρόκειται για έξι αγόρια και ένα κορίτσι ηλικίας εννιά έως έντεκα ετών με καταγωγή από την Αίγυπτο, το Πακιστάν και το Μαρόκο. Η συγκεκριμένη έρευνα αντιμετωπίζει τα παιδιά ως ενσυνείδητα κοινωνικά υποκείμενα και υιοθετεί μια παιδοκεντρική προσέγγιση τόσο σε θεωρητικό όσο και σε μεθοδολογικό επίπεδο. Ακολουθεί τις αρχές και τη μεθοδολογία του Photovoice και ζητά από τα παιδιά να αποτυπώσουν μέσα από τις φωτογραφίες και τα κείμενά τους τις εμπειρίες και τους κόσμους τους. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύονται ζητήματα σημαντικά για τα ίδια και τις ζωές τους, τα οποία δεν θα μπορούσαν να εκφραστούν μόνο μέσα από τον προφορικό λόγο. Τα παιδιά των μεταναστών είναι εκείνα που συνήθως ανοίγουν διαύλους επικοινωνίας και στήνουν γέφυρες μεταξύ οικογένειας και κοινωνίας υποδοχής. Η έρευνα αναδεικνύει πώς τα ίδια τα παιδιά διαπερνώντας σύνορα, φυσικά ή/και συμβολικά, διαπραγματεύονται την ετερότητά τους- πολιτισμική, θρησκευτική, γλωσσική- και αναπτύσσουν ως ενεργά υποκείμενα στρατηγικές ένταξης.

Η **Ματούλα Παπαδημητρίου** μελετά την εκπαίδευση στο πλαίσιο της προσφυγικής εμπειρίας. Η έρευνα αφορά οκτώ κορίτσια και αγόρια αιτούντα ασύλου ή πρόσφυγες, 14 έως 17 ετών με καταγωγή από το Αφγανιστάν, που έφτασαν πρόσφατα στην Ελλάδα, μένουν σε κέντρο «φιλοξενίας» και, ενώ βρίσκονται σε μια προσωρινή, ρευστή κατάσταση αβεβαιότητας και μετάβασης, έχουν ενταχθεί στο δημόσιο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Πρόκειται για μελέτη περίπτωσης που εστιάζει στο πώς επηρεάζει το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο των μαθητών/τριών προσφύγων τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους, βιώνουν την καθημερινότητά τους, τις κοινωνικές τους σχέσεις, τις προσδοκίες τους για το

μέλλον. Για την παραγωγή των δεδομένων συνδυάστηκαν διαφορετικές τεχνικές και εργαλεία, όπως η ημιδομημένη συνέντευξη σε μικρές ομάδες συζήτησης, η παιδαγωγική παρέμβαση (δημιουργικά / βιωματικά εργαστήρια με θέμα τις ταυτότητες), και επικουρικά, η (μη συμμετοχική) παρατήρηση, οι σημειώσεις πεδίου, οι άτυπες συνομιλίες με παιδιά και εκπαιδευτικούς και η μελέτη αρχείου. Η ανάλυση του λόγου των εφήβων αναδεικνύει ότι βρίσκονται παράλληλα σε πολλές, επιπλέον της βιολογικής, χωρικές και χρονικές μεταβάσεις, "κατοικώντας" σε πολλαπλά είδη ταυτοτήτων που συνυφαίνονται κυρίως από ασυνέχειες, ωστόσο δεν βλέπουν τον εαυτό τους μόνο ως πρόσφυγα. Η έρευνα φωτίζει επίσης τον καθοριστικό ρόλο του σχολείου και της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Η **Ιωάννα Μοσχούρη** μελετά τη θέση της εκπαίδευσης στη ζωή νέων μεταναστευτικής καταγωγής και τον τρόπο με τον οποίο οι σχολικές εμπειρίες και η σχολική ζωή επηρέασαν τη μετέπειτα ακαδημαϊκή και κοινωνική τους πορεία. Για τη συλλογή των δεδομένων αντλήθηκαν εργαλεία από τις ιστορίες ζωής μια μεθοδολογία έρευνας η οποία επιτρέπει να αναδειχθούν οι ατομικές εμπειρίες του ατόμου ως φορέα δράσης και συμμετοχού στην κοινωνική ζωή. Η έρευνα βασίζεται σε αφηγήσεις ζωής δύο φοιτητριών και ενός φοιτητή αλβανικής καταγωγής με διαφορετικές εκπαιδευτικές πορείες. Δύο από τους συμμετέχοντες αποφοίτησαν από Επαγγελματικά Λύκεια και φοιτούν σε Ανώτερα Τεχνολογικά Ιδρύματα, ενώ η τρίτη συμμετέχουσα αποφοίτησε από Πειραματικό Λύκειο και φοιτά σε πανεπιστημιακή σχολή. Η έρευνα αναδεικνύει ότι οι νέοι μεταναστευτικής καταγωγής δεν αποτελούν μια ομοιογενή ομάδα. Οι σχολικές και κοινωνικές πορείες τους αποτελούν προϊόν της υποκειμενικής τους δράσης αλλά και ποικίλων καθορισμών, στους οποίους διαπλέκεται η μεταναστευτική συνθήκη, καθώς και οι ταξικές παράμετροι.

Ο **Χρήστος Στεφάνου** μελετά από το 2018 τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές πορείες εφήβων μαθητών προσφύγων από την Ελλάδα στη Γερμανία μέσα από

ένα ερευνητικό ντοκιμαντέρ. Η έρευνα αφορά 10 κορίτσια και αγόρια (13 έως 17 ετών), αιτούντα οικογενειακής επανένωσης που ζουν/ζούσαν σε δομή φιλοξενίας προσφύγων στην Ελλάδα και φοιτούν στην τυπική εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της έρευνας πέντε έφηβοι εγκαθίστανται στη Γερμανία, ενώ οι υπόλοιποι παραμένουν για διάστημα που φτάνει ακόμα και τα 4 έτη σε κατάσταση αναμονής στην Ελλάδα. Η έρευνα εστιάζει στον αντίκτυπο των εθνικών και διεθνών πολιτικών στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές πορείες των εφήβων προσφύγων, στις στρατηγικές που αναπτύσσουν οι έφηβοι για να αντιμετωπίσουν τις μεταβατικές καταστάσεις και στον τρόπο που συγκροτείται η σχέση τους με το σχολείο. Για την παραγωγή των δεδομένων συνδυάστηκαν η συμμετοχική παρατήρηση στο πεδίο στην Ελλάδα και στη Γερμανία, συνεντεύξεις με εφήβους πριν και μετά την άφιξη στη Γερμανία και συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς. Η μεθοδολογία του ερευνητικού ντοκιμαντέρ επιτρέπει την καλύτερη αναπαράσταση της εμπειρίας των εφήβων σε ένα πλαίσιο ρευστότητας που υπερκαθορίζεται από την πολιτική διάσταση. Αναδεικνύεται η μεγάλη σημασία της οικογενειακής ζωής, των κοινωνικών σχέσεων και της ένταξης σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια, ως παραγόντων που διευκολύνουν την υιοθέτηση ταυτοτήτων που θωρακίζουν ενάντια στο τραύμα του αποχωρισμού, στην αίσθηση ματαίωσης και ανασφάλειας στην Ελλάδα και στις δυσκολίες κοινωνικής ένταξης στη Γερμανία.

Συμπόσιο: Η πολιτική του φόβου και κοινωνικές πρακτικές

Εύη Ζαμπέτα (Συντονισμός)

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Δήμητρα Γκελερή

Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κωνσταντίνα Τσαντσαράκη

Δασκάλα, MSc Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κριστίνα Ντονόσιε

Νηπιαγωγός, MSc Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο φόβος ως μέσο πολιτικής χειραγώγησης αποτέλεσε ένα από τα πλέον αποτελεσματικά εργαλεία κοινωνικού ελέγχου. Η επίκληση του κινδύνου και της απειλής στοχεύει στην ενεργοποίηση των πλέον ταπεινών κοινωνικών αντανάκλαστικών, πρακτική που οδήγησε και στα πιο ειδεχθή εγκλήματα της ανθρώπινης ιστορίας, όπως το Ολοκαύτωμα. Η ρητορική του μίσους που προβάλλεται από τη σύγχρονη λαϊκιστική ακροδεξιά στην Ευρώπη, καλλιεργεί τον φόβο και δαιμονοποιεί κάθε είδους ετερότητα, κυρίως μετανάστες και ομοερωτικά άτομα, παραπέμποντας στη βιολογική καθαρότητα, εθνο-φυλετική και σεξουαλική. Η διάχυση αυτής της ρητορικής στον δημόσιο λόγο «κανονικοποιεί» την πολιτική του φόβου στο πολιτικό σύστημα και συμβάλλει στην υιοθέτηση (ξενο/ομο-) φοβικών κοινωνικών πρακτικών. Αντικείμενο αυτού του συμποσίου αποτελεί η ανάλυση όψεων της «πολιτικής του φόβου» (Wodak, 2015) στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύονται πτυχές του δημόσιου λόγου, όπως ο ακραίος πολιτικός λόγος της Χρυσής Αυγής, με έμφαση στα ιδεολογικά κείμενα που αφορούν τη μετανάστευση και την ιδανική πολιτεία, και ο «ανθρωπιστικός» και αλτρουιστικός λόγος προς τα παιδιά πρόσφυγες της εφημερίδας Καθημερινή που συχνά, έντεχνα, εγκρύπτει την ξενοφοβία. Τέλος, συζητούνται κοινωνικές πρακτικές που αφορούν

τη μετανάστευση μέσα από τις εμπειρίες μεταναστών πρώτης γενιάς από την υποδοχή τους στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία του 1990.

Οι παρουσιάσεις που συνθέτουν το προτεινόμενο συμπόσιο βασίζονται σε διπλωματικές εργασίες που έχουν εκπονηθεί στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα» του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του ΕΚΠΑ.

Η πολιτική του φόβου: Ο ξενοφοβικός λόγος της Χρυσής Αυγής

Δήμητρα Γκελερή

Νηπιαγωγός, μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Εύη Ζαμπέτα

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται κριτική ανάλυση λόγου σε κείμενα της Χρυσής Αυγής, τα οποία η οργάνωση χαρακτηρίζει ως «ιδεολογικά». Συγκεκριμένα, μέσα από την ανάλυση δεκαεπτά ιδεολογικών κειμένων της περιόδου 2012-2013, θα επιχειρηθεί η διερεύνηση των μεθόδων καλλιέργειας του φόβου ως μέσου πολιτικής χειραγώγησης και προπαγάνδας. Το θεωρητικό πλαίσιο και τα ερευνητικά εργαλεία της ανάλυσης βασίζονται στη λογοϊστορική προσέγγιση της Ruth Wodak, η οποία αντλεί από την έννοια του Αριστοτελικού «τόπου» για να διαμορφώσει κατηγορίες διερεύνησης των κεντρικών επιχειρημάτων ενός κειμένου. Οι «τόποι» αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την ανάλυση των λογικών πλανών που υιοθετούνται ευρέως στους λόγους αποκλεισμού και προκαταλήψεων της ακροδεξιάς προπαγάνδας.

Όπως αναδεικνύεται από τους κεντρικούς τόπους της «διαφθοράς», του «αντικοινοβουλευτισμού» και της «απειλής/κρίσιμης κατάστασης», ο λόγος της Χρυσής Αυγής συστηματικά οικοδομεί τον φόβο πάνω σε φανταστικούς ή

πραγματικούς κινδύνους, αντλώντας περιεχόμενο από τους λόγους περί κρίσης, τη μυθοποιημένη εθνική ταυτότητα και τις περίπλοκες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της ελληνικής κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα στοχοποιεί μια ομάδα ατόμων ως «αποδιοπομπαίους τράγους», προβάλλοντας τις πράξεις τους ως απειλητικές ή ζημιογόνες για το «Εθνικό Εμείς». Παράλληλα, η φυσικοποίηση του φόβου επιχειρείται μέσα από το ακραίο ιδεολόγημα του βιολογικού ρατσισμού, με κεντρικό άξονα το τρίπτυχο «κοινό αίμα, κοινή φυλή, κοινό έθνος», αναβιώνοντας έννοιες όπως της καθαρότητας του αίματος και της αναγκαίας εξόντωσης «των παρασίτων» [sic]. Η κατασκευή της υπέρτατης απειλής ενισχύει τον τόπο του «σωτήρα» μέσα από τον οποίο η Χρυσή Αυγή αναδεικνύει τον εαυτό της ως το μοναδικό αμόλυντο πολιτικό και κοινωνικό στοιχείο και νομιμοποιεί τους τρόπους της «ιδανικής πολιτείας» και της «αναγκαστικής βίας», όπου περιγράφονται οι πραγματικές πολιτικές επιδιώξεις της ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος και της ριζοσπαστικοποίησης της κοινωνίας.

Η αναπαράσταση του παιδιού πρόσφυγα ως φορέα του δικαιώματος στην εκπαίδευση στον ημερήσιο τύπο

Κωνσταντίνα Τσαντσαράκη

Νηπιαγωγός, MSc Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Εύη Ζαμπέτα

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αντικείμενο της παρουσίασης αποτελεί η μελέτη της αναπαράστασης των παιδιών προσφύγων ως φορέων του δικαιώματος στην εκπαίδευση στον ημερήσιο τύπο. Συγκεκριμένα, εξετάζονται άρθρα της εφημερίδας Καθημερινή την περίοδο του Σεπτεμβρίου 2016, λίγο πριν τα παιδιά αρχίσουν να φοιτούν στα σχολεία, έως και τον Ιανουάριο του 2017, όπου η Χρυσή Αυγή παρεμβαίνει βίαια στο Δημοτικό Σχολείο Νέου Ικονίου στο Πέραμα. Η διερεύνηση του υλικού γίνεται στο πλαίσιο θεωριών που αναφέρονται στην πολιτική αποκλεισμού των προσφύγων και

μεταναστών στα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που μέλος της αποτελεί η Ελλάδα, στον ρατσισμό και τη ξеноφοβία απέναντι στους πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική κοινωνία, στην εξουσία των μέσων ενημέρωσης να δημιουργούν αναπαράστασεις και στο λόγο τους σχετικά με τους πρόσφυγες και μετανάστες και τα παιδιά και τέλος, στο δικαίωμα στην εκπαίδευση, με στόχο να αναδειχθούν οι αντικρουόμενοι λόγοι που προκύπτουν στην εξέταση του ζητήματος.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και οι κατηγορίες που προκύπτουν είναι η αναπαράσταση των παιδιών ως απειλής, ως φορέων του δικαιώματος στην εκπαίδευση κι ως αθών θυμάτων. Συνοπτικά, συμπεραίνεται ότι ο λόγος της εφημερίδας εμφανίζεται αντιφατικός, καθώς σε γενικές γραμμές τα παιδιά πρόσφυγες αναπαριστώνται θετικά, αλλά εντοπίζεται ένας υπόρρητος ρατσιστικός και ξеноφοβικός λόγος.

Ζητήματα κοινωνικής ένταξης και ιδιότητας του πολίτη: Η περίπτωση Ρουμάνων μεταναστών στο Ναύπλιο

Κριστίνα Ντονόσιε

Νηπιαγωγός, MSc Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Εύη Ζαμπέτα

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων μίας ποιοτικής έρευνας, η οποία επιχείρησε να διερευνήσει την κινητικότητα και τις πρακτικές των Ρουμάνων μεταναστών/τριών κατά τη δεκαετία του 1990. Ειδικότερα, καταγράφεται η εμπειρία αυτής της 1ης γενιάς μεταναστών αναφορικά με την κοινωνική τους ένταξη στην πόλη του Ναυπλίου, πόλη-αναφορά κατά την πρώτη εγκατάστασή τους στην Ελλάδα και μόνιμο τόπο διαμονής κατά το παρόν. Επιδιώχθηκε η κατανόηση του τρόπου αλλά και του βαθμού στον οποίο οι Ρουμάνοι/ες εντάχθηκαν σε αυτήν τη μικρή σχετικά κοινότητα, μέσα από τη δράση και την παρουσία τους στους διάφορους τομείς της τοπικής κοινωνίας. Στο πλαίσιο

αυτής της εργασίας, μελετήθηκαν το φαινόμενο της μετανάστευσης, οι μεταναστευτικές πολιτικές της Ευρώπης και ειδικότερα της Ελλάδας, οι τρόποι και οι παράγοντες ένταξης και επιχειρήθηκε η εμβάθυνση στη Ρουμανική μετανάστευση στην Ελλάδα. Η έρευνα βασίστηκε σε ημιδομημένες συνεντεύξεις με μετανάστες πρώτης γενιάς (4 άντρες και 4 γυναίκες ρουμανικής καταγωγής που έχουν ως τόπο μόνιμης κατοικίας το Ναύπλιο). Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στη ρουμανική γλώσσα.

Στο πλαίσιο αυτής της σύντομης παρουσίασης θα επιχειρηθεί να αναδειχθούν ορισμένα από τα ευρήματα αυτής της έρευνας που αφορούν τις εμπειρίες της πρώτης γενιάς μεταναστών/τριών, τις μεταναστευτικές διαδρομές και τις πορείες εισόδου στην Ελλάδα, καθώς και τη διαδικασία υποδοχής και ένταξης στην κοινότητα. Παρά τη βελτίωση των συνθηκών που αφορούν την ένταξη των Ρουμάνων μεταναστών σε σύγκριση με το παρελθόν, οι οποίες άλλωστε επηρεάζονται καθοριστικά και από το γεγονός της ένταξης της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διαπιστώθηκε ότι μερικοί/ές μετανάστες 1ης γενιάς εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση σε ορισμένα δικαιώματα, ακόμα και δεκαετίες μετά από την άφιξή τους στην Ελλάδα.

Συμπόσιο: Φύλα, ομοκοινωνικότητες, ομοφοβία και ο αγώνας για αναγνώριση

Μαίρη Λεοντσίνη (Συντονισμός)

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η συζήτηση για την έμφυλη διάσταση της κοινωνικότητας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην παρούσα συγκυρία όπου αναδεικνύονται συνεχώς επιπτώσεις ομοφοβικού εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία. Οι περισσότερες έρευνες για το σχολικό εκφοβισμό δεν περιλαμβάνουν ούτε την ομοφοβική και μισογυνική διάστασή του ούτε τη σημασία των διακρίσεων με βάση την εκφορά φύλου. Ταυτόχρονα, πληθαίνουν τα αιτήματα για αναγνώριση εκ μέρους μη-ετεροκανονικών ομάδων. Οι ομοκοινωνικές ομάδες παράγουν μισογυνικό λόγο και ενισχύουν ομοφοβικές πρακτικές, αποκλείοντας επιτελέσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο διπολικό σχήμα του φύλου. Με παραδείγματα ερευνητικών εργασιών σε μια σε μια ερασιτεχνική ομάδα ποδοσφαίρου της Αθήνας, σε θύματα ομοφοβίας, σε άντρες νηπιαγωγούς και σε γυναίκες της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, οι οποίες φορούν μαντίλα, θα αναλυθούν οι συνέπειες των έμφυλων διακρίσεων στις πορείες ατόμων και ομάδων, η πάλη για αναγνώριση μη ετεροκανονικών ταυτοτήτων καθώς και οι τρόποι επιβολής των ετεροκανονικών πλαισίων. Οι διαφορετικές στρατηγικές αναγνώρισης θα αναπτυχθούν ως πλαίσιο, στο οποίο πραγματοποιείται η απάντηση στις προσπάθειες στιγματισμού.

Στο προτεινόμενο συμπόσιο θα παρουσιαστούν εργασίες, οι οποίες εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Κοινού ΠΜΣ “Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα” του ΤΕΑΠΗ – ΕΚΠΑ και του Institute of Education, University College London, στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας (2014-2019).

Ομοφοβία: Η διεκδίκηση της αναγνώρισης και ο στιγματισμός της ομοερωτικής επιθυμίας

Μαίρη Λεοντσίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Θεανώ Πυροβολισιάνου

MSc, Κοινωνική Λειτουργός

Σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξει αφενός τις ομοφοβικές εμπειρίες 10 gay γυναικών και αντρών, στην Αθήνα, το 2017 και αφετέρου τους τρόπους, με τους οποίους αντιμετώπισαν το στίγμα της ομοερωτικής επιθυμίας και της εκφοράς του φύλου. Η έρευνα ακολουθεί τις διηγήσεις των συμμετεχόντων υποκειμένων από την οικογένεια στο σχολείο, την εργασία, τον δημόσιο χώρο. Το σχολείο, όπως αναδείχθηκε, αποτελεί ιδιαίτερο χώρο εκμάθησης και επικύρωσης ετεροκανονικών πρακτικών και αποτελεί κατεξοχήν ρυθμιστικό πλαίσιο της έμφυλης συμπεριφοράς και προώθησης της ομοφοβίας. Οι πρακτικές των παιδιών επιτηρούνται τόσο από τους συνομηλίκους, όσο και από τους καθηγητές. Ένα διαφορετικό ντύσιμο, ένα διαφορετικό περπάτημα, μία διαφορετική επιλογή χόμπι, που δεν συμφωνεί με το ετεροκανονικό πρότυπο, πυροδοτεί ομοφοβικές επιπτώσεις. Επιπρόσθετα, η ομοκοινωνική ομάδα τόσο για τα αγόρια, όσο και για τα κορίτσια αποτελεί τόπο επιβεβαίωσης και επιβράβευσης της ορθής επιτέλεσης της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας και παράλληλα μέσο αστυνόμευσης. Παρότι η έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο μετρά ήδη χρόνια, στο ελληνικό πλαίσιο, όπου τα περιστατικά εκφοβισμού και αυτοκτονιών αναδύονται όλο και περισσότερο, ενώ την ίδια στιγμή οι υπεύθυνοι αθρώνονται, είναι ίσως πιο επίκαιρη από ποτέ η ανάδειξη του συγκεκριμένου ζητήματος.

Ομοκοινωνικότητα και ομοφοβία σε μια ερασιτεχνική ομάδα ποδοσφαίρου στην Αθήνα

Μαίρη Λεοντσίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Άγγελος Σκίμπας

MSc, Δάσκαλος

Οι ομοκοινωνικές ομάδες συνιστούν χώρο δημιουργίας αρρενωποτήτων και θηλυκοτήτων, εντούτοις όμως, κάποιες αρρενωπότητες και θηλυκότητες προωθούνται περισσότερο σε σύγκριση με άλλες. Στην παρούσα έρευνα καταβάλλεται προσπάθεια να καταστεί κατανοητό ποιες αρρενωπότητες προωθούνται σε ένα αντρικό ομοκοινωνικό πλαίσιο, συγκεκριμένα, σε μια εφηβική ομάδα ποδοσφαίρου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μια ακαδημία ποδοσφαίρου σε προάστιο της Αθήνας, η παραγωγή των ερευνητικών δεδομένων έγινε με επιτόπια παρατήρηση και η ανάλυση των δεδομένων στηρίχτηκε στην έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας, όπως την έχει προτείνει η Raewyn Connell.

Η έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την κατανόηση της πολλότητας αρρενωποτήτων και θηλυκοτήτων καθώς και των μεταξύ τους σχέσεων εξουσίας. Από τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων καταδείχθηκε ότι, μέσω των πρακτικών προπονητών και αθλητών, προωθείται η ιεράρχηση των εκδοχών της αρρενωπότητας και η διαμόρφωση ενός είδους «ηγεμονικής αρρενωπότητας» σε συμφωνία με τις αρχές και τις πρακτικές της ομάδας. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμβάλλουν στην κατανόηση των πρακτικών, οι οποίες προωθούν την ηγεμονική αρρενωπότητα στις αντρικές ομοκοινωνικότητες, μέσα από το παράδειγμα της συγκεκριμένης εφηβικής ακαδημίας ποδοσφαίρου, αλλά μπορούν να χρησιμεύσουν για την κατανόηση παρόμοιων πρακτικών στο σχολικό πλαίσιο.

Επαγγελματικές Ταυτότητες των Ανδρών Νηπιαγωγών: Αρρενωπότητες και Στιγματισμός

Μαίρη Λεοντίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Μαρίνος Χουντάλας

MSc, Νηπιαγωγός

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια απόπειρα να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των ανδρών νηπιαγωγών για την πρόσληψη της έμφυλης ταυτότητας στο νηπιαγωγείο. Η παρουσία τους σε αυτό ως εξαίρεση προκαλεί το στιγματισμό τους και αμφισβητεί τα κυρίαρχα κανονιστικά πρότυπα της αρρενωπότητας. Ταυτόχρονα, ανασηματοδοτεί τις τρέχουσες απόψεις για τον ρόλο των αντρών στη φροντίδα και την αγωγή των μικρών παιδιών, προκαλώντας ρωγμές στις πατριαρχικές δομές της ελληνικής κοινωνίας. Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει την προβληματική «φύση» και «εμμονή» των διπολικών έμφυλων επιτελέσεων, το στιγματισμό των ανδρών που δεν επιτελούν με διανοητό τρόπο την αρρενωπότητά τους, ενώ παράλληλα αποτυπώνει τις συνθήκες συμπερίληψης νέων εκφορών αρρενωπότητας που δημιουργούν το μοντέλο του πατέρα-νηπιαγωγού. Η μελέτη βασίζεται σε μια ποιοτική έρευνα που διεξήχθη από το Μάιο έως τον Ιούλιο του 2017 σε 10 άνδρες νηπιαγωγούς της Αττικής και χρησιμοποιήθηκε το μεθοδολογικό εργαλείο της ημι-δομημένης συνέντευξης.

Συμπερασματικά, η ταύτιση της φροντίδας και της αγωγής με την προσχολική αγωγή, καθώς και ο μεγάλος αριθμός γυναικών φαίνεται να είναι ο κύριος λόγος της υποβάθμισης του επαγγέλματος. Οι άνδρες νηπιαγωγοί υπεραναπληρώνουν την απουσία κύρους και γοήτρου μέσα από μια διαδικασία απόκτησης ανώτερων τίτλων σπουδών και μιας διαρκούς προσπάθειας για ανοδική κινητικότητα και εξασφάλιση θέσεων στη διοίκηση της εκπαίδευσης. Το στίγμα σε συνδυασμό με το ενδεχόμενο κατηγορίας για σεξουαλική παρενόχληση φαίνεται να καθορίζουν

και να ελέγχουν συνεχώς τις πράξεις των ανδρών νηπιαγωγών μέσα στο σχολείο και τους αναγκάζουν να αυτορυθμίζονται, επιτελώντας εκδοχές συμπεριληπτικής και συνεργατικής ταυτόχρονα αρρενωπότητας στο πλαίσιο μιας «προστατευτικής» ταυτότητας ανδρισμού μέσα σε αυτό.

Η μαντίλα στη μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη: Ανάμεσα στην επιλογή και την επιβολή

Μαίρη Λεοντσίνη

Αναπλ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Σεριφέ Σιράκ

MSc, Νηπιαγωγός

Η παρούσα εργασία μελετά τους λόγους, για τους οποίους οι μουσουλμάνες της μειονότητας στη Θράκη φορούν μαντίλα. Μέσα από συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με γυναίκες που φορούν μαντίλα και κατοικούν στη Θράκη, διαφαίνεται ότι η μόρφωση επηρεάζει τους λόγους για τους οποίους οι μουσουλμάνες φορούν τη μαντίλα αλλά και τους τρόπους χρήσης της. Αρχικά, με την βοήθεια θεωριών όπως αυτές του κοινωνικού- μορφωτικού κεφαλαίου, της επιτελεστικότητας, της δομοποίησης, της αυτόβουλης δράσης, του στίγματος και της αναγνώρισης, εξετάζονται οι ερμηνείες που φέρει το ισλαμικό ένδυμα για τις μουσουλμάνες της Θράκης, καθώς επίσης και ενδιαφέροντα διπολικά σχήματα, τα οποία αναδύονται μέσα από τον λόγο των γυναικών. Τα διπολικά αυτά σχήματα κινούνται ανάμεσα στην επιλογή και την επιβολή, τη γνώση και την άγνοια, τη θρησκεία και την παράδοση. Επίσης, διερευνάται η πρόσφατη εκπαιδευτική εμπειρία των γυναικών της μειονότητας και πώς αυτή εμπλέκεται με την νέα τάση για χρήση της μαντίλας. Με άλλα λόγια, πώς αυτή η «νέα» μαντίλα χαρακτηρίζεται ως «επιλογή» και φέρει διαφορετικά νοήματα από την μαντίλα των προηγούμενων γενιών. Τέλος, παρατηρείται ότι με τη χρήση της μαντίλας οι νέες, μορφωμένες

μουσουλμάνες τοποθετούνται απέναντι τόσο στο δυτικό όσο και στο μειονοτικό λόγο, σε μια προσπάθεια να επαναδιαπραγματευτούν στοιχεία την ταυτότητα τους. Η μαντίλα στην περίπτωση αυτή γίνεται αντιληπτή ως «πρωτοτυπία» και μετατρέπεται σε σύμβολο μιας καινούριας ταυτότητας μέσα από ένα αίτημα για αναγνώριση.

Συμπόσιο: Εκπαιδευτικά κοινά και κοινωνικός ανασχηματισμός

Ιωάννης Πεχτελίδης (Συντονισμός)

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αντικείμενο αυτού του συμποσίου είναι η εκπαίδευση των κοινών. Συγκεκριμένα, θα επιχειρήσουμε την εισαγωγή του αναδυόμενου παραδείγματος των «κοινών» ως εναλλακτικού αξιακού συστήματος και συστήματος δράσης στο πεδίο της εκπαίδευσης, προκειμένου να συζητηθούν κριτικά οι δυνατότητες ανασχηματισμού της εκπαίδευσης και της κοινωνίας γενικότερα, με γνώμονα τις αξίες της ισότητας, της αυτονομίας, της κοινότητας, της συμμετοχής, της συνεργασίας, της φροντίδας και του διαμοιρασμού. Στο επίκεντρο της συζήτησης είναι η κοινοτικοποίηση (commoning) ως μια εναλλακτική εκπαιδευτική και πολιτική διαδικασία που αναπτύσσεται εντός και πέραν του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, δημιουργώντας πρακτικές που αμφισβητούν τον κυρίαρχο λόγο για την εκπαίδευση και την κοινωνία. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί τόσο στην ομότιμη διακυβέρνηση (peer governance) και, κατ' επέκταση, στην κοινοτικοποίηση της πολιτειότητας όσο και στην εκπαιδευτική δραστηριότητα των κοινών. Τέλος, θα διερευνηθούν κριτικά οι ομοιότητες και διαφορές της εκπαίδευσης των κοινών από άλλες εναλλακτικές αφηγήσεις της εκπαίδευσης.

Ψηφιακός Μήνας Πράσινου Σχολείου: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την εξοικείωση παιδιών και γονέων με έννοιες που αφορούν την οικολογία και τα αστικά κοινά

Δομνίκη Βαγιάτη

Παιδαγωγός, Μουσικός

Περικλής Χατζηνάκος

Διαχειριστής Πολιτιστικών Έργων

Οι περιβαλλοντικές εξελίξεις του 21ου αιώνα καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για απόκτηση δεξιοτήτων από τα παιδιά, ώστε να είναι σε θέση να χειριστούν άγνωστες μέχρι τώρα καταστάσεις. Η μέθοδος εργασίας με project και διαθεματικές εργασίες φαίνεται να μας δίνει την ευκαιρία να διερευνήσουμε και να εφαρμόσουμε τα παραπάνω, καθώς προσφέρουν ευκαιρίες για εργασία σε μεικτές ομάδες δημιουργικότητα, εξερεύνηση, συνεργασία, εκμάθηση τρόπων επίλυσης προβλημάτων κ.α. Την ίδια στιγμή ο Malaguzzi (1994) υποστηρίζει πως η μουσική και η τέχνη ως εκπαιδευτικά εργαλεία συμβάλλουν στη δημιουργία ενός σύνθετου τοπίου επικοινωνίας που προάγει την ανάπτυξη της σκέψης μέσω ποικίλων τρόπων συμβολικής αναπαράστασης. Ακόμη, το ομαδικό παιχνίδι προσφέρει εφόδια για επικοινωνία, έκφραση και εξερεύνηση. Η μουσική μπορεί να διευκολύνει τη διεξαγωγή του παιχνιδιού και να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την ενίσχυση της ομάδας.

Στις μέρες μας ο ανθρώπινος πληθυσμός συγκεντρώνεται ολοένα και περισσότερο στις πόλεις και έτσι οι αστικές περιοχές αποτελούν τον κύριο βιότοπό του. Η ίδια λειτουργεί ως πλαίσιο για τη ζωή παιδιών και ενηλίκων και διαμορφώνεται σημαντικά από τις δραστηριότητές τους σε αυτή. Ο Le Corbusier αναφέρει πως όσο πιο μεγάλα είναι τα αστικά κέντρα τόσο μικρότερη είναι η σημασία που δίνεται στις «συνθήκες της φύσης», -ήλιος, χώρος, πράσινο- μέσα σε αυτά.

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι η μελέτη και η καταγραφή της επίδρασης που έχουν το ομαδικό παιχνίδι και οι εφαρμογές της τέχνης (μουσική, θέατρο, εικαστικά) ως εργαλείο έκφρασης, συμμετοχής και επικοινωνίας ώστε παιδιά και γονείς που κατοικούν σε μία πόλη να εξοικειωθούν με έννοιες που αφορούν την οικολογία, τα αστικά κοινά και την ενεργό πολιτειότητα. Η συλλογή των δεδομένων θα γίνει με τη χρήση ερωτηματολογίου, όπου 30 συμμετέχοντες (δεκαπέντε παιδιά ηλικίας 7-9 ετών και δεκαπέντε γονείς) θα απαντήσουν στην έναρξη και στο τέλος του προγράμματος. Τέλος, θα γίνει ανάλυση λόγου της αξιολόγησης των συμμετεχόντων επί του προγράμματος.

Εκπαιδευτικά κοινά, παραγωγή και μετασχηματισμός υποκειμενικότητας

Μαρία Γιαλλούση

PhD, Εκπαιδευτικός

Το παρόν θεωρητικό άρθρο, μέσω της θεωρίας της κριτικής εκπαίδευσης και του πλαισίου της περιφραξης, εξετάζει τη βασική επιδίωξη της νεοφιλελεύθερης εκπαίδευσης να αρπάξει τα εκπαιδευτικά κοινά, περιφράσσοντας τη γνώση, τη φαντασία και την υποκειμενικότητα σε ένα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο της απόδοσης, του διαδικαστικού χαρακτήρα και της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου, που ελέγχεται από τα μέτρα της λογοδοσίας με τιμωρητέο τρόπο. Βασιζόμενο στο θεωρητικό πλαίσιο των εκπαιδευτικών κοινών, διατυπώνει το επιχείρημα πως προϋπόθεση στον προαναφερθέντα χώρο της εκπαίδευσης να μετασχηματίσει η υποκειμενικότητα τον εαυτό της, μετατρέποντας τον από μια παθητική κατάσταση σε μια ενεργή διαδικασία, είναι η κατανόηση του τρόπου παραγωγής της. Υιοθετώντας τη θέση πως η υποκειμενικότητα είναι αδιαχώριστη από το σύνολο των σχέσεων που την καθιστούν εφικτή, αναδεικνύει τη κρισιμότητα του ρόλου του δασκάλου και της δασκάλας με την πολλαπλότητα της σχέσης, της πρόθεσης και

του σκοπού που τον διακρίνουν. Οι δάσκαλοι που είναι σε θέση να κρίνουν διαρκώς τι επιδιώκουν να επιτύχουν, καθώς και πώς οι τρόποι δράσης μπορούν να βοηθήσουν τους ίδιους και τους μαθητές τους να το επιτύχουν, βοηθάνε τους μαθητές τους να δημιουργούν ιδιόχειρα την ύπαρξη τους, να μετέχουν, ως δημιουργοί και κοινωνοί νέων σχέσεων, νέων κοινωνικών κόσμων, ικανοποιώντας συλλογικές ανάγκες και επιθυμίες ενάντια και πέρα από το κεφάλαιο. Ο αντίλογος σε αυτή τη ρηματική ισχυρίζεται ότι η περιορισμένη τοπική «πρακτική» δράση συνιστά μορφή αντίστασης που θα μπορούσε να βοηθήσει το σύστημα να δικαιώνει τον εαυτό του. Απαιτείται διαρκής διερεύνηση του κινδύνου η ίδια η εναλλακτική της αυτονομίας να αποτελεί συστατική των ρηματικών έναντι των οποίων αγωνίζεται.

Κοινά και Πολιτειότητα: Μια εμπλουτισμένη διδακτική παρέμβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με τη χρήση ψηφιακών μέσων

Αντιγόνη-Άννα Ιωάννου

MSc, Εκπαιδευτικός

Η παρούσα εργασία αφορά τη σχεδίαση και την υλοποίηση διδακτικών προτάσεων και εμπλουτισμένων καινοτόμων προσεγγίσεων μέσω της τεχνολογίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ειδικότερα, επιχειρήθηκε στην Ε' Δημοτικού να σχεδιαστεί και να αξιολογηθεί ένα καθοδηγούμενο ερευνητικό σχέδιο (project) μέσω της ανάπτυξης ενός εκπαιδευτικού σεναρίου στο πλαίσιο του μαθήματος «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή», ενώ υπήρξαν αντίστοιχες διαθεματικές συνδέσεις με τα μαθήματα της Γλώσσας, των Εικαστικών και των Τ.Π.Ε. Σκοπός της εργασίας ήταν να διδαχθούν με έναν εμπλουτισμένο και σύγχρονο τρόπο οι έννοιες αυτοδιαχείριση, πολιτειότητα, κοινοί πόροι, ο θεσμός των κοινών και η σύνδεση τους με την

κοινωνία σήμερα, η ορθολογική χρήση των πόρων και τέλος τα χαρακτηριστικά των κοινών δομών διακυβέρνησης.

Μεθοδολογικά χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική έρευνα, η οποία κρίνεται καταλληλότερη, ώστε να διερευνηθούν οι ιδέες και οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα. Ειδικότερα, υπήρξε παρατήρηση και συμπλήρωση ημερολογίου για κάθε διδακτική ώρα από την ερευνήτρια. Σε επίπεδο παραγωγής διδακτικού υλικού δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό σενάριο (6-8 διδακτικών ωρών) με τη μορφή καθοδηγούμενου project με τα αντίστοιχα φύλλα δραστηριοτήτων, σύντομοι οδηγοί για τον εκπαιδευτικό και μαθητή/τρια σε σχέση με τη χρήση των ΤΠΕ, παρουσιάσεις (ppt), καθώς και ό,τι άλλο εκπαιδευτικό υλικό χρειάστηκε από τις επιμέρους ανάγκες που προέκυψαν. Ευελπιστούμε η παρούσα εργασία να συμβάλει στον χώρο της εκπαίδευσης, των κοινών και της κοινωνικής & αλληλέγγυας οικονομίας, όπου δεν υπάρχουν αρκετές αντίστοιχες ερευνητικές εργασίες, καθώς και στον εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας και της έρευνας γενικότερα.

Κατασκευάζοντας από κοινού... τη δημοκρατία της τάξης

Αλεξάνδρα Νάκου

Εκπαιδευτικός ΠΕ60, Υποψήφια Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης Γκούσκος

Επίκουρος Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η εκπαιδευτική κοινότητα τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε μία διαλεκτική σχέση με την έννοια της συμμετοχικότητας και τις τεχνικές και τα εργαλεία που υιοθετεί η κοινωνία των πολιτών. Ο όρος «συμμετοχή» αντλείται από τις αρχές που υπογραμμίζει η Σύμβαση για τα δικαιώματα του Παιδιού και αναφέρεται γενικά στη διαδικασία της κατανομής των αποφάσεων, που επηρεάζουν τη ζωή του καθενός και τη ζωή της κοινότητας. Η συμμετοχή είναι το μέσο, με το οποίο οικοδομείται

η δημοκρατία και το σχολείο αποτελεί τον άμεσο δημόσιο χώρο άσκησης και εφαρμογής δημοκρατικών πρακτικών.

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να περιγράψει τον τρόπο με τον οποίο ένα δημόσιο νηπιαγωγείο της Αττικής, τα τελευταία τρία σχολικά έτη, λειτουργεί ως μία κοινότητα πολιτών που αλληλεπιδρά, σχεδιάζει και αποφασίζει, βασιζόμενη σε ένα μοντέλο δημοκρατίας με άμεση συμμετοχή και δραστηριοποίηση των μελών της. Οι μαθητές/τριες ως «πολίτες» βρίσκονται σε ένα διάλογο με τους γονείς, την τοπική κοινότητα αλλά και την επόμενη σχολική βαθμίδα, δημιουργώντας έτσι μία λειτουργική κοινότητα με σταθερό σημείο αναφοράς το νηπιαγωγείο. Στόχο των δράσεων αυτών αποτελεί η ενθάρρυνση της συμμετοχής, ώστε να μην περιορίζεται σε ένα μόνο έργο και σε ένα μόνο χρονικό σημείο, αλλά να είναι μια συνεχής διαδικασία που σταδιακά οδηγεί τα παιδιά στην οικοδόμηση κουλτούρας συμμετοχής.

Το ημερολόγιο της έρευνας δράσης και οι συνεντεύξεις σε γονείς διαφαίνεται πως εργαλεία, όπως το σχολικό συμβούλιο, η οπτικοποίηση των αιτημάτων με τη βοήθεια των τεχνικών μέσων, η διαχείριση από τους μαθητές των υλικών τους, αλλά και στον βαθμό που μπορεί να υλοποιηθεί, του χώρου τους οδηγεί στην καλλιέργεια μίας «δημοκρατικής νοημοσύνης» που αποτελεί βασικό ζητούμενο να διατηρηθεί και να εμπλουτιστεί, ώστε να παγιωθεί στην ενήλικη ζωή τους.

Παιδικές συνελεύσεις στην εκπαίδευση για μια βασισμένη στα κοινά διακυβέρνηση

Στέλιος Πανταζίδης

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού πλαισίου που να βασίζεται στις αρχές και τις αξίες της θεωρίας των κοινών είναι ένα θέμα που τα τελευταία χρόνια προσεγγίζεται σε ένα θεωρητικό και εφαρμοσμένο επίπεδο. Ένα εργαλείο που συνδέεται

άρρηκτα με τα κοινά, είναι το παιδαγωγικό εργαλείο της παιδικής συνέλευσης, καθώς δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να συμμετέχουν σε θέματα που τα αφορούν και να διαμορφώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία στο σχολικό πλαίσιο. Σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελεί η εξερεύνηση διαφόρων μορφών παιδικής συνέλευσης, όπως αυτές προτείνονται ή/και εφαρμόζονται σε εναλλακτικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις, όσον αφορά τις ομοιότητες και διαφορές τους, τις δυναμικές της κάθε προσέγγισης, την οπτική για τα παιδιά και την παιδική ηλικία, καθώς και τις επιδιώξεις που υπάρχουν πίσω από τη χρήση τους.

Το εργαλείο της παιδικής συνέλευσης, ακόμη και αν αναφέρεται στη βιβλιογραφία, αποτελεί κομμάτι παιδαγωγικών προσεγγίσεων και πρακτικών χωρίς να βρίσκεται στο επίκεντρο. Το ζήτημα που απασχολεί την παρούσα εργασία, είναι η εστίαση στο εργαλείο αυτό, καθώς βρίσκεται στην καρδιά της διακυβέρνησης των κοινών. Στο πλαίσιο αυτό θα εξερευνηθούν παραδείγματα από την ελληνική αλλά και από την αγγλόφωνη βιβλιογραφία. Τα παραδείγματα αυτά προέρχονται από ελευθεριακές κοινότητες μάθησης στην Ελλάδα, καθώς και πρωτοβουλίες για την εναλλακτική εκπαίδευση στην Ελλάδα (EUDEC, Πρωτοβουλία για το άρθρο 12, Σκασιαρχείο κ.ά.), και το εξωτερικό (Sudbury, Summerhill κ.ά.).

Στα αποτελέσματα ανάλυσης των παραδειγμάτων που μελετήθηκαν, φανερώνεται ότι η συνέλευση αποτελεί βασικό εργαλείο λήψης αποφάσεων και αυτοδιαχείρισης, παρόλο που υπάρχουν διαφορές όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής τους. Τέλος, η προώθηση της πολιτειότητας και η ενίσχυση της εμπρόθετης δράσης από μικρή ηλικία είναι τα ζητήματα, στα οποία όλα τα παραδείγματα συγκλίνουν.

Η ιδιότητα του πολίτη, η έννοια της πολιτειότητας και των κοινών στο βιβλίο της Ε' Δημοτικού «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή»

Καλλιόπη – Σταυρούλα Σακκαλή

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Η πρόσφατη οικονομική και κοινωνική κρίση στη χώρα μας έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη μιας διαφορετικής προσέγγισης αντιμετώπισης και ανάλυσης της οικονομίας αλλά και της κοινωνίας στο σύνολό της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα κοινά και στην διαμόρφωση μιας νέας κουλτούρας, βασισμένης στην αντίληψη ότι υπεύθυνος και δημιουργικός πολίτης είναι αυτός που διακατέχεται από αισθήματα δικαιοσύνης, αλληλοβοήθειας, αλληλεγγύης, συνεργασίας, συμμετοχής στα κοινά και σε συλλογικές δράσεις και σεβασμού προς τις δημοκρατικές διαδικασίες, τον συνάνθρωπο και τις ανάγκες του.

Ωστόσο, ο πολίτης, ως κύριο συστατικό της οργάνωσης και της λειτουργίας μιας κοινωνίας, είναι μια έννοια η οποία, πέρα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνδέονται με αυτή, διαμορφώνεται από διάφορα ερεθίσματα που το άτομο λαμβάνει από ένα γενικότερο οικονομικό, πολιτικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο. Αποδεχόμενοι την αντίληψη ότι τα σχολικά βιβλία, πέρα από την μετάδοση της γνώσης και της πληροφορίας, λειτουργούν και ως μέσα παραγωγής αναπαραστάσεων, αντιλήψεων, ιδεολογιών και εννοιών με σκοπό την υιοθέτησή τους από τους μαθητές, δημιουργείται ένα ενδιαφέρον για την μελέτη του τρόπου που παρουσιάζεται η ιδιότητα του πολίτη στα σχολικά βιβλία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα δε της σχέσης της πολιτειότητας με τα κοινά αλλά και της έννοιας των κοινών ως ένα εναλλακτικό οικονομικό και κοινωνικό σύστημα.

Στην εισήγηση αυτή εξετάζουμε λοιπόν τον τρόπο, με τον οποίο η ιδιότητα του πολίτη και τα κοινά απεικονίζονται στο βιβλίο της Ε' Δημοτικού «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή», ακολουθώντας την λογοαναλυτική προσέγγιση του Foucault.

Παραθέτοντας, αρχικώς, τη βιβλιογραφία και τη θεωρία γύρω από τις έννοιες του ενεργού πολίτη και της πολιτειότητας καθώς και των κοινών, συγκρίνουμε κριτικά στη συνέχεια με τις αναπαραστάσεις που λαμβάνουμε και τις αντιλήψεις που δημιουργεί το εκπαιδευτικό υλικό του βιβλίου για την έννοια του ενεργού πολίτη, τη συμμετοχή του στα κοινά και την έννοια που αποδίδει στα κοινά ως σύστημα, εστιάζοντας συγχρόνως στο ερώτημα εάν αυτές συμβαδίζουν ή όχι με την έννοια και την λογική των κοινών.

Μια πειραματική προσέγγιση της μαθηματικής εκπαίδευσης για την πολιτειότητα και τα κοινά

Άννα Χρονάκη

Εκπαιδευτικός

Ειρήνη Λαζαρίδου

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ευσταθία Μανιώτη

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η συζήτηση της μαθηματικής εκπαίδευσης και της πολι(ει)ότητας μέσα από την θεωρία των κοινών και την σημασία της στην παιδαγωγική. Η εθνογραφική μελέτη μιας σειράς δημιουργικών παιδαγωγικών πειραματισμών με εκπαιδευτικούς, παιδιά και ερευνήτριες σε δημόσια σχολεία της περιοχής του Βόλου δημιουργεί ευκαιρίες για την προσέγγιση των «κοινών». Με αυτό τον τρόπο, εστιάζουμε σε κριτικά γεγονότα, όπου εκπαιδευτικοί και παιδιά δρουν μαζί μέσα και έξω από το σχολικό περιβάλλον, δημιουργώντας ρωγμές σε κανονιστικές νοηματοδοτήσεις των μαθηματικών στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα των μαθηματικών αλλά και σε κυρίαρχες εκφορές υποκειμενικότητας για την πολιτειότητα και τα κοινά. Υποστηρίζουμε ότι αυτές οι πειραματικές προσπάθειες έχουν πολιτικό χαρακτήρα καθώς δυνητικά, δημιουργούν χώρους ανα/συγκρότησης όχι μόνο της μαθηματικής γνώσης αλλά και δυναμικές

ανα/διαπραγμάτευσης πολιτικών υποκειμενικοτήτων για τα 'κοινά' σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αυτές οι ρωγμές μπορούν να ειδωθούν ως προσπάθειες αποφυσικοποίησης της κανονιστικής νόρμας που επιβάλλεται σε σχέσεις γνώσης, οικονομίας και ισχύος αλλά και της πολιτειότητας όπως αυτή αρθρώνεται στο πλαίσιο της μαθηματικής εκπαίδευσης.

IV. Βιωματικά Εργαστήρια

IV. Βιωματικά Εργαστήρια

Βιωματικό εργαστήριο εκπαιδευτικού δράματος με θέμα: Σχολικός εκφοβισμός

Βίκυ Βάββα

*MSc, Θεατροπαιδαγωγός, Δραματοθεραπεύτρια, Παιγνιοθεραπεύτρια,
Σύμβουλος Γονέων, Μέλος και Συνεργάτιδα του Πανελλήνιου Δικτύου Θεάτρου
για την Εκπαίδευση*

Σχολικός εκφοβισμός δεν είναι μια απλή σύγκρουση μεταξύ δυο μαθητών ή μαθητριών ούτε το αθώο πείραγμα ή το φιλικό αστείο! Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα πιο σύνθετο φαινόμενο με μεγάλη ένταση και διάρκεια και με σημαντική συναισθηματική επίδραση πάνω στα παιδιά. Η ευαισθητοποίηση των παιδαγωγών πάνω σε θέματα πρόληψης, αναγνώρισης, παρέμβασης και διαχείρισης δυσκολιών που εμπίπτουν στο ευρύ θέμα του Σχολικού Εκφοβισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η δε βιωματική ευαισθητοποίηση ουσιαστική.

Στο workshop, θα διερευνήσουμε τις βασικές διαστάσεις του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού (μορφές, προφίλ των εμπλεκομένων, παράγοντες κινδύνου, ψυχосυναισθηματικές επιδράσεις στα παιδιά, τον ρόλο των ενηλίκων), κυρίως όμως θα επικεντρωθούμε σε μεθόδους παρέμβασης και στους τρόπους, με τους οποίους μπορούμε να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά στην κατεύθυνση της πρόληψης και της έγκαιρης αντιμετώπισης, μέσα από την αποδοχή της διαφορετικότητας, την ενσυναισθητική κατανόηση και την ανάληψη ευθύνης. Με ασκήσεις και δράσεις από τον χώρο του εκπαιδευτικού δράματος, του θεάτρου και της δραματοθεραπείας, θα εισέλθουμε στην εμπειρία του Σχολικού Εκφοβισμού, θα ανιχνεύσουμε τις προσωπικές μας στάσεις και πεποιθήσεις, θα κατανοήσουμε τους

διαφορετικούς ρόλους και θα αναζητήσουμε τις δικές μας, προσωπικές και ομαδικές, απαντήσεις...

Βιωματικό εργαστήριο: Η συμβολή της ιστορίας της φυσικής αγωγής της «Καλλιπάτειρας» στην ενίσχυση των απόψεων και στάσεων σχετικά με τις ανθρώπινες αξίες της υπευθυνότητας, του σεβασμού, της ισονομίας, της ελευθερίας και της συναισθηματικής κατανόησης

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Οι αθλητικές δραστηριότητες των αρχαίων Ελλήνων νίκησαν τον χρόνο και παραμένουν πάντα στο κέντρο του ενδιαφέροντος των ανθρώπων όλων των εποχών, οι οποίοι ανέτρεξαν και ανατρέχουν στην Ελληνική αρχαιότητα, για να αντλούν δυνάμεις ηθικές αλλά για να εμπνέονται και να καθοδηγούνται από αυτή (Μουρατίδης, 2003). Σύμφωνα με τον Γιαννάκη (1989), η γνώση της ιστορίας των αθλημάτων και της φυσικής αγωγής πρέπει να μετουσιώνεται σε ανθρώπινη φρόνηση και σε δημιουργική πολιτιστική παρουσία. Το άτομο δημιουργεί και ευθύνεται για το μέλλον της ανθρωπότητας. Η μορφωτική αξία της ιστορίας διαμορφώνει την προσωπικότητα του ατόμου και τον καθιστά υπεύθυνο εκφραστή του πολιτισμού. Κατά την διάρκεια των Ο.Α. ίσχυε μια διάταξη που απαγόρευε την είσοδο των παντρεμένων γυναικών στο στάδιο, στην Άλτη, καθώς και την παρακολούθηση των αγώνων. Οι γυναίκες που θα τολμούσαν να περάσουν ακόμη και τον Αλφειό ποταμό τις ημέρες που διεξάγονταν οι Ο.Α. τις γκρέμιζαν από το όρος Τυπαίο. Η Καλλιπάτειρα, κόρη του Ολυμπιονίκη του Διαγόρα του Ρόδιου, ήταν αυτή που παραβίασε το νόμο και δεν τιμωρήθηκε. Μετά τον θάνατο του άνδρα της ανέλαβε την προετοιμασία και τη φροντίδα του γιού της για τους Ο.Α. Τον συνόδευσε στην 96η Ολυμπιάδα (396 π.Χ.), για να αγωνισθεί στο αγώνισμα της

πυγμαχίας, μεταμφιέστηκε σε άνδρα γυμναστή και μπήκε στο στάδιο για να δει τον γιο της, Πεισίδωρο, να αγωνίζεται. Όταν ο γιος της νίκησε, στους πανηγυρισμούς που έκανε η Καλλιπάτειρα αποκαλύφθηκε ότι ήταν γυναίκα. Οι Έλληνοδίκες, ωστόσο, την άφησαν ατιμώρητη και ελεύθερη, τιμώντας την με αυτό τον τρόπο, γιατί κατάγονταν από οικογένεια Ολυμπιονικών, και είχε έναν γιο Ολυμπιονίκη. Η μορφωτική αξία των αθλητικών ιστορικών γεγονότων σηματοδοτεί τη βαθύτερη αντικειμενική γνώση και μας δίνει τη δυνατότητα να μεταφέρουμε τα ιστορικά και δημιουργικά μηνύματα στην εποχή μας για τη θωράκιση του ανθρωπιστικού «γίγνεσθαι».

Επιπρόσθετα, η φιλοσοφία του ψυχοδράματος (Karp, Holmes, Bradshaw-Tauvon, 2002) αντιμετωπίζει την Πραγματικότητα ως ένα γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο η ομάδα βρίσκει τον εαυτό της, το ποιος, το πότε, το τι, το πώς και το γιατί της άμεσης εμπειρίας. Τα ερωτήματα αυτά είναι επηρεασμένα από τις πολιτισμικές, κοινωνικές, πολιτικές και προσωπικές πεποιθήσεις του παρελθόντος που επηρεάζουν το παρόν και έτσι προβλέπουν το μέλλον. Πέντε έννοιες – εργαλεία αναφέρονται από τη θεωρία του ψυχοδράματος που βοηθάνε να κατανοήσουμε την πραγματικότητα στο τι συμβαίνει στο «εδώ και τώρα»: Ο χρόνος, η σκηνή (εκπροσωπεί το πού και το πότε το γεγονός που μας προβληματίζει συνέβη στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον), η ομάδα –κοινό – θεατές (αντιπροσωπεύει την κοινωνία εξωτερικά και εσωτερικά, εκπροσωπώντας πρόσωπα από τον εσωτερικό κόσμο του πρωταγωνιστή), ο σκηνοθέτης (εκπαιδευτικός, ερευνητική ομάδα, αντιπροσωπεύει την ηγεσία, τους γονείς, και ο ρόλος του σκηνοθέτη είναι να είναι υπεύθυνος για την ασφάλεια, για τον αυθορμητισμό και τη δημιουργικότητα) και, τέλος, ο πρωταγωνιστής (είναι αυτός που έχει τη μεγαλύτερη ανάγκη και αντιπροσωπεύει την δημιουργικότητα μέσα στο ψυχόδραμα). Ο πρωταγωνιστής εκπροσωπεί τις προσπάθειες που καταβάλλει η ομάδα για αυθορμητισμό. Μέσα από τον πρωταγωνιστή η ομάδα εκφράζει τις ελπίδες της σε μια σκηνή

επινόησης, η οποία είναι γνωστή ως υπερβατική πραγματικότητα (Karp, Holmes, Bradshaw- Tauvon, 2002). Τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι αξίες, όπως είναι «ισοτιμία, ισονομία, σεβασμός, υπευθυνότητα, ελευθερία στην έκφραση και συναισθηματική κατανόηση», ερμηνεύονται και αναλύονται μέσα από την προσέγγιση της εναλλακτικής μεθόδου ιστορίας της φυσικής αγωγής με τη συμβολή του ψυχοδράματος.

Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου είναι προσεγγίσουμε με βιωματικό επικοινωνιακό τρόπο τις έννοιες της υπευθυνότητας, του σεβασμού, της ελευθερίας, της ισονομίας και της συναισθηματικής κατανόησης, οι οποίες αποτελούν βασικές αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι οποίες αξίζει να προωθούνται τόσο μέσα από τον αθλητισμό όσο και από την εκπαίδευση. Έχοντας ως βασικό μας εργαλείο το ψυχόγραμμα και την ιστορία της Καλλιπάτειρας, θα εστιάσουμε στις αρχές και τις αξίες που προάγει ο αθλητισμός (σεβασμός, υπευθυνότητα, ευγενής άμιλλα, συναγωνισμός, πειθαρχία), θα εντοπίσουμε τη δυνατότητα που δίνεται μέσω αυτού να καταρριφθούν πολλά στερεότυπα και προκαταλήψεις που δυστυχώς υπάρχουν ακόμα και σήμερα στην κοινωνία μας. Παράλληλα, όμως, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε και ορισμένα εργαλεία στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς για το πώς μπορούν να συνδυάσουν τομείς που αρχικά φαίνονται τόσο διαφορετικοί, όπως αυτός της ιστορίας της φυσικής αγωγής - αθλητισμού και του ψυχοδράματος, ώστε τα ανθρώπινα δικαιώματα να γίνουν πιο εύκολα αντιληπτά στους μαθητές και φυσικά να αρχίζουν να τα υπερασπίζονται τόσο στον χώρο του σχολείου όσο και στη μετέπειτα ζωή τους.

Βιωματικό Εργαστήριο: «Προσεγγίζοντας την μοναδικότητα της διαφορετικότητας...»

Μάριος Κατσουρός

MSc, Ψυχολόγος

Το εργαστήριο είναι αυτοτελές και απευθύνεται σε όσους επιθυμούν να κατανοήσουν την σπουδαιότητα της σχέσης μεταξύ της διαφορετικότητας και της μοναδικότητας με ένα τρόπο βιωματικό και πολύ διαφορετικό.

Το εργαστήριο έχει ως βασικό σκοπό να παρακινήσει τους συμμετέχοντες να ανακαλύψουν την μοναδικότητα της διαφορετικότητας που 'κουβαλάει' ο καθένας τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, ανεξάρτητα από το φύλο, την εμφάνιση, την καταγωγή, τα θρησκευτικά πιστεύω, τον σεξουαλικό προσανατολισμό κ.ά. Να συνειδητοποιήσουν ότι η διαφορετικότητα του καθενός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της μοναδικότητας τους (και αντίστροφα) και ότι οι δύο έννοιες αλληλοεπιδρούν και συνδέονται ταυτόχρονα με ένα τρόπο μοναδικό και διαφορετικό για τον καθένα από εμάς. Βασική επιδίωξη του εργαστηρίου είναι να εντοπίσει και να αναδείξει την ύπαρξη της διαφορετικότητας εκεί που τη προσπερνάμε, εκεί που τη θεωρούμε απαρατήρητη: στη φαινομενική ομοιότητα. Η συνεργασία, η θετικότητα, η βιωματικότητα, η ελεύθερη και δημιουργική έκφραση αποτελούν απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι.

Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου θα συμπεριληφθούν οι κάτωθι ενότητες: Άσκηση ενεργοποίησης· Άσκηση Γνωριμίας· Συμβόλαιο Ομάδας· Κύρια Βιωματική Άσκηση· Συζήτηση στην Ολομέλεια· Άσκηση Χαλάρωσης· Κλείσιμο Εργαστηρίου· Το Δώρο της Ομάδας· Αξιολόγηση.

Να επισημανθεί ότι το εργαστήριο διαθέτει έναν ευέλικτο χαρακτήρα ώστε να μπορεί να προσαρμοστεί τόσο στις ανάγκες των συμμετεχόντων όσο και στις επικρατούσες συνθήκες.

Λόγω του βιωματικού χαρακτήρα του εργαστηρίου, ο αριθμός των συμμετεχόντων δεν πρέπει να ξεπερνάει τους 18 (μη γνωρίζοντας τις όποιες εξελίξεις σχετικά με την πορεία του Covid-19, ο αριθμός των συμμετεχόντων μπορεί να διαφοροποιηθεί σε σχέση με την χωρητικότητα της αίθουσας). Απαιτείται αίθουσα κατάλληλη για διεξαγωγή βιωματικών ομάδων, με δυνατότητα κυκλικής διάταξης των καθισμάτων.

Παιχνίδια πέρα από το ροζ και το γαλάζιο: Η τρομοκρατία της «κανονικότητας» και η ομοφοβία

Δήμητρα Κογκίδου

*Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Α.Π.Θ.*

Τι συμβαίνει όταν τα παιδιά παίζουν με παιχνίδια που δεν ευθυγραμμίζονται με τις προσδοκίες του κυρίαρχου ανδρισμού και της θηλυκότητας; Πώς μπορούν να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες και ο εκφοβισμός των παιδιών που παίζουν έξω από τα όρια για το φύλο τους; Χρειάζεται οι γονείς/εκπαιδευτικοί να ανησυχούν αν τα αγόρια θέλουν να παίζουν και με παιχνίδια «για κορίτσια» ή το αντίστροφο;

Στόχοι του εργαστηρίου είναι: Η κατανόηση του πόσο σημαντικό είναι τα παιδιά να βιώνουν τις επιθυμίες τους να παίζουν με όλα τα παιχνίδια ως θεμιτές επιλογές και όχι ως «αφύσικες», γιατί δεν είναι συμβατές με τις κυρίαρχες νόρμες περί ανδρισμού και θηλυκότητας· Η κατανόηση των επιπτώσεων της έμφυλης διχοτόμησης των παιχνιδιών, καθώς έτσι στερούνται τα παιδιά την απόκτηση ενός μεγαλύτερου εύρους εμπειριών και δεξιοτήτων. Επιπλέον, μπορεί να οδηγήσει σε εκφοβισμό των παιδιών που διαβαίνουν τις διαχωριστικές γραμμές και παίζουν έξω από τις «κανονικότητες» για το φύλο τους –ιδιαίτερα τα αγόρια που με βάση την ομοφοβία στιγματίζονται περισσότερο.

Για την επίτευξη των στόχων του εργαστηρίου θα γίνει χρήση εικόνων, παραμυθιού και ολιγόλεπτου βίντεο ως αφετηρία για συζήτηση. Το παιχνίδι με κούκλες-μωρά που θεωρείται «κοριτσίστικο» θα είναι η αφορμή για συζήτηση σχετικά με τις επιπτώσεις της έμφυλης διχοτόμησης των παιχνιδιών και ειδικότερα στα αγόρια.

Από την αποσιώπηση στη συμπερίληψη της ποικιλομορφίας των ταυτοτήτων φύλου και της σεξουαλικότητας στο σχολείο

Δήμητρα Κογκίδου

*Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Α.Π.Θ.*

Κάθε χώρος εκπαίδευσης οφείλει να αποτελεί ένα ασφαλές περιβάλλον, χωρίς αποκλεισμούς, στο οποίο όλα τα παιδιά να αισθάνονται άνετα, να έχουν την απαραίτητη στήριξη και ενδυνάμωση σε περίπτωση που θυματοποιούνται από ομοφοβικές/τρανσφοβικές συμπεριφορές. Οι εκπαιδευτικοί, έχουν ένα σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού σχολικού περιβάλλοντος στο οποίο μαθήτριες/-θητές που είναι ΛΟΑΤΚΙ, –ή που θεωρούνται ότι είναι γιατί δεν εμπίπτουν στα έμφυλα στερεότυπα-, ή μεγαλώνουν σε οικογένειες Ουράνιο Τόξο, να νιώθουν ότι συμπεριλαμβάνονται, να συμμετέχουν πλήρως στη μαθησιακή διαδικασία και να αξιοποιούν όλο το δυναμικό τους.

Στο εργαστήριο θα συζητηθούν πιο αναλυτικά τα παρακάτω θέματα: αποσαφήνιση όρων σε θέματα ταυτοτήτων φύλου και σεξουαλικού /ερωτικού προσανατολισμού (π.χ. ετεροκανονικότητα, ετεροσεξισμός, cisgender /cis, βιολογικό /κοινωνικό φύλο, έμφυλα στερεότυπα, έκφραση φύλου, χαρακτηριστικά φύλου, κουίρ, ταυτότητα φύλου, δίπολο/δυναμικότητα των φύλων, intersex πρόσωπα, τρανς/διεμφυλικά πρόσωπα, επαναπροσδιορισμός φύλου, σεξουαλικός προσανατολισμός, ομοφοβία / τρανσφοβία / αμφιφοβία, ακρωνύμιο ΛΟΑΤΚΙ (LGBTQI),

coming out, outing, συμπεριληπτική γλώσσα)· Ομοφοβικός και τρανφοβικός εκφοβισμός στην εκπαίδευση: συζήτηση παραδειγμάτων· Δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού σχολικού περιβάλλοντος με βάση την ταυτότητα / έκφραση φύλου, τα χαρακτηριστικά του φύλου και το σεξουαλικό προσανατολισμό: δραστηριότητες για μαθήτριες/-τές δευτεροβάθμιας/πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Διαβάζω-δημιουργώ, γράφω-δε φοβάμαι...

Διονύσης Λεϊμονής

Εκπαιδευτικός, Συγγραφέας

Η δημιουργική γραφή παρωθεί τους μαθητές μας σε ένα παιχνίδι δημιουργικής ανάγνωσης της λογοτεχνίας και περαιτέρω αξιοποίησής της μέσα στη σχολική τάξη. Για να επιτύχει όμως, είναι ανάγκη να μαθητεύσουν οι εκπαιδευτικοί, αποκτώντας την εμπειρία και τη γνώση, ώστε να αναλάβουν τον ρόλο του εμψυχωτή ενός εργαστηρίου

Μέσα σε ένα δώρο εργαστήριο, εκπαιδευτικοί ελληνικής γλώσσας και ξενόγλωσσοι, νηπιαγωγοί, δάσκαλοι και καθηγητές γυμνασίων και Λυκείων αλλά και ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι και εμψυχωτές εργαστηρίων γλώσσας και θεάτρου, θα έχουν την ευκαιρία να δουλέψουν το ίδιο διαφορετικά λογοτεχνικά κείμενα, πεζογραφικά και ποιητικά, θεατρικά μονόπρακτα ή σχολικά κείμενα, ανάλογα με την εκπαιδευτική βαθμίδα και την ανάγκη διοργάνωσης ενός εργαστηρίου μέσα από μια παιγνιώδη διαδικασία, που θα αποβεί γόνιμη και δημιουργική για όλους.

Η αξιοποίηση της δικτύωσης και των κοινωνικών δικτύων σταδιοδρομίας στην αγορά εργασίας

Βασιλική Μπάτιου

PhD, Σύμβουλος Σταδιοδρομίας

Σκοπός του εργαστηρίου είναι οι συμμετέχοντες να εκπαιδευτούν στις έννοιες της δικτύωσης και των δικτύων σταδιοδρομίας ως δεξιότητες και πρακτικές που μπορούν να αξιοποιήσουν για τη διαμόρφωση ενός ατομικού πλάνου δια βίου ανάπτυξης της σταδιοδρομίας τους.

Ως στόχοι ορίζονται: οι συμμετέχοντες να αποτυπώσουν, να αξιολογήσουν και να διευρύνουν τα κοινωνικά δίκτυα σταδιοδρομίας τους, καθώς και να διαπιστώσουν πόσο συχνά και με πόση άνεση δικτυώνονται.

Οι συμμετέχοντες, με τη συμμετοχή τους στο εργαστήριο, αναμένεται να μάθουν πώς να αξιοποιούν αποτελεσματικά τα δίκτυα σταδιοδρομίας τους και να μάθουν να δικτυώνονται εντατικότερα και με μεγαλύτερη άνεση.

Η εκπαιδεύτρια θα εισάγει τους συμμετέχοντες στις έννοιες της δικτύωσης και των κοινωνικών δικτύων ή, πιο συγκεκριμένα, των δικτύων σταδιοδρομίας, προσεγγίζοντάς τες ως δεξιότητες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για το χτίσιμο ενός ατομικού πλάνου σταδιοδρομίας. Για τον σκοπό αυτό θα εφαρμοστούν δύο εργαλεία συμβουλευτικής (Εργαλείο Διερεύνησης και Χαρτογράφησης των Δικτύων Σταδιοδρομίας και Ερωτηματολόγιο Μέτρησης της Έντασης και της Άνεσης στη Δικτύωση). Το πρώτο θα βοηθήσει τους συμμετέχοντες να διερευνήσουν και να αποτυπώσουν τα δίκτυα σταδιοδρομίας τους, ενώ το δεύτερο να μετρήσουν συγκεκριμένες διαστάσεις της δικτύωσής τους σε συνθήκες αναζήτησης εργασίας. Στο πλαίσιο του εργαστηρίου περιλαμβάνεται, επίσης, μία άσκηση που αποσκοπεί στην ανάπτυξη της δεξιότητας της δικτύωσης. Οι συμμετέχοντες θα εργαστούν τόσο ατομικά όσο και σε ομάδες. Στα εκπαιδευτικά μέσα, εκτός από τη διανομή

των εργαλείων, θα περιλαμβάνεται και μία παρουσίαση σε μορφή ppt. Η προσδοκώμενη διάρκεια του εργαστηρίου είναι δύομισι ώρες.

Βιωματικό εργαστήριο μελέτης περιπτώσεων σχολικού εκφοβισμού

Ευφροσύνη Νάκου

MSc, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πολιτικός Μηχανικός, Περιβαλλοντολόγος

Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου είναι η αποδόμηση, η αναγνώριση και η θεραπεία συμπεριφοριστικών μοντέλων που οδηγούν σε μορφές σχολικού εκφοβισμού.

Η κάθε επί μέρους ομάδα των θεατρικών σκετς θα αποτελείται από δύο ή τρεις συμμετέχοντες, οι οποίοι θα υποδυθούν τους ρόλους, τους διαλόγους τους οποίους θα αυτοσχεδιάσουν και θα αναδείξουν στο σύνολο των συμμετεχόντων. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει την ανάλυση συμπεριφορών που εκτυλίσσονται, κατά την διάρκεια των σκετς, και περιλαμβάνει τα εξής στάδια: 1) καταγραφή συμπεριφορών, 2) ανάλυση των αντιδράσεων, 3) αποκωδικοποίηση των αντιδράσεων, 4) συμβουλευτική θεραπεία συμπεριφορών με την εναλλαγή των ρόλων, δράστες, θύματα και μάρτυρες.

Τελικό στάδιο αποτελεί το στρογγυλό τραπέζι συζητήσεων και αναλύσεων, καθώς και συνολική αξιολόγηση των επί μέρους ομάδων. Το παιχνίδι εναλλαγής ρόλων έχει διαγνωστικό χαρακτήρα, αποτελεί το πρώτο βήμα αναγνώρισης της διαφορετικότητας των όποιων εσφαλμένων απόψεων, αντιλήψεων που θα πρέπει να χαρτογραφηθούν, προκειμένου να επέμβουμε θεραπευτικά, για την αποδόμηση τους μέσα από τη βιωματική-συμβουλευτική μέθοδο.

Οι συμπεριφορές σχολικού εκφοβισμού πηγάζουν από ένα πολυπαραγοντικό αιτιολογικό πλαίσιο, μέσα από το οποίο οικοδομούνται και οι ρόλοι που

απαρτίζουν τον εκφοβισμό (δράστη, θύματος, παρατηρητή). Πρόκειται για ένα δυναμικό πλαίσιο, το οποίο επιδρά στον μαθητή. Το πλαίσιο αυτό παρέχει ερεθίσματα για μία ιδανική εξέλιξη του ατόμου, γνωστική, ψυχολογική, συναισθηματική εξέλιξη ή ακόμη μονοδιάστατη ή ελλειμματική σύσταση ενός άξονα (πολιτισμός, κοινότητα, σχολείο, οικογένεια), του πλαισίου που μπορεί να περιχαρακώσει το άτομο και να ατροφήσει κάποια ανάπτυξη των δυνατοτήτων του.

Κριτικές ματιές στην τέχνη: Κοινό, εκδημοκρατισμός και πολιτιστικό κεφάλαιο

Προκόπιος Ορφανός

PhD, Κοινωνιολόγος

Συχνά γίνεται λόγος για το κοινό, σαν να πρόκειται για ομοιόμορφη οντότητα. Στο εργαστήριο προσεγγίζεται η πρόσληψη της τέχνης. Επίκεντρο ανάλυσης γίνεται το κοινό: η μορφολογία του, τα κίνητρά του, οι συμπεριφορές του. Σημαντική κατεύθυνση έρευνας γύρω από αυτό το θέμα είναι η στατιστική ανάλυση των πολιτιστικών φαινομένων και πρακτικών. Οι θεατές θα ιδωθούν υπό το πρίσμα της ποικιλομορφίας και όχι ως ένας ενιαίος και ομοιόμορφος δέκτης. Παράλληλα, θα προσεγγιστεί το γούστο κοινωνιολογικά και θα εξεταστούν ζητήματα εκδημοκρατισμού της πρόσληψης.

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η κατανόηση κοινωνικών διαστάσεων της πρόσληψης της τέχνης που συνδέονται με την εκπαίδευση, την κοινωνική διαστρωμάτωση, τη δημοκρατία. Η μέθοδος του εργαστηρίου συνδυάζει την εισήγηση, τον διάλογο και τις βιωματικές ασκήσεις.

Η διαδικασία έρευνας και διδασκαλίας θα πρέπει να είναι αξιολογικά ουδέτερη, γιατί όταν προβάλλονται οι προσωπικές αξιολογικές κρίσεις, η κατανόηση των γεγονότων σταματά. Η εξάσκηση του επιστημονικού ρόλου πρέπει να βρίσκεται πέρα από τις ηθικές και πολιτικές επιθυμίες.

Αναμενόμενα αποτελέσματα είναι η ενσώματη συμμετοχή, η βαθύτερη κατανόηση των ζητημάτων του κοινού, του εκδημοκρατισμού και του πολιτιστικού κεφαλαίου, όπως και η ανατροφοδότηση. Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία όπου όλοι αναπτύσσονται. Μια συμμετοχή ακολουθεί έναν βηματισμό: μαθαίνω, επαναλαμβάνω, μεταφράζω, αποσυνθέτω, επανασυνθέτω.

Βιωματικό εργαστήριο σχολικής διαμεσολάβησης για εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής

Χρυσούλα Σταματούκου

Νηπιαγωγός

Παναγούλα Παπαδημητροπούλου

Νηπιαγωγός, Φιλόλογος

Ελένη Διδάχου

PhD, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Νηπιαγωγών ΠΕ.Κ.Ε.Σ Δυτικής Ελλάδας

Κρινιώ-Κωνσταντίνα Χειλαδάκη

Ψυχολόγος, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ιατρικής Σχολής Αθηνών

Η σχολική διαμεσολάβηση αποτελεί μία μέθοδο πρόληψης της ενδοσχολικής βίας μέσα από τη διαχείριση των συγκρούσεων που προκύπτουν ανάμεσα στους μαθητές/τριες στο σχολικό περιβάλλον. Πρόκειται για μία διαδικασία, κατά την οποία παιδιά εκπαιδεύονται από τους εκπαιδευτικούς να λειτουργούν ως διαμεσολαβητές, προκειμένου να διαχειρίζονται τις συγκρούσεις που ανακύπτουν στον χώρο του σχολείου. Σκοπός του εργαστηρίου είναι η ευαισθητοποίηση και η εξοικείωση των συμμετεχόντων- εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής σε πρακτικές ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον. Η δομή του εργαστηρίου συναρθρώνεται ως εξής: α) σύντομη εμπλουτισμένη εισήγηση αναφορικά με τη σχολική διαμεσολάβηση, β) χωρισμός σε ομάδες, γνωριμία μεταξύ των μελών, κατανομή ρόλων και οικειοποίηση των μελών κάθε ομάδας με το ρόλο τους (εκπαιδευτικός, παιδιά σε σύγκρουση, παιδιά διαμεσολαβητές, παρατηρητές) γ) παιχνίδι ρόλων σε μεικτές ομάδες με παρατήρηση τεχνικών διαμεσολάβησης από

τους παρατηρητές, δ) παρουσίαση στην ολομέλεια - σχολιασμός, ε) σύνοψη των βασικών αρχών της διαμεσολάβησης, στ) αξιολόγηση εργαστηρίου. Επιδιωκόμενα αποτελέσματα μετά την ολοκλήρωση του εργαστηρίου είναι οι συμμετέχοντες να έρθουν σε επαφή με την έννοια της σχολικής διαμεσολάβησης και των ιδιαιτεροτήτων της στο χώρο του νηπιαγωγείου, να κατανοήσουν τη διαδικασία που ακολουθείται προκειμένου να εκπαιδευτούν οι μαθητές σε αυτήν και να αποκτήσουν τις ανάλογες δεξιότητες εφαρμογής της στη σχολική πραγματικότητα.

«Ο κήπος των γλωσσών»

Λήδα Στεργίου

Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Βασιλική Τσάγκα

Υποψήφια Διδάκτορας

Μήνα Κούκου

Υποψήφια Διδάκτορας

Σκοπός του εργαστηρίου είναι να συζητηθούν τα οφέλη της πολυγλωσσίας και να βιωθούν τρόποι ανάδειξης και αξιοποίησής της στη σχολική τάξη, ειδικά αυτή στην οποία φοιτούν και μαθητές μεταναστευτικής/προσφυγικής προέλευσης. Το εργαστήριο απαιτεί ενεργή συμμετοχή των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες αναμένεται να χρωματίσουν σε φύλλα εργασίας και να σχεδιάσουν σε χαρτί μέτρου, συμμετέχοντας σε ομάδες.

Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται: να εκφράσουν μέσω της ζωγραφικής τις (πολύ)γλωσσικές τους πορείες, να κατανοήσουν την άμεση σχέση γλώσσας και ταυτότητας και τη σημασία ενίσχυσης των πολυγλωσσικών/πολυπολιτισμικών ταυτοτήτων στη σχολική τάξη και να εξοικειωθούν με την εργασία σε ομάδες.

Με αυτή τη δραστηριότητα αναμένεται: να αναδειχθεί η αξία της πολυγλωσσίας ως βασικό στοιχείο της ταυτότητας των μαθητών/τριών, να κατανοηθούν

στρατηγικές ενίσχυσης της θετικής (γλωσσικής) ταυτότητας των μαθητών/ριών και να αναπτυχθεί η συνεργασία και η συνοχή της ομάδας.

V. Posters

V. Posters

Από την κριτική παιδαγωγική στον νεοφιλελευθερισμό: Η μεταρρύθμιση προς το σχολείο της αγοράς

Κωνσταντίνα Αδάμη

MSc, Καθηγήτρια ΠΕ06

Ιωάννης Κουρέτας

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό Πανεπιστημίου Πατρών

Σε αυτή την εργασία εξετάζεται η έννοια του νεοφιλελευθερισμού στη θεωρητική του μορφή αλλά και όπως αυτή βιώνεται στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης και εκφράζεται πιο συγκεκριμένα στη σφαίρα της εκπαίδευσης και του εξεταστικού συστήματος.

Σε μια εποχή που οι εργασιακές σχέσεις δοκιμάζονται και οι κοινωνικές κατακτήσεις αποδομούνται, ποιο είναι το μέλλον του κράτους πρόνοιας πόσο απαραίτητη η εκπαίδευση; Σκοπός του σχολείου είναι η παροχή γνώσεων, αλλά και η προετοιμασία των μαθητών να ζήσουν σε μια μελλοντική κοινωνία ως ενεργοί δημοκρατικοί πολίτες. Ενώ βεβαιώνεται η ύπαρξη τεχνικών και υλικών πόρων για μια καθολική πρόσβαση στο αγαθό της γνώσης, οι εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες αυξάνονται, δημιουργώντας διάφορες κατηγορίες πολιτών και διασπώντας την κοινωνική συνοχή.

Αρχικά, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του νεοφιλελευθερισμού, των αξιών που αναπτύσσονται μέσα σε αυτόν και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του και θα ακολουθήσει η εξέταση της έννοιας του νεοφιλελευθερισμού ως προς την εφαρμογή του στον τομέα της εκπαίδευσης και τις μεταβολές που επιφέρει σε αυτή. Στη συνέχεια, αναλύονται οι νεοφιλελεύθερες εκπαιδευτικές πολιτικές σε διάφορες χώρες και ακολουθεί η παρουσίαση νεοφιλελεύθερων πολιτικών στο

ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η εργασία ολοκληρώνεται με μια κριτική θεώρηση σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής της Κριτικής Παιδαγωγικής στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο.

Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση εντός και εκτός σχολείου (μέσω διαδικτύου): Διασυνδέσεις με όψεις της σχολικής ζωής

Παναγιώτα Αδαμοπούλου

MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ04.01, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών

Οι ρόλοι του παραδοσιακού θύτη / θύματος αλλά και του σύγχρονου κυβερνοθύτη και κυβερνοθύματος (εκφοβισμός και θυματοποίηση μέσω κινητών και Η/Υ) επηρεάζουν ανησυχητικά την καθημερινότητα του σχολείου και της ζωής γενικότερα αρκετών μαθητών/ριών. Σκοπός της παρουσίασης είναι η αναζήτηση διασυνδέσεων ανάμεσα στους παραπάνω ρόλους με πλευρές της σχολικής ζωής. Επιμέρους στόχοι είναι η ανάδειξη των παραγόντων που προβλέπουν ή επηρεάζουν την εμφάνιση των παραπάνω ρόλων σε συγκεκριμένους τομείς της σχολικής ζωής. Το θεωρητικό υπόβαθρο της παρουσίασης είναι η συστημική κοινωνική - οικολογική θεωρία του Broffenbrenner.

Η έρευνα διεξήχθη την Άνοιξη του 2018 σε 324 μαθητές/ριες επτά σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Αττικής. Χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «European Bullying and Cyberbullying Intervention Project Questionnaire» και έγιναν στατιστικές αναλύσεις με χρήση προγράμματος SPSS.

Στα σχολεία όπου οι μαθητές/ριες δυσκολεύονται να διατηρήσουν καλές σχέσεις μεταξύ τους βρέθηκε αρνητική συσχέτιση με τη θυματοποίηση και περισσότερο με την κυβερνοθυματοποίηση. Επίσης, ο ρόλος των εκπαιδευτικών, ειδικά στην καλλιέργεια της επικοινωνίας μεταξύ μαθητών/ριών από διαφορετικές εθνικότητες, συνδέεται αρνητικά με την κυβερνοθυματοποίηση. Τέλος, βρέθηκε ότι το

να γνωρίζουν οι μαθητές/ριες τους κανόνες του σχολείου αλλά και η χαρά που νιώθουν οι μαθητές/ριες μέσα από τη συμμετοχή τους σε διάφορες σχολικές δραστηριότητες συνδέονται αρνητικά με τον (παραδοσιακό) εκφοβισμό, ενώ και ο ρόλος του ΚΔ σχετίζεται αρνητικά με την ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ μαθητών/ριών από διαφορετικές εθνικότητες.

Η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασίας με μαθητές/ριες από άλλες χώρες, οι ομαδικές μαθητικές εργασίες και οι σχολικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες μπορούν να περιορίσουν τις εκδηλώσεις εκφοβισμού και κυβερνοεκφοβισμού. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού αναδεικνύεται ως σημαντικός ιδιαίτερα στη διαμόρφωση καλών σχέσεων μεταξύ όλων των μαθητών.

Ένταξη των προσφύγων στο ελληνικό πανεπιστήμιο: Πρακτικές που εφαρμόζονται παγκοσμίως και απόψεις Ελλήνων φοιτητών

Σοφία Καλπουρτζή

Ψυχολόγος

Ειρήνη Ξάνθη

Ψυχολόγος

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγκέντρωση καλών πρακτικών, οι οποίες έχουν εφαρμοστεί παγκοσμίως από πανεπιστήμια του εξωτερικού για την ομαλή ένταξη προσφυγικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και είναι δυνατό να αποτελέσουν βάση στον σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων στην Ελλάδα. Το μοντέλο για την ένταξη των Ager και Strang (2008) παρουσιάζει παράγοντες και σημεία κλειδιά στην επιτυχημένη ένταξη των προσφύγων. Συγκεκριμένα, η εκπαίδευση αναδείχτηκε τόσο σε βασικό δείκτη όσο και μέσο ομαλής ένταξης. Από τις διαθέσιμες ερευνητικές μεθόδους κρίθηκε ως καταλληλότερη η ποιοτική έρευνα. Στο πρώτο σκέλος της έρευνας αντλήθηκαν δεδομένα από τις ιστοσελίδες δεκαπέντε (15) πανεπιστημίων του εξωτερικού, καταγράφοντας ολοκληρωμένα

προγράμματα σπουδών ειδικά διαμορφωμένα για τους πρόσφυγες. Εκτιμώντας το ρόλο που θα διαδραματίσουν οι Έλληνες φοιτητές σε κάθε προσπάθεια ένταξης, στο δεύτερο σκέλος της έρευνας πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με δέκα (10) φοιτητές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στις συνεντεύξεις διερευνήθηκε η στάση τους για τους τρόπους ένταξης των προσφύγων στο πανεπιστήμιο, καθώς και τυχόν φόβοι ή προβληματισμοί. Επίσης τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν κατά πόσο θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στο ελληνικό Πανεπιστήμιο πρακτικές, οι οποίες καταγράφηκαν στο πρώτο σκέλος της έρευνας. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου. Αναλύοντας τα προγράμματα ένταξης των πανεπιστημίων, παρατηρήθηκε η έμφαση στην πολιτισμική εκπαίδευση, την ψυχοκοινωνική στήριξη και τη δημιουργία κλίματος αποδοχής. Οι φοιτητές, παρά τους προβληματισμούς που διατύπωσαν, αναγνώρισαν ότι το πανεπιστήμιο οφείλει να αποτελέσει ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον. Οι ίδιοι αξιολόγησαν θετικά τα μέτρα των πανεπιστημίων του εξωτερικού και, στην πλειονότητα τους, έδειξαν προθυμία να συμμετάσχουν ενεργά στη προσπάθεια. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα που προέκυψαν, κατατέθηκαν προτάσεις για την ομαλή ένταξη των προσφύγων στο ελληνικό πανεπιστήμιο.

Απόψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας για τη χρήση LGBTQ – εκπαιδευτικού υλικού στο νηπιαγωγείο

Φωτεινή Καραγρηγόρη

Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας

340

Σχεδιάστηκε ποιοτική έρευνα με στόχο να μελετήσει εις βάθος απόψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη χρήση εικονογραφημένων βιβλίων στην τάξη, που περιλαμβάνουν αναπαραστάσεις ομόφυλων ζευγαριών και

αντιμετωπίζουν ζητήματα έκφρασης φύλου. Η εργασία αντλεί θεωρητικό υπόβαθρο από τον κοινωνικό κονστρουκτιβισμό και την queer θεωρία.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων με πέντε παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας στην Ελλάδα και αναλύθηκαν με τη χρήση θεματικής ανάλυσης. Τα ερωτήματα που τέθηκαν, διερευνούσαν σκέψεις των παιδαγωγών σχετικά με τη χρήση ενός βιβλίου που τους παρουσιάστηκε, δυνατότητες ή δυσκολίες σχετικά με τη χρήση αυτού του είδους παιδικής λογοτεχνίας και, τέλος, ιδέες που είχαν για τα παιδιά, το κοινωνικό φύλο και τη σεξουαλικότητα.

Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας δεν συζήτησαν την εφαρμογή παιδαγωγικών πρακτικών που προκαλούν την ετεροκανονικότητα, θετικά ή αρνητικά. Εξέφρασαν απροθυμία να προσεγγίσουν θέματα που δεν ανταποκρίνονται στις αντιλήψεις της κοινωνίας για το κοινωνικό φύλο, λόγω των ακόλουθων δυσκολιών: ανετοιμότητα, έλλειψη ενδιαφέροντος από τα παιδιά για τα συγκεκριμένα θέματα, κανονιστικές αξίες της κοινωνίας. Τέλος, συζήτησαν το κοινωνικό φύλο ως συνώνυμο του βιολογικού φύλου, αναδεικνύοντας το δίπολο άντρας-γυναίκα.

Τα ευρήματα υποστηρίζουν τη σιωπή που υπάρχει σχετικά με μορφές σεξουαλικότητας ή θέματα που σχετίζονται με το φύλο στην προσχολική εκπαίδευση. Επιπλέον, αναδεικνύουν δυσκολίες που συναντούν παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, όταν αντιμετωπίζουν το δίλημμα της προσέγγισης θεμάτων που προκαλούν την ετεροκανονικότητα. Ακόμα, προβληματίζονται σχετικά με κυρίαρχες αντιλήψεις για τα παιδιά, το κοινωνικό φύλο και τη σεξουαλικότητα. Κατά συνέπεια, η έρευνα αυτή παρακινεί μελλοντική έρευνα για την εκπαίδευση φύλου που λαμβάνουν τα μικρά παιδιά στην Ελλάδα.

Ένταξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων στις δράσεις του σχολικού πλαισίου

Παρασκευή Παγώνη

MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ60

Αικατερίνη Λεμπέση

MSc, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο προκύπτει καθημερινά η ανάγκη άμβλυνσης των προβλημάτων που παρουσιάζονται στην εκπαίδευση των μαθητών/τριών μεταναστών/προσφύγων, ευάλωτων κοινωνικών ομάδων κ.ά. Η συμπερίληψη των μαθητών/τριών αρχικά στο σχολείο αλλά ουσιαστικά στην κοινωνία, με παράλληλο σεβασμό στις κοινωνικο-πολιτισμικές ιδιαιτερότητές τους, μπορεί να επέλθει, όταν στο σχολικό πρόγραμμα εντάσσονται και εφαρμόζονται δράσεις από τους εκπαιδευτικούς που ως κύριο στόχο έχουν την παροχή ευκαιριών για την εξάλειψη κάθε είδους στερεοτυπικών αντιλήψεων και διακρίσεων.

Η παρούσα εργασία στόχο έχει να πληροφορήσει και να εστιάσει κυρίως σε θέματα θεμελιωδών ελευθεριών και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των παιδιών ειδικότερα, καθώς η κατανόηση και η εμπειρία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί σημαντικό στοιχείο της προετοιμασίας όλων των νέων για τη ζωή τους σε μια δημοκρατική και πλουραλιστική κοινωνία. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών καθίσταται σημαντικός.

Με στόχο να αποτελέσει η εργασία μας εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και τους φορείς που ασχολούνται με τη σχολική εκπαίδευση, ώστε να εντάξουν στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών τη διδασκαλία και μάθηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιχειρείται αρχικά μία ιστορική αναδρομή της προώθησης από τους θεσμούς των βασικών αξιών του: της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, καθώς και της πρόληψης των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρατίθεται, επίσης, ενδεικτικό ψηφιακό υλικό σχετικό με

την θεματολογία μας, με την σκέψη ότι μπορεί να είναι χρήσιμο στους/τις εκπαιδευτικούς. Η βιβλιογραφική καταγραφή είναι ενδεικτική και αξιοποιούνται έγκριτες δικτυακές πηγές (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και φορείς του, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, άλλοι φορείς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ψηφιακές βιβλιοθήκες).

Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες: Απόψεις φοιτητών/τριών

Ευαγγελία Παντελίδου

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο εκπαιδευτικός θεσμός διακηρύσσεται ως μηχανισμός του κράτους που εξυπηρετεί κοινωνικούς σκοπούς. Το εκπαιδευτικό σύστημα, μέσα από ανθεκτικές λειτουργίες εγχάραξης, συμβάλλει στην αναπαραγωγή των ιεραρχημένων κοινωνικών σχέσεων, με αποτέλεσμα να αναπαράγεται η κοινωνική δομή και τα παιδιά που προέρχονται από τα κατώτερα ή ευάλωτα κοινωνικά στρώματα να αποκλείονται ευκολότερα από την εκπαίδευση. Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, εξετάστηκε δείγμα 20 φοιτητριών που φοιτούν σε Παιδαγωγικές σχολές, μέσω συνεντεύξεων εξ αποστάσεως. Συγκεκριμένα, σκοπό της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των κοινωνικών ανισοτήτων στο σχολικό περιβάλλον. Ιδιαίτεροι στόχοι αποδείχθηκαν η ανάδειξη των κοινωνικών χαρακτηριστικών των φοιτητριών, η ανίχνευση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων, η εξέταση των κριτηρίων που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση, η παροχή ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης και, τέλος, η συμβολή του σχολείου στην αναπαραγωγή των κοινωνικών διακρίσεων. Οι φοιτητές του δείγματος φαίνεται ότι προέρχονται από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα, γεγονός που ερμηνεύει τη μαθητική και φοιτητική τους πορεία. Επιπλέον, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι οι θέσεις που αναλαμβάνουν τα υποκείμενα στο κοινωνικό σύστημα επηρεάζονται από το φύλο την φυλή και την κοινωνική τάξη. Ακόμη, οι φοιτήτριες απορρίπτουν την άποψη ότι η εκπαίδευση προσφέρει

ίσες ευκαιρίες μάθησης, ενώ συμφωνούν με την θεωρία της αυθαίρετης παιδαγωγικής δράσης του εκπαιδευτικού πομπού. Ωστόσο, δεν παραλήφθηκαν θεωρίες όπου η ευφυΐα και η προσπάθεια είναι υπεύθυνες για τη σχολική αποτυχία, ενώ παράλληλα έγιναν εμφανείς θεωρίες για τυπική ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών. Τέλος, αποδείχθηκε ότι η αναπαραγωγή αποτελεί βασική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος, αφού μέσα από παιδαγωγικούς μηχανισμούς επιλογής και αξιολόγησης νομιμοποιούνται οι κοινωνικές ανισότητες.

Αιτιοκρατική προσέγγιση εκδήλωσης σχολικής βίας και παραβατικότητας: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Αντώνιος Τσατσάκης

PhD, Φιλολόγος Ε.Α.Ε.

Θεόδωρος Θάνος

Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σχολική βία και παραβατικότητα είναι ένα φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια προβληματίζει έντονα τους εκπαιδευτικούς της σχολικής κοινότητας, οι οποίοι καλούνται να αντιμετωπίσουν περιστατικά σχολικής βίας και παραβατικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι παράγοντες που συμβάλλουν στην εκδήλωση της σχολικής βίας και παραβατικότητας με σκοπό την εξεύρεση στρατηγικών τρόπων αντιμετώπισης. Συγκεκριμένα, η σχολική βία και παραβατικότητα οφείλεται σ' ένα πλήθος παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί είναι ατομικοί και κοινωνικοί, όπως: το φύλο, η κληρονομικότητα, η οικογένεια, το σχολείο, η παρέα συνομηλίκων, κ.ά. Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν λειτουργούν μεμονωμένα αλλά συνδυαστικά. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 868 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ως μέσο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί του

δείγματος θεωρούν ότι οι πιο σημαντικοί παράγοντες είναι η οικογένεια, τα ΜΜΕ, η παρέα και οι χαμηλές επιδόσεις του μαθητή.

ISBN: 978-960-233-252-8